

1985

JANUS PANNONIUS

KÖLTEMÉNYEI 3850

HEGEDÜS ISTVÁN

FORDÍTÁSÁBAN.

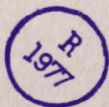
L 6303

BUDAPEST.

KIADJA A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA.

1938.

133346

3782 Attila-nyomda részvénytársaság Budapest
II. kerület, Szász Károly-utca 3-5. — Telefon: *150—080.
Igazgató: KULCSÁR ANDOR.

ELŐSZÓ.

A Magyar Tudományos Akadémiának rendelkezésére állt Hegedüs Lóránt pénzbeli adománya azzal a rendelkezéssel, hogy ennek terhére néhai Hegedüs István irodalmi munkásságából egy kötetre való dolgozat, esetleg műfordítás kiadható legyen. Az ügy lebonyolításával megbízott I. osztály a klasz. filológiai bizottságot kérte fel további javaslattételre. A bizottság javaslatára határozattá vált, hogy a Magyar Tudományos Akadémia néhai Hegedüs Istvánnak szétszórta megjelent Janus Pannonius-fordításait a még kiadatlan kéziratok fordításokkal kiegészítve önálló kötetben adja ki. Az anyag összegyűjtésével, a kiadás gondozásával, a bevezetés megírásával a Magyar Tudományos Akadémia a klasz. filológiai bizottság javaslatára Huszti József biz. előadót bízta meg. Így keletkezett a jelen kötet, melynek kiadatlan anyagát Hegedüs István hagyatékából a család Darkó Jenő útján volt szíves a kiadás gondozását vállaló bizottsági előadó rendelkezésére bocsátani. A kötet így tartalmazza mindazt, ami Hegedüs István Janus Pannonius-fordításaiból felkutatható volt, lényegileg a nagy magyar renaissance-humanista költői alkotásainak jelen-tékenyebb részét.

Budapest, 1938. július 12-én.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
klasz. filológiai bizottsága.

JANUS PANNONIUS

(1434—1472)

Nemrégén múlt félezer éve, hogy a legnagyobb magyarországi latin költő, Csezmicei János — költői néven Janus Pannonius — megszületett. Nagybátyjával, Vitéz János esztergomi érsekkel együtt ő a XV. sz.-i magyar humanizmusnak vezéralakja, Hunyadi Mátyás messze földön híres renaissance-udvarának legnagyobb dísze.

Janus Pannonius még tizenhárom éves kora előtt nagy bátyja gondoskodásából Guarino Veronese híres ferrarai humanista iskolájába került, ahová Európa minden művelt országából a növendékek egész serege özönlött s ahonnan — az egykorú forrás szavai szerint — „a bővízü forrásból a világ minden tájai felé csobogó patakok módjára a tudós férfiak egész serege indult el“. A XV. sz.-i olasz és külföldi jeles humanista költők és szónokok java része ebből az iskolából került ki, melynek hamarosan Janus az egyik legcsodáltabb növendéke lett. Később maga az akkor már öreg mester szívesen emlegette, hogy hosszú tanítói pályafutása alatt ilyen összehasonlíthatatlanul tanulékony és termékeny elméjű tanítványt még nem látott. Szívesen ajánlotta őt mások figyelmébe. Így Francesco Barbaro-nak, a nagy velencei humanistának figyelmét a következő szavakkal hívta fel reá: „Ezt a Janust, iskolám növendékét, aki észjárásban, nemzetségre nézve magyar, erkölcsében olasz, tudományában csodálatos, sőt inkább bámulatos, figyelmedbe ajánlom: fogadd őt tieid közé“. A nagy mesternek nem kevésbé híres fia, Battista Guarino, akivel Janusunkat mindvégig meleg barátság kapcsolta össze, egyik levelében, amely Janus ifjúkori életére vonatkozólag nagyon fontos forrásunk, részletesen megemlékezik a csodálatos magyar ifjú hihetetlen gyors előrehaladásáról, főleg összehasonlíthatatlan emlékezőtehetségéről: „Mit mondjak emlékezőtehetségéről? Sok olyan emberről olvastam, néhányat magam is ismertem, akik e tekintetben különös érdemet követelnek maguk számára, de azt hiszem, nincs senki

olyan, akit ebben Janus-szal összehasonlítani lehetne. Nem tudtunk tőle az egyes költők bármilyen részletéből olyant kérdezni, hogy rögtön emlékezetből, mintha csak írást olvasna, mintegy maga előtt ne látta volna mindazt, s reá ne vágta volna minden mesterséges segítség nélkül, pusztán veleszületett képességénél fogva. Gyakran próbát tettünk vele: hosszú verseket, amiket valamely újabb költő írt s ő soha sem olvashatott, egyszer átfutottunk, ő pedig tüstént, a legcsekélyebb emlékezetbeli ingadozás nélkül felmondta azokat. Költemények szerkesztésénél, ahol legjobban megfigyelhető a kitűnő emlékezőtehetség, gyakran láttam, hogy közel ezer, jó egynéhány nap alatt készített verset csak emlékezetének tárházában őrzött s azután egyetlen napon tollat ragadva, egyszerre leírta az egészet“. Még szemléletesebben szól Janus tehetségéről és ifjúkori hírességéről a nagy firenzei könyvkereskedő, Vespasiano da Bisticci, aki maga ugyan nem volt a szó szoros értelmében vehető humanista, de a humanista teljesítményeket — amint ez a tőle írt Janus-életrajzból is kiderül, — annál őszintébben bámulta. Vespasiano nyomatékosan emlegeti, hogy Janus „kiválóságának híre volt nemcsak a ferrarai iskolában, hanem egész Olaszországban nem beszéltek másról, mint erről az ifjúról“. Elismerésében annyira megy, hogy Janus kedvéért átmenetileg még az olasz felsőbbrendűség elvét is feladja. „Ezek a hegyentúliak — folytatja — rendesen nehézfejúek, ez azonban nemcsak a hegyentúliakat múlta felül, de nem volt olasz sem, aki tehetségét megközelítette volna“.

E nagy csodálatnak legfőbb forrása Janus költői tehetségének rendkívül korai kibontakozása volt: a magyar ifjú 16—17 éves korában nemcsak kész, hanem már híres latin költő. Az a hét év, amelyet Janus kb. 20 éves koráig Guarino ferrarai iskolájában töltött, telve van költői alkotásokkal, sőt általában véve irodalmi szempontból ez volt Janus rövid életének legtermékenyebb korszaka.

Ifjúkorában a legnagyobb dicsőséget kétségtelenül nagy bőségben írt szatirikus epigrammái hozták neki. Ma már bizonyos távlatból azt is megállapíthatjuk, hogy az ifjú Janus az egész XV. sz.-i humanista irodalomban a legmélyebben hatolt bele Martialis szellemébe. Szatirikus, nem ritkán a kor divatjának hódolóan erotikus epigrammaiban az ifjú költő ereje alkalmilag szinte démoni méretű: epigrammái tömörek, ruganyosak, sziporkázók, a kellő helyen

váratlanul csattanók. A könnyen megállapítható Martialis utánzás mellett azonban van élmény-értékük is: a Guarino-iskola ifjúságának csipkelődése, kisebb-nagyobb csinyjei elevenednek meg bennük. Csak sajnálni lehet, hogy ez a hatalmas tehetség a maga sajátos műfajának, az epigrammának művelését más műfajok kedvéért aránylag hamarosan csökkentette. Csak később, pécsi püspök korában, Mátyás udvarának különböző élményei ihletik majd inkább ú. n. monumentális, csak nagyon ritkán szatirikus epigrammák írására. Gyűjteményünk szép számmal tartalmaz epigrammákat mindkét korszakból. A körülmények magyarázzák mégis azt az aránytalanságot, amely a későbbi epigramma-termés javára mutatkozik: Hegedűs István talán elvi alapon is nagyrészt mellőzte az erotikus epigrammákat, viszont a magyar tárgyú epigrammáknak magyar nyelvre való átültetését a jelek szerint elsődleges feladatának gondolta.

Az ifjú Janust az epigramma-írástól a korszak divatos műfaja, a nagyobb terjedelmű s egyben nagyobb igényű dicsőítő költemények alkotása hódította el. A nagy, epikus jellegű költemény volt az a műfaj, amelyet a korszak ízlése a legelőkelőbbnek tartott. De közrejátszottak nagyon sokszor szociális szempontok is a műfaj megválasztásában. Az epikus jellegű dicsőítő költemények divatja szorosan összefüggött azzal a funkcióval, amelyet a humanisták, most már mint társadalmi réteg, szívesen vállaltak s amelyet sok esetben igyekeztek anyagilag is kamatoztatni: ők formálták a közvéleményt s szívesen szerepeltek úgy, mint a hírnévnek szinte monopóliummal felruházott osztogatói.

A dicsőítő költeményekhez mintegy előiskolát jelent a gyűjteményünkben is szereplő *Eranemos vagy „Szelek versenye”*. A költemény alapján véve vékony erű cselekménnyel összefűzött deklamációk sorozata. Fontosságot Janus költői fejlődésében az a körülmény biztosít neki, hogy a nagyobb terjedelmű költemények közül ez a legregebb (1450—51 táján keletkezhetett) s így Janus ebben mutatkozik be számunkra, mint az epikus versmérték, az epikus szerkesztés, de főleg mint az epikus leírás és szónoklás ügyes tollú kezelője.

A kortársak dicsőítésére írt panegyricus költemények legnagyobb része szintén még a ferrarai korszakba, tehát költőnk huszadik életévének betöltése elé esik. Az első.

aki Janus részéről a „megörökítés“ kitüntetésében részesült, a korszak egyik leghíresebb hadvezére, Francesco Gonzaga volt. A dicsőítést Francesco Gonzaga minden egyéb kiválósága ellenére valószínűleg mégis mint Guarino Veronese pártfogója érdemelte ki. Az időrendben következő két nagyobb terjedelmű dicsőítő költemény — az egyik III. Frigyes császárra, a másik, amely csak töredékesen maradt ránk, a nápolyi trónról elűzött Anjou Renére — egymással szorosan összefügg s a korabeli történeti események szolgáltatják mindkettőhöz a megfelelő hátteret. Ismeretes, hogy aragoniai Alfonso, a „Magnanimo“, hosszú harcok után kiszorította országaiból és Itáliából Anjou Renét, aki viszont az akkor állandó forrongásban lévő olaszföldi külpolitikai viszonyok között szüntelenül lesett a fordulatra, amely őt trónjára ismét visszasegíthetné. Amikor 1452 elején III. Frigyes német-római császár koronázási útján Borso d'Este vendégeként többek között Ferrarában is megjelent, René király egyik hű embere, Jacopo Antonio Marcello velencei patricius, aki a jelek szerint az ifjú magyar költő pártfogói közé tartozott, René megbízására való hivatkozással rávette költőnket, hogy Anjou-párti költeményben hívja fel III. Frigyes figyelmét az itáliai béke legfőbb akadályára, az Anjou-restauráció késedelmességére. E megbízatásnak Janus eleget is tett, természetesen úgy igazítva a költemény hangját, hogy abból III. Frigyes dicsőítése harsogjon ki. Röviddel ezután magáról Anjou Renéről írt egy másik terjedelmes dicsőítő költeményt, azzal a céllal, hogy Renének küszöbön álló, egyébként nem sikerült restaurációs kísérletét, amely az 1453. hadjáratban érte el tetőpontját, mintegy irodalmilag előkészítse.

A korabeli humanisták közül a régi Guarino-tanítvány, a korszak politikai és szellemi életében nagy szerepet játszó Francesco Barbaro, a velencei humanizmusnak ez a jelentős vezéralakja részesült abban a kitüntetésben, hogy Janus tolla őt dicsőítse. Amikor egyik leányát férjhez adta, Janus az alkalom megörökítésére terjedelmes epithalamiumot írt, amelynek lényegét azonban nem az ifjú házaspár ünneplése, hanem a menyasszony dicsőséges apja érdemeinek költői feldolgozása alkotta.

A legszebb emléket költőnk mégis mesterének, Guarino Veronesének állította abban a költeményében, amely a jelen gyűjteményben *Guarinus. Dicsőköltemény a veronoi*

Guarinushoz címmel szerepel. Már epigrammái között több olyan sikerült kis költeményt találunk, amelyek a mester dicsőségét voltak hivatva hirdetni. Ezek azonban mégis csak mintegy előkészület-számba vehetők a nagyszabású *Guarino-panegyricushoz*, amely kétségtelenül Janusnak egyik legnagyobb és legtöbbet emlegetett műve. Mint forrásmű is rendkívüli beccsel bír: *Guarino* életére és iskolájára vonatkozólag a hálás tanítvány sok olyan adatot örözött meg, amelyek máshonnan nem lennének ismeretesek. A panegyricus-író Janus adatai ugyanis általában, ha a költemény törzséről lehántjuk a műfaj jellegétől megkívánt külsőleges mitológiai és retorikai sallangot, nagyjában megbízhatóknak fogadhatók el. A munkát joggal tartja Rosmini, *Guarino* egyik életrajzírója, „a hála legnagyobb és leggazdagabb adójának“, amit egy növendék általában mesterével szemben leróhat. Egy másik életrajzírója *Guarinónak*, *Sabbadini*, a „bámulat, elismerés és szeretet“ emlékének nevezi. Hegedüs István is a költemény fordításához írt tanulmányában reprezentatív műnek tartja, amelyben a mester személyének dicsőítésén túl az irodalmi újjászületés szelleme is tisztán kifejezésre jut. Egyike ez szerinte a nagy szellemi forradalom ihletétől áthatott munkáknak, amelynek egyes részei az irodalmi újjászületést előidéző reformnak elveit, megjelenési formáit teljes közvetlenséggel mutatják. Figyelemre méltók magyar szempontból a költemény során elég gyakran található érdekesebb lírai jellegű önvallomások. Midőn Janus a világ minden tájáról Ferrarába özönlő tanuló-ifjúságot említi, önmagáról sem feledkezik meg:

Engemet is hozzád hoza egy kegyes isteni végzés
Zsenge koromban azon tájáról Pannoniának,
Hol a Dunába nevét s a vizét elveszteni készül
És szeliden szeli át a kövér szántókat a Dráva...

S amikor a legkiválóbb *Guarino*-tanítványok közül néhánynak nevét megemlíti, utolsónak, de nem utolsó sorban önzetemes szavakkal önmagáról, a maga hivatásáról is szól:

Nem feled el a jövő rólam sem szólni ezek közt.
Én vezetém legelőbb a Dunához el innen a Póitól
Mnemosyné lányit teneked, szent lantos Apolló;
Én hozom, én el a Dráva vizéhez a nysai repkényt,
S partján én emelek száz oszlopu templomot egykor.
Melybe, *Guarinus*, arany szobrod fog állni középen...

Nem érdektelen az a Janus terveibe bevilágító, bár el-
ben a formában valószínűleg mindvégig beváltatlanul ma-
radt ígéret, amely szerint majd később magyar tárgyú
eposzt fog írni, a nagy magyar hősnek, Hunyadi Jánosnak
harcairól:

Eljön még az idő, mikor érett férfikoromban
Bátran a harcimezőt zengem s a csaták zivatarját:
Nagy Hunyadi, hogy a vad törökök közt szerte mi-
ként dúlt

És mély árkokat is hullákkal tölte színültig.
Tudja a Hebrus, amely már vérszint ölte magára
S a macedón fensík, csontoktól messze fehérítő
És Rhodope havasán áttört út vérnyoma tudja...

Az utolsó, egyúttal legnagyobb terjedelmű, gyűjtemé-
nyünkbe *Dicsének Jacobus Antonius Marcellusra c.* felvett
panegyricust Janus már Páduában írta, ahová nagybátyja
intézkedésére 1454 őszén azért költözött át, hogy a város
híres egyetemén kánonjogi tanulmányokat végezzen. Az
akkor annyira élénk ferrarai irodalmi körből kikerülve s
más irányú tanulmányoktól is lekötve Janus költői tevé-
kenységét ha nem is szüntette meg, de mindenesetre az ed-
digi arányokhoz képest jelentékeny mértékben csökken-
tette. Amint láttuk, Jacopo Antonio Marcello már előbb
is Janus pártfogói közé tartozott. Ezt az összeköttetést a
páduai élet még szorosabbra vonta: Marcello ez időtájt
valószínűleg Páduában lakott. Janus szerint földje, háza
volt ott, amelyet még a velencei ősi háznál is jobban ked-
velt. Páduában élt egész családja, felesége, menyé, gyer-
mekei: szinte inkább Pádua, mint Velence fiának volt
mondható. Arra is van adatunk, hogy Marcello ez időben
Pádua podestája volt. Mint ilyen s mint az irodalom és
tudományok iránt érdeklődő férfiú valószínűleg kapcsola-
tokat tartott fenn az egyetemmel is. Mivel Marcello elő-
zetes hivatali működése során hadi tevékenységet is fejtett
ki, Janus dicsőítő költeménye főleg e harci tevékenységgel
foglalkozik. Az egyáltalán nem zavarja költőnket, hogy
Marcello az 1426—52 között Milánó ellen folytatott hadjá-
ratban egyáltalán nem vitt olyan jelentős szerepet, mely-
nek alapján az események középpontjába lehetne őt állí-
tani. Janus a panegyricus szabályainak megfelelően
gondosan ügyel arra, hogy az előtérben állandóan Marcello-
nak természetellenesen megnagyított alakját lássuk, lehető-

leg istenek, vagy egyéb mitológikus lények társaságában. S mivel az így csoportosított események maguktól egyáltalán nem akartak szerves egésszé kerekedni, költőnk a fonalat, amikor annak további gombolyítása kezdett fárasztóvá lenni, egyszerűen elvágta. Mindez nem akadályozta a latin verselési technika virtuozitását csodáló kortársakat és a közvetlen utódokat abban, hogy Janus költeményét nagyra ne értékeljék.

Ugyanebben az időben páduai tartózkodása során kezdi meg költőnk, talán éppen apadni induló költői vénájának pótlására, görögből való fordítói tevékenységét. Első kísérletei e téren Plutarchos műveivel kapcsolatosak, amelyeknek ismeretét és szeretetét még Guarino iskolájában szívta magába. Ha e fordítások abszolút értéke nem mondható is nagyinak, annál fontosabbak magyar művelődéstörténeti szempontból, mert ezek az első, görögből készült, magyar ember tollából származó műfordítások kultúránk történetében.

A páduai tanulmányoknak a doktori fokozat elnyerésével való betetőzése után Janus, miután hosszabb körutat tett olasz földön s egészen Rómáig eljutott, 1458 nyarán visszatért hazájába, ahol időközben, nem utolsósorban a Hunyadi-ház mellett hűségesen kitartó Vitéz János buzgólkodása eredményeként, Hunyadi Mátyást választotta meg a nemzet királyának. Vitéz János hatalma és befolyása az ifjú Mátyás uralkodása alatt rendkívüli mértékben megnövekedett. Ennek megfelelően Janus joggal remélhette, hogy ő maga is a királyban képességeinek megfelelő pártfogót talál. E reményében nem is csalatkozott. Fiatal kora ellenére az egyik fontos állást a másik után nyerte el s már 26 éves korában a király jelöltje volt az időközben megürsedett egyik leggazdagabb magyar püspöki székre, a pécsiére. Az akkor uralkodó II. Pius pápa, valamikor Enea Silvio Piccolomini néven maga is ismert humanista, annak ellenére, hogy Vitéz Jánossal régi barátság kötötte össze s magának az ifjú költőnek képességeit is jól ismerte, csak némi vonakodással erősítette meg őt a püspöki széken, aminek oka az aránylag fiatal kor lehetett. Az ifjú püspök azonban ezután is többet tartózkodott a király környezetében, főleg Budán, mint püspöki székhelyén: fontos diplomáciai feladatokat oldott meg, a királyi kancelláriában működött. A hajdan annyira termékeny költő az új

helyzetben, a megsokasodott különböző feladatoktól is megzavarva, ha teljesen nem hallgatott is el, aránylag mégis keveset írt.

Korán jelentkező betegeskedése, testi szenvedései mellett költői erének megcsappanása is közrejátszhatott abban, hogy a sors kényeztetése ellenére Janus régi hazájában nagyon nehezen tudott lelkileg ismét gyökeret verni. Az a tizenegy év, amelyet Olaszországban, még pedig nagyobb-részt élénk szellemi életet élő humanista központokban töltött, lelkileg annyira átformálta, hogy régi környezetének hiányát csak nehezen tudta elviselni. A nagy méltóság, a dús jövedelem, a sok kitüntetés mind nem tudta elnyomni azt az érzését, hogy alapjában véve nincs ott, ahol tehetősége igazán kibontakozhatnék. Egyik Galeottóhoz írt epigrammájából (gyűjteményünkben 22. sz.) világosan látjuk felfogását. Hazaérkezése után néhány itthon készült költeményét elküldte átnézés céljából az akkor még Páduában tartózkodó Galeottónak. Ne csodálkozzál — írja — ha nem ismered fel ezekben a Duna-menti költeményekben a régi Janust. Sokat számít: hol írta az ember a költeményt:

Hidd el, az elme művére nagyon hat gyakran a táj is

S fontos az is, hogy mily csillag alatt született.

Tán finomabban irok vala én is szép Latiumba' —

Itt barbar talajon barbar az ajk, ha beszél.

Zengne csak itt Maro, hejh, zord volna a hangja Marónak,

Ha ide jön Cicero, néma leszen Cicero . . .

S Janus mind sűrűbben üti meg munkáiban, sőt leveleiben is ezt a hangot. Úgy látszik, szinte rögeszméjévé lett, hogy azért kellett neki költőileg kiszáradni, mert megfelelő környezet hiányában nem gyakorolta magát eléggé. Valósággal úgy viselkedett, mintha kulturális száműzetésben kellett volna élnie. E magatartásának híre olasz földre is eljutott s olasz életrajzírója, Vespasiano da Bisticci is tud róla: „Midőn megérkezett s látta annak a népnek szokásait, ezek az olaszországiakkal szemben, ahol nevelkedett, fölötte idegeneknek tündek fel előtte. Bár a király, az érsek (Vitéz), az összes urak, amennyire csak lehetett, megbecsülték, bár a reáhalmozott tisztességnél nagyobbban nem is részesülhetett volna, mégis saját szavai szerint nem érezhette volna magát rosszabbul, mint ahogyan érezte: olyanira kimondhatatlanul idegenszerű volt lelke és tehet-

sége. S ha az érsek nem kéri és bátorítja őt, bizony nem maradt volna otthon, hanem máshová költözött volna, hová a legnagyobb megbecsüléssel hívták. Mégis a tudós és kiváló erkölcsű érsek kérései maradásra bírták.“ Talán ez a lelki állapot is magyarázza, hogy Janus később királya és pártfogója ellen olyan könnyű szívvel és olyan engesztelhetetlen lélekkel ütött pártot: könnyen kockáztatott mindent, mert ez a minden nem jelentett sokat számára.

Olasz föld utáni sóvárgásának enyhítése céljából is vállalta 1465-ben azt a követjárást, melynek feladata volt, hogy a magyar király megbízásából a nemrégiben trónra lépett II. Pál pápát üdvözlje s hogy tőle, valamint a fontosabb olaszföldi államoktól a megindítani szándékolt török háború segélyezésére adományokat eszközöljön ki. Janus így, ha rövid időre is, visszatérhetett soha el nem felejtethető régi sikereinek színhelyére. Megfűrödhetett az elismerésben és csodálatban útjának fontosabb állomáshelyein: Velencében, Páduában, Ferrarában, Firenzében, Rómában. A hódolat ugyan részben a gazdag püspököknek, a hatalmas magyar király követének is szólt, de jutott belőle bőven a híres humanista költőnek is. A jól ismert taps, amely ifjúkori működését kísérte s amely után hazájában, akár-mennyi más elismerést is kapott egyébként, éveken át hasztalanul sóvárgott, most újra felzúgott körülötte s a humanista sebzett, már-már meghasonlott lelkét újból akaraterőssé, újabb irodalmi munkásságra felbuzdulóvá gyógyította. Az utóbbi években irodalmi szempontból szinte meddővé vált hajdani csodagyermek a követjárás után még hátralévő rövid éveiben szinte lázasnak nevezhető irodalmi tevékenységet fejt ki, melynek iramához csak az első évek mámoros tempója hasonlítható.

Tevékenységének hathatós előmozdítója lehetett az is, hogy kora ifjúságától kezdve gyűjtött könyvtárát olaszországi útján jelentősen kiegészítette. Vespasiano da Bisticci a szakember és üzletfél érdeklődésével jegyzi fel az idevonatkozó adatokat. Úgy látszik, Janus különösen Rómából való visszatérésekor vásárolt nagyobb mennyiségű könyvet. Már Rómában mindazt a latin és görög nyelvű kéziratot, amihez csak hozzáfért, megvette. A firenzei vásárlások említésénél Vespasiano még azt is hozzáfűzi, hogy Janus könnyen bánt a pénzzel s „nem nézett sem az árra, sem semmi másra“. Elutazásakor „néhány száz aranyat“ (!)

hagyott Vespasianónál, hogy ő a még hiányzó könyveket számára lemásoltassa. Ferrarában és Velencében újra „minden könyvet, amit csak talált“, megvásárolt.

A követjárásból való hazatérés után nemsokára újból megkezdte fordítói tevékenységét, amelynek első gyümölcsei még páduai tartózkodásának idejére estek. Ez alkalommal ismét régi kedvelt íróját, Plutarchost s mellette Demosthenest vette elő. De foglalkozott, mint Marsilio Ficino barátja s mint a renaissance-kori platonizmus egyik magyarországi úttörője Plotinos-szal is, kinek fordítását már olaszországi útja közben elkezdte. Az idevonatkozó fontos adatot ismét Vespasiano da Bisticcinek köszönjük: „Noha úton volt, azért ha ideje engedte, papi kötelességeinek elvégzése után könyvet vett kezébe és folyton olvasott. Egyik nap azonnal reggeli után fogta a platonikus Plotinost, bement az egyik írószobába és olvasni kezdett. Annyira elvonatkozott a külvilágtól, hiszen az anyag is nehéz volt, hogy körülbelül három óra hosszat mozdulatlanul, senkire sem ügyelve ilyen módon maradt. Még a fejét sem emelte fel a könyvről, nem mint a hegyentúliai, akik többnyire nem szoktak hozzá a nehéz dolgokhoz, hanem mintha Athénben nőtt volna fel Sokrates keze alatt. Egyszer azután felocsúdva elmerültségéből e szavakkal fordult hozzám: Ha tudni kívánja, mit csinál Pécs püspöke Magyarországon, tudja meg, hogy a platonikus Plotinost fordítja s ha püspöksége gondjait elintézte, csak erre szenteli figyelmét.“ A fordítás nem maradt ránk: későbbi sorsáról egyáltalán semmit nem tudunk. Az adat mégis nagyon jelentős önmagában véve is: Janus olyan feladatba vágta fejszójét, amelyre maga Ficino, a renaissance-platonizmus elismert feje is majd csak két évtized múlva vállalkozik.

A követjárás után eső munkák közül legjobban sajnálhatjuk a magyar történet főbb eseményeit feldolgozó epikus költeménynek, az Annales-nek elvesztét. A XVI. sz. első felében hárman említik ezt a művét. Az utolsó, aki látta s azután hiába kereste, Sambucus volt. A fennmaradt gyér adatokból arra következtethetünk, hogy költőnk ezt a magyar szempontból kétségtelenül legjelentékenyebb munkáját nem fejezte be.

Erre az időszakra esnek legsikerültebb elégiái is. Ezt a műfajt Janus egész életében művelte. Különös érdeklő-

désre tarthat számot az a körülmény, hogy az elégia-író Janus állandóan fejlődött: leggyöngébbek az ifjúkori elégiák, legsikerültebbek a Magyarországon írottak. Az ifjúkori elégiák sokszor minden mélyebbre vágó személyi elemet nélkülöző, nem ritkán verbalizmusba fulladó, néha a bőbeszédűség következtében széteső alkotások. Mintha nem is az a Janus írta volna őket, aki pl. a szatirikus epigrammát olyan fölényes művészettel kezelte. Egyeseknek közülük, mint pl. a Tito Vespasiano Strozzával vívott elégiaverseny darabjainak, vagy a páduai korszakba eső, Mantegna-hoz írt elégiának megvan az igen jelentős tárgyi érdekük, de nagyjában elmondhatjuk, hogy hiányzik belőlük az igazi líra. Amint költőnk kedélye valódi, vagy képzelt sors-csapások alatt elmélyül, úgy jut mindig közelebb és közelebb ahhoz, hogy őszintén lírai jellegű elégiákat alkotson. Egyik legsikerültebb darabja e nemben az anyja halálakor írt költemény (gyűjteményünkben 132—6. lk.). Vitéz Borbála, aki annyi áldozatot hozott híres fia neveltetéséért, huszonhárom évi özvegység után, hatvan éves korában 1463. dec. 10-én húnyt el. A Jajca alól hazarohanó Janus ott állt anyja halálos ágyánál s annak lelki üdvéért az engesztelő áldozatot is ő mutatta be. Az ez alkalommal írt költeménye az antik szabású retorizálás ellenére is a legőszintébb fájdalomat fejezi ki. Egy másik szép elégiája 1464-ből való: *Midőn beteg volt a táborban* (gyűjt. 140—3. lk.). A költő gyenge szervezetének megártott a táborozás: betegségbe dőlt. Jobb lett volna otthon maradni s jó könyveket olvasni. Barátai hiába intették; nem hallgatott az okos szóra. Láz gyötri: egyszer fázik, majd lángolva ég. A símán gördülő versekből egyszerre csak felsikít a halálfélelem, az élet ösztönös vágya, még pedig olyan elemi erővel, hogy valósággal szétrobbantja az antikizáló elégia hagyományos kereteit. Nem akar meghalni, hiszen még oly sok munka vár rá. Nem tud belenyugodni a gondolatba, hogy ne lássa többé az eget, a szelíd lankákat, a zöldelő erdőt, a csobogó forrásokat, a bársonyos pázsitot. Mégis úgy érzi, hogy az élet vége már nem lehet messze. Megbánja hibáit, végrendelkezik, megírja híres sírversét, amely minden valószínűséggel az idők folyamán szétrombolt és nyomtalanul elnűnt pécsi sírjára került:

Janus nyugszik e helyt, a legelső, ki a Dunához
Hozta le a Helicon ormairól a babért.

Hagyd o kajánság, érje halottul bár e dicsőség,
Mert hisz irigység már nincs a halottak iránt.

A követjárás után 1466-ból, egyetlen évből három terjedelmes elégiája maradt ránk: egyik szebb, őszintébb, bensőségesebb, mint a másik. Közülük kettő gyűjteményünkben is szerepel: Az *Álomhoz* (143—6. lk.) és *Saját lelkéhez* (146—7. lk.) Főleg az utóbbi érdemel különösebb figyelmet. Ebben Janus a lélekvandorlás tanára célozva inti lelkét, hogy véletlenül ne igyék a Lethe vízből s ne felejtse el, mennyi szenvedésen kellett neki az emberi test börtönében átmenni. S amennyiben új életet választhatna, inkább legyen méh, vagy hattyú, vagy erdők vadja, vagy akár a tenger lakója, csak ember ne!

Az annyira csodált és irigyelt költő halála fiatalon, még harmincnyolcadik életévének betöltése előtt tragikus körülmények között következett be. Vitéz János és Janus Pannonius összeesküvést szőttek Mátyás király ellen azzal a célzattal, hogy az időközben renaissance-típusú tirannussá fejlődött király helyébe a fiatal, jámbor, tehát előreláthatólag a főurak és főpapok akaratát szolgáló Kázmér lengyel királyfit ültessék a legitimizmus nevében a magyar trónra. Bár a kísérlet gondosan volt előkészítve s eleinte komoly sikereket ért el, Mátyás energiája és ügyessége mégis aránylag könnyen elejét vette minden nagyobb bajnak. A királynak sikerült a lázadók egy részét jó szóval leszerelni, sőt a lázadás látható fejével, Vitézzel is egyetértést kötni. Janus, amikor belátta törekvéseinek céltalanságát s érezte azt is, hogy Mátyással számára nincs kibékülés, összeszedte megmozdítható kincseit s olasz föld felé menekült. Valószínűleg egyelőre Velencébe kívánt eljutni, ahol még a régi időkből sok személyi kapcsolata volt. A költőnek amúgyis gyenge egészségi állapota azonban a sok izgalom következtében hirtelen annyira rosszra fordult, hogy nem tudta útját folytatni s egy időre az összeesküvésben szintén részes Thuz testvérek erős várában, a Zágráb mellett fekvő Medvevárban keresett menedéket. Itt érte utól a halál 1472. márc. 27-én. Négy és fél hónap mulva — augusztus 9-én — annyira szeretett nagybátyja, Vitéz János is követte őt a sírba. Ideiglenesen Remetén, az ottani pálosok kolostorában helyezték tetemét nyugalomra: innen szállították őt még Mátyás uralkodása alatt Pécsre, ahol véglegesnek gondolt nyughelyét kijelölték.

Janust a kortársak s azok a következő nemzedékek, amelyek még kedvüket lelték a latin nyelvű költészet termékeiben, nemcsak a magyarországi, hanem az egyetemes renaissance-humanista latin költészet egyik legjelesebb képviselőjének tartották. S erre a rangra egészen fiatalon jutott el: ahová mások csak lassú, kitartó munkával, esetleg sok csalódás árán szokták magukat felferekedni, oda Janus a kirobbanó tehetség hatalmas lendületével egykettőre eljutott. Nemcsak az olaszok ismerték őt el s tartották a magukénak, hanem egyes német kritikusok is. Jellemző pl. Beatus Rhenanus nyilatkozata, amely többek között a németek iránt semmi rokonszenvet nem érző Janust németnek könyvelte el: „... olvasása úgy magával ragadott, mint bármelyik antik íróé... Epigrammáinál nincs tudósabb, szellemesebb, metszőbb... Vannak, akiknek kevésbé tetszik, amit századunk, vagy földünk szült. Ezekétől messze eltér az én véleményem. Én Janust és Erasmust, bár németek (!) és jelenkoriak, nem kevésbbé szívesen olvasom, mint Polizianót, vagy Ermolao Barbarót, sőt akár Marót, vagy Tulliuszt.“

A külföld elismerésével kapcsolatban nagyon lényeges mozzanat, hogy legtöbb kritikus a költőnk magyarságát is számontartva, őt a magyar géniusz méltó képviselőjének s egyben a magyarság kultúrára való rátermettsége bizonyítékának tekinti. Az ő költészete dokumentálta először a világ népeinek, hogy Magyarországon is születhetik nagy, elismert költő. Már a kortárs Enea Silvio Piccolomini Vitéz Jánost és költőnket emlegeti a magyar humanizmus méltó képviselőinek. A nagy Erasmus a magyaroknak az irodalomra való rátermettségét egyenesen Janus esetével példázza, akinek — szerinte — maga Itália önként nyújtotta a babért. A lengyel kultúrközösséghez tartozó Paulus Crosnensis Ruthenus 1512-ben azzal okolja meg magyar pártfogója, Perényi Gábor előtt Janus művei kiadásának nagy nemzeti fontosságát, mert ezekkel a művekkel a külső és legtávolabbi népeknek is be lehet bizonyítani, „hogy a tudós és kellemes műzsák a magyaroknál is helyet találtak.“ Két évvel később az elégiák bécsi kiadója, Johannes Camers, akihez a kiadás alapjául szolgáló kézirat Verbőczy István révén jutott, azt a kérést intézi magas pártfogójához, hogy Janus többi műveit is kutassa fel, mert azoknak a kiadása egyúttal a magyarok dicsőségét is

jelenti. A Janus-kiadás terén buzgólkodó Hilarius Cantinucula bizonyosra veszi Pannonia háláját azért, mert a „fagyos Ister leghíresebb költőjét“, Janust, szélesebb olvasóközönség számára hozzáférhetővé tette. A leghatározottabb kiemelője ennek a szempontnak mégis Joh. Petrus Lotichius, aki Janust a legmeggyőzőbb argumentumnak tartja annak bizonyítására, hogy a harci erényeiről híres, folytonos háborúktól zaklatott Magyarország a múzsák dicsőségével győzedelmeskedő jeles tehetségeket sem nélkülözte. Költőnket egyébként olyan kiválóságnak tartja, aki a maga idején akár egymagában is elegendő dísz tudott biztosítani szülőföldjének.

Akármilyen fontos is Janus költészete nemzetközi viszonylatban, hatása elsősorban mégis természetszerűleg a magyar szellemi élet területén érvényesült. Janus az egyetemes neo-latin költészet történetében a kiválóságának szülő nagy elismerés ellenére mégis csak egyik a sok közül: az első sorokban foglal ugyan helyet, de azért nincs az élen. Itthon azonban ő az első, nemcsak azért, mert időben első volt, hanem főleg azért, mert ezt az elsőbbséget, mint állandó rangot, mindvégig sikerült megtartania. A magyar szellemi élet fejlődésének az ő fellépése hatalmas lendületet adott: vele léptünk be a világirodalomba. Ő maga nagyon világosan látta működésének jelentőségét: tudta, hogy a Helikonról a Duna mellé a babérkoszorús múzsákat elsőnek ő vezette el, tudta és nyomatékosan hangsúlyozta azt is, hogy ezzel a maga dicsőségén felül hazájának is hírnevet és megbecsülést szerzett. Egyik epigrammájában (gyűjt. 36. sz.) ő maga mondja hazájáról:

Eddig, amit mindenki elolvas, Itália adta,

Most olvassa, amit küld neki Pannonia.

Mekkora dics minekünk, de nagyobb neked az még,

Hogy földednek ekép lángesze nagy nevet ad.

Ezt az önértékelést a külföldi és hazai irodalmi közvélemény egyaránt elfogadta: Janus Pannonius valóban önértékén felül kifelé nemzetközi megbecsülésünk egyik bőséges forrása, befelé pedig az irodalmi továbbfejlődésnek látható, vagy láthatatlan irányítója.

HUSZTI JÓZSEF. *)

*) E rövid tanulmány megírásánál *Janus Pannonius* c. monografiámat a költő életéről és műveiről (Pécs, 1931. A Janus P.-társaság kiadása) szabadon használtam.

I. NAGYOBB KÖLTEMÉNYEK.

ERANEMOS VAGY „SZELEK VERSENYE“.

- Aeol barlangjába' miként versengtenek egykor
 A szelek, új ihlet ragadott meg zengenem engemet erről.
 Szőke Apollo, jövel, te segíts meg s Aoniának
 Hozd ide lányait és büszkén járj lanttal előttük.
5. Oh jövel és indítsd fiatal szárnyamnak a röptét.
 Oh jövel és a habon remegő sajkámat irányozd!
 Mert ha csekély kis körben is indula csónakom útra,
 Ám gyakran hullám-hegyeket zúdít föl a tenger
 És a vihar száguld paripáján rajta keresztül.
10. Egykoron a gyors röptű szelek közt támada verseny,
 Mert vetekedtek együtt, melyiköknek erősb a hatalma.
 Aeolus ekkor a tág barlangba belép, hol az öblös
 Mélységekben erős láncokkal kötve le őket
 Tartja kemény féken, megtörve, ki állana szembe.
15. Most hogy döntsön e pörbe' közöttük, fölmege azonnal
 Bérc-varába, ahol trónjára leül a magasban.
 Kormánypálca kezébe', Tyrosnak bíbora testén.
 Ekkor fenséges nyugalommal nekik emígy szól:
 „Szóljatok, egymással mi felett versengtek eképen;
20. Mert nem bírja külön kegyem egy sem, részre se'
 [hajlom,
 És ki igaz királytok, igaz bírátok is az lesz“.
 Szólt a király s neki most legelébb választ ada Eurus,
 Ő, ki kel ott, hol a nap kel, bíbor fénybe' születvén:
 „Esztelenek, titeket versenyre szállni mi késztet?
25. Balga remény! hisz a víz, hisz a lég ura én vagyok,
 [én csak!
 Szörnyü fuvalmam hajtja az éjszínfellegek árját
 El oda, hol Phoebus lehanyatlik lángszekerével
 S üzőm is addig, ahol el-messze terül az Iberföld,
 S mind a borút, mely a nap-égette indra vet árnyat,
30. S távol az enyhet adó Gangesnek támada partján,
 Messzi nyugatra üzőm tova, fenn viharozva erősen

- És megrendül alattam a tenger, reszket a bérc is.
 Hát künn a hullámok közepette hajót ha találok,
 Fölcsapom én a habot, föl az égig bösz haragomban,
35. S csapdosom a sziklákat, a partot vad szilaj árral!
 Ámde a nap hamarább elnyugszik az alkony ölében,
 Mintsem erőm' igazán elmondva lefesteni bírnám."
 Szólt vala Eurus, utána beszélt a felleges Auster;
 Más neven ő Notus és tájáról fú Lybiának.
40. Közbe eként vág: „Még ti velem versengeni mertek,
 Véreim; a levegőt ki betöltöm bösz zivatarral.
 És fenn a csillagokat beborítván éji sötéttel,
 Az eget és ragyogó fényét sűrű ködben eloltom
 És befödöm komor árnnyal a napnak rózsaszín arcát
45. És a Hold szelid éji világát. Homlokomon, lásd,
 Felleg ül és harmat lepi keblemet, nedves a szárnyam,
 Éjszín az arcom, zord vihar árja levonja ruhámat,
 Omló fürteimről szakad egyre szünetlen a zápor.
 Nos, ha e függő fellegeket kezem súlya csak éri,
50. Dörgéstől megreszket az égbolt, földre a felhők
 Árja szakad s a folyók megeredve, magasra dagadnak,
 S szerte kicsapnak, egyet sem tarthat féken a medre.
 Utra, mezőre rohan, tör az ár rombolva, sodorva
 Templomot és házat, fát, embert, barmokat egyként;
55. Úsznak alatt a földek, a fellegek úsznak az égen,
 Szörnyű viharzás közt vízzel megtelnek az árkok
 S barlangok, megdől, leterül a vetés a mezőkön
 És rombolva szakad le-alá a bérc zuhatagja.
 Hejh! oda már a reménye ez évre a földművelőknek!
60. S megszakadozva nyit útát az árnak a föld zokogás
 [közt,
 Bömböl a lég, megroppan a sarka a csillagos égnek.
 Félsz, remegés szállván meg a földi lakókat, az elmék
 Megrendülve haboznak, egész föld rettegi, várja,
 Hogy leszakad már-már e világra a zord Chaos ismét.
65. Fölkavarom, föl a tengert és ha fuallata számnak
 Zúgva lecsap s rádülve sötét szárnyammal egészen
 Fekszem meg, föl a fellegekig tör zajgva a hullám
 És a hajók lemerülnek, az örvény zúgva süvöltöz,
 Csattog a szirten az ár, a tenger messzi morajlik,
70. Szép csillagra homály, levegőre köd éjjele száll le.
 Eltűn' a fény, a sűrű felhőbe' kihamvad a villám,

És a magasba törő hullámot verdesi zápor.
 Hátha zajongva csapok, dülök Lybiára egészen:
 Mert hiszen ez közelebb hozzám, szomszédos az ég alj,

75. Végig söpröm a rőt fövenyet, hogy fellege támad,
 Föl a magasba tör és nyaldossa a csillagokat fent.
 Hátha szilaj kedvembe' lovat meg fegyveres embert,
 Házfedeleket kapok én föl messzi magasra az űrben
 S ott fönn az égnek ölén megforgatom és lecsapom
 [majd

80. Sohasem ismert tájra dühöngve forgó viharral,
 Légben a kard s a sisak s a paizs tova szálldos,
 Mert viszem és röpittem mint polyvát könnyü pehelyként
 És gyorsabb szárnyamnak a röpte, miként ha nyilát a
 Megfeszített íjjat pendítve röpíti a parthus;

85. Mint Jupiter villáma röpül, baleári parittyá
 Gyors köve száll s ami gyorsan az égről aláfut a csillag.
 Nincs szó, nincsen elég kibeszélni hatalmas erőmet.
 Én diadalt aratok nem a szó, de a tett erejével.“
 Szólt vala az Auster s készült még mondani többet

90. Ám a király megtiltja. Zephyrt szólítja elé most,
 Őt, ki az alkonyi ég tájékán tartja lakását.
 „Keljen a nap — így szól — ezután ott, hol ma le
 [nyugszik,

És égő szekerét keleten borítsa el örvény;
 Follyon visszafelé a Nilus, térítse futását

95. Vissza az Ister, az Aetna tüzét ne okádjá, az Orcus
 Fényt árásszon, tűzben a sarmata, jégbe' meg álljon
 A garamant, a világnak a sorja eként forduljon.
 Szárazon éljen a brit, lemerüljön a vízbe a göncöl,
 Az ocean sivatag legyen és hajó járja be Syrtist:

100. Hogyha velem mérközni merészel az Eurus, az Auster
 És Boreas. Ki nem adja e versengésben a pálmát
 Ennekem? Engem a tenger elismer urának azonnal,
 Széttöröm én a hajót és verdesem árral az éthert.
 Van, van erőm felhők seregét is gyűjteni a légben

105. És zuhogó záport a vetésre bocsátani bőven.
 Éltet erőm gerjeszt, ha megindul lengve fuvalmam,
 Éltet adó művemért méltán a *Zephyr* nevet adták.
 Sarjad a fű a mezőn, ha fuvallok, tarka virágtól
 Hímes a rét s eleven pázsit fedi szerte a földet.

110. Friss gyeppe boritom be a völgyet, lombbal a fákat;

- Mert amihelyt lendül szárnyam, mely illatot áraszt
 S harmatozik nektárt a tavasznak a hajnalodásán
 És a zimankós télt is elüzi lehellete számnak,
 Föld fagya enged s messzi a tájak zöld mezet öltnek
115. És a virágok tarka színébe' ragyognak a kertek,
 Rügy fakad és csupa élet a fa, a mező buja zsengés,
 A szilfákra kuszik fel a szőlő zöld venyigéje.
 Hózivatar multán a mezők ujjongva örülnek
 És megujul a fáknak a lombja, a rétnak a zöldje:
120. Fűzve fejére virágkoszorút pompázik az évszak
 Halványkék ibolyák rejtőznek a fűbe, biborszín
 Rózsza bokor nyit emitt, a fehér lilióm meg amottan.
 A peremér alján s közeliben az illatos anizs,
 Narcisz kéklik emitt, meg amott sötétlik a jácint,
125. Hybla kakukfüve és mellette a kazsia, sáfrány
 Illata terjed; hófagyal és a női szironták
 Fénye ragyog. Most zümmög a méhek rajja a folyók
 Ágya körül, ringván a virágok mézteli kelyhén
 S ejtenek édes, lágy szenderbe, susogva szelíden.
130. Mostan akárhova lépsz szétjárván, szerte bolyongva,
 Rád mosolyog puha völgynek ölében a lágy buja pázsit,
 Rád mosolyog sáfrány illattól telten a kert is,
 Rád mosolyog berek és liget és rád minden a földön.
 Most szép, most a mező, olyan édes az álom a fáknak
135. Lombja alatt, madarak hangjától zeng az egész táj;
 Most csendíti dalát a folyón himbálva a hattyú,
 Most hűves a forrás, szelíden mormolva a völgyben
 Zöld pázsit-körítette mederben csörtet a csermely.
 Hozva tavaszt, fuvallatom így száll szórva virágot;
140. Termékennyé válik a rög üde harmatom által.
 Így hát méltó én vagyok, én csak nyerni a pálmát."
 Így a Zephyr. Versengve zajong e beszédre a többi.
 A Boreás dagadó kebléből tör fel a szó most,
 Aki a zord fagyos északon úr, a lakása is ott van.
145. „Énnekem is van erőm, Astraeus vére vagyok tán?
 Testvérim, ha szabad, fesselem le hatalmamát én is.
 Ennyire hogy ragadott titeket vak, dőre reménység?
 Hogy ne kívánjátok ti a pálmát, mely csak is engem
 Illet, elég ismernetek, hogy mit is ér az erőtök.
150. Mert ha a fellegeket más szél gyűjtötte halomra
 Én a lehajló ég közepére elúzóim erővel.

- Vak düh, zordon erő, haragos kitörése a szívnek,
Féktelen őrvény s a szilaj vad indulat árja
Fegyvereim s villámos forgatagoknak a sodra.
155. És ha e barlangból szabadon száguldnak én el,
Akkor esős felhő el nem fűdi árnnyal az éthert,
Szétszakad a boru mind, ragyogó fény árad az égről.
Ám ha a szép márvány-tenger hullámaihoz érek,
Bárha nyugodt, mint tó színe tükre s lomha mocsárvíz,
160. Álmatagon, nyugton terül el mély csöndben a felszín,
Tüstént zajdul az ár s föl a fellegekig csap a hullám
És le fenékgig erős, nagy háborgása megindul
S zord szirtekbe csapódva zuhogva szakad le a tajték.
Mily nagy az Atlas, aki az eget hordozza a vállán,
165. S két csucu Parnassus, meg Eryx, s a Taurus, az
[Othrys,
Mily nagy az Aetna-tető s az Olymp felhőtelen orma,
S mily nagy Athosnak a bérce, olyan magasan csap
[a hullám.
Megbódul a fenék, hol a mélybe' tanyásznak a szörnyek
És iszonyún zúg a szirt és messzi a part a dagálytól
170. Nyögve szünetlen a bösz vihar ádáz ostora sujtván.
Majd a habok verdeste tetőkön zúdul az örvény,
S mély fenékén lappang elsülyedt orma a bérceknél.
Szerte fehér tajtékkal az ár mindent föld, eláraszt,
A szirtfok sivítózva szegül, áll ellen a vésznek,
175. Örvény nyílik, mely kiokádja sötét fövenyét is.
Érje utól a hajót csak ez örvény tükrin a víznek,
El-beborítja, alá a hullám-sírhoz temetvén,
Vagy zátonyra sodorja vagy a sziklán töri széjel.
Oly magasan föl a fellegekig szökik és csap a hullám,
180. Hogy valahányszor száll a hajó hánykódva a felszín
Tajtékozó tetején, felhőket verdes az árboc
S örvénylő fenékén ha megül a hajó, len a földet
Éri s a mélységek fövenyét fölszántja az orra.
Igy vesz el az evező, a vitorla az ár rohamában
185. S szerte szilánkká törve, gerince romokba, hever szét,
Itt meg amott úszkál evezőknek roncsa, vitorlák
Rúdja, a hullákat meg az éh-fókák ragadozzák.
Bömböl az orkán, forr a fenékvíz zajgó vad árja.
Gyakran az Adria már a Szigettengerbe csap által
190. És az ion hullám-ágyába a tyrrheni örvény.

- Ekkor a mérhetlen tenger mélyébe' lakozó
 Állatok is riadoznak a szörnyű rohamban ijedten.
 Elrejtőznek a mélynek ölén a tengeri bornyúk,
 Mert eme csattogó zaj szemeikről elűzi az álmot.
195. Nem sütkéreznek fen a csellék tükrin a víznek.
 Sőt a vihar dühe nem kíméli az isteneket sem,
 Sőt csodamód Proteus sem változtatja alakját
 S Aegaeon, az iromba se' fojt már szikla-lakó vad
 Szörnyeket, ő, akinek száz karján duzzad izomja.
200. Még Nereus maga is dőbbenve menekszik a mélybe,
 Nyájával Phorkys rémülten néz szana-széjel
 És remegő anyjával fél a levente Palaemon,
 Triton kagyló-kürtje se zeng ringó habok árján,
 Reszketeg áll, míg sebbel-lobbal az anyjuk ölébe
205. Elrejtőzve szepegnek ijedten a Nereidák is,
 És feldúlt hajlékaikat síratva zokognak.
 Sőt zaklatva Tethys maga is elveszti nyugalma;
 Háborodott lesz mély elméje az agg Oceánnak.
 Sőt maga az, kit ural hullám, kit uralnak a szörnyek
210. S tengeri istenek is hódolnak erős szigonyának,
 Nem meri zord arcát felszínre emelni a mélyből,
 Nem mer a hab tükörén száguldani gyors kocsijával:
 Mindent oly zavar, oly forrongás dúlva kavarr föl.
 Hogy kün a tengereken mily megmérhetlen erőm van,
215. Hallátok, de miként zavarom föl pusztá lehemmel
 A földet s az eget, nektek most mondjam el azt is.
 Vad-szilajon legelébb a vetéseket én gyökerestül
 Tépem ki s viszi, söpri szeszélyem a lég magas árján.
 Így sújtom bú-bajjal a föld nyomorult művelőit.
220. Nem marad a venyigén se' meg épen a szőlő gerezdje,
 Hódara-záporral verem én el szerte a földet
 És szanaszét a vetést végkép kiaszalja fehér dér.
 Jégtől összefagyott két szárnyam durva keménnyé.
 Jég a szakállam és a ruhám is dermedez ezzé,
225. A hajam is csupa jégcsap, a homlokomat fedi dér csak.
 Porfelhőt bírok én kavarintani föl a magasba,
 Erdőket bírok én kiszakítva sodorni magammal,
 Sőt még várakat is bírok én ledönteni porba.
 Gyakran a légbe vasat vagy szirt-darabot ragadok föl
230. És oly erővel söpri fuvalmam az ürbe magával,
 Hogy mig azok fönn függnek a felhőknek közepette,

- Gyors rohamukba tüzet fogván, meggyúlva repülnek.
Majd amidőn az esős évszaknak hódol az ős már,
Megrázom csak a szárnyam, azonnal szerte a földek
235. Jéggé dermednek meg a szörnyű csikorgó hidegtől.
Házaknak fedelét veri jég a zimankós időben,
Hósivatag lesz a bérc, gulya, ménes is elvesz a
[völgyben,
Hóhegy előtte, mögötte, mit átgázolni lehetlen.
Vadkan erős agyarát, gyors lábát mostan a szarvas,
240. Medve lőmött prémét nem használhatja bizonynal.
Megfagy a hó, folyamot jégkéreg von be egészen
S messzi fehérlik a föld, be a zuzmara leple borítván.
Ime megáll a folyók siető hulláma is útján,
Mert jégtábla bilincsbe veré váratlanul immár
245. És a víz is, hol elébb úszkáltak hosszú naszádok,
Most hordozza nehéz szekerek kerekét csikorogva.
Érc repedez, csupa csont lesz a fagytól most az egész
[föld.
Hátha sűrű erdőkbe dühöngve csapok le, azonnal
Vesztek a lombjuk' a fák, fenn nem marad galy se' levél
[sem,
250. Erdő elhullatja fejének szép koronáját.
Ág ropog és a viharban a fák lehajolnak a földig.
Kél iszonyú robaj és szörnyen zúg-csattog az erdő,
Földre zuhan le fatörzs, kiszakíttatván gyökerestül,
Földre terül derekán megtörtén a tölgygyel a szilfa
255. És az erős cser, s mely dárdának jó, a köris-szál
S kétszín myrtus, amelyet a Paphos urasszonya kedvel.
Földre a gyertyán, földre a bikk s a karcsu juharfa,
Könnyű hárs meg a szép terebély-koronájú eperfák,
A magyaró s az Apollo-kegyelte, szerette borostyán
260. És a fenyű szál, mely szállt volna habokra merészen.
Dől a folyam partján le a fűz s sápadtan a puszpáng.
S a meddő boglárt s a magas jegenyét is a porba
Dönti erőm, pedig ez Heraklest ékíti lombbal
S gyenge boróka, olajfa, fehér nyár rendre kiülnek.
265. Földre terül a vörös nyár és cedrussal a ciprus,
Földre a pálma, ledül a dárda nyelének erős som,
A mérges tiszafa s a derék tutajra való fák.
Mind leterülnek és iszonyún megroppan az erdő.
Fut, megiramlik a vad szanaszét odahagyva tanyáját

270. És elbú barlangok ölén a vak éjbe' lopózva.
 Fergetegek besüvöltik a bérce't, csattog a szirtfok
 És meredélyen alá sziklák gördülnek a mélybe
 Roppant fákat döntve le, víve, sodorva magukkal:
 Mintha magas várfokrul a mélybe zuhannak a sziklák,
275. Megrendül, dübörög lenn visszhangozva a mélység.
 Mondjam-e el: mily rémületet keltettem a csengő
 Fegyverü Pallas okos népével, amikor én rőt
 Szárnyaimon ragadám el Erechtheusnek a lányát,
 S a remegő hajadont lángolva vivém fen az űrben
280. S gyorsan az odrysi partra tevém diadalmasan én le.
 Ám ugyan én, ha a föld szakadékiba rontok erővel
 S elterpeszkedem az öblös barlangok ölében,
 Mind'ütt retteg a nép, megreszket, rendül egész föld
 És megnyí'l, tornyostul a mélybe leomlik a város,
285. Bérc leszakad s aki kérlelhetlen, megremeg Orcus,
 Reszket az árnyoknak fejedelme együtt a nejével.
 Mert im a föld táton'g, szakadékain áttör a napfény
 És ijedeznek a mély bús árnyai megriadottan.
 Ám ugyan én ha magasba török fel, tombol a felleg
290. És siketítő zajjal üvölt viharozva viszontag,
 Fergeteges szárnyam lendítve a jég szakadással.
 Hisz magatok láttatok erőm, mely végtelen, órjás,
 Mert ha mi össze'csapunk, rémítön csattog az éther,
 Fellegek összetüzött csatasorján gyúl ki a villám,
295. Csattan a dörgés úgy, hogy alatta megindul a föld is,
 Mert so'sem ismert félsz, remegés megszállja azonnal.
 Búvik a vad, míg villámok lángjából a mennykő
 Földre teper fákat s a tetőket szörnyű haraggal.
 Ordít a felleg, hogy bele megrázkódik az égbolt
300. És a világnak kapcsa lazulva kifordul a sarkán.
 Végigdörg iszonyún az egeknek örök birodalma
 És ami még megdöbentőbb csoda, látva e bomlást,
 Látva ez égszakadást, nekem is megreszket a csontom.
 Ám fületek' mért verdesem én még annyi beszéddel?
305. Hosszú volna egészen elétek tárnom erőmet,
 És a nap is alkonyra hajolt már tűzkocsijával.
 Bizton azt hiszem, azt, csak is én leszek, én csak a
- [győztes.

Most o király szólj és bölcsen te ítélj mi közöttünk"
 Szólt vala így. Kelt lárma, a barlang reng a zsibajtól.

310. Rázzák láncukat, ez csorrenvén, csendül egész hegy.
Mindenikök kiabálva a pálmát sürgeti fennen
Zúgva, zajongva szünetlen, eként szitogatja haragját.
Ha nem volna kezük meg a szárnyuk hátrakötözve
És féken nem tartja acéllánc száz fonadékkal,
315. Versengésük igaz harccá fajul ottan azonnal.
Ezt amihelyt meglátja, a trónról fölkele nyomban
A magas Hippotades s dühöket korholja eképpen:
„Nyiltan emitt, a királytok előtt, oh szörnyü merénylet,
Hallatlan bűn! ily esztelenül lázongtok előttem?
320. Hát már tisztelem kiveszett végkép szívetekből?
Elhallgattok?“ imigy hurogatta le Aeolus őket.
A szeleket tüstént megszállta a félelem és már
Szűn' a zaj és elnémul a hangos lárma, zibongás.
Még mukkani se' mér egyikök sem, alázatos arccal
325. És tétován néz sanda szemekkel mind a királyra.
Vad természetüket nem vetkezték le azonban
S ős dühök' elfojták csak e színlelt, álnyugalommal.
Ketreciből így törne ki bőszen harcra a tigris;
Ám ha reárivall és korbáccsal csattog a mester,
330. Fékezi harci tüzét, meghódol előtte hunyászan.
S mert nem csillapodik le szilaj, heves vak dühe még
[sem,
Fél a veréstől és lázong egyszerre haragja,
Nyomja emitten a félsz, zaklatja amottan a vérszomj.
Most a király látván szelidülni haragjuk, a pálmát
335. Zord Boreasnak od'adja, de nyomba kiadja tilalmát,
Hogy ne akarjon egyik sem eként versengeni többé
És az acélláncot szorosabbra szorítja azonnal
És megerősít zárt, béklyót ver rájuk erősbet.
Ezt elvégezvén, odahagyja azonnal a barlang
340. Odvát, hág várába, melyet neki építe Vulkán.
Most Boreas diadalt ül s bölcsnek hirdeti fennen
Drága urát, ujjong, örömébe' sugárzik az arca.
Dicstelenül panaszol, zúg Eurus azonban, a pálmát
Fájlalván, vele a Zephyr' és a harmatos Auster.
345. Meghiusult ohaját siratva, gyakorta sohajtoz.
-

GUARINUS.

Dicsköltemény a veronai Guarinushoz.

ELŐHANG.

- Hogy haladást teve már Achill', kit a Phillyra sarja
Egyformán tanított harcba', zenébe', gyepen,
Nem, nem az útvesztőn bolygó Theseust, sem a bajnok
Heraklest, ki tusán ejti a szörnyeket el,
5. Polluxot sem, aki leveté Bebryxet ököllel,
S anyja mi nászt üle, sem zengte meg ő legelébb:
Félvad mestere volt, akiről dicséneke zengett,
Őneki szánta a lant zsenge dalát legelébb.
Könnyű verője alatt dal alig csendült meg a húron
10. S im sietőn fut oda megszelidülten a vad.
Lóval együtt a griff, a molossosi ebbel a nyúl is,
És bátran repül az ölyv közelébe' galamb.
Most tigris sem a szarvas, az őz sem retteg oroszlánt,
Bárány farkassal bátran együtt heverész.
15. És csodamód' indul meg az erdő az Oita fokáról,
Máglyájához a hős Hercules itt kapá fát,
És Lemnost a meztlen Athosnak az árnya nem éri,
Ossa megindul, meg Pindus e dal ütemén.
Ime megáll Eurotas és meg a ködlő Anauros,
20. Penéus völgyén a Titaresos is áll.
Gyermekek zengte e dalt, de bizonynal paeoni módon
Bármilyen nehéz kórnak hozna az enyhületet,
S elbűvölve a két alakú vad szörnyeket, ádá
És bőszi harci tusát elcsillapítna e dal.
25. „Oh nem is Ixion nemzett a felleg-alakkal,
Vére Saturnusnak vagy te, miként Jupiter
És buja kéjvágygal te a nászrakomát se' zavartad
És nem sértél meg szűzi menyasszonyokat,
Ám neveléd az Apoll' sarját s barlangi lakodban
30. Vendégül fogadád az örök isteneket.
Vár is ez érdemedért te reád fen az égbe' lakásod
S farkát vonja be a Scorpio színed előtt.”
Zenge Achilles eként: lelkem Chironja, Guarínus,

- Néki vezére csak Ő, Őneki hódol e lap.
 35. Van joga, hogy Múzsám zsengejét Őneki adjam,
 Őneki, aki nekem tárta föl a Helikont.

PANEGYRIS.

- Földmives évenként kegyes áldozatot hoz örömmel;
 Sárga kalászt Ceres nyer, az újbort kapja Lyaeus
 És Pomona gyümölcsöt, olajt meg Pallas Athéné,
 Flora virágot, eként ki-ki kapja, mit önmaga nyújtott:
5. Néked szentelem én is e verset, drága Guarínus,
 Mit forrásodból meriték, méltóbbat e lantra
 Kit vennék, mint azt, ki e lanton játszni tanított?
 Ámha kiittam vón' tanulékony ajakkal egészen
 Mind az italt, amit oly pazaran számomra te ontál,
10. Erdemeid csúcsára fölérnem mégse' lehetne.
 Most, hogy olyan kis rész juta nékem gazdag eredből,
 Mit tehetek mást, mint bemutassam hálaadómat,
 Hadd lássák, hogy nem feledém el szép adományod!
 Bárha lehetlen várnom egyébkor a Thespisi Múza
15. Ihletit és méltóbban ugyan kinek adna segílyt ő.
 Mint, aki téged vesz zengő lantjára, Guarínus?
 Ámde a Múzsákat mért hívnám én le a Parnass'
 Ormairól? E merész tervemben csak te segíts meg:
 Azt hiszem, akkor együtt ihlet Bromios meg Apollo,
20. Mert nem kis lélek lakozik kebledbe' bizonynal.
 Költőt és őrzöngő Sibyllát isteni ihlet
 Lelkesít: ez vala őshit, erőt is ez ad vala nékik,
 Az hogy versbe' beszél s a jövőt, hogy ez érezi, látja.
 Hát mit véljünk rólad, aki tudod minden időnek
25. Dolgait és nem csak magad értesz a vers üteméhez,
 Lant idegén játszván, de miként a fűrtös Apollo,
 Ihleted a másét, új költőt adsz a világnak.
 Ám a tehetséget nem adá a játszi esély csak,
 Küzdve, vívódva szerezte nehéz sok munka, verejték.
30. Hesiodost, amidőn Ascrának az árnyas ölében
 Őrzene nyáját, imé csodamód' csoda isteni lények
 Ihlették, amidőn nyájának dobna borostyánt
 És adná italul a hűvös Castalia habját;
 Ennius a lombos Helicónon a szender ölében
35. Álmodván, a Homér' árnyát érezte magában

- És mihelyt eltűnik az éj, ő fölkele nyomban
 És Évkönyveket ír és zengi a hősi tusákat.
 Téged az álom sem, se' borostyán, nyájnak az étke,
 Ámde nevelt a saját örök éjjeli, nappali gondod.
40. Még csak alig csendült meg az édes gyermeki szózat
 Ajkodon és társiddal olyan hön játszni se' vágytál,
 Mint a betűt lapon és táblán olvasni dadogva
 És mutogatni örömmel örömteli édes anyádnak
 Mind a külön jegyeket, mik a szók elemét jelölik meg.
45. S már repesél, ha a porba betűt rajzolt le kis ujjad
 És a körül heverő könyvekkel játszva mulattál,
 S még azokat nem is értve gyakorta lapoztad örömmel.
 Női ruhát öltött Achilles, mégis Ulysses
 Fölfedezé ravaszán fegyverrel, s harci tülökkel:
50. Így ha anyád tereád lány-jelmezt ad vala titkon,
 Az, aki könyvet ajánl te neked, rád ismer azonnal.
 És hogy az évvel együtt elméd nőtt s fejledezék már,
 Néked az *Orvosi szak* nem tetszett szép tudomány bár,
 Undok a kéznek s nem tetszék neked a szövevényes
55. *Logika* sem, mely fonja-bogozza merészen a szókat
 S a *Törvényeknek* se' vizsályt rejtő egyezése:
 Szónokot és költőt ölelél nagy hévteli kedvvel.
 Szónokot és költőt aki ért, mit nem tud az olyan?
 Ők a hibátlan szó meg írás forrásai bízást;
60. Tőlük ered, foly az ajkon az édes szónak az árja;
 Innét hogy ha merít, a vitázó elme is élt nyer;
 Általok ölt formát a gondolatok sora, rendje;
 Ők adják a szabad lélek négy ismeretét is,
 Miknek a tárgyuk a *szám, hang, mérték s csillagos ég*-
65. És ezeken kívül élet-irányzó bölcs tanítást [bölt.
 Egymással küzdő secták kebelébe' tanultad,
 Hozzá még az anyagnak, amely tűr s alkot örökké,
 Mozgalmát s a világ-kormányzó végzetek útját.
 Fölleled ott, föl azt (hogy egyenként föl ne soroljam)
70. Egyiptomra amit Babylon hagyta és az Athenre:
 Hogy kik az égi lakók, kik a szellemek és hova száll
 [majd
 Lelkünk, és ki az Isten, a dolgok rendje kitől függ?
 Nincs nálok becsesebb adomány, mit az égiek adtak,
 Nincs, sem alakra dicsőbb, de haszonra sem itten e
 [földön.

75. Hát ezeket választva ki sok, sok író tömegéből
 Soha se' szünsz se' pihensz te meg olvasgatni a magvas
 Könyveket éjjel meg nappal forgatva szünetlen.
 Majd zajgó kamaszok közt hallgatván te a mestert,
 Lesve szavát nem csak jól fölfogod, érted azonnal,
80. Ámde hamar meglátja a jobbat benned a lángész,
 És az egész tanuló sereg ekkor kérve tanácsod
 Rajtad csüng és új tan mestere lesz a tanítvány.
 Hejh, de homály maradott tömérdék a régi művekben.
 Nyelvünket zavará, megrontá sok jövevény szó,
85. Mindezek az igazat s a valót fürkészni törekvő
 Elmét csüggeszték lankasztva, kijátszva figyelmét.
 Most habozó elméd látván megszólít Apollo:
 „Ifju, ne ess kétségbe, ne csüggedj, bízz te jövődben
 Abba ne hagyd munkád; a hatalmad nagy leszen
 [egykor.
90. Nincs az atyám akaratja szerint lehetetlen előttd:
 Megtanulod — s magyarázod az ősök szent hagyo-
 [mányit.
- Óhajodat te azonba' nem éred el itt e hazában;
 Túl a tengereken Görögországot te keresd föl,
 Ott sikerül tanulásodat is befejezned egészen.
95. Mert sokakat vonzott tudomány-szomj messzi világba.
 Így Plato Memphist és így a számlkivetett Pythagoras
 Assyriát keresé föl, a brahmanokat meg a bolygó
 Tyaneus, ki csodálta felette a hindu Iarchast.
 Hát te a házat, ahol születél, elhagyni se' mernéd?
100. Szégyen volna neked (mit Varro se' tart vala annak,
 Sem Cato, ki öregén tanulá) emez ifju korodban,
 Szégyen volna tanulnod a Cadmus régi betüit?
 Vagy Marius hat rád, ki gyakorta nevette Inachos
 Csacska utódait? Ugy de ő többre becsülte Lyaeust
105. Marssal együtt, mintsem Heliconnak a lányival engem.
 Bölcsőbb volt Cicero, kinek a görög adta az ékes
 Szót ajkára, hogy a Quiritet mind győzze le ezzel.
 Mert a görögnek adá meg a Múza beszélni kerekded
 Ékes ajakkal. Ital földön ha terme remek mű,
110. Az görög ősöktől veve kezdetet és a pelasgok
 Ajkairól eredett a római nyelve, beszéde.
 S Róma művészete mért síri homályba temetve?
 Mert a latin már elhanyagolta az Attika nyelvét.

- Oly sok század után a görög Múzsát nosza támaszd
115. Új életre. Ilyen nagy és szép vállalat első
 Bajnoka légy, törj utat előre s légy te az eszmény,
 Lelkesítő példád sokakat vonz majd a nyomodba.
 S hogy el a hosszú nagy út s zúgó tenger se riasszon,
 Elvezet és majd visszahozand, Guarínusom, épen
120. Égi hatalmam még Veronába; hired, neved akkor
 Átkel az oceánon s feltör majd a magas égig.”
 Égi sugallat után indulva Velence hajóján
 Szélre, habokra bizád magad így az Adria árján.
 Karnia bércei lakója s a Hister balra maradtak
125. És a liburni, aki rokonult az illyri vérről,
 Majd Dalmatia, majd Pyrrhusnak nagynevű földje,
 Ezzel szemben esék jobbról Oenotria partja.
 Majd elevezve Pelops-föld és Szicilia mentén
 Diktében látod meg a bölcsőjét Jupiternek
130. És nem szállasz Athenbe, amely ma pusztá rom és név;
 Ámde vitorlát tárva-feszítve az Aegeum árján
 A Cyklád szigeteknek övéen átkelsz te hajóddal,
 A Sporadok szétszórta szikláit is el-kikerülvén.
 Majd tovatűnik emitt Lemnos meg Lesbos amottan
135. És Tenedos szirtjén Ilionnak nézed a romját,
 Majd szeled a közelébb partok közzé szorított árt,
 Hol Phryxus siratá Hellét, kit a mélybe vetett le
 Itt az aranykos, a szűz siratá a szerette Leandrost.
 És rege szól, hogy a perzsa e helyt Sestost Abydosszal
140. Egybeköté hiddal, de e hírnek hinni lehetlen.
 És ezután szeled át a Propontis sík mezejét is,
 Míg a nehéz horgonyt kiveted te az odrysi parton,
 Hol Romulus falait már túlszárnyalni törekszik
 A thrák Bosporus és szűkebbre szorítja a tengert.
145. Itt egy férfit élt, Chrysoloras volt neve annak,
 Kit szült Mercuriusnak a nyájas Calliopea
 És táplál vala Pallas, aki emez égi szülőktől
 Nyert tudomány mellett vált még egyebekbe' jelessé,
 Lelke a természet rejtélyeit is felölelvén.
150. Majd a pogány, a hitetlen faj dühe e kegyes embert,
 Mert nem akart pártjára szegődni a vak babonának
 Ősi honából számkiveté s Latiumba elűzte.
 S még szent hamvai sem nyúgosznak az ősei földjén,
 Most ezeket Konstanz áztatja a Rajna vizével.

155. A ragyogó városba' csak Őt kereséd te fel, Őt csak.
S hogy ne csak a szót lesd ajakánstanulđ jövevényként,
Ámde közelbe figyeld meg: mint él, mit mivel otthon,
Szolgalegényűl élsz a tudós bölcs gazda körében
És így együtt vagy szolgalegény meg sürgő tanítvány.
160. Nem tanulá meg ilyen gyorsan Neoklides a perzsát,
Amikor a barbár, a legyőzött tette vezérre,
Mint az őt ágra szakadt nyelvet te, mely ajkadon úgy
[zeng,
Sőt még szebben, mint amiként Crassusnak az ajkán.
Senki se' hitte el azt, hogy Hesperiába' születttél,
165. Hallván ajkaidon mily zengzetes Attika nyelve.
Úgy szerzed te meg ezt, hogy szólni, szavallani sűrűn
Volt alkalmad elég és Pythagoras hiveképpen
Hallgatagon, némán nem töltöttél el őt évet.
Ámde elég nem volt a beszédet így érteni, tudni;
170. Főlkutatád, amit irtak a történeszek, a bölcssek,
És mi titok lappang Homérba', mi látnoki mélység.
És behatolsz újabb meg újabb tudományba te mélyen,
Amit a hajlíthatlan, erős Stoa hirdet erényül
Vagy mit az ellentét-kutató Akadémia taglal,
175. És szőrszált hasogat, hogy már a hunyor ha kigyógyít;
Vagy mi helyesbet a kör-sétálók rendje taníthat;
Vagy mit a mindenség elemét a parányba' találók.
Mintha művész méhraj szálldosva kutatja a mézet
S harmatozó hajnalba virágos kertbe csap által,
180. Szerthe rabol, hol a szép kikelet nyit s illatot áraszt,
Megszedi a kazsiát, a kakukfüvet és meg a mákot,
Majd meg a sáfrány himszálát bebolyongja a nedvért,
Míglen a késő est téríti meg, otthon a kaptár
Száján tör be rakódtan, a sejtet tölteni mézzel:
185. Búzgón így szeded, így Chrysoloras ajkin az ígét,
Mely dús lelkéből fakad és lelkedbe bevésed.
Hasztalanul, léhán soha sem telik el, nem egy órád,
Szüntelenül szolgálva urad s hallgatva a mestert.
Mégha akadna üres perced, te vagy olvasol avagy
190. Írsz vagy amit tanulál, elmédben forogtad egyre.
Tűrsz és téssz te sokat, fázol s izzadsz verítéket
Szüntelenül, sohasem élvezve se' bort, se' szerelmet
És álomra szemed csakis úgy hunyod ép ahogy Argus,
Vagy Libya s Colchus sárkánya s a zord szemű Gorgon;

195. Mert ha az égő mécs mellett röpkedve körülled
Szárnyaival szenderbe akart ringatni az álom,
Bágyadt tagjaidat serkentéd ébren örökké
Éles körmökkel tépvén-sebesítve meg őket.
Ily hő vágy ragadott az igazhoz s élete ily szomj.
200. Boldog lélek! Olyan nagy messzire vetve hazádtól,
Mint van Sirmio a mozgó symplégadi szirttől
És Pangaea az Alp-, Hebrustól szőke Athesis,
A tudomány kutatása között veritékezel ekkép.
Hol van, hol az igaz hang méltón zengeni rólad?
205. Vajjon az Aonidák közt ily láng kit hevített még?
Kuszált fürtökkel bújt el barlangi homályba
Az, ki a zord Fülepet majdnem megtörte szavával:
El nem zárkóztál te saját celládnak a mélyén,
Ámde olyan távolra üzött, sarkalt a tudás-vágy,
210. A tieid hogy nem hallottak hírt se felöled.
Euklides ölt női ruhát testére titokban,
Téged Spárta palástja takar Latium meze helyett.
Demokritos megvetve vagyont, eldobja, de részben:
Mit sem tartsz te meg; ámha Kleantes szomjasajakkal
215. Ásta a kútat azért, hogy hallgathassa Chrysipposzt:
Mesteredet szolgáltad ezerszer, várva parancsát.
Parlag hagyta Anaxagoras az ősei földjét:
Ámde te, hogy szivedet műveldd feltörted a tested',
Mert könnyű szerrel nagy dolgot elérni lehetlen.
220. És ami szép, mi becses van, elérjük csak veritékkel.
Vajmi nehéz munkába került letörölni a földön
Azt a homályt, mely a durva szivekre, agyakra borult rá
S új szerzőnek új éket, a réginek adni meg új fényt.
Drága Guarínus, sok küzdelmedet oh te ne sajnáld:
225. Izzadtál, de nehéz munkád learatta jutalmát
S annyi sok áldozatodnál sokkal több nyereséged.
Szálljon ez az idekhez messzi keletre merészen
És haza hozzon arab tömjént s elefánt-agyart bár,
Vagy termő fáknak ragyogó szép, drága gyapotját;
230. Ásson az északnak homokán fürkészve serényen
Nagy küzdelmek közt sok griff-örzötte smaragdod;
S szedje Vörös-tenger mélyén kagylóknak a gyöngyét,
Más meg mély bányák fenekén sáppadtan a fémét,
El-lehatolva egészen a styxi világnak ölég,
235. Tárja föl és azután elrejtse titokba megéntlen:

Kincseidet nem éri utol, nem egy sem ezek közt,
 Sem tömjén, sem arany, se' selyem s még garmada
 [gyöngy sem.

- Hát kik még kevesebb díjért fáradtanak ennyit?
 Perseus a keletet s nyugatot berepülte, bejárta,
 240. Hogy szép Andromedát megmentse a szörnyek öléből,
 Hercules átkel együtt a hanyatló nappal az áron,
 Hogy te arany-almát láss, Argos büszke királya;
 Jason csonka hajón száll Colchis partira bátran,
 Borzad a sárkánytól s a tüzet lehelő bikapártól,
 245. És a kigyók harcát is rettegi. És mi jutalmért?
 Nyerte díjul és vitte a sárga aranszínű gyapjat.
 Mit te hozál diadallal, azért én gyapju aranyját,
 Libya almáját s a sötétszemű lányt oda hagynám.
 És ha kínálnák érte Midas tömérdék aranyját,
 250. Oda nem adnám és nem a kincsért, mit szede Croesus
 A folyamokba', melyek folyának drága arannyal.
 Eltelvén az öt év új Olympia-ünnepet ült már
 Elis, az Alpheus is, mely előtör a földnek öléből,
 Látja viszont a szicil' Múzsák szent ünnepi napját,
 255. Amikoron füledet fogván honod istene szólít
 Téged', akit a görög Phoebus megszálla egészen.
 Távozol és a Byzanc palotáit hagyva mögötted
 Messze enyész el a szemben eső Chalcédon a ködbe.
 Balra hagyod puha-lágy Azsiát és jobbra viszonylag
 260. Európának e zord tájkát s két szoroson át
 Végre hasítod a sík tengernek kékszinű tükrét.
 Oh ti szelek, kik azúr levegőben szerte repültök,
 Ős anya gyermeki és az Igazság kikkkel azon vér,
 Kiktől reszket a föld, kik földüljátok a tengert,
 265. Kiknek kénye szerint vált színt az égnek az arca;
 — Majd beborul, felhő betakarja, de majd kiderülvén
 Messze ragyog mosolyogva vidáman szent nyugalom-
 [mal;
 És kik az évszakokat hozzátok, a fellegeket s a
 Menyköveket s a cikázva dühöngő lángit az égnek:
 270. Hippotades titeket szeliden fékezzen: a zajgó
 Tengert Neptunus ne pörölje vissza haraggal!
 Dühötök oh szünjék most, szállván lenge fuvalmak,
 Míg e hajó kiköt épen Itália drága vidékén!
 Nem rablott nászt, sem a kalózok durva csoportját,

275. Egyiptom gyönyörít, idegen fény eszközeit sem
 Hozza magával. Jobb, becsesebb az az áru s az érték,
 Mit szállít e hajó, rajt' nyugszik egészen a multak
 Terhe, csak egy maga két ékesszólást röpit és visz:
 Mert Orion viharát e hajó ha nem állja ki épen:
280. A szó bűve hová lesz? az isteni vers hova vész el?
 És mi homályba maradnak az elmék Hesperióban!
 Meghallgattak. Már szeliden leng, kedvez a Eurus
 És megtartja szavát Látónak gyermeke, Paean.
 Ő, amidőn már szállna hajód Ortygia mellett,
285. Jósszerűen lengette feléd a szerette borostyánt,
 S temploma mélyéből hangzék szent jóslata önként,
 És nem várt semmit se' mohóbban Phoebas, a papnő,
 S boldogan érzi, hogy a javadra ragadja meg ihlet.
 Mély barlangnak ölén ekkép zúg, dördül a jós szék:
290. „Boldog vagy, hisz atyám ada néked hosszas öreg kort
 S könnyű halált és nagy nevet is, mely el nem enyészik
 S áldott törzsed száz ivadékot hajtva virágzand.
 Ámde, Guarínus, ügyelj, javadat ne csak egy magad
 [élvezd,
 S lángeszed is ne csupán temagadnak szórja világát.“
295. Nem rejtély burkába', de nyiltan szólt eme jóslat
 És meg is értéd rendeletét, hogy oszd meg, amid van,
 S nyisd meg a szent tudomány forrásit, téve közössé.
 Már bizonyos lévén a jövődről, átszeled ismét
 A tengert és nem telik el sok idő s te Velencét
300. Éred zsákmánnyal rakodottan, mit keleten nem
 Véres harcok közt szerzél, de a béke ölében:
 Nagy nevet és hírt nyertek az ősök, ha haza vitték
 Azt, ami szép dolgot s mi becseset idegenbe' találtak.
 Mellőzöm Lucull't, ki királyt legyőz vala kettőt
305. És gyarapítá scytha gyümölcscsel a kerteket otthon.
 Szebbre, magasbra török. Mutogatta a bamba tömegnek
 Mummius a szobrok remekit, földúlva Korinthost
 S Scaurus a Perseustól letiport vad szörnynek a csontját,
 Regulus egy nagy, iromba kigyót küld drága honába.
310. Ez soha szem nem látta vadat viszen, állít
 Sárga porondra; hozott madarat, mit Itália földjén
 Megbámulnak, a Níl vagy a Phasis habjai mellől.
 Más Phrygiából vagy Libyából hoz haza márványt
 Vagy csodaszép szálfát, mely az égig nőtt fel a bércezen:

315. Ám te hozol mindnél becsesebb diadalmi ragadmányt.
 Paulus, a nagylelkű, zsákmánya se' mérkőzik ezzel,
 Sem, mit a dús Cyprust földúlva hozott haza Cato.
 Trójai Aeneas a Penatokat ölbe ragadván,
 Menti meg és vele zord Pallast is Vesta anyával:
320. Ám te a számkivetett szent isteneket telepítéd
 Vissza, veled tér vissza a szűz Tritonia, véled
 Mercurius, ki a bű-vesszővel hinti az álmot,
 És veled a Múzsák, elhagyván zöld Heliconjuk.
 Hoz Bacchus thyrsust, Phoebus hoz lantverő pálcát.
325. És alig érsz ki a partra, alig nyíl' az iskola-ajtó
 Égi parancsra, hired-neved immár messze kiszállott
 S százszoros ajkkal Itália földjén hirdeti szerte:
 Férfi tűnt föl, a két Pallast aki egymaga bírja
 És egyszerre ikerforrást nyit a szomjas ajaknak.
330. Gyűlve tolongnak a két forrásba' fakadt üde habhoz.
 A tanulók nagy serge se' tér el már a teremben,
 Bámulják, mi világ derül arra, mi szólt honi nyelven,
 És amidőn föltámad az ajkadon Attika nyelve;
 Bámulják, amidőn ezer évi homály tova lebben
335. — S annyi író rejtett értelme kipattan a fényre,
 És amiket bölcsek hirdettek elébb, nevetik már.
 Nem vesz el egy szó, egy hang sem, mert fölveszi gyors
 [toll
- És megrögzíti hosszú időkre, megőrizi híven.
 Mint amidőn a mezőt lelegelte kopárra a nyáj már
340. S sorvad a hosszú tél idején, mert gyötri az éhség;
 Majd eleped, de ha enged a fagy kikelet közeledtén
 És a zephyr lágy, enyhe fuvallata száll a mezőkön:
 Vajmi' mohón tör, ront a szabadba a téli akolból
 S a fiatal hajtság csemetét leleglészi örömmel.
345. Hátha a nap verőfénye mutatja a völgy puha zöldjét
 És föltáruul előtte a sík! Csapatostul előre
 Törve rohan s örül, úszik a szép kikelet gyönyörében
 S pásztornak kebelét áthatja titokban öröm, kéj:
 A tanulókat is ép e mohó vágy hajtja tehozzád,
350. Mint aki által jobb adományit nyújtja Minerva.
 Más tanítóknak üres tantermők, néptelen a pad,
 Tanszékét maga is ott hagyván eljön a mester
 S csatlakozik szívesen hozzád mint ifju tanítvány;
 Mindenik osztály jön, nincs korba' se' rangba különbség,

355. Zsúfoltig megtel' a tanácsház nagy sokasággal.
Hallgat együtt ott nővel a férfi, az ősszel az ifjú,
És ki elébb követett más pályát, mostan a Múzsát,
Mostan ohajtja a lant zöngelmét. Eljön a kalmár
Asztala mellől. Nem köti lelkét kapzsi arany-vágy.
360. Harcfi letesz dárdát és durva paraszt hagy ekét ott,
S veszti becsét temiatad a többi művészet; örömmel
Hagy cirkalmat el a geometra, a bölcsész,
Aki a dolgok okát fürkészné, fölkeres önként.
És aki kórt gyógyít s aki törvényt tud magyarázni,
365. Mind a te házad után eped és áhítja tudásod.
És a tanács fő vágya az leszen, az diadalma,
Hogyha terád bízhatja az új csemeték nevelését,
Mert kivihetne elébb tudománnyal szomjazo lelket
És ki tud úgy lomhát sarkalni előhaladásra?
370. Te legelőbb idomítod a tiszta beszédre az ajkat
És azután az írást tanítod meg helyes alakban,
Hogy hangsúlyt az ajak ne hibázzék és ne a jobbkéz.
Majd a tanítványt a költött levelekbe' gyakorlod;
Majd történetírórt forgatsz vele és magyarázol;
375. Majd szónoklani és dalt zengeni rendre tanítod,
Míglen az ékes szó nőttön nő s tör a magasba,
Fokról hágva a fokra. A régi írókat azonban
Válogatás nélkül remekül nem ismered el te,
Mert ha észreved a hamis magvát a tudásnak,
380. Úgy amiként a földmivelő, kitéped a konkolyt
És azután veted új magvát el a jobb aratásnak.
Jellemed ép oly tiszta. Ugyan hol a Krantor, a Zeno
Aki eként bírná elvonni az ifjat a büntől
És jobb kézen fogva vezetni el a szakadékos
385. Úton, amely az erénynek az ösvenye. Mert a viaszknak
Kéz nem ad oly könnyen formát, amiként idomítja
Bölcs kezéd az ifjat. Nem a bot, sem a pálca s a
[korbács
Rémit, ijeszt, de juhászit, hajlít a tiszta tekintély
És fensége parancs. Többé nem kell soha ostor,
390. Dorgáló szávad is féken tart féktelen ifjút.
Nem csoda, hogy vetekedve hívának drága nagy árért
Annyifelé, sok nép óhajtá: mestere légy te.
Ámde te nem maradál azon egy helyt megtelepedve,
Inkább szerteszorád a tudás magvát a világon.

395. Így Keleus fia sem szórá a magot, csak Athennek
Szántóin, miután anyjától nyerte jutalmul,
Ámde repült magasan fogatán fön a légnek az árján,
S elszoktatta a földön a népeket élni a makkal.
Míg a titokba avatta kigyókat, hogy befutották
400. Már az egész földet, kifogá a szent Eleusis.
Így tanítod te a tenger urát, a büszke Velencét,
Mantua majd Verona csodálják nagy tudományod,
Majd a magas Trident, az Itália messzi határán
S nem Florenc, a folyam nevű, hangzik messze hiredtől,
405. Ámde az egykor Apoll'- ma a Mars-kedvelte Bologna,
Végre neked békés hajlékot Ferrara nyújtott.
Szárnyas Amor s a szent Békének az anyja e város,
Ahol a Pó ismét két ágra szakad, s az elégett
Testvért gyászolják szomorú nővérei, a *fűzfák*.
410. Itten Nicoli volt kormányzó ép ez időtájt.
Ő, az Atestina törzs szép sarja, virága ohajtván
Széptudományba' avatni fiát be s a népet is egyben,
Kért, hogy a Múzsáknak szenteld Phaethonnak e népét;
S légy Leonello ifju korának a támasza, gyámja.
415. Ha Plato oly várost hirdet boldognak, a melyben
Bölcs, aki bibort hord vagy aki bölcs, csak is az jut a
[trónra,
Hitle, hogy itten e földön ez isteni állapot áll be,
Hogyha tudós udvart kormányoz olyan, ki tudósabb
És e remény nem csalta meg őt: most látja az égből,
420. Vágya, ohajja valóra miként vált földi honában.
Mert művelt népet Leonello, aki műveltebb
Boldog békében vezet oly szeliden, hogy e földön
Tiszta aranykort szó sugarával a szép ragyogó nap,
Míg másutt az idők zord jellege durva kemény vas.
425. Mert nem a Saturnus kora áll be, uralkodik ottan,
Hol csata nem zúg, csak ha leírva, csak is ha a
[könyvben?
És hol harsog a taps, hol lejtik az ünnepi táncot,
Zengik az ünnepi dalt, paloták sora tör fel az égnek
És dús szarvát messzi vidékre kiönti a Bőség.
430. Boldog e nép, hogy ily feje van s ő boldog e néppel.
Ámde e két áldás forrása te vagy, te Guarínus.
Általad ül harcos testvérei közt a magas trón
Székén, elismeri önmaga is, hogy általad ért el

- Ily sokat és csüng is szavadon lélekkel egészen
435. S téged ohajt késő ivadékira hagyni vezérül,
 Meghitten föltárja előtted Larjai titkát
 És maga és neje rád bízzák fiok nevelését.
 A te műved, hogy míg másutt hadi harsona harsog,
 Ferrara lány citerát hallgathat s ül diadalmat,
440. Van vezetője kegyes, s polgára ki érti az ékes
 Ajku beszédet, egész Helikon jött át ide lakni.
 És itt nem csak az általad is tanította művészet
 Él, de virágozik a többi művészet is, ám te vezérled.
 És ha olyan sok orvos, olyan sok a két jog, a hármas
445. Bölcsészetbe tudós s avatott beözönlik e helyre:
 Érted, oh érted van. Tedd bár sivatagra lakásod,
 Vagy telepedj le Scythák zord, jégborította honában,
 Üsd föl a sátorodat a koborló sarmata síkján,
 Lakj' a getul kunyhónak ölen rejtőzve vadonban:
450. Gymnasium lesz, ahol te vagy és odagyűlnek a Múzsák,
 Mert te vetéd meg örökre alapját és igazabban,
 Mint ki üszövel együtt foga bé legelébb bikatulkot
 S vont városfalakat jelzendő körbe barázdát,
 S hol a kapú nyilanda, ekéjét által emelte.
455. Mert falat és bástyát ha emeltél, vontad az árkot,
 Tornyokat építél, van-e munkád oly becses, oly nagy,
 Mint a vadonba' lakó népet kivezetni, műveltség
 Áldásit föltárva finommá tenni az éltet?
 Mint alapítókról rege szól s nevök ünnepi fénnel
460. Vészi körül, kiknek szava eggyé tette a kóbor
 Népeket és sanyarú éltök' fölhangyni tanítá.
 Amphion Tyrus falait, Tróját meg Apolló
 Építék, hitem az, lantjuknak zengzete által;
 Szikla megindul a hang ütemén és falba verődik.
465. Ajkad volt ez a lant, sziklák meg a durva lakósok:
 Így alapítottad te, Guarinus Ferrara fényét.
 Oly más arcot is ölte a város, am'óta te itt vagy,
 Hogy vesd csak fiatal népét a régivel egybe,
 Oly nagy, mint tele és fogyó hold közt a különbség.
470. Durva paraszt az elébb, ma vetekszik fénye Athennel;
 Élt a homályban elébb, a világra szól neve, híre;
 Pusztá lakatlan elébb, a világnak tár ma kaput már,
 Mert hallgatni beszéded egész föld népe özönlik.
 Tégedet immáron nemcsak Oenotria bámul,

475. Hírneved elhata még oda is, hol eddig a Múzsát
 Vad, szilaj emberek el-kiüzék durván sziveikből.
 Hozzád átkelvén a tengeren eljön a dalmát;
 Hozzád Kreta, Rhodos siet és jön a távoli Cyprus —
 Jovis, Apollo, Venus külön adta ezeknek a nagy fényt —
480. Sequan' mestereit már hagyja miattad a Gallus,
 German az ékesszóló Viennát hagyja el érted
 És az Iber jön el a nagy Hercules oszlopa mellől,
 Északi zord földjét odahagyva jön érted a lengyel
 És jön a brit s az egész földet bebarangja miattad.
485. Engemet is hozzád hoza egy kegyes isteni végzés
 Zsenge koromban azon tájáról Pannoniának,
 Hol a Dunába nevét s a vizét elveszteni készül
 És szeliden szeli át a kövér szántókat a Dráva.
 Boldog, akit csak is egy városnak az apraja-nagyja
490. Ünnepel egyként, úszhat e férfiu büszke örömben.
 Tantermednek a népe, mi fekszik az Ebro s a Don közt
 És ami távol lejt egymástul az Elbe s a Cydnus,
 Mint amiként minden nép járul Apollo elébe
 Delphibe, hol rejtett szentélyben a jóslatot osztja:
495. Őt megkérdezi dél, kelet, észak, az alkonyi tájék,
 Ha kétsége van s ő szövevényes titkokat old meg:
 Hogy mi lesz ez vagy amaz harc, vagy nyavalyának a
 [vége?
 Hogy ki a legbölcsebb? Van-e boldog e földi
 [nyomorban?
 És ki leginkább az s mi lészen a sorsa nagy útnak?
500. Ő a sötét barlangnak ölén rejtőzve is ismer
 Minden időt, dolgot s fölfogva belát is azonnal.
 Parca le nem leplez, népek kikutatni se bírnak
 Oly sok rejtélyt, mint amit egymaga fejt meg Apollo,
 Így járulnak egész földről hozzád vetekedve.
505. Vad természetök' és szívök' elvetik rendre te nálad
 És soha el nem apad forrásod, foly szakadatlan
 S tisztábban, bővebben elárad szét a szivekben.
 Mint árasztja Pharost el a Nilus végtelen árral,
 Mint a nagy Euphrates Chaldaea mezőit előnti:
510. Ajkodon árad a szó nem gyűlve mederbe' csak egybe;
 Ámde miként a Timavus előtör számtalan ajkkal,
 Több-több ágra szakadsz, a latin nyelv ömlik ez ágba,
 Abba görög; merit innen a férfiasabb kor, az ifjabb

- Issza amazt; ha akár még zsenge tudásba avatja
 515. Lelkit, akár a beszédnek az árja után eped ajka,
 Vagy évkönyvet ohajt forgatni vagy érteni költőt.
 És nem jár a kopott, járt úton fejtegetésed,
 Mint ki csak a felszínre bocsátja ki mindig a hálót,
 Dús zsákmányt fürkészsze alatt a mélybe le nem hat:
 520. A naggyal te kicsinyt, a fenségést alacsonnyal
 Fölkutatod vegyesen, kételyt nem tűrsz, de homályt
 [sem.
 Nem marad egy szótag se' nem egy betű rejtve előtted:
 Hogy mi a szórend és mi jelentést rejt el a mondat,
 525. És hogy a szó mely alakja ered már ősi időkből,
 És mi a szó töve és gyökerével vissza hová nyúl,
 És rokon értelmű szók közt van-e és mi különbség,
 Hogy mi a stíl, az alakzat, a vers és hogy ki a szerző,
 Hogy mely forrásból ered érv szónoknak az ajkán,
 530. Hogy mint cáfol az ok, mint árnyal, színez a forma,
 Hogy valamit szebben ki beszélt el és mi művészet
 Helyezi néha középre az elsőt, olykor a végsőt,
 Hogy a beszéd ne kövesse szokott sorját legelőlről;
 Mert szebb, hogyha a sort megbontva bocsátja előre
 535. Azt, mi utóbb történt s mi korábban, hagyja továbbra.
 Ám ha a rejtélyeket fürkészed, tűnsz ki leginkább.
 Amikoron rege színt öltött titokba hatolsz be
 És kikutatni sehol sincs nálad ügyesb, avatottabb
 Titkot, amely lappang, a mesének leple fedezvén:
 540. Hogy mi volt a Chaos s a Gigasok szörnyü tusája,
 Pyrrha köve s Phaëthonnak a lángja mivé vált,
 Prokne miként ölt szárnyat, Iónak sarva miként nő
 És a napot mi erő téríti meg, a magas Atlas
 Vállán mint bir eget, Gorgonak mérge miként hat
 545. És ami rejtélyt rejt, főd az istenek arca, alakja.
 Hát ha az *Aeneist* magyarázod, ez isteni verset!
 Aeolus a szeleket hogy mért veri láncra, kifejtéd,
 Háromszor-négyszerre valóban hogy ki a boldog;
 Szép Erycina miért esd, miért másítja alakját;
 550. És az üres fellegbe miért rejtőzik Achatés;
 Hogy kik a szörnyek alatt Orcus szörnyü pitarában,
 Sorba' kik a Parcak, ki a három fúria szintén,
 És hol lappangott ama dús törzs szép aranyága
 És mely igazságot lepleznek el itt ama képek:

555. Szörnyű madár, leeső szirt, forgó kerék, siető hab,
Kő, mely vissza gurul, mindig töltött üres urna;
És ki az izmos öreg révész s háromfejű öreg;
És feledést mint hoz Lethe halk lomha vizével;
És a kilencövű Styxet ugyan mért félik az égben;
560. Cocytus könnyből, Phlegethon mért árad a tüztől;
S mért kétféle az álom, amely az iker kapun átszáll.
Épen oly érdekesen tárod föl a smyrnai szentélyt:
Siren büverejét, Titania árto varázsát;
Venusnak büvövét, meg a hármass lángu Chimaerat;
565. A Jupitert segítő Briareust, meg az égi magasból
Mélybe zuhant Vulcant s az acélhálóba került Marst:
Tethys s Oceanus pöreit, s az aethiop asztalt;
És az aranyláncot, mely alányul az ég tetejéről.
Míg e csodákról adsz te elő, nagy, mély figyelemmel
570. Hallgat az ifjúság. Így Arion a lesbosi lantot
Pengetvén, a habok felszínén úszva a csellén,
Úgy lebüvölte a mély vad szörnyeit zengzete által,
Hogy szelidülten ezek megutálták még a kalózt is.
Elsimul a hullám, álmából ébred a főka
575. És kidugja fejét, nem lomha a cet sem azonban;
Dévaj Nereidák harsány Tritonra nevetnek.
Nem nyög Akissáért Galatea, nem anyja Achill'ért;
S már feledé Melicerta Inó gyászos tovatüntét;
Száz kötélék sem tart, Aegaeon, vissza a tánctól;
580. Jós Proteus többé nem változtatja alakját;
A hullám tükrét Glaucus se' kerüli el immár,
Csöndben ül és kebelét szikkasztja az isthmusi nappal
És azalatt tánc lendül a tenger távoli síkján.
Munka között foly szépen elosztva a változatos nap.
585. Reggeli templom után a köziskola ajtaja nyíl meg,
Mely biz' alatta nem áll Sokrates Lyceumának,
Annyi derék ifjú tömegével fénylik a terme.
Vergiliust legelébb olvassák, majd aki hozzá
Legközelebb áll, ezt fölváltja, csatát ki togában
590. Nyert, ezután Cicerót, ki leginkább bírja követni.
Most a szomszédos fejedelmi lakást keresed föl,
Hol hallgat Leonello, a Nicoleos fia, téged,
S általad ölti föl az elmének, a szívnek erényit.
Így avatá be Aristoteles a pellaifjút
595. Mély titkokba, melyek lelkét dicsvágyra gyulaszták,

- Mely az egész földet karolá föl; ámde a mester
 Sem maradott jutalom nélkül, munkája fejében
 Áll ma Stagíra, megint alapíttatván Fülöp által.
 Vissza ha tér, oly ebéd jön, amit keveselne az ingyenc,
600. Ámde a természetnek elég. Az evésnek utána
 Gonddal az ifju vegyest latin és hellén művet olvas.
 És verseny-vita foly, te ítélsz és nyujtod a pálmát,
 Míglen halkal a nap alkonyra hajolva lenyúgszik.
 Így áll nyitva egész napon át mindenkinek ajtód.
605. Most csak a válogatott csapat élvezi véled az alkonyt,
 Mely veled egy hajlékba' lakik; nem tűnik el ennek
 Hasztalanúl az idő; gyakran száműzve az álmat
 Vastag gyertyáknál virrasztjuk az éjet is által;
 Fönn ragyogó csillag bámulja e pisla világot.
610. Kis csapatod közepette te állasz, tollba vagy újat
 Mondva vagy ismételve, mit elménk nem foga jól föl,
 Kész lévén a csomót minekünk megoldani tízszer.
 Mégis a főbb nem a sok tudománynak az eltanulása,
 Ám hogy erényt tanulnak. Innét száműzve gonosz csáb
615. S durva viszály. Tealattad együtt mindnyájan úgy
 [élünk.
 Mint amiként illik templomban az örnek is élni;
 Oly békében a lélek, úgy őrizi, óvja szemérmét!
 Láttam olyant nem egyet, ki a kéjeknek meredélyén
 Már vesztébe rohant, áldott házádba belépven,
620. Megtért és leveté az előbbi szokások igáját,
 Mint, mondják, Polemon hallgatván böles Xenokratest
 Jóra cserélte legott romlott, gonosz élte folyását.
 Fát a gyümölcse után ismervén, áldnak örökké;
 Dús aratás jó földre mutat, mely adand buja termést:
625. Nagy tudományod, drága Guarínus, hogy milyen áldás,
 Így bizonyítja a sok jeles és nagy számú tanítvány.
 Annyi derék férfit nem adott sem Daunia s a dús
 Jónia sem s az aszú Cyréne s a buja Nílvölgy,
 Mint egyedül te magad szórtál a világra, Guarínus.
630. Innét kelt föl egedre, Velence, a büszke ikerfény:
 Barbaro és Leonardo, ki lanttal szerze örök fényt.
 Innen a Juppiter ős törzsén az Ida tövében
 Sarjadt György, akit anya, ki méltó isteni rangra,
 Táplált és mézet bibor ajkíra szállva a méhek,
635. Nem hederítve a réztányér zörgésre, vivének.

- Innen Castellus, ki nem enged bármelyik őznek
 És a latin nyelv szép, új csillaga Marzio innen,
 Marzio, az kit a hab-vert Narnia szült fön a bérceen,
 Marzio, az akinek neve él lelkemben örökre.
640. Tobias is Aganippe vizét izelte te nálad,
 Láng ajakát áztatta Titus bővebben e habból,
 Kürtje csatát ha zúg és zeng citerája szerelmet,
 Paphosi myrtust szó, fon a szép parnassi babérhoz;
 Történetbe' hires Fatius, Petrust hogy az ádáz
645. Köszvény gyötri, örök kár és hogy Lamola meghalt.
 És mi sokan még! Biz' hamarább megmondani tudnám,
 Hogy kikeletkor hány rügy, nyáron mennyi kalász van,
 Mennyi gyümölcse az ősznek, a télnek fellege hány van,
 Mily sok az égen a csillag, a tenger ölében a kagyló.
650. Nem feled el a jövő rólam sem szólni ezek közt.
 Én vezetém legelőbb a Dunához el innen a Pótól
 Mnemosyné lányit teneked, szent lantos Apollo;
 Én hozom, én el a Dráva vizéhez a nysai repkényt,
 S partján én emelek száz oszlopu templomot egykor,
655. Melybe, Guarínus, arany szobrod fog állni középén
 És tefeletted a bolt ábrázol tarka szivárványt:
 Holdnak ezüst s a napnak arany sugarába ragyogsz
 [majd.
 Hogy ne csodálja ekép Phidias remekét soha Pisa,
 Sem Rhodos az iszonyú tömegével iromba Kolosszust.
660. S több élő alakot mutató szobor állni fog ottan:
 Nöd, Thaddaea, mimelve az istenek idai anyját,
 Kétszer hat gyereked körüláll, hű másid e sarjak!
 Égi lakók derűjét tükrözve le mindenik arca.
 Itt áldozva egész Európa sok jeles ifja
665. Drága ajándokait függeszti neked föl e bolton
 S versenyt vív sem durva ökölre, birokra se' kelve,
 Ám a feszült idegen játszván vagy dalra buzogván
 S tűz cellerből zöld koszorút a fejére a győztes.
 Én magam ott öltözve bíborba' szalaggal a főmön
670. Sok fényes nevű pap közt, kik majd zengik a hymnust,
 Főpapként gyűjtöm számodra a sabai tömjént.
 Addig is ím teneked szentelnem e zsenge művecském'
 Háromszor bókolva előtted a Hála parancsol;
 Hála, aki Lethé hullámát so'sem iandja.
675. Eljön még az idő, mikor érett férfi koromban

Bátran a harci mezőt zengem s a csaták zivatarját:
 Nagy Hunyadit, hogy a vad törökök közt szerte miként
 [dúlt

- És mély árkokat is hullákkal tölte színültig,
 Tudja a Hebrus, amely már vérszínt ölte magára
680. S a macedon fensík, csontoktól messze fehérlő
 És Rhodope havasán áttört út vérnyoma tudja.
 Mostan zengjen azonba' terólad e gyenge, szelíd síp,
 Hogyha akadna kevés pihenőd olvasni vagy írni,
 Egy-egy ünnepi nagy, vagy az évi szokott szünidőben.
685. Amikor a tanulók a mezőkön szerte bolyongnak,
 Nagy aratás idején s amidőn must méze az ajkon.
 Ekkoron írsz, fordítsz valamit hasznára a köznek,
 Emlékébe beírva neved nagy messzi időknek;
 Enyhe tavasz napon is, míg sütkéreznek a vének
690. Vagy ha esős ős napja borongván, másokat ernyeszt
 És álomba is ejt, a szobád mélyébe vonulva
 Körmeidet rágod vagy ütemre vered te az asztalt
 És a fehér lapokat halkal fölszántja sötét sor.
 És bár gondok terhe alatt nyögsz, mégis utánad
695. Több emléke marad lelkednek, mint azokénak,
 Kik a magányos árnyak alatt nyugalomba vonulnak.
 Egy tanít arra, miként kapcsold a névvel az ígét,
 Más meg a szók benső erejét mutogatja ki sorban,
 Egy másíkba' hiven megírod Platónak az éltét,
700. Másban jellemzed, ki barátunk és ki hizelgő
 S nincs leveledbe se' játszi szeszély vagy léha üresség.
 Ámde tanúlság vagy igaz érzés van soraidban.
 Hát a sok eszme, mit a szószékről szórsz te világgá
 Vagy rögtönzöl is, az fölmenne bizony kötetekre.
705. Hogyha meg elmélkedve előbb szólsz, ajkadon együtt
 Isokrates cseng, kelleme foly Xenophonnak, Isaios
 Árja sodor, csábít Lysias, Demosthenes éget.
 Ily hangon szóltál a minap a nemes tudományról
 Október Idusán, amidőn elszúrva a mustot
710. Gyült a padokba megint a sok ifjú csacska ajakkal,
 Hogy megkezdje mohó vágytól izgatva az évet.
 A Múzsák tüze kit nem gyújtott lángra e percben?
 Euchiusod kit nem sarkalt latin ösztöke által?
 Vagy amidőn fejedelmi halottunk' el te sirattad,
715. Gyászba borulva egész Ferraria hallgata téged.

- Oh sírt ekkor nem csak az ember, ez érző okos lény;
 Jajjongott a vad is, jajjongott még a madár is
 És lombját hullatta a fa, ha nem érte a szél sem
 És sziklák üregébe nyögött szomorúan a *Visszhang*.
720. És megszállta a bú az égi lakókat is, a Pót
 Partja alig tartá medrébe, könyárja dagasztván,
 S több gyantát könnyezve so'sem izzadtak a nyárfák.
 Az elemek hívn, hogy vissza az Elysiumból
 Orpheus tért, a nejét másodszor is elsíraták mind.
725. Hellén nyelvben olyan jártas vagy, hogy maga Plutarch
 Téged ohajt egyedül tolmácsul az aoni nyelven
 S nincsen író egy sem, kiben úgy ismerne magára,
 És nem tudja, ha szelleme csillog-e úgy honi nyelven,
 Hogyha tanítja, nevelni miként kell gyermeki lelket
730. Vagy ha sorba mutatja az ősi vezérek erényit.
 Ámde e munka csupán az előjáték vala néked
 Ifju korodba', de most Strabo izzasztja a férfit.
 Így rendelte a főpap. A Múza-fiak mily örömmel
 Várva lesik, mikor a három próbára javítva
735. Tajtkövel kisimítva, kifestve piros miniummal
 Cedrus olajszagot árasztván, ott hagyja a szekrényt.
 Boldog idők! O valóba' szerencsés, boldog e korszak,
 Mely vezetésed alatt legelébb olvasta e szerzőt!
 Mekkora szellem! Hol van, aki szebben magyarázná,
740. Hogy mint vészi körül Neptunus ölelve a földet
 És közepén is mint szeli át és honnan a tenger,
 Szomszéd országok közt merre vonul a határ el,
 Szerte minő népek vannak, mely bérc, folyam erdő,
 Mely város s kikötő s szigetek mely tengeren úsznak
745. S távol eső helyek is egymástól mennyire vannak.
 Mondd, ismerni kívánsz mindent, mit a tengerek árja
 Nem főd, ahol csak járt Alkides, Bacchos is egykor?
 Olvasd gyakran e könyvet. A télnek szabd rövidebbre
 Hosszú álmát és olajod hadd fogyjon a mécsben.
750. Ha a görög tudományba', Guarínus, nem te a legfőbb,
 Első valál, akitől tanulá csak a többi, amit tud,
 Vagy ki magára tanult, példád lebegett csak előtte.
 Soknak adál leckét, mindnek te vetéd meg alapját.
 Kadmosi ősz betűket latin ajkú meg nem is ismert,
755. Míg Traciát nem látogatád meg; most Sicyonba
 Senki se utazzék, sem a gyáros büszke Korinthusba,

- Mert mit ohajt, itthon leli föl az Etruria földjén
 S nagy Görögországgá lesz Itália általad ismét.
 És ma viszont a tudatlan Achivot bírja tanítani.
760. Mindaz a drága tulajdon, amit más bír csak
 [egyenként,
 Benned együtt van, a lelked örök szent birtoka mindaz.
 Van, ki a más művébe hatolva megérti azonnal,
 Míg maga ha próbál, az írásra tehetlen, erőtlen.
 Van, aki elrejtőzve magányba' szépet is alkot,
765. Ám a tömeg ha zajong, elnémul az ajka előtte,
 És ha latint jelesen tud, már nem bírja a hellént,
 Vagy ha talán bírná, nem bír fordítani még sem:
 Benned együtt egyesülve vagyon meg mind e tehetség,
 Fölfogod az írók mélyére hatolva egészen,
770. Róma komoly nyelvén fejezel ki te tiszta görög csínt.
 Írsz te kötött formában ütemre vagy írsz te kötetlen,
 Békebotos Mercur' alig adta meg egynek e kettőt.
 Nagy disz a költőnek, ha csak egy mértékbe' kitérnek:
 Egyformán kész zengni a lantod bármely ütemre,
775. Hősi hatosba ha lépsz, a szökő ütemére ha futsz bár,
 Majd alagját sírsz, majd lebegő mértékben iramlasz.
 Van, ki sokat tud bár, de elő nem ad soha másnak
 Vagy fukar azzal, amit tud, vagy nem tudja a módját
 A tanításnak avagy csak únja a terhet, a munkát.
780. És főérdemed ez neked ép, hogy nem születél csak
 Drága magadnak, mert az egésznek szenteled élted.
 Éltet oktat az ajkad, írásod majd az utódot,
 Ugy hogy három korszak együtt egyszerre adósod:
 Mult, amiért a régi világot fényre derítet,
785. És a jövő, kinek írsz s a jelen, kit lángszavad oktat.
 Ennyi sok érdemedért a tudósok nagy köre téged
 Hőn szeret és tisztelve csodál, meg az égig emel föl.
 Atyjok vagy te, a fő, az ítész, a bíró, aki dönt is;
 Hogyha vitás kérdésben elágaz a vélekedésök.
790. Nincs, kit a gőg, hiuság vakká oly mérvbe' tehetne,
 Hogy be ne vallná, hogy teutánad a második ő csak.
 Aretinok hárman, két Luscio és az egyetlen
 Poggio is bámul, pedig ezt a minap te legyőzted:
 Caesar tetteinek diadalt veve Scipion ajkad
795. Hódol Vittoríno előtted s büszke Filelfo,
 Aki minap zengé meg a Sforzák hősi csatáit

- És Vergerio, a sziklás Ister-haza dísze.
 Téged a lantos imád, amiként csak a klarosi istent,
 Valla ezer meg ezer szerző közt annyira tisztel,
800. Hogy nálad nem dob ki se' csillaga, nyila se' semmit,
 Hejh, pedig ő javítója a réginek, ostora újnak. —
 Énrám még sem a szó erejével hatsz te leginkább,
 Ámde erényeid által; a nyelv bűbája is enged
 Bámulatomba', csodálva, mi kristálytisztá az élted.
805. Bármilyen ékes az ajk, nem ér föl a szent becsülettel
 S a szeplőtlen erény becsesebb bármely tudománynál.
 Ám java-rész fényes diadalt szerez ékes ajakkal
 S bűnös a lelke; amíg tündöklék lángesze által,
 Vétkek szennye tapad rá, s fetreng sárban, iszapban.
810. Első gondod az égi lakókra van, őket, akik más
 Földi halandónál bővebb mértékbe' megáldtak,
 Áhítattal imádod, utánok szent kegyeletre
 Legközelebb méltó te vagy, aki vadállati éltet
 Élnie eltiltottad az embert s szívbe', beszédben
815. Válnia emberré tanítád és megmutatád, hogy
 Végzetten is diadalt vevén, mint törjön a mennybe.
 Nem ragadott téged soha el a harag sem a méreg,
 Sőt eltűrve fogát a gonosz, bőszelelkű irigynek,
 Azt, aki rágtá szived', te viszont nem rágtad az éltét,
820. És soha sem keresél te nevet rút rágalom útján.
 Hejh, pedig ez mai nap napirenden Itália földjén!
 Arcodon ül örökös derű és mosolyodra komolyság
 Jellege nyomva, redőt meg a homlokon enyhíti nyájás
 Játszi szelidség s víg kedved' mérsékeled enyhén.
825. Honn a baráti körbe', tanítványid közepette
 Soh'sem epés tréfád, de a méz füszerébe bemártva.
 Élced so' se paraszt, de megérzeni rajta a várost,
 Mint amily élcet szórt a görögnek színpada egykor,
 Mint amilyet Tiro többre becsülne, miként nagy uráét,
830. És a lakón is ohajtna sűrűn szétszórni vidáman.
 Ámde azért meg nem lazítod te a házi fegyelmet;
 Rend honol otthon, egész ház tiszteli, érzi a féket,
 Szolga urát s atyját megérezi, féli a gyermek.
 Nálad aként egyesül az enyhe szigor szeretettel,
835. Hogy míg nem nyom a fék, nem is oldja föl azt a
 [szelidség.
 Gyermekeidbe' erély s becsület vagyon oltva egyúttal;

- Áhitat Isten iránt s atyjoknak minden erénye.
 Mégis a legkisebb Baptista a többi között is,
 Bár ezek is szép törzs szép sarjai, úgy ki magaslik,
 840. Mint a csillagos égen a Sirius esti világa
 Messze kitün s a göncöl, amely északra lehajlik.
 Tanszék mestere már, szószéken szólni merészel
 És lebilincseli ajka varázsa legottan a lelket,
 Harsog a taps, belezúg a terem vagy hangos a templom,
 845. Búzdítván a tömeg nagy lelkesedéssel az ifjút
 És örömében a boldog atyának a könnye kicsordul.
 Mint mikor a fiatal hattyú Kaystrosnak az árján
 Eltanulá a dalt atyjátul, a gyenge öregtől,
 'S zengeni kezd már. . . oly szépen mint zeng vala atyja.
 850. Ime a bámuló madarak raja sűrű csoportban
 Vészi körül, ragyogó szárnyán leng, tör a magasba,
 Túl a fellegeken száll-száll Phoebushoz, urához,
 És repül egyre fölebb, dala elhal a távoli légben.
 Senki ne mondja azért rólad, hogy bőkezű nem vagy,
 855. Mert nem szórod a pénzt s te kevéssel is megelégszel.
 Ha ragyogó látványt nem nyújt színházad a népnek
 S égbe törő palotád márványa Parost nem apasztja;
 Hogyha csüröd nem osztja az áldást a csöcseléknek
 És ha közöttte nem is hull pénzed zápora szerte;
 860. Hányszor, o hányszor vagy mégis pazarabb te ezeknél,
 Kik hivságokat üznek! E múltó röpke javaknál
 Jobb adományt nyer az, ki kegyed bírhatja, Guarínus:
 Kincset, amely a sovár lelket táplálja örökké,
 Mely nem avúl meg, amit nem zúzhat széjel a villám,
 865. Tolvaj amit el nem lop, amit nem vész el a rabló:
 Ezt adod, osztod igaz mértékkel folyton, örökké.
 Nincs olyan egy se', kinek bő része ne jutna ki szépen.
 Annyit visz haza bárki, amennyit szelleme megbír;
 S annyi díjért, mennyit lefizetni csak elbir akárki.
 870. Díj, jutalom nélkül tanítasz sokat és mi csekélyért
 Mindnyáját, de o méltó díj számodra, Camena,
 Hol van, o hol? A tömérdek arany fölér az erénnyel,
 Mit Scythá, mit Bessus, mit arab gyűjt és mit az astur?
 És említsem-e még éltednek egyszerű módját?
 875. Bort, mely az elmét és ideget lankasztja, te tiszta
 Vízze mérséklek s amiként a régi világ tett,
 Reggelit is mellőzve beéred a szűkös ebéddel,

- És eme józan élet adá neked azt a sok évet
 S azt, hogy bár a húszad' öt évnek a szélire értél,
 880. Nem gyengült se' szemed, lábad sem és nem egy érzék
 És üde csengését el nem vesztette a hangod.
 Élj, oh élj te tovább, mint mennyit élt vala Nestor,
 Mint Phoebus szárnyassa, mely annyiszor újra föléd
 És a Sibylla, ki méri homokkal az éveit számát.
885. Még jobb lenne, o jobb, valahányszor meglep az aggkor,
 Szép viritó fiatal korodat még vissza ha adná
 Hébe, aki az örök nektárt adogatja az égben,
 S téged elébb, amíg e világ áll, el ne ragadjon,
 Drága atyánk, az elysi mező sem a harmadik ég sem,
890. Hol maga Maia szülötte is oly ritkán jelenik meg.
 Légy örökös feje a tudománynak s légy te azoknak,
 Kik len az árnyak közt bujdosnak az éjbe', vezérfény!
 Míg csak e földön elem lesz, míg fut az égen a csillag,
 Élni fog e tudomány és fenmarad így a te élted.
895. Embertársid iránt is érdemed élni fog, élni,
 Míg fönn áll e világ, a neved soha el nem enyészik.
 Üdv neked, üdv, oh atyánk, örök dísze minden időnek,
 Bölcsék közt legjobb és legbölcsőbb te a jók közt!
 Légy üdvöz, a latin Pallast aki visszahozád és
900. Visszahivád az achivot. Evander anyja is enged
 Érdemeidnek, akit ihlette az arkadi Phoebus.
 Ő Latiumnak a kétszer nyolc jegyet adta csak által,
 Mit hoz a és mutatott a görögnek a tyrosi vendég,
 Ámde te azt a tudást, mit az ősök bírtanak egykor,
905. Visszaadod s felidézted örök feledésnek öléből.
 Mert ha a földre tiport tudományt te ma föl nem
 [emelnéd,
 Hasztalanul hullt volna az ősök sok veritéke.
 Romulus alapítá s megmenti Camillus a várost,
 Mindkettőt te magad túlszárnyalod érdemed által,
910. Mert a tognak, a nyelvnek is enged a harci dicsőség.
 Nem hoz a létre a régi világ sem bajnokot olyat,
 Ki több jót tett volna e földön. Hercules egykor
 Szerte bolyongva a tenger, a száraz szörnyeit írtá
 S megköttöze a sötét Orcusnak Cerberusát is,
915. A három nyaku szörny ugyanannyi bilincsre veretten
 Élők közt jelenik meg s túrníe kelle a napfényt:
 Általad a Vadság, ez a szörnyek szörnye, milyet nem

- Szül a pokol legmélye sem, elfut, messze iramlik,
Megriadottan tér meg a Styx zord árnyihoz üzve.
920. Nincs dicsőbb a világ nagy végtelenében a Napnál.
Ő Jupiter szeme, Ő a világ esze, fénynek az atyja;
Kútfeje hőnek, az ég szive s az aethernek a lelke,
Csillagtábor ura s mérője a forgó Időnek,
Érzők érzete Ő, élőknek az élete Ő csak;
925. Ő a szülője szülöttnek, adója a jónak, a szépnek;
Ő termő ura, férje együtt a földnek, a víznek;
Végzetek intézője, egy Isten s mindenik egyben;
Hívja habár Attisnak a phryg s a syr Adonisnak,
Perzsia Mithra gyanánt, Pharos Serapisnak imádja,
930. S Tegea Pan- s Memphis Osirisként ha siratja;
Mégis bár maga bír gyógyítani paeoni szerrel,
Mégis bár maga fényt áraszt el szét e világban:
Néha azonban öl és pusztít nyila és heve dögvész;
Néha azonba' sötét árnyék földi fénysugarát el;
935. Gyakran téli hideg, zord fagy zsibbasztja hatalmát
S mindig enged az éjnek, alászállván szekerével
S bántja irigység, hogy nővére világol az égen:
Ám a te fényed szór nem testi, de lelki világot,
Rája homály soha sem borul és nem vesz erejéből,
940. Éjjel is, nappal is ég ragyogón az és ki nem alszik.
Gyógyítgatja szünetlen a kórt, mit okoz buta vakság.
Azt hiszem, azt, hogy az égi lakók kegye, szent akarátja
Volt, hogy épen e boldog idő számára születlél.
Mert amidőn Lucína segélyét kérte anyád már
945. És lerovandó volt neki tett nagy, szent fogadalmát,
Mert te nyomád méhét immár szülésre megérten,
Ott ama körben, ahol felszökken a Pégasus árja
S a Parnass két szarva merészen vágja az aethert,
Deucalion habok töltvén el egészen a tájat,
950. Bánatosan Clio szomorú nővérihez így szól:
„Hejh, testvéreim, én ha tekintem e forgatag élet
Sorját, hinnem kell, e világnak vége közelget
És a silány vasnál is rendre fajulva alábbszáll.
Mert ha atyáink élte aranyból vasra silányúlt,
955. Mégis terme jelest még a békébe' s a harcban
És nagy férfiakat mutatott föl mindenik ország.
Az az erő most a nyomorult emberbe' hiányzik,
A tehetetlen testbe' butává tompul az elme

- És nem bírja soká ki a lét kötelékeit egy sem.
 960. Bomlik az erkölcs, rosszra irányul s renyhe a lélek
 És a tömeg már bűnre hajolva az isteneket sem
 Tiszteli s a villámos eget sem rettegi többé
 S nem hiszi, hogy a szicil' fúvóknál Vulcanus izzad,
 Annyit egy Isten sem veszített ős tiszteletében,
 965. Mint mi magunk. Ceresnek a szántó gyakran is áldoz
 És Mars templomait hadi zsákmány ékíti gyakran
 S nincs adomány nélkül a művész védője, Minerva.
 Trivia ajtain is láthatsz agyarat s nagy agancsot
 És Neptunnak egész parton függ sok fogadalmi
 970. Tábla, Amor szép anyja, tenéked füstöl örökké
 Száz oltár egyedül Cyprusba' hatalmatat áldva.
 Nincs már tiszteletünk, számunkra bizony közös oltár
 Sincsen a Herculesével avagy csak az erdő magánya
 És a kies ligetek forrása a városok alján,
 975. És ahová az egész földről elüzetve menekvénk,
 Im' e berekből is számúz s elkerget a barbár,
 Mert a török foglalta el íme a phryxusi tengert,
 Őt a kelet testvéri viszálya hozá ide közzénk.
 Ősi hit és kegyelet hova lettél! Éji homállyal
 980. Elborított ékes szó, vaj' fölkel-s-e te újból?
 Vissza se' tértek hát soha sem ti nemes tudományok?
 Édes atyánk, nektár helyett te silány vizet adtál,
 És oda most a verőfény, el csak a Tempe takargat,
 Ám ide is bétörni merész a pyrénéi ellen.
 985. Már gúnyolva, nevetve vetélyre kihívna a szarkák;
 Add, oh atyánk, kegyesen minekünk meg az ég
 [nyugodalmát,
 Méltóbb érdemeket nem szerzett Erigone sem
 S csillaggá vált és nem a tündöklő hetevény sem.
 Vagy szálljunk le az árny-bírodalmak mélyire tüstént,
 990. Hol a sötét berkekbe' lakik Proserpina testvér!
 Hagyj az Elysium árnyai között szétbolygani minket,
 Test-, hang-, vértelenül amaz ősök drága körében,
 Hogyha vigasz többé már nincs minekünk eme
 [földön!"
 Míg panasználna eként, meglátja szerette fivérét
 995. Mercuriust, amidőn szeli szárnyas lábbal a felhőt;
 Megpihen ez kissé, azután a Círrha tetőjén,
 Majd a Muzsákhoz is eljön a szép Castali habokhoz.

- Már ezek a citerát letevék, le a zöld koszorút is,
Hallgat a földre ledobva ez és elhallgat a lant is.
1000. Észrevevé (hisz' ugyan mit nem veszen észre ez Isten?)
És megtudja okát is vagy neki elpanaszolták
És nővéreinek bűját enyhíti e szókkal:
„Oh vessétek a gyászt el, bánatotok csilapódjék!
Hírt hozok én most biztos örömről. Mert mikor ép a
1005. Máglyákról vinném halovány Orcusba a lelkek
Új seregét, míg más csapatot föl a földre vezetnék,
Hogyha letelt ezer év, szálldosva a két kapun által:
Láttam a két nemzet nagy szellemeit nagy örömben
Újjongásba kitörni, hogy új kor hajnala virrad,
1010. Mert hisz' a régi világ tudománya fölélede ismét.
Láttam a völgynek ölébe' magányosan ülni a három
Parcát és velök ült a *Halál*, *Genius* meg az *Élet*.
Hátrahajoltan egyik font-font eregetve a szálát,
Másik azonba' tükörbe tekinté merő figyelemmel,
1015. Harmadik egy feneketlen, üres mélységbe lenézett.
Rögtön azonban kezdnek a Parcák lejteni táncot,
Atropos egyszerüen lépdél keletre nyugatról
És vele szembe siet már Klotho, kerülve-kanyargva,
Hét kört ir le, amint nővéréhez közelednék
1020. És legutóbb Lachesis lejt ép oly mozdulatokkal.
Most eregetve ezüstoffonalat pergő aranyorsón
Ihlett ajkuk ilyen sorsot zeng isteni versben:
„Mint amennyi tudóst szült Augusztus kora egykor,
Európát eme korba' megint árássza el annyi!
1025. Most pedig Oenotriának ígért gyermek, te szüless meg,
Annyi sok áldás és jó kezdete, kútfeje légy te!
Általad ékessé lesz a szó az emberek ajkán,
Mely rég néma. Megint új létre hívod te a nyelvet,
Mint a halottat: a lány csókjára hívod föl az anyját.
1030. Juppiter és a világnak rendje akarja: szüless meg!“
A Parcák dala így szólt. A természet azonnal
Vastáblákra bevészte e jóslatot éles acéllal.
Mert nem látod-e, már e jövőt mint jelzi az aether
És a csillagos ég is, Uránia álma valósul?
1035. Megfelel az orsó fonalának s kedvez a csillag!
Rajta tehát, elvetve a gyászt nem keltek azonnal
Víg thiasusra? Feszüljön azonnal a húr szakadásig
Zengve dicséneket. És Euterpe, szóljon a sípod.

- S hangozzék pusz pang-fuvolád Tritonia fennen,
 1040. S a csengő ideget pengesd ujaddal Erato!
 Melpomené meg zengjen erővel, Thália lágyan,
 Kalliópé olvaszd gyönyörű összhangba te mindezt!
 Mostan Pirené, most a Libethrida forrás
 Ambrosiától forrjon, a szép permessosi parton
 1045. Folyjék tejpatak s árnya kiesb legyen Aoniának.
 Tudni kívánjátok, honnét e virány, eme lombdís?
 Nem hosszú kerülőn, rövid úton előadom immár:
 Ott hol az Alpok alatt dombos lesz Itália síkja
 S az Athesis meg szertebarangol a messzi lapályon,
 1050. Verona áll, alapítja e várost Brennus, a gallus,
 Átszeli a folyam, ámde a medrét átköti négy híd.
 Ép közepén ragyogó színháza emelkedik és sok
 Temploma messze kitetszik a síkon fénykupolákkal.
 Emlékeztek, drága Catullustok született itt,
 1055. Plinius itt sarjad, de nagyobb dics is éri e várost.
 Ne dicsekedjék már Scaliger királyival és a
 Nagynevű Cannak hősi csatán vitt tetteivel sem.
 Bölcső dalt zengnek csak emitten mostan a bércek.
 Fürtire kék nádból koszorút fon a Mincius immár
 1060. És kristály barlangja ölen a Benacus is ujjong.
 Íme Guarínust anyja alig hogy szülte világra,
 Szent folyadékba' fürösztli Ilythia szép, puha testét,
 Tündöklő pólyába takarja kezét meg a lábát.
 Hallom, táncra miként fúj dalt Pan a moenali sípon,
 1065. S ropja satyr nagy vígan a táncot, látom a nymphák
 Mint szórják a virágot a bölcső körül enyelegve.
 Mit késtek, nosza rajta siessetek és kiragadván
 A szerető nymphák keziből eme szép csecsemőt ti
 Rózsaszínű felhőbe takarván, ölbe vegyétek.
 1070. Hol van, hol csecsemő, aki méltóbb a Kharisokhoz
 És öletekre? Ha nő, másszék a hyanti habokhoz
 És Phoebus ha dalol, gyűgyögéssel hadd bele zengjen!
 Szóla eként s a szavára hajoltak azonnal a Múzsák.

DICSÉNEK
JACOBUS ANTONIUS MARCELLUSRA.

ELŐHANG.

- Miglen a barlang árnyas ölen zeng pásztori ének
S Mantua költőjén csüngnek az ifju szivek,
Őneki Maecenas, tusc ősök sarja eként szól:
„Hitvány tárgyra miért elpazarolnod erőd’?
5. Mondd: mi babért is aratsz Meliboeus bús panaszával,
Vagy ha nekünk Corydon sírja szerelmi baját,
Vagy ha a pásztori versengést csillapítja Palaemon,
És a gyerek, ki legott, hogy született, mosolyog?
S égbe ragadt Daphnis, s Daphnis, ki a tölgyfa
[alatt ült
10. S kinek a zengzete úgy elbűvölé a hiúzt,
Vagy Moeris, ki borong, Gallus, ki lángola vágótól?
Már negyedik tele, hogy zenged a pásztori dalt.
Tán csak azért nyújt annyi gyönyört a pásztori ének,
Mert nagy Caesar ezért vissza mezőid’ adá?
15. Zengd csak a harci mezőt s Caesar több földet adand
még.
Nádsíp helyett hadd zúgjon a harsonaszó.
Rajta, vezesd csak a dardani rajt a lavini öbölbe!
Zengj a dionaei sarjnak a harcairól!
Zengd Juliust, ki letészi az albani várnak alapját
20. Isteni jelre, ahol sarjad a Caesari ház!’“
Végzi az intést és eme szóra hajolt is a költő
S hűs ligetet hagyván zengte a férfitusát.
Már ha követném most magam is példádat, o Maró,
Caesarom nekem is, mondd, a jelenbe’ ki lesz.
25. Marcellus, te legyél, te a tógás faj deli sarja,
Hős, ki Velence szilárd támasza, oszlopa vagy!
Nézzem tetteidet, tettekbén senki kiválóbb;
Érdemeket nézvén, hol vagyon érdemesebb?
Ő karolá legelébb föl az én Múzsám igazában;
30. Az, amit érte teve, nem vala pusztá beszéd.
Ő nevelé kis hírnevemet terjesztve világgá,

- Vendégül fogadott, éhemet úzte el ő.
 Lantom fűzze nevét a Guarinus drága névéhez,
 Hogyha Guarinust, őt háladal illeti meg.
35. Ez vala első, mert nekem ez vala mesterem egykor;
 Jöjjön utána legott ő, aki pártfogola.
 Ámde ti mind, akikért ott hagyta Athene a Cecrops
 Várfalait s az ital földre lakozni jöve:
 Hármás bölcsészlet meg a két jog hú mivelői,
40. Hallgassátok, mit zeng ma tinektek e lant.
 Nem rég sípomnak zöngelmén Ferrara tapsolt,
 Most mélyebb ihlet föl magasabbra ragad.
 És ha a barbar hang nem tetszék egykor ez ajkról,
 Érte, csak érte csupán tetszhetik im ez a dal.
45. Itt, hol a Marcellusnak a birtoka, földje s a háza,
 Mely kedvesb neki, mint otthon az ősi lakás,
 Boldogan él menyé és neje, drága szeretti körében
 Itt eme házban, amely otthona gyermekinek.
 Padua vonzza Velence fiát oly erős kötelékkel,
50. Hogy már rég öleli őt a saját fiaként.
 Így ha nem értem is, oh de figyeljete érte e lantra,
 Mert becses olykor a tárgy, hogy ha silány is a mű.

PANEGYRIS.

- Ép egy nyirfa alatt heverésztem a multkor a Pónál
 S jó hüves árnyba' körültem a hattyúk éneke hangzék,
 Egymagam álmodozón szövögettem versnek a tervét,
 Pajzstalanul csak elém terem és megszólita Pallas.
5. „Thespis szüzeinek ki kegyence vagy, ifju, mi tervet
 Szósz te magadba'? Minő lejtésü ütemre kívánod
 Hajtni a szókat? Csak nem akarsz még játszani most is
 Drága Guarinusnál, avagy épen a pásztori sípszó
 Tetszik jobban emitt eme lombkoszorúzza vidéken?
10. Könnyed elégia kell-e avagy jambusnak a mérge?
 Lassú scazon avagy tizenegytagu régi phalaecus?
 Vagy kedvesb a játszín enyelgő, édes epigramm?
 Gyermeki játékot mért üznél? Hagyd oda immár!
 Hogyha sovárgod a hírt, a babért, mely zöldel örökké,
15. Törj magasabbra! Csekély sajkán ne evezz te szünetlen
 Partnak a mentén. Rajta, hajódat a síkra irányozd:
 Mert a sekély vizen el-megakadhat könnyen a sajkád,

Ámde csodás kincset hoz amott a nagy árbocu jármű,
Mely a nagy örvényt szelve kel át s koszorúzva jut el
majd

20. Biztos révbe, fővénybe harapva az ércfogu horgony.
Mint indul föl a parton a taps s az öröm riadója!
Mert szellemnek erőt csak a fenkölt tárgy ad, a költőt
Ez teszi nagygyá. Nézd csak a régi atyáknak a sorját:
A remeket nemes eszme tevé csak örökre remekké.
25. Fenkölt tárgy ha megihlet, ered meg a szó igazán csak;
És ha a műnek tárgya silány, az fényleni nem bír
Vagy kicsiszoltan sem hozhatja meg azt a gyümölcsöt,
Melyre a nagyra törő költő epekedve sovárog.
Naggyá Trója tevé s nem a Békák harca Homerost,
30. Statius is Thebaisa s Achillese és nem a Berkek
Által szerze dicső nevet, Vergilre örök fényt
Ép nem a Szúnyog hoz, de a Turnus hős viadalja;
Igy te, hogy íme neved már szálldos az emberek ajkán,
Könnyű veresű dalt ne pengess és fuvolád sem
35. Sírjon már, de a harc riadóját fújjad a kürtön.
Ámde a régi időkbe te vissza ne menj; ki az ősök
Árnyékit felköltve felőlük kezdene új dalt,
Hasztalanul fárad, gyújt nappal is éjjeli lángot.
Ajkokon él Thébé, Ilion, Argos, Lacedaemon,
40. Égbetörő Perseus meg Jason, a tengeri hős és
Hol van a színpad, ahol még nem őrvönge Orestes,
Nem vacsorált Tereus s az Agenor sarja se bolygott?
Tantalus is hol nem kaphatta magas saruit már?
Hány dal szólt az eget tartó heraklesi vállról?
45. Hány Theseusról? Hány zengé a Pelops robogását,
Hány meg a Hippomenes futtát, Daedal röpülését?
S hálátlanság vádja is érhet, hogy ha a multat
Túlbecsülöd s a jelent kicsinyelvén, szánod, irigyled
Élőktől a babért s példát a messzi jövőtől.
50. Menthetnéd e hibát, ha korod soha semmi kitünőt
Nem látott voln'. Ámde melyik kor volt ragyogóbb még
Béke időn vagy a harcba'? Talán még Juppiter ismét
Visszaidézi a vas helyett a régi aranykort,
Hogyha nem ellenzem, nem tűrhetvén a Saturnus
55. Renyhe korát. El is üztem a szendergő szivek, elmék
Mély álmát és hosszú időn át gondosan éber
Munkásságra tüzelve tanítám mesterek által:

- Ime ezért látsz annyi vezért ma is és nem egy Athént.
Itten az új születik meg és újul amottan a régi,
60. Úgyhogy előttd a Sándor, a Caesar aranykora támad.
Fénye, virága a ti korotoknak versenyez azzal;
Mert a műveltség úgy sarkalja, ragadja az elmét.
Nézd a sok új remeket, miket általam alkot e korszak:
Itt e hajókat, amott meg nézd a sok új hadi gépet,
65. Száz Argost és száz Epeost látsz, most ha körülnépsz.
Hippolytost, kit a mén ragad el s a Diana kegyencét,
S szobrot, amit maga Zeus megbámult, oly csodaszép
[mű,
Phidias remekét te ma is még fényleni látod,
Álljon elé Paphie festésre, Apellese meglesz.
70. Porba ha hull Tyrus és Sidon meg a büszke Korinthus,
Élnek a szobrok és ragyogón tündöklük a bíbor.
Nézd csak szerte a sok palotát, melyek égre merednek,
A labyrinth elül, el Babylonnak iromba csodája,
El Salamon műve és amit alkota pajzsos Amazon,
75. Pyramis el, mauzoleum el s órjási colossus.
Nézd csak, a kék habokon mint száll a hajók raja
szerte;
Hinnéd: büszke torony vagy egy-egy sziget indula
[útnak,
Akkora árboc nyúlik az égre magasra meredten,
Annyi lapát csapkod, dagad és leng annyi vitorla.
80. Ám nemesebb, mire ihletem én és Hermes a mestert,
És mire ihletet adnak az aoni szüzek: *a lantszó*.
Mert hiszen annyi Linos s Arion mely korba' virágzott?
Mely korszak szakított le olyan sok kastali lombot?
És amiből oly nagy költők bőven meritettek,
85. Újra buzog már halkkal a Pegasus isteni árja.
Hős se' hiányzik, akit költő lantjára vehet föl,
Mert hisz' a művészetnek ez adhat szárnyakat ismét,
Zord hadi nép, levente vezérek, vad csatazajgás.
Vaspáncél a lovat s a lovagját elfedi, védi;
90. Vas beborítja a fejtül a talpig alá le egészen.
Hát nem látod-e, mint kelnek föl a régi Quiritek?
Árkokat ásnak emitt, töltést meg amottan emelnek;
Tábor-szerte vigyáz az éjjeli, nappali őrség.
A legio ugyanannyi csapattal négyszögöt alkot;
95. Szembe tömött hadi rend, szélül száguld a lovasság,

Messze kiválik a két szárny, míg külön a gyülevész

[nép,

És külön áll alakulva segédsapatokból a hátvéd.

Kopja repül távolra, de csattog a kard a közelben,

Hogyha pedig kell törni falat, megvívni a várat,

100. Nem csak a kost meg az ostromlófedelet, meg a tornyot

Szállítják a teherszekerek, de amit nem is ismert,

S csak ha a menny dörgött, félt, rettege régen az őskor,

Villámként szakad ércorkukból, zúg a tüzes kő.

Rajta tehát — hiszen ím neked ontja a tárgyat a

[Bőség —

105. Válassz és végy föl lantodra egyet te a sokból

És a jelent ékesszavu ajkad cserbe ne hagyja!

Ámde ha sok néppel dicsekedhet' már a kerek föld,

Sok várossal egy-egy nép és sok néppel a város:

Nincsen mégse' vidék, a világon nincs sehol egy sem,

110. Itáliával amely fölérne: ha nézed a földjét,

Mely tejjel-mézzel folyik és fekvése kitünő,

Dúsak városi, hol tündöklük a jog s az igazság.

Mégis Hesperianak a városi közt kimagaslik

Ez, amelyet fal nem zár, mely a sekélyeken épült

115. És harsogva körülte zajong az Adria árja.

Alapítója se' volt, csak létre hozá a közönség

És csodamód idegen közromlás romjain épült.

Egymaga itt páratlanul áll, a házak alapját

Nem a szilárd föld mélye fogadta be, ámde felülről

120. Zátonyokon lerakott töltésbe a mélyre bocsáták.

Csakhamar ott, hol elébb legelésztek a tengeri bornyúk

S játszadozának uszonnyal a csellék szökve magasba:

Most sziget áll és mint a Latona Delosa egykor,

Hirtelenül kiemelte fejét, ki a szőke habokból.

125. És bár csak gyülevész nép volt, amely egybesereglett,

Semmi viszály nincs, szebb egyetértés nincs a világon

S békésebb nyugalom; mert tiszteli minden a törvényt.

Nem vetik a nemesek sanyarú rabságra a népet

És lázongva a nép se' szegődik a kényuralomhoz,

130. Mert eszesen kitalált szép szóra hajol meg örökké

És a szelid hatalomnak igáját hordja szerényen.

Igy ezer éve, hogy a szeplőtlen, tiszta szabadság

Kényuralomnak meg nem adá soha szüzi erényét.

Épen ezért hajtá mindazt az uralma alá, mi

135. Kreta s az Alpok, a haemoni Hebrus s a Garda között
van.

Épen ezért a Vörös tengerhez is elhatol, eljut
És ami kincs, ami drága fűszer van, közli világgá.
Itten a patricius *Marcellusok* ősi családja
Úgy kimagaslik a többi között, ép mint nap az égen,

140. Juppiter a nagy Olympon, a tenger a többi vizek közt.
Számra kiválik bár a Mauroceno családja,
Contariniknek a kincse temérdek, a jogtudományban
A Trivisanok voltak örökké legjelesebbek,
Bölcsék a Foscariék és míg a Justinok ajka csak ékes,

145. Tengeri harc mezején a Pisanok arattak örök fényt,
Itt vívtak ki babért s nevet a Lauretanok egykor:
Ámde mi fényt, mi babért kivivott a többi egyenként,
Mindazt birja együtt Marcellus régi családja.
És e családban sincs jelesebb, nincs egy se' kiválóbb

150. Nagy tettek mezején, mint Marcellus Jakab Antal.
Ő lelkében az összes erényeket egyesíté mind.
Hogy ha hasonlitanád eme férfit a Romulidákhoz,
Nem volt gáncstalanabb Curius, mint ő, se szilárdabb
Maximus és nem jobb, ki fogadta az idai istent,

155. Nem hübb Regulus és igazabb ő nála Cato sem.
A görögökhöz mérve bizony hódolna előtte
Bátor Miltiades s a kegyes Cimon, leleményes
Perikles, a derék Solon, mély lelkű Lykurgos.
Szép daliás az alakja, előmlik rajta olyan báj,

160. Mint aminőt a phryg pásztorra sem önt vala Venus.
Ismered őt, ki gyakorta karolt föl téged a költőt,
Nélkülözések közt, méltán befogadja viszontag
A tirynthosi hős gazdag palotája Molorchost.
Ámde ha ötet elébb nem láttad volna, bizonynyal

165. Szembe találva legott fölismernéd a tömegben.
Oly nemes arca, levente alakja is úgy kimagaslik,
Hogy hol jár, a tömeg mutogat rá s hódol előtte.
Képin a fenség ül, amelyet fokoz az, hogy a barna
Fürtöket itt-ott már megesé az ősz dere gyéren.

170. Hogyha a férfi világhírű tetteit egy igazándi
Szerző hű tanukép még föl nem tárta előttd;
Emberi hírt és kósza beszédet hogyha kicsinylesz:
Hallj igazat te igazmondó Pallas ajakáról
És kétkedni ne merj, ha egy isten tesz tanúságot.

175. Irja híven föl a toll a fehér lapon, ajkam amit mond.
Ezt kiragadtam az anyja öléből gondosan egykor,
S hogy felserdülvén, hevesen már pezsdüle vére
S épen a választon habozott, intém a veszélyes,
Szép ösvényre, amely csábít mosolyogva viránnyal,
180. S megtévesztve ragadja hinárba a gondtalan ifjat.
Szómra hajolt s az igaz mesgyén tört egyre magasbra;
Mindig előbbre hatolt nyomomon, nem rettege zordon
Szirteket és nem a sűrű bozótba vesző hegyi ösvényt.
Én tudom, én, hogy mennyi veszéllyel száll vala
szembe,
185. S mennyi bajon vergődni keresztül megsegítettem.
Hányszor roskadozott már-már végkép kimerülten,
S titkon erőre hozám! Nyílzápor s kard-tusa közben
Megmentém a kigyós Gorgonnal ijesztve az ellent.
Gondomat így soha sem érzé a szerette Ulixes,
190. Kit vezeték húsz évig a szárazon és vizen által.
Két elemet próbált meg ez is, de cserélte a sorját,
És nem is oly szándékkal. Ulixes a szárazon edzé
Tengeri árra magát, míg ő a nehéz evezőkhöz
Edzett karral fogta kezébe merészen a gyeplőt.
195. Az remegett a vihar-fölhányta haboktól, *emennek*
Ez vala játék; az kelletlen szállt csatasíkra,
Ez bele vágyva rohant, nem rajtakapátva csupán csak.
Szárazon is jelesebb, a vizen sokkalta szerencsésb,
Mint a neriti hős, méltóbb a smyrnai versre.
200. Jött az idő, amidőn a fiú szép rózsaszín arcát
Fedte hely s a szülők aggódtak néma gyönyörrel.
Éj vala. Marcellus csak fölriadott magas ágyán
És a nagy ablakon át föl a Holdra merengve ekép szólt:
„Lássanak-e tespedni tovább is a házi Penatok,
205. Itthon morzsolgatva betűt, elemezve a szókat?
Hát nem volna-e jobb ismerni, tanulni világot
És az erényt kinyomozni merészen akárhol a földön?
Már bíbor ruha főd, letéve a régi talizmán
És a dió szétszórva. De még ifjabb vala Pyrrhus,
210. S földúl Pergamumot, Scipio megmenti az atyját;
Nem volt Pompejus se idősb s nyer Nagy nevet immár.
A macedon ifjú a világot járja be büszkén
S elhat odáig, ahol nem járt csak a thyrusos isten;

- Hát magam ily vállal heverészek tétlenül itten,
215. S szépen vesztegelek várván, amíg eljön az aggkor
S dicstelenül halok? Én, én volnék római vérből?
Én lépjek sok szép diadalmak dús örökébe?
Mégis az álmot sem szabad épen semmibe venni,
Mert hisz az éjjeli kép Jupitertül, az égbül eredhet.
220. Álmomban Triton fogatán bebolyongtam a tengert,
S kagylókból fejtém szaporán ki a gyöngyöt, a kincset.
Egyszer amint eme tájra tekintek vissza szememmel,
Im szent Márknak aranyházát csak látom inogni
S már-már mélybe zuhanni hívém iszonyú ropogással:
225. Én tüstént rohanok — sarkalt egy isteni szellem —
(Én voltam) s neki dülve, azonnal teljes erőmmel
Az inogó fedelet föltartám. Torna szilárdan
Állt ujolag s tört fel magasabban az aetheri fénybe.
Fölriadék, tova tünt ez az édes szép csodaálmom.
230. Isteni jel volt. Rajta tehát, induljunk utána!“
Szóla legott s nyomban fel is ölté magára ruháját
S a szomszéd templomba betér kora hajnali fényben,
Ottan az oltár színe előtt leborulva imát mond.
Áldozatát végezve, sietve megy a kikötőbe,
235. Szálla derék árbocu hajóra merészen az ifjú.
És mikor észrehevék, hogy elszállt gyors evezővel,
Ő már Alkinoos kertjében szedte az almát.
Balra hagyá a görbe Malea vészteli szirtjét,
Lengő vitorlákkal kikötött a cydonei révben.
240. Bárha az ősi idők emlékét látni ohajtá,
Hol Minos barlangja, hol tartotta tanácsát;
Hol van a rejtek, ahol Jupiternek a bölcsője rengett;
Titáni sarj mely földön eredt és merre bolyongott
Pasiphae örült szerelemmel; hol a torony most,
245. Honnét szállva repült Ikarus, nevet adva a habnak;
Hol maradott nyoma fenn ama mesteri daedali műnek.
Nem kutatott egyet sem ezek közt, mert legegőbb is
Drága nagy atyjának sírhantja fölébe borult le.
Ugyanis itt Péter hamvát fedi párosi márvány
250. És az egész sziget itt istenként tiszteli árnyát,
Míg a Diespiter álsírját még számba se' vészi;
Méltán, mert Pétert tömjén meg is illeti s oltár.
Őt, ki a tengereken békét szerzett s a hazának
Drága frigyét, hisz' elébb a Velence hajóit a Nilus

255. Felbőszült barbar ura zárá el hatalommal.
 Hejh, pedig éléskamra e föld, táplálja szünetlen
 Európát. Az egész Kelet ím északra özönlik.
 Mintha csak ostrom volna, sehol sem lengnek a Szent
 [Márk
 Szép lobogói, miként a korábbi napokban örökké.
260. Annyi közül maga megy követül, a békeszegésért
 Kérni elégtételt szeliden, de ha kellend, hát fenyegetsen.
 Mint megnyílt Babylon, juhádk a büszke Sesostris,
 Gazdag ajándokot ad a követnek a béke fejében.
 Ad neki drága arab gyöngyöt s a fehér elefántcsont
265. Mellett ott van az éjszinü ében, a sebre a balzsam,
 S mind az a kincs, mit rejt el az ind oceánnak a mélye;
 Mind a gyapot, mit a Ser megszö, meg a gyanta, a
 tömjén,
 Mit csak az ind fákról ugrálva leráznak a majmok.
 És hozzá teszi még ama hamvakat is, miket ötszáz
270. Év multán a napistennek fölszentele Phoenix.
 És ne csodáld, hogy ilyen sokat adtak a földi hatalmak;
 Mert hiszen őt, amidőn oda ért, a hajnali fényben
 Memnon is üdvözlé mint anyját halkneszü szóval.
 Szóra nyíl' ajka, legott elnémul az ünnepi sistrum
275. És Isis se' siratja tovább a szerette Osirist
 S a katarakták sem zúgtak bele, amikor ő szólt.
 Végzi szavát, helyeselte szelid csaholással Anubis.
 És maga Apis halk bögsbe' fejez ki helyeslést:
 Így megnyílt a Velence lakóinak újra a tenger,
280. S biztos révbe hozák el az árút messzi keletről,
 És az arab fűszert megvette az ausoni kalmár.
 Mintha vadul sorsán zugolódva a bösz furiákkal
 Pluton föltámadva sötét mélyén a pokolnak,
 Ostrom alá fogná az eget, megtörve a békét,
285. Fölszabadítva a föld-nemzette Gigas-hadat ismét.
 Hermes most ha leszállna az égből békejoggal
 Hirdetvén az örök törvényt szent atyja nevében,
 Mézédes szavain csillapodnék bösz harag és düh
 És föloszolna legott e sötét iszonyú hadi nép is:
290. Péter is ékes ajakkal eként csillapítá le szélvész.
 Ha haza tér, az övéi minő ujjongva fogadják
 És hálás hona drága jutalmat is ad neki bőven.
 Ám útközbe ragadta el éltét Kréta kajánul.

- Marcellus kifejezve nagy atyja iránt kegyeletjét,
 295. Egyiptomba hajóz maga is, melyet öntöz a Nilus,
 Hol a mosolygó Delta fölé borul a ragyogó ég.
 Látva fehér arcán kigyuladni az ifjui lángot,
 Ott a nap-égett nép megigézve csodálta a báját
 S hő napnál hőbb vágyra gyuladt a sötét színű
 asszony.
300. Ámde nem ő. Neveté, hogy e népnek az isten egy-egy
 szörny
 És bámulja, miként éleszti a Nil, ha megárad,
 Új életre a földet alélt, aszu állapotából,
 Vagy lesi a siető fényt a Casius magas ormán
 Vagy fürkészi, hol őrzí Canopus a hős Menelaos
305. Sírját vagy szabadon hagyván, megkérdezi Proteust.
 Fordul az év és ő Berytost meg a büszke Damascust
 Járja be és a Liban tetejét, ahol árnyat a cedrus
 Vet s amaz ormot, ahol Venus síratta Adonist.
 A phoeniciek élnek e tájon, akik legelőször
310. Vizsgálák az eget s írák le a szóknak alakját;
 Ők márták legelőbb a bibor nedvébe a gypjut.
 Ott, hol a sidoni völgybe lenyúl' lankásan a Taurus,
 Hol viteték Európa, e drága szerelmi ragadmány;
 Télire visszajövéen, haza már a mi szép deli ifjúnk
315. Nem vágyik többé rövid útra bocsátni hajóját,
 Érne közel partot, sűrűn új révbe evezni.
 Azt hiszi, nem ocean, melyet átfog a partnak a karja,
 Lelke merész tervet sző, messzebb szállni, miként a
 Csillagos ég, el háta mögött hagyván e világot.
 Föl-kikutatni, ha nem lappang-e az óceán árján
320. Új föld, nincs-e világ még messze a Gadesen is túl.
 Szép feladat vala, bár a nyugat vészesh a keletnél.
 Nem vár itt Syriának a kéje s a hő Meroénak
 Mámora sem, de megejt bösz Scylla s a kapzsi
 Charybdis.
325. Vad Kyklops, ki vadabb iszonyú laestrygoni szörnyénél,
 Ám csele, csábja kínálja a vész-rejtő gyönyörökkel,
 Mint a minőt nem költe Homer számodra, Ulixes.
 Marcellust nem rendíti vész, nem ejti a csók meg,
 Mézes ajakkal h'jába igézik el őt a Sirének;
330. Árbochoz sem kötve, fülét be se' tömve megállott,
 Kikerülé Circe poharát s molyt sem ivott még.

- Lotost éve se' lepte meg őt feledés. Szerелеmben
 Nem veszté erejét el az ifjú szemben a vésszel.
 Elmelázva szedé a virágát Hesperíanak,
335. S még haragudt, mért állt őrzetlenül ottan e zsákmány,
 S mért nem ügyelt éber sárkány ott lángot okádva,
 És a barom szanaszét szabadon mért bolyg a mezőkön.
 Bosszusan így szól: „Hejh, csak könnyű ne volna,
 rabolnék!
 Állna csak őrt három fejű szörny, vele síkra ki-
 szállnék!“
340. Ha valakit hirszomj avagy önerejébe vetett hit
 Elragadott vakon övele megmérkőzni, örömmel
 Kezde tusát; diadalt aratott, ha birokra, ha kardra
 Szállt vele szemben akárki. A lándzsatorésben a Baetat
 Győzte le és le a mórt is a biztos kopjavesztésben.
345. Még te se' gördítél Polyphem' oly messzire sziklát
 S Antaeus ha reá támad, fölkelve a porból,
 Első csapásra le földre terítné, bárha a földet
 Érintné, nem félne, hogy újra növekszik erője.
 Minden harcba' kitünt, de a kardvívásban a legjobb.
350. Oly könnyen föl a légbe szökött, ha támada karddal,
 Hogy nem őrzé lába nyomát meg még a homokszem;
 Villámgyorsan villan a kardnak az éle kezében,
 Fénye midőn árnyat vet, az ellen érezi is már,
 Nem véd meg sem pajzs, nem a szem, nem bármely
 ügyesség
355. És nem acél. Ha hived te, hogy érte acélod acélát,
 Már a te arcodon ott a seb. Ép így csillan a víznek
 Fénye, eként szór szerte szípkát tűzmeteor is
 És ha a szél megtépte a felhőt, a szakadékon
 Így fut mennydörgés közepette keresztül a villám.
360. Ám folytassuk utunk? Eltün Sardinia, Cynros,
 Két Baleari sziget mérges kígyóival ártó
 Földje is eltün és el a szép zöld ebusi fenyves;
 Már Európa közelb érintkezik itt Libyával,
 Látszik a fellegeken túl égbe törő magas Atlas.
365. Itt van az évforgást intéző csillagos égbolt
 Jó pihenője. Egyik csillag le-aláhuny az aggnak
 Vállain, ébred a másik ujultán s indul el útján.
 Ám ama harmadikat lihegő paripák föl az égbolt
 Legmagasabb ívén viszik immár gyors ügetéssel.

370. Egymással szemközt ime ott két oszlop az égbe
 Nyúl föl iker bércből kifaragva, akár a tirynthi
 Hős alkotta, akár maga az anyaföld; de ki hinné,
 Hogy eme szűk torkon kitör, átsap akkora tenger,
 S hogy Nereus rohanó folyamán túltesz rohanásban?
375. Társai látva, miként tör szét evezőket a hullám,
 Szembe jövén, kérték: fordítsa meg ő a vitorlát.
 Hasztalanul: „Gyávák!” — hősünk így tör ki haraggal,
 S kormányost tovaűzve ragadja kezébe a kormányt
 És a nagy örvényen maga rendíthetetlenül áttör,
380. Át a világnak régi határin a végtelen árnak
 Sík mezejét szeli. Hát elmondjam-e sorban a szörnyek
 Száz meg száz új rémes alakját, melyeket eddig
 Szem soha sem látott a ti tengereteknek a mélyén?
 Mert hisz a tusc, az ioni, a cyprusi, krétai tenger,
385. Adria és a sötét Euxinus, a Syrt meg az Aegon
 Mondd, mi csodát terem? Azt, hogy evez révész-csiga
 rajtuk,
 Hogy megföstik a tentahalak feketére a tengert
 És a halász karját zsibbasztó mérgit a rája
 A hálónak erős fonadékin eresztí kereszttül;
390. A kicsiny Echeneis megfog nagy iromba hajókat;
 Elnyel a cápa, horog nem fog soha a scolopendrán;
 Tüskés rája hajót fúr, csillaghal meg átéget
 És a polyp színt játszva kijátssza gyakorta a kagylót;
 Hogy szanaszét kúszván a csalán, mardos levelével
395. És hogy vért is ereszt a szivacs, megvágva, magából;
 Hogy kérődzik a szkar a hináron, száll repülő hal
 S exocoetus az éjt künn tölti a parti homokban;
 Nyugodt éjjeleken mint fénylik a tengeri lámpa,
 Ős bíborcsiga szerte miként úszik seregestül;
400. Hogy mint dugja fejét ki a békahal itt az iszapbul,
 Ott meg a tengeri sün jósol meg előre vihart már.
 Itt a korinthy öbölbe' Palaemon játszik ezekkel,
 Ott Galatea enyelg. Marcellus látta viharzó
 Árban a Nereidák küzdelmes szörnyü tusáját.
405. Szörnyet láta, milyen nem volt Cepheusnak a szörnye
 S a bika sem, mely megjelenék Theseus ohajára;
 Része csak a két holdra kinyúló szörny-hal, a pristis,
 Vagy az iromba nagy orca, amelytől retteg a bálna;
 Hát még lenn a fenék barlangüregébe' mi szörnyü

410. Lények serge lakozik, ezer csoda alkatu állat.
Most a *kerékhal*, majd a sokágu *fa* irtozatot kelt,
Szarvval a *kos*, *elefánt* agyarával meglepi őket.
Majd csoda emberalak rémít a hajóra felülvén,
Majd az okádó bálna lövel föl szörnyü magasra,
415. Hogy szakadó záporba' csurog le a víz a vitorlán.
Ám Marcellus erénye megáll, csakis úgy veszi számba
Őket, mint a molossus ebet massyli oroszlán.
És száll, száll a hajója előbbre, előbbre szünetlen,
Merre a szél fuv, amerre kiterjed, zúg csak a tenger:
420. Túl a zephyreken és túl a nap-paripák legelőjén.
Még bizony a boldog lelkek szigetére is elmegy,
Elysium völgyébe, hol enyhe nap életadó fényt
Szór le örökké és művelés nélkül terem a föld,
Hogyha reá nem várna e föld örök üdve honául,
425. Ha lerová a halálnak adóját. Mert hiszen élő
Senki se' szállhat e tájra. Tehát jobb útra irányzá
Büszke hajóját. Arra felé, hol a bércek ölében
Dús erü érc van az Önszigeteknek messzi vidékén.
Egyre bolyongva tovább Cantabria partit eléri,
430. Majd az aquitan földet, ahol a Garumna szakad be,
Végre kiköt brit földön, ahol Caesar hada harcolt,
És ki a földnek a sarka alatt úszkáló Hibernán.
Gyors fogatán a nap ím a tizenkét égi jegyet már
Mind befutá, de nyomozta tovább is a nyugati földet
435. S felhat egész északra, az Orcad jégmezejeig,
El oda, hol torkollik a Rajna, s Thule kódéig,
Hol az egész évnek fele nappal, más fele éjjel,
Hol az örök fagy, ahol az örök tél föl so'sem enged.
S szálla hajója, szálla. Mögötte fénylik a göncöl,
440. Túlra hajolt le a déli vidékre az északi sark is.
Ennek övén átkel s köreit már rendre befutja
Túlnan a földtengelynek a csúcsán messze hatolva,
Hogyha kemény jégkéreg a tengert nem födi úgy be,
Mint hogy a Maeotist födi és beborítja egészen.
445. Visszavitorláz hát Calidonia tájira ismét,
Hol fölváltja nehéz munkáját jó pihenéssel.
Már az eget befödé nedves fátyollal az éjjel,
Vagy nem is éj volt ez, csak tartós szürkület inkább.
Im váratlan az ifju előtt atyjának a képe
450. Megjelenék álmába' s eként szól néki azonban:

- „Drága fiam, te nekem legkedvesb annyi fiam közt,
Most a világ sarkán kedved telik abba', ha látod
Hogy amikor lemerül örvénybe a nap szekerekével
Mint sísterg föl a hab s vizsgálgatod egyre a göncölt.
455. Ám azalatt házunk beborítá gyakran a gyász már,
Mely boldog vala rég, sarjakban dús vala eddig,
Mert hisz az ég sűrűn áldá meg szép gyerekekkel,
És a család köre már huszonhat tagra kiterjedt.
Lám, fele mind az enyém, a saját vérem vala egyig,
460. Kétszer három volt a fiú, hét volt gyönyörű lány
És vő, meny ugyanennyi hivott, nevezett atya néven.
És tisztelt unokák szép serge nagyatyja gyanánt már.
Ugyhogy nem vala büszke Velencében nemes egy sem,
Hogy marcellusi vér az erébe ne csörgene immár.
465. Ám míg többi fiam mind gyámolította elaggott
Atyját és szolgálta hiven még drága honát is,
Drága fiam, legutolsó korra, reményre legelső,
Tengereken bolygsz mint az egész föld számkivetettje,
S míg lesed észak, dél, kelet és nyugatnak a táját,
470. Elfeledéd, óh jaj, régóta szerette atyádat.
Hejh, azalatt két szép nővéred' a zord, a kegyetlen
Atropos elragadá s ugyanannyi fivéred utánok,
Engem is és sűrűn követett gyászt újra sötét gyász.
Nászkoszorút szomorú cyprus fölválta gyakorta.
475. Nem vádlok magamért, nem az embert, és nem az
istent.
- Évenként főrang vala osztályrészem örökké,
Szép diadalmi menet díjazá könnyű veritékem',
Túlszárnyalta a közkegyelet még, túl a családét.
Ennyi vigaszt is o egy nagy fájdalom elnyoma mégis ...
480. Hogy megtört szememet nem a jobbod fogta be, drága!
Mennyit mondtam volna neked, ha te ott, ha jelen vagy!
Mennyi titok leplét lebbentem is én le előtted!
És hogy nem lehetett, ime most oly sok vizen, oly sok
Szárazon át legalább mint árnyék itt vagyok, itten.
485. A szigorú censor berekeszte azóta öt évet,
Hogy te bolyongsz a világba szünetlen, biztosan, épen,
Mintha rabul kötné Neptunust lánc teelötted,
És széllal töltné tömlőd maga Aeolus egyre.
Hogyha tudásra heves vágy megragadá szived' elméd,
490. Sok-sok nép jogait kitanulni s élete rendjét;

- Hogyha vagyont vágytál gyarapítani, amit pazarolhass,
Kincset szerze hajód eleget szállítva sok árút.
Hogyha tehát tiedre vagyon még gondod avagy még
Meghat atyád kérése, parancsa a síri homályból:
495. Már a hazáé s drága barátaidé legyen élted;
Szenteld azt rokonidnak, az édes, az özvegy anyának.
Életedért vagy adósa, siess, lásd őt mielőbb meg.
Ő csak utánad eped, teutánad ohajtoz örökké
És tereád ép úgy támaszkodik otthon egész ház,
500. Mint ahogy engem esőfélben föltartani vélsz most,
Összerogyok, ha te nem tartsz, összerogy otthon a
ház is.
- Most is imé pörrel fenyeget már Azo fivérem
És ügy-bajba kever szakadatlan s zaklat örökké.
S rabló módon el is veszi tőletek azt, amitek van,
505. Hogyha hiven nem vésed eszedbe legott emez intést.
Hálószobánkba' vagyon jobb oldalt rejtek a falban
S ebbe' diófából készült szekrényke betéve,
Melyben ezernyi írás lappang, sok régi okírat.
Veszi pörét a gonosz, ha ezekkel lépsz föl azonnal.
510. Hogyha családunknak vagyonát így rendbe hozád te,
Fényűzésre ne add magadat, sem renyhe gyönyörre.
Vesd izmos vállad munkára közügybe' hazáért.
Hogyha követ kell, légy te a szónok, az Alpokon átkelj;
Hogyha kitör hadizaj, legelőbb fegyvert te ragadjál.
515. Lépj szószekre gyakorta biróként, bölcsen ítélkezz,
És ne legyen drágább a hazánál semmi előtted.
Többre becsültem is ezt kincsnél s a királyi jogarnál.
Két izben fogadott követűl a nagynevű Róma
S teljesíté, amiért mentem s polgára gyanánt is
520. Üdvözl és ölel engem. A caesari forumot akkor
Ősz patriarcha vezette, kitől a Tanács nem egy izben
Kérte a várat, amely Venustól nyerte nevét rég,
S legjobb őrhely az Al-Duna táját védeni bizton.
H'jában a kérés, h'jába közérdek, végre is engem
525. Küldenek el (minket már régi viszony szöve egybe).
Elmegyek és a magam részére kikérve nyerém meg
Nemcsak e várat, még hozzá két várat adott át.
Élvezem is sok időn ez ajándokot élve nyugodtan.
Pár év mulva Velence tanácsa határozatot hoz,
530. Hogy ne szabadjon bírni Velence egész területjén

- Várat s az, aki bír, hat hónap alatt el is adja
 Elkobzásnak terhe alatt, mivel ez Genuát rég
 Bántá és Pizát hajtotta nehéz rabigába.
 Kapzsi szivek vágját eme végzet lángra gyulasztá.
535. Most sietett várát mindenki eladni nagy áron.
 Ingyen adám oda én egyedül az enyémet a köznek:
 Mert idegennek eladva, veszélyt hozhatna miránk még.
 Így nem az erszényem, növelém a Velence hatalmát.
 Áldozat árán is segitettem drága hazámat.
540. Im az erényre atyád nyujt példát; van, kit utánozz.
 Rajta, kövess. De neked még élő mestered is lesz,
 Péter öcsém, aki ősi nevét nagyatyádnak öröklé.
 Most tisztességgel viszi Mantua élén a kormányt,
 Majd Rómában, amíg az egész egyháznak atyáit
545. Lent gyűlésre hívá Bazel választani olyyat,
 Aki legérdemesebb, hogy tartsa a mennynek a kulcsát.
 Hogyha szavára figyelsz te, megejteni nem fog a tévely
 És örvénybe taszítani, le nem térsz a helyes útról.
 Ha heves indulatodra vetendsz féket csilapodva,
550. Marcellus leszel és aratod munkádnak a díját,
 Mert, mire oly hön vágol, örök hír száll a nevedre.
 Ámde nagyobb jutalom leszen az, hogy porhüvelyedből
 A kegyes árnyak-lakta világba jutand el a lelked,
 Hol a kemény Torquatus, ahol Camill, a bozontos,
555. És aki megtagadá büszkén Pyrrhusnak a békét,
 Hol három Deciussal együtt a szegény Serranus
 És minden Marcellus, örök zöld pázsiton én is
 Itt vagyok és koszorús fejemen zöldell a babérlomb.
 És te ne hidd, hogy semmi vagyok, ne is ejts hiu
 [könnyet,
560. Elsíratva halottul, ilyen gyász bántana engem.
 Most, fiam, ég veled! Ime virad már, oszlik az árnyék
 S kérlelhetlenül ím a madár üdvözli a hajnalt!“
 Szólt s mig az ifju sovárgva ölelni ohajtja az árnyat,
 Eltűn, szétfoszol álma. Legott szedi az evezőket
565. És árbóc közepén kifeszíti a lengé vitorlát.
 Néma borongással, hol félve, remélve viszontag,
 Indul, jobbról lengve, Japyx hajtja hajóját.
 Im' a habokbul elébe kiszállnak az Okeanidák.
 Egy rész karba lebeg és zeng neki szívvidító dalt,
570. Más meg enyelgve közelgve elúzi szívének a gondját.

- És nem, amely ágról csepegett le, a sárga borostyánt,
 Sem hitvány kagylót, sem amely Meduza fejalja
 Volt, a virág-alakú korallt nem hozta hajójuk,
 Ámde tömérdek kincset, amelynek nem lehet ára,
 575. Sok gonddal gyűjtött, soha sem látott csodadolgot.
 Im' Neptunus azonba' jön épen az Aethiopoktól,
 Hol lakomázva a sok nektártul mámoros is lett
 És meg is állítván fogatát, üdvözli e szókkal:
 „Oh te Velence reménye, valóban római vér, te!
 580. Hogyha emészt gond és a jövődöt tudni ohajtod:
 Tudd meg, hogy iszonyú hadi vész készül honod ellen
 Genua részéről, mely egész Oenotria földjét,
 Ugy megrázza, miként az a fergeteg egykor, amellyel
 Rászakadott a ravasz pún Hannibal Ausoniára.
 585. Itt van az alkalom, itt, a jeles tettekre mező nyílt;
 Szép diadalt hős jobbod imé most, mostan arasson.
 Tér van előtted erényt tanusítani; szerencse nyitá meg
 Im a sorompót. A vésznek, a bajnak bármely alakja
 Meg ne riasszon. Már műhelyében, az Aetna tövében
 590. Izzad Vulcan, phrygi alakban vési a pajzsot,
 Oly gyönyörűt, amilyent Tithonia sem, Nereis nem
 Nyert soha tőle az én kértemre, de most teszi önként.
 Amikor érinted Lipare szigetét eveződdel,
 Át maga adja, de ím paripát is az isteni sarjból
 595. Én adok, én, igazán méltót szép fegyvereidhez.
 Rajta legott, kocsisok, hozzátok elé ki a tűzmént,
 Glaucust! Nézd csak, amott jön, nézd a rubint kövű
 [zablát.
 Mint behabozza fehér tajtékkal, amint idevágat.
 Könnyű nyakát mint tartja magasra, tüzet fuv az orrán.
 600. Hogy te ne ülj rá próba ne'kül, nosza jer Melicertes,
 Üld meg a mént, gyorsítsa futását ösztököd éle,
 Vágd vékonyába, Arion is érzé ostorod olykor,
 Csellén meg repülő halon át ugrád a hajót is
 Szökve magasra a légben. Imé vágtat sebesebben,
 605. Mint repülő nyíl, utána marad kimerülten a szél is,
 Rezgő harmat alig érezte a lába nyomát meg.
 Sőt föl a légbe ugorva szökött nagy szirtfokon által
 És azután, ha lazán megereszti néki a gyeplőt,
 Háromszor négyszer szaladott kis körbe' vidáman.
 610. E paripát adom áti amelyért Märs annyiszor esdett

- S megtagadám, melyért följánlá Cyllarosát is
 Castor a hős, pedig ismerik ezt fön az aetheri fényben,
 Elveszed, erre ha ülsz, te az ind tigrisnek a kölykét
 Tűkör nélkül is és csak úgy átrepülsz magas ormát
615. A Rhiphaeusnak, hogy utól nem is érnek a griffek,
 Ezzel a fellegeken túl a csillag alatt elügetvén
 Bellerophonti chimaera emésztő lángja sem érhet“
 Szólt s od'adá. Hálát se rebeghettél te előtte
 Marcellus s a hajód' fartul meglökte ez isten
620. S ez iramodva repült sebesebben idáli galambnál
 És mondhatlan gyorsan elért a velencei révbe.
 Ausoniába' azonban a harsona mind riadót fú,
 Mert hisz az insuberek feje, kígyós pajzsú Philippus
 Zaklat mindenkit fegyverrel dúlva kegyetlen'.
625. Leghőbb vágya azonba' Velencét visszaszorítani.
 Hitte, hogy a ligur kígyóhoz hajlik a többi
 És hiheté bátran. Külön okbul is ellene bős volt.
 A kirabolt szép Brescia nem rég vissza-elűzte,
 Majd meg Bergomon is súlyos békére szorítja
630. És Macalodon új Cannaet szerzett neki szintén.
 Mindezekért bős bosszu hevítvén, háborút indít
 És indítja hívét az ős perusíni család hős
 Sarját, Picininus Miklóst, egy hadnak az élén,
 Vérsarcot vet egész környékre, hogy összetoborzza.
635. Ámde Velence tanácsa se rest megvédeni hatalmát.
 Nos rábirja Jenő pápát is, hogy vele kössön
 Frigyet. Csatlakozik még a Sforzák ivadéka,
 Picinus fejedelme, együtt száll síkra az Arno.
 Genua ellen fordul e két gyarmat gyűlölettel.
640. Így a kis Ollia két partján ime szemberagyognak,
 Itt a sötét kígyó, meg amott rőt színű oroszlán.
 A derekabb perusíni vitéz hős támad először
 S már szorította Velence hadát, de becsukja kapúit
 Brescia s a falakat jó őrséggel fűdi, védi.
645. Marcellus (pedig ép az imént jutta még csak a révbe,
 Még alig áldoz a Larnak, alig csókolja övét)
 Ugy, amiként lesüté nap, szél kifuvá nemes arcát,
 Tábori sátrak alá száll, kérve közemberi állást:
 Úgy hiszi, hogy kardot, zászlót s a vezéri palástot
650. Akkor várni, midőn hona vészbe' forog, nem is illik,
 És derekabb polgár, ki előbb szerez érdemet, aztán

- Rangbeli állást. Ám a Tanács, ha a vessző-nyalábot
 Meg nem adá neki még, önként neki adta a tábor.
 Ő egyedül, ki ujonc vala csak, vállalta magára
655. Tisztnek a tisztét s nem maradott ki soká, nem a jósjel,
 Mely mutatott mindjárt kezdetbe' dicső hadi pályát.
 Ott, hol az Iseusba kitágul az Ollia medre,
 Tóvá, majd ismét szűk ágyba szorulva morajlik,
 Törni Velence hadára emitten készül az ellen.
660. Marcellusra bizák a tavon szervezni hajórajt.
 Ime jön az, áttörni akar már; kétszer is onnan
 Visszaüzetve hiú szándékát hagyja is abba
 S ottan a környék sok várát földülni törekszik.
 Ám Marcellus, hagyva hajókat, hadnak az élén
665. Megy, hogy, mint a vizet, megvédje aképen a szárazt.
 Új romokat halmoz pusztítva a régi romokhoz,
 Házakat aknákkal dönt romba szerte, ahol jár,
 És fölperzseli mind a takarmányt messzi vidéken,
 Gátat törve, előnti vízárral a rétet, a földet.
670. Mint a földmivelő a mezőt felgyújtja, ha meddő,
 Hogy ropog az aszu fű, vizet így vezet árkon a lankás
 Dombrul alá a mezőkre, ha már elalélta egészen.
 Kénytelen így a ligur a telet Phaethon folyamán túl
 Töltni; kevés kár sok várost megmente eképen.
675. El sem olvad a tél fagya még s a heves Picininus
 Meg sem várva, amíg a tavasz meghozza a fecskét,
 Hidakat épít a Póra; fogamzik agyába' merész terv ...
 Ámde elébe siet Marcellus s őt megelőzván
 Kényteleníti földadni reményét meghiusultan.
680. Ép amiként Fabius, kinek ütközetet kikerülni
 Már diadal volt s a csatasíkra kiszállni törekvő
 Púnt feltartóztatni szünetlen késedelemmel;
 Olykor szembe kerül, majd oldalt űzi a bércek
 Ormairól, amíg egy hegyszakadékba szorítja,
685. Végre tömött legiók körülveszik oly szoros övvel,
 Hogy már bizton foglyul esik, ha csalárd leleménnyel
 Barmoknak szarvára kötött rőzsék tüze nem gyúl.
 Marcellusnak im ez vala első harci babéra,
 Mit hogy a hír megvitt repülő szárnyán a Tanácsnak,
690. Ez megbízza jeles, de veszélyteljes földadattal.
 Egy község van, amelyet a nép hív *Nagy-Majoroknak*.
 Mind az a termékeny talaj, innen a Pónak az árján,

- Mely rónába kinyúl a Cremona tulajdona képen,
 Itt eme helytől függ, hol avult fedelökkal a házak
695. Már düledeznek s nincs bástyája se' védni a várost.
 Közsavazattal az ifjut e helyre kiküldi Velence.
 Nem növelé a vetést oly gyorsan büve-varázsa
 Medeának sem s hogy azonnal falba verődjék,
 Szikla meg Amphionnak a lantja szavára nem indult,
700. Mint Marcellus a pusztá romot fölépíti újból
 És ellátja derék hadi fölszereléssel egészen.
 Jó cölöpökre kötött szálfákkal készite gátat
 Vár-védő árkokba' folyó vizök' el ne vezessék,
 Jó cölöpökre kötött szálfákkal készite gátat
705. S az alacsony partot földdel feltölti keményen.
 Meg se' kapá az ígért segedelmet s készen a művel.
 Épen négyszer elűzte az éjnek a csillagait már
 S ím meghozta ötödször a hajnal a fényt meg az ellent.
 Ez harmincegyezer harcossal a Pónak a hattyúk-
710. Lakta vizén kele át s másnap pusztítani kezdé
 Körben a várakat, ostrom alá veszi erre Casalet
 És bömbölve követ szóró ágyúkat is állít.
 Majd a gyepes töltést, amelyet nem véde cölöpzet,
 Mély aknákkal aláásván, földülja egészen.
715. Ámde a várat elébb nem bírja sok áldozat árán
 Elfoglalni, amíg Marcellust, amikor épen
 Hősi tusára tüzelte övéit, nem temeté el
 Egy szétrobbant bástya-torony kőhalmazá által,
 Mint Otust borítá el a Zeus-megrázta Olympus,
720. Ép amidőn keze érte az égen a holdnak a szarvát.
 Lőn ropogás, amidőn e torony mélységbe zuhant le.
 Megrezzentek a házfedelek, megrendül a Como
 És remegés fut az Alpokon át eme szörnyű robajra.
 Megdőbbenve adá föl a várat most a lakosság.
725. Öt bajtársai porba-romokba temetve találták,
 Már elaléltnak s bús zokogás közt vállra emelték.
 Szája okád vért és kiszakadt foga hullá ki közbe.
 És a szemére homály borul, elvesz a fénye, világa.
 Összenyomott bordái miatt lélegzete megtör;
730. Mégis fegyvert kér s csatasíkra kiszállana ismét,
 Hogyha körülte a nép nem eseng, hogy elálljon a
 [harcotól.
 H'jában emészti a vágy, sír is, de nem a sebe bántja,

- Bár szabadon mehet el, mély bűnnek hordja a terhét,
Mintha kemény rabláncra fűzötten sínylene folyton.
735. Marcellus, mit nyögsz? Diadalmas volt vereséged
És e csekély vesztesnek az árán fényes eredményt
Ért honod el, mert míg te vitézül álltad a harcót,
Brescia nyugodtan learatta, behordta vetését;
Mert ki se bírja segélyed nélkül olyan sok időn át
740. Elhagyottan az éhínségnek szörnyű veszélyét
És jobb sorsa se' lesz a Saguntum hírneve mellett.
Szégyelsz visszavonulni? De hát nem visszavonult-e
Othryades, amaz ősvér? Hát aki Thermopylaenál
Visszavonult? Brutus, ki királyokat üze el aztán?
745. Mucius, aki a tűzbe' kitünt, Cocles, ki a vízben.
Mert az erény balsorsba' ragyog s az erőt kimutatják
Nagy veszedelmek; a hír nem is ád a szerencse fiának
Fényt, nevet. És ha talán még bántja a lelked' a vesztes,
Tisztel azért Marias, a vezér, Ausonia bámul.
750. S hogy mily mérvbe csodál a hazád, bizonyítani fogja
Majd a jövő, mert ép te reád bízandja hatalmát.
Rajta, emelt fővel, víg arccal járj, e nagy árért
Enged az égi harag; kegyesebb sors még főleml majd.
Ime megint Picininus erős hadi népnak az élén
755. Tör be Velence határin, előtte az Ollia nem gát
És száz vára se' tartóztatja fel őt a hazának.
Most e nehéz helyzetbe' kiküldék újra vezérül
Marcellust, neki adva egészen is át a hatalmat,
Brescia védelmével egész hadnak vezetését.
760. Ettől fogva mi vészt, mi vihart állott ki, viselt el!
Küzdve szabadságért, hányszor megvédte Velencét!
Egy maga bástyá gyanánt, ha előadnám hiven én most,
Megfutná hamarabb bizvást a nap égi futását.
Többet máskor, elég lesz a főbb eseményeket adnom.
765. Beszorítá a Velence hadát a ligur vad erővel
A cenomani falak közé. Nincs semmi menekvés,
Mert fenyegette a várat, a tábort itt a közös vész.
Hisz' ha maradna tovább, a hadak még itten időznek,
Brescia ily tömeget táplálni tovább ki se' bírja,
770. Mert tele volt haddal, menekülttel, sűrű lakossal.
Hát ha csatára kiszállnak? Az ellen győz tömegével,
Ha kivonulna a nép s benn hátramarad csak az őrség.
Éberen őrzé itten az Alpot, amottan a síkot

- És elzárta a Garda tavát is egészen az ellen;
775. Ugyhogy nem menekülhete el bujkálva se' senki,
Nem hogy ezernyi ezer hadi nép futhatna titokban.
Mégis az éjnek a leple alatt Marcellus a várba
Rengeteg erdön át, magas ormon, sziklatetőkön,
Mély zúgású patak zuhatagján, hegyszakadékon,
780. Ellenség lesein, veszedelmes fegyverin által
Nem szárnyas paripán és sárkányok fogatán sem,
Hermes szárnyaival se' repülve hatol be merészen.
Ám hevité hő honszeretetnek a lángja a keblét
Vinni az ostrom alatt álló népnek segedelmet.
785. Bár útjára ködöt hintettem volna, miképen
Szép Cytherea a phryg hősnek, de az isteni csellel
Védve babért sem nyerhet az ember erénye önállót.
És amidőn a tanács a futást végezte el, ennek
Érdekiben tört újra keresztül száz veszedelmen,
790. Őrséget hogy a hegyre, a hidra helyezzen, ahol kell,
És megüggyelje, miként lehet óvni csel ellen a serget.
Ám nehezebb vala még átvinni a Rhaeti bércén
Ugy hadait, hogy a kényurak itt még észre se vennék.
Mert ha Fülöppel ezek lépnének frigyre, elállják
795. Útját, sőt megakasztva hiúsítják meg a tervét.
Köztök a legfőbb volt Paris, ezt kikerülni lehetlen,
S töle titokba' maradni. Tehát ravasz leleménnyel
Ugy hálózta be, nyerte meg őt, amiként nem Apollo
Sarja, Aristaeus sem a Karpathos isteni jósát.
800. Most azután, szürkülni mikor kezd és Picininus
Távol nem hiheté e merényt, nagy csöndbe' titokban
Föltárván a kapút kivezette merészen a serget.
Ám hogy e tény ne a csel, — de erénynek hordja a
[cimét,
- Közbe veszélyt is gördít elébe a Sors, a Szerencse.
805. Mert miután a Paris földjén túl volt a sereg már,
Szörnyű robaj- s riadónak a hangja üté a fülét meg.
És az egész erdőt fegyverzaj, láрма betölté,
Sziklákról soha sem hangzék zordabban a visszhang.
Mert a lakók köveket gördítnek a sziklatetőkről,
810. Még sűrű kopják tömegét zúdítva reájuk.
Zaklatták még őket esők, viharok s a kiáradt
Folyamok és az örök harc és tusa közben az éhség.
Ennyi viszontagság közt telt el egy éjszaka s egy nap.

- Marcellus, te adál ez alatt egyedül nekik enyhet
815. Nyujtva vigaszt, a sebét enyhítéd a sebesültnek,
Éhest tápláltál, magad éhen, jó falatoddal.
Harmadszor virradt föl a nap már, hogy pihenésre
Szállt nyugodtan a tábor oroszlános lobogókkal.
Elvesze ötszáz ember, el épen ilyen sok a lóból.
820. Hejh, milyen édes most, poharak közt lejteni táncot,
Hejh, milyen édes most, szunnyadni a pázsiton egyet,
Vagy a kiállt sok bajt, veszedelmet sorra mesélni!
Ujjongó kedvvel koszorút fűzven a fejökre
Zengtek Marcellusra dicséneket áldva eképen:
825. „Drága atyánk, a halál torkából mentsz te ki minket
S így megmentve hazánk, hogy megmentetted a serget,
Mennyi babér, oh mennyi elég nagy érdemeidhez?
Nem terem annyi babér az Orontes berkeiben sem
És nem volna elég az egész Dodona se néked.
830. Hát koszorúzzuk a föld' csak egyszerű cserkoszorúval,
Te Cato, te Xenophon! Az a zordon scytha vidéken
Át vezeté a hadát, ezt Afrika izzó homokján
Meg nem marja kigyó, tűzgyik nem emészti szemével:
Annyi folyón, sziklán, kopján törtél te keresztül.
835. Légy te vezér s a Nil-forrásokig el-behatolnék;
Légy te vezér s járnék Sarmatia jégmezején is;
Légy te az őrző szellem előttem; néked örökké
Áldozok évenként zord Mars vagy szűzi Minerva
Oltárin s e szokást örököül hagyom az unokákra!
840. Jer miközénk, arcodrul o üzd el a gondnak az árnyát!
Ime tenéked szól e falerni pohár, o ne vesd meg!
Hogyha csupán érinted, előttem szent marad az már;
S lesz ez a bor, ha csupán ízlelted is, isteni nektár.“
Gyúlva csapongó kedvre a had zengette e dicsdalt,
845. Ám nem lélegzel szabadon még Brescia most sem.
Mert hisz az ostromoló ligur fen a sánc tetején sem
Oly félelmes, mint a nagy inség, mely fenyeget csak.
Marcellus, hogy e baj be ne álljon, bámulatos nagy
Tervet szó, melyet én súgalltam lelkiibe' titkon,
850. Tervet, amely példátlan egész ókorban: a Gardán
Bérceken által emelve bocsátni a vízre hajórajt,
Hogy szállítna együtt eme raj fegyvert s eleséget.
Ez vala egyetlen mód addig tartni a várost,
Míg majd enyhe tavasszal erős hadi néppel elűzné

855. Mind a Velence határaitól a kigyós lobogókat.
 Volt is az útban elég akadály. Jobb rendbe szedé hát
 Sergeit és útján legelébb Cornaria hódol,
 Majd elesék a kemény Burgo s Nagus Penedája
 És azután elesék partján a Garda tavának
860. Torboliae s nyita biztos öbölt, kikötőt a hajóknak.
 Már a hajók a magas bérceknek voltak az alján.
 Adria medréből kiemelve vivé azokat föl
 Visszafelé küzködve az Etsen szemben az árral.
 Mind, aki látta avagy hallá, miibe kezdé, hivé, hogy
865. Örjüng. Ács nem akart egy sem belefogni a tervbe,
 Mert végezni hiába való munkát bizony áttallt,
 És ki-ki ott kételkedve, habozva fogadja parancsát.
 Szánakozással nézi barátja s az ellene gúnnyal,
 S ellene már a gyűlölség magvát hinti irigység.
870. Meg nem inog Marcellus azonban e léha beszédre,
 Mert mit bánja a hírt, csak megmenthesse hazáját.
 Késedelem nélkül maga is felövedzve, szekercét,
 Fejszét fogva elébb vág és tör Hercules-utat!
 Hullton hullnak a fák s szakadékokat egyre betöltnek.
875. Száll le a bérci tető itt, völgy kimagaslik amottan,
 Más lesz a helynek az arca: vadak szanaszét
 [menekülnek,
 Faunusok is keresik, de hiába, elébbi tanyájuk.
 Árnyas barlangját Sellő nem ismeri egy sem.
 Mint taposá száraz lábakkal Xerxes Abydost
880. És áttörte Athost örjüngve vak indulatában
 És hol elébb vad medve feküdt vagy rőt szín oroszlán,
 Ott a vizár beszakadva vivé már most a vitorlát;
 Mint a kegyetlen pún Latiumba tevét, elefántot
 Vitt utat törvén a magas Alpok meredélyén;
885. Szikla repedt a máglya tűzén, szétrobban a jéghegy
 És az ecet porlaszta követ, szirtet hidegével:
 H'jába dühöng a szirt, hogy az embert túrníe kellett,
 Juhászodva bocsátja alá hátán a hajókat.
 Száll a hajó meredélyen alá gépek hevederjén.
890. Mert o hová nem tör be az emberi ész leleménye?
 Im négy szög talpfán a hajót a magasba tolák föl,
 Aztán hengereken gördíték gyorsan a mélybe.
 Most a naszád, mely eleddig a tengert szelte keresztül,
 Rengeteg őserdők szakadékin szállt le suhanva.

895. És megdöbben az ég; Természet hirdeti fennen:
 Felfordult a világ! Villámokat esd Jupitertől,
 Mert ismét a magas Pelionra kerülhet az Ossa.
 És a titáni Typhoeus Olympra tör újra merészen
 És nyaldossa imé száz nyelvvel a csillagokat már.
900. Ám a hatalmas Zeus tanuképen híva a Parcát
 Megnyugtatja, hogy ég ellen most senki se' harcol
 És csak a földi lakók egymással kelve tusára
 Tesznek ilyest ádáz balsorsnak a kényszere folytán.
 Hejh, mi nehéz feladat volt tolni magasra hajókat,
905. Ámde a mélybe bocsátni a tóra még nehezebb volt.
 Bár tartotta bizony nem is egy kötelék a gerincét,
 Hogy ne zuhanjon alá a hajó s romlást ne okozzon;
 Még is elszabadult tartó köteléke szakadtán.
 Tartja hiába ezer kéz, zúgva zuhan le a mélybe
910. S oly iszonyú zajjal zúdítja vizét föl a tónak,
 Mintha a nap eleresztve a gyeplőt, fénysezekerével
 Mélybe zuhanna alá le az égboltnak tetejéről.
 S felzajdítva vizét, behullna a nyugati árba,
 Míg beleveszne a rúd jó mélyen a parti fővénybe;
915. Fölcsapkodva a hab verné tajtékkal az Atlast:
 Ép oly tátongó örvénnyel nyíl meg a Garda
 És soha nem látott csodahínárt tár föl a mélység.
 Tauromenon mellett sem okádja a szörnyű Charybdis
 Föl a habot magasabbra; ekép nem csapkod a scytha
920. Tenger sem, ha a két Symplegad is összeverődik.
 Tajték éri a lomb tetejét is, rendül a part is
 És a fenékvíz alatt mozdul meg a szörnyű csapástól,
 Naiada had félénken az atyja ölébe iramlík,
 És lebeg örvények tetején a hal is elaléltan.
925. Ám a hajó csodamód maradott meg azonban az árban,
 Megmentém magam és hogy a többi ne jutna hasonló
 Sorsra, miként óvják azokat, most megtanítottam.
 Ottan egy oly nagy olajfaberek vala ép közelükben,
 Mint aminőt a fehérlő Hymettus láttat örökké
930. És aminőt táplál a Taburnus örök verőfényen,
 Mert idegen formát öltvén, nekik azt mutatám meg,
 Mint kössék körül itt vastag kötelekkel e fákat
 És hogy dörzsöltetve erősen, lánggra ne kapjon
 Itt a fatörzs, intém, öntözzék folyton örökké.
935. Most is megmaradott nyoma még az erős köteleknek:

- Látni a fák törzsén a sebet, nem tűnt el egészen.
 Végre eként lehetett a hajókat a vízre bocsátni.
 Azt hive most Picininus, egész raj nincs a tavon még,
 Meggátolni törekszik a munkát, mit befejeztek.
940. Szárazon és a vizen támadja hiába' meg őket,
 Mert Marcellus erős bástyákkal látta el éber
 Gonddal a révet s még alkot nagy kört a naszáddal
 S átellenben a két szárnyat láncsal köti egybe.
 Benn a hajók fedelén hadi nép áll készen a harcra
945. S szerte vigyáz a sáncon, a bástyán ébren az őrség.
 Szórja halálos nyílnak özönjét itt hajító gép,
 Sűrűn lobban amottan a kén, villámlik az ágyú.
 Nyíltávra hatol csak az ellen, előbbre nem is mer.
 Első összecsapásra hamar fordíta vitorlát,
950. Vér ha nem is festé a tavat, festette a szárazt,
 És a szilárd hegyeken hevesebben tombol Enyo.
 Marcellus tudván, hogy az ellen támad e bérceen,
 Gyűjte derék csapatot, megszállván fenn a tetőket.
 Ő neki kedvez a hely, számával győzi a másik.
955. Harsonaszót túlzúgva az égig tör hadi lárma.
 Zajgnak emitt, kik másznak, amott, kik visszataszítják.
 Első összecsapásba megállta Velence vezére,
 Ám nem akart még sem belemenni egész erejével.
 Majd amidőn fuvatott Picininus visszavonulót,
960. Megtérő csapatára reátör most a lovasság
 Háta mögött; s a közel várakból egy jeladásra
 Mind kirohan, hevesen csatasíkra kiszáll a gyalog nép.
 Fordul az insuber és támaszt roppant riadalmat.
 Bösz tusa dül, patakozva a vér foly, ömlik a völgybe,
965. S a patakok vértől pirosan festék meg a Gardát,
 Visszanyomatván, el-odahagyja a bércei tetőket
 És a nyílt térségre rohan le a hős Picininus
 Ott, hol Verónát érinti a Mantua földje.
 Marcellus bebocsátva a serget a várba azonban
970. Majdnem egészen együtt a vezérekkel, maga gyorsan
 Szálla hajóra — kimélve a társit vészviharoktól —
 El-befutá sebesen körül ottan a Garda vidékét
 És sok várat vesz be kanyargó mentin a tónak.
 Így nyere oltalmat Paris és eleséget a város
975. A kikelet hajnalla csupán és már Picininus
 Lesve talál alkalmas időt megtenni merényét,

- Mit csodakép bámulna bizonnyal a harcias ókor.
 Átsap hirtelen és váratlan az Etsnek az árján,
 Bár a velencei raj úszék közepén a folyónak
980. S innenső partján az egész had tábora állott.
 Ily hátrányt okozott Marcellus távoli léte
 S íme kitünt, mint függ az egésznek sorsa az egytől.
 Ím a hajók lefogva, kiűzve a harcos a révből,
 Gyáván futva keres menedéket szerte, ahol tud.
985. Messzi lapály mezején a ligur most szerte csatangol.
 Senki nem áll ellent; megvéve a partnak a szélét,
 Feldúl mindent. Már nem csak Veróna kapuja
 Nyil' meg előtte, hogy ő bevonuljon büszke örömmel,
 Ámde Vicenza erős várát is kézre keríté.
990. Félt a kigyótól akkor Ateste s távol a Silex,
 Hol a határszél bérce alatt foly a Bacchilo lomhán,
 És az Aponus gyógyforrása buzog hives árnyban.
 Megriadott akkor Antenor gyarmata szintén
 S hármás körbe falat sietőn építe serényen.
995. Hejh, de Firenze atyái eközben megriadának
 És a hatalmas Sforza-fiak a picenti mezőkről
 Szerte a nemzeteket búzdíták frigyre, segélyre,
 Mondva: „Philippus nem csak a Márk népére hozand
 [vést,
- Ámde hasonló vész felhője borúl Genuára,
1000. Mert hisz lángol örök gyűlölettül a tuscusok ellen,
 Sőt nem tűri tovább, Rómát hogy bírja a Szentszék.
 El kell hát a közös tüzet oltni együttes erővel!
 Marcellusra, ki most egyedül maradott menedékül,
 Ép amidőn körül a Gardát hódítja meg ismét
1005. És a bezárt város számára hoz uj eleséget
 S győzve az Alpokon új diadaljelt állita épen —
 Verónát bizzák, hogy védje meg ezt egyedül csak.
 El csak alig ment s már föllázad a bérci lakosság,
 Mert a legyőzöttnél, ha a félsz szűn, ritka a hűség.
1010. Meg csak alig jöve és Veróna legyőzi azonnal
 Félénk aggályát s föl is ébrede újra bizalma,
 Mindent rendbe hozott hamar éber gonddal e férfi
 S elhárítja a vést is, amely fenyegette a várost.
 Egy hó sem telik el s Picininus elúzva futott meg
1015. És már nem fenyeget; de egyéb aggály is ijeszti
 És remegés lepi meg, hogy a nagy hős Sforza közelget.

- Leng a közös lobogó a szövetséges hadak élén.
 Ő legelől, vele jön nemcsak sűrű hadi rendje,
 Ámde az istenek is vele jönnek és a szerencse.
1020. Mégis most megakadt, meg is állnia kelle, midőn már
 Ép föllépni akart Brennusnak városa ellen,
 Mert ellenfele már elzárta előtte az utat.
 Sáncot vont ugyanis, kezdvén Soavus oromtul
 Át a lapály közepén, mely az Ets partjáig elére,
1025. Roppant mű, hogy alig hinné el a messzi jövőndő;
 Nem hinné a jelen, de nyomát láthatja ma is még.
 Így akit annyi csapat követett, akit annyi tömérdek
 Drága arannyal zsoldba fogadtak, e nagy nevű
 [hős, ez
 Újkori Pyrrhus sem segített a Velence ügyének.
1030. Mert ime, mint aki nézi, de nem vesz részt a csatában,
 Vesztegel ott tétlen s veszteglene tétlen örökké,
 Ha Marcellus (mert hisz az ő hivatása kivált a
 Nagy s a nehéz dolgok bonyodalmát oldni meg ésszel
 S törni új utat) most nagy titkon a hallgatag éjben
1035. Nem megy a városból kionszva az alpi tetőkre,
 Hol meghódítván a lakókat, a bérci vidéken
 Caudinumszerű hegyszoroson hatol át leleménnyel
 S kellő őriséget helyez el szanaszét egy-egy ormon
 És hosszú kerülőn sergét Sforzának elérvén,
1040. Lesz kalauza. Imé biztos mesgyén a tetőkön
 Rengeteg erdőn át tör a had most gyors sietéssel.
 Már meghágva a szirt. Picininus látva az ellent
 Fönn a tetőn, látván, hogy ez őt bekerítheti halkal,
 Nem biz' töltésben, sem az ellenséges egekben
1045. S elsiet és a folyón ismét átkelve menekszik.
 Most már szűnik a félsz, már felszabadulva a város,
 Marcellusnak is ad pihenőt, de rövidke időre.
 Ugyanis a jövevény, ki vezére az összes erőknél,
 Társúl őt óhajtja csupán, őt annyi jeles közt.
1050. És nem akart új harcba se menni nélküle többé.
 Úgy hogy veszteg is ül vala ott cserjés Gevionnál
 És ő bírta reá csak, hogy mozduljon el innét
 S hágjon a bércre, vivén segedelmet, Brescia, néked.
 Megmásszák a magas szirtet zord téli időben,
1055. Ott, hol a Sarca szakad bele a szép Garda tavába.
 Oly sok élelmet szállítanak a várba e ponton,

- Hogy eiedelt a Mella felől még kapjon a tábor.
 A perusini vezér most türelmetlen' életör
 S kezd balsorsu csatát; több vér melegétül az Alpok
1060. Jég fagya nem olvadt soha még, maga foglyul is esnék,
 Hogyha titokba Olymp csúcsáról küldve le nem száll
 Mája szülötte (ekép a sötét Parcak keze fonta).
 Elfedi őt bűvös süvegének fellege, árnya
 S nemcsak az ellenség sorain vezette keresztül
1065. Sértetlen, de csalárd csellel megnyitja előtte
 Verónát is. O mily állhatlan a Mars kegye mindig!
 Ő, ki imént szaladott, aki szinte bilincsre jutott már,
 Bírja a várost csellel, amit nem vett meg erővel
 És a kapott sebet im sulyosabbal most viszonozza.
1070. Intve: szerencsédben harc közbe se bízz te fölöttébb.
 Meglepi Sforziadest s megrémiti mostan e balhír
 S már készült hadait kerülön az Arsa kanyargó
 Völgyén át a Vicenza határira vinni azonnal.
 Ám őt visszahívá a szilárd Marcellus e szókkal:
1075. „Oh nagyhírű vezér, ivadéka te római törzsnek,
 Mely gonosz istenség zavará meg eképen az elméd',
 Hogy te ily úton akarsz átvinni ilyen hadi népet,
 Melynek a Kaspi-öböl vagy tán a Cilicia síkja
 Volna elég csak? Ekép önként romlásba vezérled
1080. Sergeidet. Mert, hogyha a hérc fia ellened áll majd
 Sziklát gördítvén a magasból, egy megöl ezret.
 Hogyha hadunkra csekély gondod, könyörülj a tiédén.
 Hogyha reád hat önön dicséd és a Velence veszélye,
 Verónába vezesd zászlóid'. Még szabad egy rész;
1085. Három bástya fenáll és egy kapu még nem esett el.
 Márk népéhez e nép jobb része ragaszkodik és hű.
 Rajta, siess és míg haboz, addig üzd el az ellent.
 Meggyökerezni ne hagy; ha sietsz, bizonyos
- [diadalmad,
- Képes vagy te reá, csak bizz te magadba, hogy az vagy
1090. Jó, ne tekints te egyébre, de mondsza, szerette
- [Johannad',
- S édes gyermekidet van-e hogy kire hagy, kire
- [bizzad?
- Lásd, Veróna, ha újra birod, szent hitbizományát
 Visszaadandja megint.“ A leginkább ez hata rája
 S indítá a szívé meg. A zászlót fölszedi nyomban

1095. S úgy sietett, hogy nem sietett neki senki eléggé.
Mint a madár, mely híres azért, hogy egy Ganymedest
Rabla, midőn a magas légben zsákmánynak esett

[más,

Most ha sötét kígyót fészkébe besiklani meglát,
Lebben a szárnya, hasít viharon s villámain által.

1100. Útnak erednek reggel, egész nap mennek, egész éjt
És még eltelik egy nap, amíg áttörhet a sziklás
Bércen a had. Nem is ép közepén szeli által a zajgó
Ets Verónát; ott, hol a nap nyugatra lehajlik,
Sík terül el s itt tör fel az égbe a nyugati bástya
1105. Sík keleten, mit a nép ős névvel a Mars mezejének
Hív s ama tájon, ahol tündöklük az égen a göncöl,
Két meredélyes bércefokon áll két bástya keményen
Egymáshoz közel. A rohamos vizü folyamon által
A ketté szakított várost nagy híd köti egybe.
1110. Ha, amiként Marcellus akarta, e síkra leszállnak,
Ujra övék lesz a város, egyúttal megfut az ellen.
Ám Ancona fiát, a vezért, rávette Johanna,
Hogy fen a bérci kapún törjön be e várba merészen.
Már a hanyatló nap sugarával az ormokat érte,
1115. Amikor ő legelébb meglátta urának a sergét;
Ő tűzé legelébb ki a jelt, kelevézen a siskot;
Ő legelébb fuvatá meg a kürtöt a bástyatetőkön.
És leszalad s a csikorgó kapút fölnyitja merészen.
Nem késlelteti nő létére se' félsz, se szemérem.
1120. Mint ölelé meg a férj s viszi őt édes nyoszolyához!
Marcellus, ha leszállt is az éjnek az árnya, homálya,
Nem fél, tart egyenest a folyónak, a hidat elérvén
Melyet a nép a *Hajós* neven ismer, megveszi tüstént
És azután közel egy kaput ér, de elállja az útját
1125. Egy cölöpös sánc. „Rajta, vitézek, rőzsecsomókat
Hozzatok — így szól — és a fagátra tüzet vet azonnal.
Hullhat a nyíl szakadó záporként rá a magasból,
Ő nem bánja. A tűz ki sem alszik, még heve lángol,
S ő megsarkantyúzva lovát, a lángokon áttör.
1030. Már köpenyét megperzseli tűznek a hamva, parázsa
És a sisak tetején már perceg is ennek a tolla:
Még habozott a csapat, de amint csak a láng
[lohadott már,
Nagy zajjal követé a vezért nagy lelkesedéssel:

- Mark neve harsog, az ő neve fölhat a csillagos égi.
1135. Végre a polgárok bátródva elébe rohannak,
S győzhetlen jobbját csókolják mind vetekedve,
És követ ér követet, kit küldnek a bástya fokáról,
Hogy bevonuljon büszke örömmel, szép diadallal.
Szerte az utcákon foly vére az insubereknek,
1140. Már a piarc látá, Marcellus, lengeni zászlód!
S Sforza jövén, ki alig hihetett ily égi csodában,
„Üdv neked — így szól — oh te Quirinus sarja
[bizonnyal,
Oh te ki megmentéd újból a Velence hatalmát!“
Árada még ajkán a beszéd, de száguldva a hír jött,
1145. Hogy felgyújtva titokba a várost, fut Picininus.
Nyomban a füst tömegét magasan gomolygani látják
S percek alatt száz ház tetején csapa össze a láng már.
Most kettős tusa foly. A gyalognép oltja a lángot,
Míg a futó ellenek utána eredt a lovasság;
1150. Űzi, szalasztja; az Éj betakarja sötéten azonban
Azt, ki menekszik és késlelteti árnya az űzöt.
Míg ez alatt álom karján pihen a fiatalság,
Marcellus még a többi kapunál s bástyatetőkön
Azt, aki ellenség, hűségre fölesketi rendre,
Még mielőtt lefelé hajlék fen az égen a göncöl.
1155. Ámde e férfi nagyobb küzdelmeket állta ki másnap.
Ép a szövetséges szegül ellen a rend- s fegyelemnek
És a bevett várost kezdé most dúlni kegyetlen.
Ádáz ellennél iszonyúbban a béke dühöngött,
1160. Fosztogatá a szegényt, a templomokat kirabolta.
Ő nem tűrte el ezt, vérében fojtja a bűnöst.
Igy bírhatta csak ő azon egy nap kétszer elérni,
Hogy neki a „haza atyja“ nevet Veróna megadja.
Szárny nem száll oly gyorsan, mint szállt híre e
[tettnek,
1165. Túl a Gangesen és még túl az Atlason is elszállt,
Marcellus neve zenge ezer nyelven s ezer ajkon,
Ő maga Sforza, midőn neki hálát mondna a város,
Szól a Tanácsnak eképen: „E hála nem engemet illet,
Mért pazarolnátok rám azt, minek érdeme másé.
1170. Ez menté meg, *gyors sietéssel*, e férfi, a várost,
Mint Mariusnak, csak neki öntsetek áldozatul bort,
Csak neki adjátok koszorúit a régi időknek:

- Csak neki az ostrom-koszorút a hajókkal aranyból,
Csak neki a koszorút a gyepes, mohiepte falakkal.
1175. Juppiter, Aphrodité s az Apollo lombja övezze;
Más homlokra elég Pallas fájának az árnya.
Nem kis tisztesség s jutalom nekem az, ha tinektek
Őszintén a valót kijelentem. Tiszta tudattal
Meg nem tépni irígyen másnak az érdemét, érdem.“
1180. Így dicsérte fel őt, aki ott áll oldala mellett.
Arca pirúl, amidőn akaratlan hallja e szép szót.
Most nem mondom el én, mint hágja meg újra az
[Alpot
S fenn a tetőkön mint töri újból meg Picininust.
Ám ez alatt ura ezt a velencei harci mezőről
1185. Visszahíván, küldé ki legott az etrusk csatatérre,
Mert hisz a számkivetett ivadék a tyrrheni vérből
Költe reményt, hogy a lyd föld meghódol neki bizvást,
Ha a sereg megtérne azonnal a boji határról
És a Sylla falát támadja meg összes erővel.
1190. Éles szemmel ügyel Florenc s megtudja a tervet,
Összeszedé erejét s frigyest is szerze magának.
Külde Jenő a latin Tiberistől egy patriarchát,
Padua, mely Phaëthont ismerte, ezernyi ijászt küld.
Troilus is segített, mivel a Sforzák ivadéka.
1195. Ezt teszi, mert félté Picenumot ebben a harcban.
Hát te, Velence, kit is küldhetnél ekkora vészben
Mást, mint Marcellust? Etruria ennyi erővel
Győz a csatán és sok hadi jelvényt foglal el és az
Istenek oltárán fölszenteli szép diadallal.
1200. Nem kissebb hadi láрма betölti azonban a gallok
Síkját, hol nem jobb a ligur kigyónak a sorsa.
Mert mihelyest lendült a tavasz fúvallata enyhén,
Míg távol Picininus, azonnal a bérci tetőkről
Száll a lapályra kiválva erőre, erényre a bátor
1205. Sforziades s bebolyongja a völgyet, amelyben
[kanyarg a
Mincius árja sötétkék nádborította mederben:
Minciusé, kit örökre hiressé nagy fia tett már,
Mincius és kinek árja dicsőbb az aoni haboknál,
Átkele Sforza, de várja kigyós lobogókkal az ellen.
1210. Övele hősi tusát küzdött az itali vezér most;
Bármí vitéz a csatán, őt nem követé a szerencse.

- Végzete itt is utóléré, leveretve, legyőzve
 Veszti hadát. Ime most oh Brescia végre szabad vagy.
 Ostrom alól menekülve, amit negyed éve veszítél,
1215. Mostan visszaadá neked ím egyszerre ez óra.
 És nem ültött másképp ki a harcnak a sorsa a Gardán.
 Vesztve raját, ezt is veszette Philippus egészen:
 Ám itt is Marcellus az ok, Marcellus a kútfő;
 Ő, ki a zord sziklákon is átszállíta hajókat,
1220. S természet, taposá törvényed' imádtá honáért.
 Majd irtván a fenyűt sűrűn a rengeteg erdőn
 Vízre bocsátja, hajót ácsolva, az árnyat adó fát.
 Maeoni Arnótól jöve épen a hős diadallal
 S hozzák már az atyák végzését, melybe' Ravennát
1225. Órá bízta Velence; mivel fenyegette e várost
 Már a ligurnak az éhdühe. Úgy de mi lenne veszélyesb
 Mark népére, amely szeli folyton az Adria árját,
 Mintha az ellenkézre kerül eme tengeri város.
 Ennek volt is elég hada, ha ellenfele gyáva
1230. S volt, ha botor, furfangja elég s ez gyáva, botor volt.
 Kormányzá — ha ugyan kormányoz az ostoba,
 [gyáva —
- Kötte Velencéhez már rég hűbérkötelékkel
 Ostasius, a Polenta nemes törzsének a sarja.
 Ám adományt nem nyert soha tőlem s így üres elme;
1235. Épen ezért neki tört szomszédai hánytak is untig,
 Épen ezért is a nép boszusan viselé csak a féket
 S inkább lesz vala rab, mint tűrjön ilyen buta
 [kormányt.
- Minden fölfordúl egyenetlenség zavarában.
 Mintha a lecke után pajkos gyerekek dulakodnak
1240. És repül is már a levegőben szerte a tankönyv;
 S a kalamárisnak szétfreccsen rút folyadéka;
 Most ha a szörnyű zsibajba' belép a szobába a mester,
 Vesszőt tart a kezébe', szigor s harag ül ki az arcán;
 Elnémúl a gyerek, remegéssel nézi az ostort
1245. És az előbb fölvert iszonyú por is leülepszik:
 Így Marcellusnak látván fenséges alakját,
 Elcsillapul a harag s a dühöngő nép zaja megszűnt.
 Zendülők vészes lármája se tombol egész nap'
 És remegést nem okoznak örökké éjjel a rablók.
1250. Jelszót érti az ör, szót is fogad és az igazság

- Tiszteletet költ és megtorlást retteg a bűnös.
 Hitte a nép, hogy most a Velence uralma alá jut
 És hogy Marcellust küldötték épen e célból
 És fogadá is lelkes örömmel, készen előtte
1255. Meghódolni tolong iszonyún a magas palotába.
 Ő fenségbe' megáll e füllasztó levegőben
 És kitör: „Őt a Tanács nem küldte ki teljhatalommal,
 Ám hogy a várostól elűzze a külveszedelmet
 És hogy mentse együtt meg a népet is és fejedelmet,
1260. Mert hiszen annyira még nem tartja Velence
 [Ravennát,
 Hogy rútul hitet is szegjen, rászedve barátját.
 Újra meg újra ilyen szót hallván, enged a nép már.
 Őt, csakis őt, bámulja, csodálja, dicséri az égig.
 Végre a válogatott öregek sora járul elébe
1265. S tolmácsolja előtte egész nép közakarátját.
 S kérve-esengve kínálja meg őt fejedelmi jogarral;
 Azt kértökre fogadja el, amit más keres, áhít
 És o ne vesse meg, amikor őt az ég maga hívja;
 Nincs ura, mert bárgyút ural épen e percebe' Ravenna;
1270. Várja a trón, üres az, foglalja el ő maga tüstént;
 Hogy ne ültessék akaratlan a trónra Philippust.
 Szép szóval kezdé lebeszélni őket e tervről,
 Ámde beszéde alatt a tömeg rontott be zajongva
 És kiabál, hogy tény e dolog már és a piarcon
1275. Lázad a nép. Lobban Marcellus szörnyű haragra
 És rettentő hangon éléhiva nyomba' poroszlót
 És a nyaláb vesszőbe dugott bárd íme kivillan.
 Tennie ezt kellett, kinek a nép hódola önként
 S félt is tőle, ki vért csak kénytelenítve ha ontott.
1280. Szétfuta nyomba. Nem is csak a félsz remegése
 [hatott rá,
 Mint inkább megdöbbenté eme lelki magasság,
 Hogy van e földön olyan, ki hatalmat, polcot is elvet
 És elodáz, amidőn kérelmek közt fölaajlák.
 Más a kezébe ragadja erővel, kit uralomvágy
1285. Szomja gyötör, ki ezért széttép minden köteléket,
 Polgárt föllázít hona, szülőt gyermeke ellen
 S kardot is ad testvérnek a testvér elleni harcra.
 Élne, csak élne ilyen lélek mindenkiben, akkor
 Tündöklő csatarend vizen s harci mezőn se zajoagna,

1290. És soha sem kardot csapkodna kovács a pöröllyel,
 Gyilkot egy üllő sem láthatna, de isteni békét
 Élvezhetne a nép s saturnusi korszakot élne.
 Édes szenderként lepné a halál meg az aggot
 És az arany Szűz e földi mezőkre leszállana ismét.
1295. Ámde kegyeltemnek nem is áll egyedül eme tette.
 Hányszor, o hányszor ígért neki más nagy garmada
 [kincset;
 Annyiba vette, miként homokot, halmát az aranynak!
 Fölkeresé Párist s a futóknak kér menedéket.
 Titkon megbízott bármennyit ígérni, ha ingyen
1300. Nyujtani oltalmat nem akarna talán eme férfi.
 Ezt meg is orrontá Paris és új pyrrhusi csellel
 A nyereségből részt is ígér: új Fabriciusnak.
 Marcellus megová nem csak lelkét a Gylippus
 Szennyétől, de Parist is megtéríti hízeglő
1305. Szókkal s így roppant kincset megtarta honának.
 Vérónát ez alatt dúlá Sforzának a serge.
 Megbízta a Tanács, hogy sarcúl ezeket adjon
 Vagy nyílt síkon tör maga nyomba' garázda hadára;
 Hogyha nem ő, a vezér vet féket e csűrhe tömegnek.
1310. Sforzának titkon besugák a Tanács üzenetjét,
 Nem haboz ez, a titokban ajált pénzt mint a magáét
 Marcellusnak ajálja, titoktartást is ígervén.
 Ám nem tántorítá meg ez édes vesztegetéssel,
 Mint nem a római hőst, ki nevette a samnita kincset
1315. És a babot csak főzte tovább cserép fazekában.

* * *

Harc meg béke közöttig eképen folytak a dolgok,
 Őszre hajolt az idő, a meleg nyár nagy heve szűnt
 [már.

- Lomhán telt el a tél. A tavasznak zsenge virágít
 Itt vagy amott nem sok vérrel szennyezte be Mavors.
1320. Harsona hallgata most. Janusnak érchevederrel
 Elzárták kapuját, dühe nem tombolhata nyíltan.
 Mert ugyanis ádáz harcok közepette Philippus
 Már kimerült, nem bírta tovább ki a Sforza szerencsés,
 Büszke hatalmát és fordult honi csel- s leleményhez.
1325. Mert emez ifjú hősnek od'adni ígérte a lányát
 Nőül és vele még a kelengye fejébe Cremonát,
 Ha a gyülölt harcot békével félbe szakítja

- S őt, az apóst, nem bántja a vő. Forrong szive ennek,
 Űzi emitten a kéj — meg amott zaklatja a dicsvágy.
1330. Lanyha Velence iránt s nem érez az Insuber ellen
 Semmi gyűlölséget s a felek közt békebiró lesz.
 És hogy a két fél közt egyetértés is jöve létre,
 Picenumba' körül jár büszkén ünnepi fénnel
 Ő, aki békét szerze, ki nőt nyere és ki kelengyét,
1335. Mint ki lakon nőt vitt haza Venus ajándokaképen
 S tette valóvá rémlátásit az édes anyának.
 A Rubiconon alig kele át diadalmi menettel
 És hordozta körül a nejét e vidéken a nép közt,
 Hirtelen a nászdalt túlzúgja a harc riadója.
1340. Mert méltán lobbant Latium főpapja haragra
 S vissza a Picenum földjét követelte magának
 És Alfonz segíté, aki győzött Campaniában
 S Parthenopé ura lőn innét elűzve Renatust.
 Veje miatt bőszt dühre fakadva segít Galeazzo.
1345. Visszatorolni kívánja a kelta bukást s vereséget;
 Nem csatatér győzé le szegényt, de nyomor meg az
 [inség
 S szerte bolyong mind'ütt szánalmat keltve, ahol jár.
 Ám az após e csapást szégyelvén bosszura gerjed
 És meg nem szakadott a gyűlölség és harag addig,
1350. Míg a szegény nyomorult valamit még veszteni bírt
 [csak.
 Mostan igaztalanul elvenni akarja Cremonát,
 Ámde a hős a rokon kígyó mérges foga ellen
 Óva magát, fölkerlte Velencét: védje e várost;
 Békeszegésre ez új ürügy és új ok vala ismét.
1355. Már fenyegetve a kéz sietett is rántani kardot,
 Most hogy erővel védni akarta Velence Cremonát,
 Hogy egy időre adá csakis át, veti szembe Philippus.
 Nem segíté meg a jogtíprót, nem az ég sem azonban,
 S cserbe hagyák a nagy istenek azt, ki eként szege
 [esküt.
1360. Mert vagy a jogtalan ügy fordult ő ellene mostan,
 Vagy végső fonalát fonták éltének a Parcák
 Vagy a vezér lett más: odahagyta hadát a Szerencse.
 Mert nem rég le a Styx vizihez szállván Picininus,
 Mostan utána Ferenc fia állt élén a hadaknak.
1365. Testi erőre nagyobb ő nála, de gyöngye tehetség.

- Ámde a testi erő mit is ér, mit nyom, hol az ész kell.
 Fordulatot vesz az ügy a Velence javára azonban.
 Ő igazát védé, neki kedvez most a szerencse
 És még balsors ellen is ott mellette vezérül
1370. Állt Marcellus. Előbb ez, amint ama régi Quiritek,
 Béke alatt pihenő idejébe' művelte a földjét.
 És mialatt fogason függött rég fegyvere sorban,
 Az eke szarvánál szívesen hullat veritéket
 És árkot vonván örömet homlítja a szőlőt,
1375. Érezi oltó ág a kezét, áldás van alatta.
 Büszke a szántó is, hogy patricius veti, szántja.
 És ha időközben pihenője akadt a kezeknek,
 Halkan pengetvén az achillesi lanton elandalg.
 Míg játszik a körisfa sötét árnyában a lanton,
1380. Néma ajakkal rá hányszor figyelének a fecskék.
 És a vad is, mely félt a vadásztól, hányszor, o
 [hányszor
 Csüngve dalán bővölten előtte figyelni megállott.
 Ekkor is épen ilyesvalamit művelt a magányban,
 Amikor is sietőn jön a város hírnöke hozzá.
1385. Hozza a bárdokat és víg zaj tölté be a házat.
 Így keresé föl ép a mezőn dictatori tisztség
 Azt a bozontos öreg harcost, aki törte a földnek
 Durva rögét nehezen, hogy az izma dagadt bele
 [karján.
 Most a követ kivevé kezéből gyorsan az ásót
1390. — Mert habozott még — és izzadt vállára felölté
 A biboros tógát s átadta a bárdot, a vesszőt.
 Eltűnt már a paraszt külszin, fenség üle arcán
 És a bikákat az új bíbor megijeszti — riasztja.
 A vakító fény úgy elkápráztatja övéit,
1395. Hogy bámulja gyerek, bámulja cseléd csodaképen.
 Hol vagy Quintusom — ezt tőle az asszonya kérdi —
 Hős Marcellus ekép a vezéri botot veszi által,
 Hagyva kapát, ásót s a zilált hadakat tömöríti.
 Mindenik ujjong és nagy örömmel megy vele szembe
1400. S hozzá bízva remél diadalmat aratni bizonynyal.
 Közéjük megyen ő, nem volt neki pénze se kincse,
 Mégis olyan szívesen teszi meg mindenki parancsát,
 Mintha ajándokot és gazdag bért nyerne jutalmul.
 Környezi őt bizalom, szeretik, bármily takarékos.

1405. Mily csoda volt, hogy most az az ifjúság, mely a
[bérért,
Megfizetett aranyért mozdult csak és teve mindent;
Csengő pénz amidőn nem csábítá, sem ajándék,
Látva nyugodt arcát, hallván a szelíd szavait csak,
Mind vetekedve ragadt fegyvert s táborba siet mind
1410. És hadi rendbe siet, csak a népnek az alja kívánja,
Hogy halogassa tovább máskorra az ütközetet még,
És ne hajtson azokra, akik csak harcot üvöltnek.
Tiltá még a csatát a Tanács, ha netán, mielőtt még
Hína csatára a kürt, békére hajolna Philippus.
1415. Húzza-halasztja soká ez a választ, míg a követség
Észrevevén a csalárd furfangot, őt odahagyja;
Mostan a harc-vágyó csapatoknak pénzjutalom jár
És meg is engedték a vezérnek kezdeni harcot.
Sforziades megtudja hamar, hogy az Ancona táján
1420. Van Marcellusnak hada már, jön védni Cremonát.
Enged azonnal, mert hiszi, hogy mig e férfi vezérel,
Nyer hamar oltalmat, segedelmet, hogyha kívánja,
Míg ha korábban kért, panaszolt, késett a segítség
S nyiltan tépték szét a szövetség szent kötelékét.
1425. Nem kószálnak most a ligur csapatok szanaszédjel,
Szerte mezőn nem dűlnak, zárt városba se törnek,
Nem szágúldoznak csapatok sem egész a kapúig,
Szépen a tábor sánca mögé húzódva megülnek.
Az Eridanus két nem egyenlő ágra szakadván,
1430. Közbe vesz egy szigetet, melyet innen mossa kisebb ág,
Ámde belül meredélyes a mart, sziklás üregében
Örvényt alkot a víz, azután tüskés csalit elzár
Minden utat, buja dús pázsit-borította mezőre
Szélesedett ki tovább a vidéknek távoli síkja.
1435. És szabad itten a két rész közt a közlekedés is.
Mert ugyanis két híd köti egybe a két folyamágót.
Táplálékot e hely bőven nyújt mindig a nyájnak
És a folyón a hajók szállítanak egyéb eleséget.
Itt eme zárt helyen ül meg az ellenség hada mostan.
1440. Sáncok közt érezte magát, pedig ott a nagyobb rész,
Hol már senki se fél s nem retteg semmi veszélytől.
Szégyen, o szégyen! Nyílt csatasíkra kiszállni se
[mertek?

Vaj' mit is ér a nagyobb szám, hogyha a lelketek
 [ernyed
 Nincs biztos menedék sehol, azt csak az éber erény
 [nyújt.

1445. Ostoba renyhét nincs fal, amely megvédeni bírna.
 Ganges védjen emitt, az Araxes védjen amottan,
 És ha fagyos Tanais, meg a Maeotis árja körülvesz,
 És ha kilenc ágával a Styx is ölelne körül még;
 Útat tör Marcellus, utat. Már rántani kardot
1450. Kész vala, mert szítá az a harc lángját, hogy az ellen
 Bujkál. Most akará, ép most támadni meg őket,
 Most hogy e rejtek helybe bizának s mit se remegtek.
 Ámde titokba csalárd cselt szöve takarta be tervét,
 Úgy hogy a kémeknek szabad útat is engede tudva,
1455. Sőt e Dolonokat a táborba' körül maga vitte.
 Ez pihenő szint ölt és még mozdulni se' készült,
 Szerke csupán lakomák, játékok víg zaja csengett.
 Aztán ajándokot adva bocsátja is el fedezettel.
 Fölfegyverzi hadát azalatt mély csöndbe' titokban
1460. És vezeté halkal csapatit maga szép hadi rendben.
 Egy portyázó csapat hozza hírt a velencei hadról,
 — És hogy e hír mely igaz, mutatá már messzi a
 [táj, mert
 Porfelhő borítá az eget, de Ferenc üle tétlen
 És csak ijedtségszülte mesének vélte a dolgot,
1465. S még az üres hírnek szerzőit megfenyítette;
 Cselt nem alít, gondját el Iacchos mámorea üzte.
 Végre közel ragyogott im előtte a bíbor oroslán,
 S kápráztatva szemét az acélnak fénye kivillan.
 Mint kit a villámnak szele gyorsan a röptiben ér csak,
1470. Földre lerogy elalétan, a végét várja bizonynyal
 És eszmélve, egész testén által remegés fut.
 Nem meri még szemeit fölnyitni, fölállani sem mer.
 Így dőbbsent meg az ifju, alig hogy szólni tudott már:
 „Rajta fiúk, a hidat szedjétek széjel azonnal;
1475. Mert ha fenáll, megvédeni azt nincs semmi reménység,
 És alkosson a többi csapat hadi rendet azonban.“
 Szóla rekedt hangon sápadtan. A hídnak a talpa
 Omlik a vízbe legott, még át sem kelhete épen
 Serge egészen, e kis nyereség sok vérbe került ám
1480. Most a kigyós csapatoknak: akár mint is sietének,

- Meghiusultan azért még bőszebb dühre gyuladtak.
 Marcellus látván, hogy e gyors rohamára az ellen
 Mint megrémüle, nyomban a vízbe rohan csapatostul,
 Hol a fogoly kalauz gázlót mutatott a folyón át.
1485. Most mit e férfi mívelt, hiven azt elmondni ki bírná?
 Kész vala egymaga ő száz meg száz vészbe rohanni,
 Bár testébe hagyá a nyomát nem régi betegség.
 Annyi felé csap, mintha csak állna ezer csapat élén.
 Itten az alkalmas helyen ő állíta föl ágyút;
1490. Ő némítja amott el az ellenség tüzelését.
 A sietőknek emitt mutat útát, feddi amott a
 Még habozót, fényes díjat adni ígér, ki először
 A rohamos folyó árjába rohanna be bátran.
 És csakis ő mutatá meg, a part hogy hol meredélyes
1495. És hol tart rövidebb ideig gyors víz rohanása.
 Hejh, tarts erre, csak erre irányozd Picus a zablát,
 Ott, hol a sárga kavics megesillan a szép verőfényen!
 Merre sietsz te Oliva? Veszélyes amottan az örvény.
 Tarts csak jobbra, emitt a sekély; alig fedti tiszta
1500. Víznek a tükre, amott elvész feneketlen iszapban.
 Így kiabál s legelébb maga törtet a mély vizen által.
 Jégzáporként zúgva üvöltő kopja özönben
 Végzete óvta s az én pajzsomnak védte varázsa.
 És mikor egy kürtös takaródót fútt, kiragadta
1505. Kürtjét és maga fútt riadót, ada jelt a csatára.
 Lárma, zsibaj támad, fölcsap kavaródva a mély víz,
 Fényes harci mezet, paripát megbámul a Nájád
 És a vörös tollat föltűzni fejére szeretné.
 A folyamisten mély barlangnak ölébe lakik bár,
1510. Csillagos szép arcát mégis felüté e csodára
 És háborga nagyon láttán eme szörnyü merénynek,
 Hogy lábbal taposák így a Hesperida habok atyját.
 Ezt forgatva magába' haragra gyuladt is azonnal
 S már zivatart támasztani kész, de nem engedi meg
 [Zeus,
1515. S titkos jellel tiltja, milyent ismer csak egy isten.
 Átgázolni tehát könnyebb, de nehéz a kimászás,
 Mert szakadékos a mart s le-lemállik könnyen a vízbe
 És kereken szétszórt őrség is védte a partot.
 Folyton a kopja- s nyilsuhanás hangzék a magasból.
1520. Majd hogy elúzá ezt a miénknek hősi erénye,

- Egyrészt nagy kerülőn menedékes partra törekszik,
 Könnýű szökéssel a más meredélyes martra kiugrik.
 S makrancos paripát a lovagja nem egy maga hajszol,
 Mig sarkantyuz elől, a lovat böki, szúrja gerellyel
1525. Az ki mögötte jön és tör utána előre az árban.
 Geszt fogadá azokat, kik fölvergődtek a partra.
 Tüskebozót benövé, szanaszét tömötten az útát.
 Itt a velencei had megakadva veszélybe' forog már;
 Ámde merészen előre halad bontott hadi renddel
1530. És szűk ösvenyeken nehezen szakadozva egyenként
 Törtet előre, kuszán bebolyongván szerte a tájat.
 Végre kivergődött a had egy téres csatasíkra,
 Hol a ligur tábor legszélső sátrai álltak.
 Most kezdődött még csak, mostan a harc igazában.
1535. Kópja hasítva repül és zúgva süvöltöz a légben.
 Lenn a mezőn a tusán iszonyún csapkodnak a kardok.
 Döng a sisak, mikor a buzogány rácsapva bezúzza
 A koponyát, sikoly és nagy lárma betölti a léget.
 Láthatod ezt, amidőn vág, az fölfogja csapását.
1540. Ép így csapkod az ár, emelkedik s száll le a hullám,
 Sárga kalásztenger hullámszik a szélben eképen,
 Ép így hajlik, eként rendül meg a fák koronája.
 Még se soká volt kétes a két tábornak a sorsa.
 Mert hisz' a meglepetés a kigyós hadat úgy megijeszté,
1545. Hogy nem bírta soká ki a Marcellus rohanását.
 Ott a hajókra elébb a vezérek szálltak azonnal
 És az alatt a sereg sietett átkelni a hídon.
 Hejh, de mily alkotmány bírt volna el ily tömeg
 embert?
- Roppan a láb, tágul a gerenda, szakadnak a kapcsok,
 1550. Dül az egész már, fölcsap az ár és mélyen az erdő
 Zúg a robajtól és körül a Phaëthont sirató fák,
 Megrezenve a törzs, ontának a földre borostyánt.
 Úszni se bírnak. Alá-lemeríté őket a fegyver,
 És lenyomák a lovak; szanaszét úszkálnak a pajzsok,
1555. Fenn a vizen himbál a sisak, fenntartja a tolla.
 Hát folytassam-e még? Teljes diadalmat arattunk.
 Több el a vízbe merült és foglyul esék a nagyobb rész.
 És kit az öldöklésbe kifáradt had hagyta futni
 S már megelégült bosszú se' bánta, csak az menekült
 meg.

1560. Biztonságba' fogott már zsákmányláshoz a tábor
 És míg az éj be nem állt, kiki szerzett drága ragad-
 mányt.
 Csak te valál egyedül távol, Marcellus, azonban.
 Mert mintsem magadat, mást inkább gazdagítottál.
 Közharcost zsákmány, a vezért illette a pálma:
1565. Sok diadalt aratál, de te több hasznot se kívántál,
 Mint Paulus, ki vivé Perseust diadalmasan egykor,
 S mint ki remek műveket megvet, földúlva Korinthost,
 Mind a vagyont mit veszte Cremona, mi birtoka volt
 [csak,
 Most egyszerre együtt veszi vissza s szép diadallal;
1570. Most csak a Marcellus neve zengett édig emelve.
 Név a vizen, földön nem hangzék annyiszor egy sem.
 Készült már számára az út diadalmi menetre.
 Szép lejtős út, ámde pihenni ha vágyik a többi,
 Nem Marcellus. „Még idejét nem látom a téli
1575. Táborozásnak — szól — im' az ősz még ontja gyü-
 mölcsét.
 Hannibal is Cannaet mért nem használta ki jobban?
 Hát Capuába' miért dőzsöltek sergei renyhén?
 Nem, o ne vesszen el a had, mert dúskál a javakban:
 Bére van és elesége elég s még megvan az őznek
1580. Dús termése!“ Eként szólt és szó nagyszerű tervet,
 Hogy mint állna bosszút az Insuber ellen az Etsért,
 Hogy súlyosb vereséggel ezért neki visszafizessen.
 Védi a Medve felől a kigyós birodalmat a zúgó
 Addua, mely majdnem mérkőzik a kelta folyók közt
1585. Az Eridanussal, mivel oly mély medret is ása
 S egymástól oly messze vagyon két partja a víznek.
 Éjnek az árnya alatt ő kompot ereszt a habokra.
 Mély csönd titka fedé, takará be homállyal a tervét,
 Kémül azonban elébb a folyón átküldte Tibertust.
1590. Küldött másokat is, kik az ellent messzire vonják
 Ép ama ponttal, ahol a folyón átkelni akartak.
 Az vala ám lelemény, őket rászedni tanáccsal,
 Akkor bírni futásra, midőn támadhata bízvást.
 Ennyit a csel, nyilván elvégzi a többit erényük.
1595. Hozza azonban igazszavú kém eme percben a hírt,
 hogy
 Még a sok ágra szakadt folyam két ága előttük,

- Más meg hozza a hírt, hogy annyi hajó van az áron,
 Hogy csőrükkel a kompot ezek még szerte hasítják.
 Most mindannyi jajong s átkozza jajongva a tervet:
1600. Nincs menedék, ha legott nem térnek vissza honukba
 És földézik a mult emlékeit ősi időkből,
 Régi csapásokról, mivel a félsz volt tanítójuk.
 Már próbált e folyón átkelni velencei zászló,
 Ámde hiún maradott próbája veszélyt hozza mindig.
1605. Majd sok vergődések után alig értek a parthoz,
 Majd lemerülve a kapzsi halaknak az étke levének.
 Ha a kegyes Gonzaga, ha Carmagnola vezette:
 Tervük meghiusult mindig csúfos vereséggel.
 Most is előttük az áll, ha a végzetet újra kihívják.
1610. Mert vagy e föld- vagy e víznek a végzete, sorsa bi-
 [zonnyal,
 Hogy soha ellenség itt át ne hatoljon e ponton.
 Nem lehetett még túl e vizen ki se tűzni a Szent Mark
 Zászlóját sohasem. Mig eként háborga a tábor,
 Marcellus kifakad: „Mely balga, mely ostoba félsz ez!
1615. Megtört ellenségben ugyan van-e annyi merészség,
 Mely még küzdeni kész? A hajókat halkal eresztők
 Hullámokra, nehogy romboljanak úszva az áron
 S épen azért feszített kötelek még fékezik őket
 Vagy ha a partba csapódnak, ügyelve segítenek azonnal
1620. Ott a miénkek. Van Szent Marknak végzete, sorsa,
 Mely jobb végzet, sors a kigyó-cimeres Fülöpénél.
 Tán nem is új Halys ez? Nem tilt átkelnem Apollo
 Kétes jósszava sem? Pontusra ha szállani Jason,
 Caesar az Oceanusra, Icarus a légbe merészelt:
1625. Minket vissza nem űz e csekély víz medre talán csak?
 Visszavonulásnál ha lehet súlyosb vereség is,
 Ámde nagyobb szégyen nem, amit elbírní se bírnék.
 Hejh, de mi szép a babér, amelyért örömet adom
 éltem.“
- Míg buzdíta ekép, jön a hír: a hajók a kezünkben
1630. S van gázló, ahol átkelhetni az Addua árján.
 Ellenség nyoma sincs, már biztos egészen a környék.
 Marcellus műve volt, hogy ez oly sok századon által
 Szúzi talajra belép a velencei rőt szín oroszlán.
 Reggel már az egész had örülve körülvéshi őt és
1635. Bár nem akarta, arany sarkantyút köt fel a hősnek.

- S drágaköves szinarany hüvelyű szép kardot övez föl
Hősi díjúl, mivel ő leigázta az Addua árját.
Nagyra vevék eme ténnyt, aminél még férfi nagyobbbat
Nem teve, mert míg előbb védé a honát, a sajátját,
1640. Most lelkes seregével az ellen földre tört be.
Épen azért a Quirit törvény nem azoknak adá meg
A Capitoliumot meghágni, akik a hazát csak
Védtek ámde ahoz kik még szerzettenek újat.
Több külföldi király küld Marcellusnak is önként
1645. Szép hadi jelvényt. Így legelőbb is küldé Renatus,
Parthenope ura és azután meg a francia küldött,
Sőt a te drága hazád feje, kormányzója is egy szép
Ösművü boglárt küld, amelyet maga horda a mellén,
Ösi vitézkötés, amelyen csupa ékkövü kígyó
1650. Lángszín testével halkal tekerődzeni látszék.
Több oldalról jött lovagoknak rendjele, éke,
Annyi jeles közt nem juta még soha, nem juta bizvást.
Mint Marcellusnak, méltóbbnak sem derekabbnak,
Hogyha az okra, időre, ha helyre, ha módra tekintesz.
1655. Szégyen, hogyha ilyest a királyok termeiben nagy
Áron szerzene bárki: mivel dísz nem diszit aljast.
Legszebb ék nem is ék annak, ki nem érdemes arra.
Részesíté maga is bajtársit bő jutalomban.
Aki vezér, valamennyi egy-egy kastélyt nyere tőle.
1660. S a hadi népnek is osztá ajándokot érdeme, rangja,
Tette szerint, értékben amely ép megfelelő volt.
És te kevésbe ne vedd, hogy e folyót megzabolázta.
Egy tettére se volt maga Caesar annyira büszke,
Minthogy a Rajnának féket vet torkolatánál.
1665. És e merény vaj' azért-e dicsőbb, mivel átkele bátran?
Vagy tán több a siker s a haszon, hogy vissza is épen
Jött maga, jött hada is. O bizonynal többet is ért ez.
Cassanust legelőbb támadja meg ott a közelben,
Órjás ívezetű kőhidat is épít a vízre,
1670. Hogy többé el az árja ne zárja előlök az útát.
Mintegy örök láncsal kötözé meg foglyul a folyót.
Eztán bárha hadát a november zord hidegével
Kényszeríté, már téli köpenyt hogy öltne magára,
Mégis az insuberek dús városait befutá még.
1675. Zsákmányolt roppant sok kincset, állatot, embert.
Úgy hogy megveti már a vitéz a középszerű hasznót

És nem egyéb, de csupán a bibor ruha kell neki már
csak.

Drága smaragd, szinarany meg ezüst tárgy, rengeteg
érték,

Zsákmányul egyebet hagyta ott a szolgálcsapornak.

1680. Ám gyakran ragadá el az embert már a szerencse,
Mostan a préda felett föllázad a fosztogató nép.

Már nem fáklya, dorong vagy kő süvöltöz a légben,

Ámde erős karral röpitett sok dárda, gerely száll.

Gyorsan a nyíl csengő íjról suhan a levegőn át.

1685. Puska ropog, kirepülve halált visz messze az ólom,

Gyászos lesz vala akkor e nap rád nézve Velence,

Marcellus ha legott — ámbár feje, melle fedetlen —

Nem rohan a zúgó kopjáknak a zápora közé.

Egy perc kell neki csak s el is ül a vizsály dühe

[nyomban,

1690. Hangja meg arca s a kéz intése elég vala néki.

Mint amidőn a vihar veri föl csapkodva az örvényt

S csapja a szirthez: a tenger urát bosszantja a mélyben.

Vissza is űz minden szelet ez barlangi lakában.

Mert amihelyt fölüté a fejét a habokbul az Auster,

1695. Elnémul s retteg szigonyátul az északi szél is.

Felleg closzlik, a hab nyugodt tükörbe verődék,

S lágyan rengve verőfényes csilláma fehérlik;

Ő a habot nem is érve robog szárnyas fogatával.

Akkor is épen eként csilapult le legottan a vak düh.

1700. Késő télre vivé már csak nyugalomra a tábort.

Ám hogy az elméket ne lazítsa a renyhe hanyagság

S pettyhüdtté ne váljon a tétlenségben a test sem,

Ki-kicsapott a sereg s gyakorolta szünetlen a harcot

Ticino vára alatt. Ekkor vereték le egészen

1705. Braccio Károly, e hős ivadéka a dicső atyának.

Gentilis győzé le vitézül nyílt csatatéren.

Nála barát közelebb Marcellushoz nem is állott

S hozzá nem vala senki erényre, se tette hasonlóbb,

Mennyire isteneket csak erénnyel elérhet az ember.

1710. Ennyi csapás oka, ily sok baj forrása Fülöp, te

Most mit is éreztél, hogy két vereséget is értél

És hogy az ellenség nem is állta határodon immár,

Ám tüzzel-vassal behatolt földedbe egészen,

És dúlá a tied, ki raboltad mindig a másét?

1715. Rejtekedet folyton veri hír föl újabb vereségről
S már gyűlölöd, bőszen dühre ragad csak a hírneve is
már.

Büntetlen te neked nem hozhat hírt soha senki.
Bármi jelentés bánt jobban, mint bánthat az ellen.
Ám a kigyó erejét veszítve növekszik a mérge:

1720. Oh ha fejét, ha fejét fölemelhetné csak is egyszer!
Aki leverte, viszont le a földig alázni ha bírná!
Ez vala éjjeli, ez vala nappali gondja szünetlen:
Törrel szúrja le orvul avagy neki öntene mérget.
Végre csalárdan eszel ki magában olyan csoda csábót,
1725. Mely már annyi erélyt puhított meg, foglyul is ejte
Annyi szívet s zavarát föl is annyit Italia földjét.
Küld neki roppant kincset ajándokul annyit,

[amennyin]

Megveheté a Catók meg a Publicolaknak a lelkét.

Mind, ami szép remeket csak a gallok városa sző, fon,

1730. Vés, esztergályoz, farag, önt fát vagy vasat, ércet
És mit más föld, más víz vagy más bányá teremvén,
Hoz, szállít, aknáz: kalmár, a hajós vagy a bányász,
Mindez azonba' csak úgy hat Marcellusra, miként a
Szendergő gyermek hallgat még dajkamesére.

1735. Mert, mit a zsarnok küldé ajándokot, úgy veszi

[számba,

Mint Kirké csodabájtálát az eszélyes Ulixes.

Látva, hogy a magasan repülő sast törbe nem ejti

És számára hiába vetett ki akármi kelepccét,

Ismét esd a vejének (a végszükség mire vitte!)

1740. S azt, kit teljes erővel elébb letiporni törekvék,
Hívja segélyül: „Jobb lesz fátyolt vetni a multra.
Magtalan ő, az após, a vejére száll az örökség.
A fejedelmi jogart követelheti gyermekinek már
S szomszédból örökébe lopózni ne hagyja Velencét“.

1745. Sforza tehát eme csábra saját bús végzete folytán
Csatlakozott a ligurhoz, a jót, mit nyujta Velence,
Eskükötetést, címetet, díszet, mindent elfeledett már
És feledé, hogy ez nem is oly rég harcola érte.
Sok balsorsa után emelé a fejét a ligur már,

1750. S készülé már új harcra a gall Senának a táján,
Amikor annyi csapás láttára kétségbeesett, bús
Viscontit sok bűne miatt megtorlani jöttek

A furiák, neki hozva halált. Zord tél fagya multán
Már amidőn zöld lombot a fák, a mezők gyepet ölt-
nek,

1755. Még darabig Marcellus időzvéen künn a határon
Hódítgat helyeket, miket elfoglalni tudott még.
Mostan azonban egy új nagy tettet végzeni készül.
Terve merészebb, mint, amit álmában szöve eddig:
Megtámadni akarja magát a büszke Milanót,
1760. Mondd, hogy a *Gyapju közet*, ha nevét származtatod
ennek.

Hejh de tömérdék a gát: Marcell' őrjöngeni szünjél
És a Gigasokként az eget botorul ne rohand meg.
Hisz ha talán éjjel szövi néked e tervet az álom,
Másnapon áldozol is, hogy e rossz jelt messze elűzzed.

1765. Hát te e várost, mely legnépesb Hesperióban
Ostrom alá fognád? Nem látod, mennyi vezére,
Mennyi vitéze s erős fala? Mernéd messzi honodtól?
Mint szállítsz eleséget? Ugyan mi lesz akkor a zsák-
mány,

Hogy te azért biztos veszedelmet ilyen nagyot állj ki?

1770. Hősünk így felel erre: „Igaz, hogy népe tömérdék,
Ám hitvány csőceselék aggasztana bajnoki serget?
És ha hadukból még maradott tán némi maradvány,
Vert had az, mely megfut, mihelyest csak látja a
győzött

És eleségről is rég gondoskodtam előre:

1775. Kétszersültet hoz, szállít kétszáz kocsi titkon.
És mi a zsákmány? Hát az adó meg a vám ha ne-
künk jár

És a ligur elesik hasznától, nem haszon ez sem?
Hát hogy a győzhetlen Mariának félt neve eztán
Hitvány árnyékká elzüllik szét a világban?!

1780. Hát valahogy ha a nép zendülne bent a falak közt?
Oh mily szép diadal koronázná annyi tusánkat!
Ekkora díjért vaj' ki ne rontana bármi veszélybe?“
Szóla eként s lengő lobogóival indula nyomban
És nem is álla elébb meg, amíg Lambrus vize mellett
1785. Jó tábort nem ütött; egy rész a szabadba' feszített
Sátrat, a többi körülsáncolta magát a falukban.
Földült is szanaszét, mit csak földülhata haddal.
Elkobzott nyáját siratá meg emitten a pásztor,

Szöllőt vincellér, gabnának amottan a gazda
 1790. Dús aratásra megért mezejét jajongva siratta.
 Mert lelegetve avagy letiporva találta utánuk.
 És mit a vas hagra meg, megemészti nyomban a tűz-
 vész

S hozzá még levelet doba Marcellus be a várba,
 Melyben ez állt: „Titeket nem bántani jöttem e haddal
 1795. Polgárok, de lerázni az undok zsarnoki jármot,
 Mit nyakatokra e vad kényúr teve, ő, aki renyhén
 Dözsöl s mint here él, veritéken gyült javatokbul,
 S nem hagy örülni sem ő nejetek-, sem gyermeketek-
 nek,

Üldözi, fajtalanul gerjedvén szenvedelemre,
 1800. Természet-szentelte jogot tipor egyre kegyetlen.
 Tárva legyen hát, tárva kaputok, hív a szabadság.“
 Mindezt látja Fülöp várának bástyafokáról.
 Gyötri a gond, a harag s a félelem egyre a keblét.
 Néma szorongással folyton hánykódva tűnődik.

1805. Oh nem trónja, de már önön élte miatt remeg és fél,
 Mert ha marad, fölzendül a nép s fejedelmi lakára
 Tör, ha pedig Beagrossa alá be a várba menekszik,
 Kétszeresen fél, hogy még foglyul is ejti az ellen.
 S otthon féktelenül még szörnyüt merhet a nép is,

1810. Mely ha urát közel érzi, hunyászan hódol előtte.
 Mint Proteus, ki ezerkép szokta cserélni alakját,
 Majd ez, majd meg amaz formába' jelentkezik arca,
 Mert az elébb ki fatörzs vala, ismét szörnyeteg állat
 És ki előbb tűz, most hullámként szertefoly, ömlik.

1815. Száz gond űzi ekép Galeazzo fiának a keblét
 És egynél meg is állni, csak egybe' maradni nem is bír.
 Hogyha e percbe' karol föl egy eszmét, elveti nyom-
 ban.

Végre tovább nem bírva viharzó keble dühét már,
 Nem vádol hiu váddal eget, nem az isteneket sem.

1820. Nincs a hitetlennek, nincs semmi bizalma ezekben.
 Ám ki szerénte varázst gyakorolt a földre s az égre,
 Nursina ellen tört ki kemény átkokra dühöngve
 És fölidézi saját maga ellen szórva az átkot,
 A furiákat s már elszánta magát a pokolra.

1825. Meghallgatja sűrű átkát a nagy Orcus az éjben.
 S míg ajkán lebegett a panasza, előmlik epéje,

- Megmerevült az egész test és a szemek lecsukódtak.
 Meghalt, ámde övéi hivék, csak csöndesen alszik,
 És amidőn a soká tartó nyugalom gyanut ébreszt,
 1830. Még zajt ütnek elébb szeliden keltetgetik aztán,
 Majd a kezét rázzák — ezt senki se merte korábban —
 Végre nagyon későn hiszik el a tiszta valót is.
 Vizsgálják üterét, keblét figyelik, ha piheg még.
 Ez megtépi a szőrt testén, az preckeli vízzel;
 1835. Ez kiabál a süket, dermedt fülekbe hiába;
 Az próbálja: pihét lendít-e lehellete ajkán,
 S hogy bizonyossá vált a halála, nem öltének ők
 [gyászt,
 Az eseményt mély, néma titok leplébe takarják.
 És e halált titkolni nehéz nem is vala nékik,
 1840. Mert hiszen assyri gögje miatt külön éle a néptől.
 Messzi került a fényt. Vendége ha jött, fejedelmi
 Arcát sem látá: neje sem ismerte eléggé.
 Kedveze akkor még eme emberi cselnek az ég is;
 Mert akkor haragudt meg Juppiter épen a szárnyas
 1845. Hirre, ki Phlegra-mezőn elesett testvéri miatt bős
 Bosszura gerjedvén az Olympust csacska beszédre,
 Zendülésre ragadta, dühét már nem zabolázzván.
 Hát elnyomta ezer meg ezer nyelvét, ajakát és
 Hátra köté szárnyát rabul ejtve eként a hatalmát.
 1850. Biz' ha a Parcak nem gátolták volna, a poklok
 Mélyire dobja alá a titani fiakhoz az éjbe.
 Mert ime Ambrosius, ki Milano védnöke, szentje,
 Népe miatt búsul, háborg aggódva felettébb
 S mintsem a büszke Velence oroszlánát csak uralja,
 1855. Nyelje elébb el a föld — így eseng — megeméssze
 a tűz is!
 Hajtja magában: Ugyan hogy védhetném meg e várost
 És hárítsam is el a bukást már drága honomról,
 S az idegen jármot? Fekszik Fülöp im ravatalján,
 Künn ellen fenyeget, benn izgalom úzi a népet
 1860. Most is már, amidőn nem tud még mit sem uráról.
 Hogyha halálát majd kimeséli a hír neki addig,
 Míg Marcellus is itt, nincs többé semmi menekvés.
 Most kell, most eme vész ellen gyógyszer kitalálnom.
 Most, de ugyan hol? Bár fegyvert is öltetni bírnék,
 1865. Érte ha kardot vagy gyilkot foghatna e szent kéz.

- Nosza megostromlom könyeimmal a bölcs atyaistent.
 Kérni fogom hát mindama munkáért, mit e földi
 Szentháromságát veritékkel védve viseltem,
 Küzdve az Arrianus-tanok ellen; kérni fogom hát,
 1870. Hagyja a várost, hagyja enyémnek, tartsa meg épen.
 És meg is adja, hiszem, ha a főhatalomra jutott

Mark.

- Hisz' maga hozta örök törvényül minden időre,
 Hogy fennálljon e földön a Viscontiknek uralma
 És eme gall föld so'se uralja az Adria népét,
 1875. Míglen a száraz földet övedzi körül csak a tenger.
 Hejh, de legyőzhetlen veszedelme szerette honomnak
 Csak te vagy oh Marcellus: ugyan honnét e hatalmad,
 Isten-végzést hogy felforgass ember-erővel.
 Tudtam előre, minő vést hoz mi reánk születésed
 1880. És üldöztelek is avatott lélekkel örökké
 Már kezdettől. Hejh, de se tengerek annyi veszélye
 Nem vesztett el, sem harcok dúló zivatarja.
 Nyilzáport az egész had ahányszor is onta te rád csak,
 Kard téged keresett, te feléd surrant el a dárda
 1885. És a parittyá reád célozta feszült idegét, az
 Ágyúk torkából te feléd repülének az ólmok,
 Gyakran alapjában rendült fal is tereád hullt
 S szörnyű eséssel rád omlott le a bástya magasból
 S íme te élsz, úgy nem sebzett meg semmi se téged,
 1890. Mint maradott Messapus a Neptunus fia épen,
 Mint szárnyas Cygnus, Caeneus, aki nem marad
 asszony.

Nem csak is élsz, de bizony szörnyű módon fenye-
 getsz is.

Már nem uralma, de hejh csak is árnya marad a li-
 gúnak.

- Ámde e székhelyemet készülsz most dönteni vészbe
 1895. És feldúlni emitt e kicsiny sírt, mely fedi csontom.
 Istent győzsz te le, ember, imé neked adjuk a pálmát.
 Nem, nem! Hát csak azért űzém el a nagy Theodorst
 Ép eme szentélytől, ha te haddal döngeted ismét
 A kapukat? Nem, nem fogytam még én ki egészen,
 1900. Jól van: a pap fegyvert nem foghat, tiltja a tiszte,
 (Mert te különben e kéz erejét már rég meg is érzed!)
 Ámde szabad csellel tán elhárítnom az ellent.

Elháritni kevés. Mit is érek el, ott ha szövöm mind
Fent a világban a Sors sok esélyét földi erőkkal!
1905. Lásd, mi szerencséd, hogy csak pappal vívsz te csak-
tákat:

Rég törzsétől váltan porba heverne fejed már.
Jó, ha erőtlen az ég: leszállok a Styxi habokhoz;
Fegyver, amely a honért küzd, bármilyen, egy se
gyaláz meg.

Mit használt Acheron mélyéről ellened egyszer
1910. Már az *Irigységet* földidéznem, ez iszonyú szörnyet?
Volt bizalmam: e szörny majd megtöri büszke ha-
talmad'

S terhes igánkat mink a nyakunkról nyomba lerázzuk.
Míg eltávolított téged tusc földre magányba,
Táborozás közepette hívott nyugalomra csalárdul,
1915. Sőt megutáltatván is véled a városi pompát
Elsalt, hogy te barom nyomokon jársz künn a me-
[zőkön

S azt művelé, hogy a harcosból már földmivelő lett
És az a kéz, mely elébb hordott fejedelmi jogart is,
Most forgatva kapát veríték közt kergesedett meg.
Hejh, de megint imhol te vezér, imhol diadalmas
1920. Hős a vezérből. Jaj oda minden, ha nem igyekszem
És ha igyekszem? Hejh Erebusnak szörnye vagyón
még!

Hogyha nem is segített emez egy, fog a többi segítni!
Szóla s elébb megnyerve kegyét a nagy égi atyának,
1925. Inte atyám nekem és mozdulnom nem szabadott már.

Átalakulva felölti az én alakom' meg az arcom'
S Marcellushoz szól: — nemtőnek nézi ez őt és
Hódol előtte, nem is sejt cselt amaz aetheri fényből —
„Claudiusoknak sarja, nekem drágább Tydeusnál

1930. S Herculesemnél, hejh, mit téssz, mit időzöl e várnál.
Mely bevehetlen? Mit csak elérni lehet, te elérted.
És ne reméld botorul, hogy ezeknél többet elérhess.
Hogyha talán hős Sforziades meglepne e tájon?
Mert közeleg... Hamar itt lesz e hős sok ezer hadi
néppel.

1935. Félek, bánni fogod, hogy nem sietél te eléggé.
S nem tehetek semmit se' magam, Tritonia, érted.
És ha talán késnél; ha te itt veszteglesz egy évig,

Hasznod semmi se' lesz, de bizony roppant lesz a
károd.

Hány várat bevehetne, o hány várost leigázna

1940. Serged, amíg üződ hiu árnyát itten a névnek
Ostromló haddal vágyódva te léha babérra.

Jer ide, jer csak utánam, a zászlókat nosza szedd föll
Jőjj velem és jobbról foglald el e bérceket itten,
Én az uralmad alá dús tájt vetek és ama *Nagy tó*

1945. Parti vidékét. Majd adok én még többet is eztán,
Csak ne habozz, ne időzz! Megbánod is egykoron,
elhidd,

Itt hogy időztél vagy hogy még valaha ide jöttél".

Így téríti meg a habozót, aggódva felettte.

Még sem bánja a kárt, ha a várost mentheti így meg,

1950. Mit az egész nagy föld árán megválna magának.
Kár megtérül akármí, hivé, ha csak ez marad épen.
Meg nem elégszik evel, megdöngeti szörnyü kapúját
Plutónak s sokkal veszedelmesb szörnyre talál ott.
Lenn a pokol fenekén lakik. Ő is az éjnek a lánya,

1955. A neve Rágalom és nem utolsó vést hoz a földre.
Őlt ezer arcot, színt s alakot változtat ezerkép.

Kelt susogást, hírt, hol nyoma sincs meg bármi do-
lognak,

Pusztá koholmányt őlt hamar általa tiszta való színt
És a mocsoktalan is szeplőt kap, rá lehel ő csak.

1960. Rút vétekbe csap át az erény, meggörbül az is, mi
Szép egyenes vala. Ő port hinteni bír a szemekbe
S bölcsék eszét hálóba kerítve megejteni tudja.
Éles az ajka, ha mar, de dicsérni ha kellene, hallgat.
Óvatosan hazug és a koholmányt vagy idomítja,

1965. Mint ki-ki érez, aki amitől fél, súgja fülébe
És aki ellen küzd ki-ki, azt vádolni tanítja.
Tényt mi bizonytalan, azt bizonyos bűnként ki-
színeztén,

Nem áll síkra nyíltan, a harc mezejét kikerülven.

Arra les, aki nyugodtan a békét élvezi és kit

1970. Senki se' véd s mérget kever Ő rejtekbe' titokban.
Mint a kalóz, olyan ő vagy mint az éjjeli tolvaj.
Hajh, iszonyú bűn! Íme, te távol mit se' gyanítván,
Szenytelen, ártatlan, szeplőtlen, tiszta tudattal
Hűn szolgálva honod', még várod a drága babért is:

1975. Ámde felöltve barátnak, a hűnek, igaznak a képét,
 Ő azalatt ellopta szerencséd' s törbe is ejtett,
 S számkivetésnek zord szigetére dobott ki tégedte,
 Arca, alakja olyan neki ép, amilyen szive, lelke.
 Nyájas az arca, mosolyg ravaszán, külszíne oly édes,
1980. Ámde szívébe' harag forr s titkon emészti gyűlölség.
 Nézd viseletjét: hord Phlegethon mérgébe bemártott
 Kopját balkeze s könnyű nyilat szór gyorsan a jobbjá,
 Íja se pattan, a nyíl repül és száll néma idegről.
 Társai közt legelől jön, utána a Szellemi vakság.
1985. Öltve magára sötét árnyékát felleges éjnek,
 Lép a Hiszékenység a nyomába s gyáva Gyanakvás,
 S a Lethének örök Feledése az emberi elmén.
 És az Irigység sáppadoz ott s a Viszálynak alakja
 S íme a Vakmersz is fölemelte a szemtelen arcát.
1990. Ottan a Csel megyen, ottan az Ámítás s a Csalárdság
 Elterjesztve hiú szavakat, fonják be az elmét.
 Messze mögötte busong tépett fürtökkel a Bánat,
 Ő ily fegyvereket hordván, ily társai lévén,
 Nem táborba' dühöng s szít ellent ellene ellen,
1995. Ám békében a frigy kötelékét bontja ki s izgat,
 Míg szeretetből szörnyű gyűlölség lángja ki lobban.
 Nem lakik Ő faluhelyt, a mezőt nem kedveli, ám nagy
 Városokat keres és a királyi várba lopózik.
 Vádlottakra hoz itt veszedelmet, szólva csalárdul,
2000. Vagy behizelgi magát a tömegnek lelkibe titkon,
 Arra tapos, ki bukott s a hatalmast rágja szünetlen.
 Téged, o Róma, e Vész, emez Átok, ha menekültél
 Bajból, ráveve, hogy hálátlan légy te örökké.
 Ő keveré Athenben a mérget a bölcsnek és egykor
2005. Vádat is Ő iratott fel itt a cserép-szavazásnál.
 Tárgyat a színiköltőknek elégszer adott, a halálos
 Magvat szórva el itt, aranyat meg elásva amottan;
 Antia, Phaedra is ép Őtőle tanulta erényes
 Ifjura fogni reá a saját lelkének a szennyét.
2010. Ezt földidézi az agg, hogy uszítsa Velence lakóit
 Hős Marcellusom ellen, amíg ez hagyva Milanót,
 Győztesen a Brevius völgyét megszállta hadával
 És a Brianza hegyét — így a köznép hívja a bérce, —
 Mely kincsekben igen gazdag vala, kézre kerfite
2015. És Barcusnak bérci magas várát is elejti,

- Így jut a Lecchusról nevezett hídfő a kezére.
 Megszállotta e híd három tornyát is egyúttal,
 Hol rohamos folyamát a Larcus ontja magából
 És innét nem messze körülveszi sánccal a Lecchust,
2020. Mely nélkül — úgy véli — hiában hódíta eddig,
 Melynek a birtoka nyújt biztonságot seregének.
 Semmit meg nem tart, ha a Cassanus mezején nem
 Út tábort összes hadi népével mikorábban:
 Így elvágja egészen az utat az Insuberektől,
2025. Hogy ne vihessenek ők élelmet városaikba.
 Éh polgárok azonba' találnek új utakat ekkor.
 Ámde amíg Lecchus fala ellen megy hadi gépe,
 Marcellus föl a hegyre siet könnyű lovasokkal,
 Megveszi Sasena s Vallolinának a völgyét
2030. És az egész tópart népét sorban leigazza.
 Mindezt négy nap alatt végzé el sebtibe', gyorsan.

* * *

- Szörnyeteget nevelő bús Éjnek a lánya azonban
 Elhinté dühitő mérgét ez alatt a Tanácsban,
 Majd egy, majd más férfi alakját öltve magára.
2035. Isteni arcot is ölt, kitalálva cselek szövevényét.
 Majd a gyűlésben, majd a magánházakban eképen
 Szóra titokba' gyanút: „Szent Márknak a népe, hová
 [lőn
- Annyira bámult régi eszélyed s óvatos elméd?
 Annyi időtől egy, csakis egy intézi a sorsod.
2040. Lám a világ ura, a diadalmas Róma, akit te
 Büszkén tartsz fejedül, másképen járt el egészen.
 Consula évre csupán, dictatora hat havon által
 Birta hatalmát. Mert nem biztos is ott a szabadság
 — Hejh, be ne telne szavam' — hol a főhatalom
 [csakis egynek
2045. Birtoka állandón. Marius — Caesarra tekints csak.
 Újra meg újra nyeré meg a vesszőt s bárdot az első,
 Ez öt-öt évenként folyton bírlalva hatalmát,
 Mint gyarapítá. Hejh, mi szerény vala és igaz ember
 Az, aki már nem hagyta fiára ruházni a bíbort,
2050. Hogy ne emeljen olyan sokszor Fabiust a díszöltöny.
 Hát nincs annyi nemes közt egy sem, nincs a
 [Tanácsban,
 Őt ki követné? Hát páratlanul egy maga áll csak

- Marcellus? Hiszi tán maga és ezt hirdeti serge.
 Ám titeket *matróz* s a *halász* gúnynévvel is illet,
2055. Büszke vezéri nevet csakis ő visel egy maga, ő csak,
 És a gyalázatokat gyarapítja csak egyre hatalmát.
 Im idejét' megelőzve, miként Corvinus avagy két
 Scipiad is, juta már Marcellus főhatalomra.
 Dombokat elsímit s a hajókkal bérceken átkel,
2060. Nem fogad el se hunyász népet, fejedelmi jogart sem,
 És legelőbb hatol át folyamon, hol senki előtte.
 S hogy ne hiányozzék már semmi se', döngeti immár
 Carthago kapuit s neve fölhat a csillagos égig.
 Ámde ti barmok — szószátyár békének a népe,
2065. Dicstelen' aggatok el. Ha talán a harci mezőre
 Méssz követül, meglásd, kinevet sergének az alja,
 Hogy tógád le-alálóg, kétrét ülsz paripán is.
 Hát nemzetségték nem az-é vagy nem nemesebb még?
 Jobbja se jobb, sem erősb, elméje sem élesb.
2070. Úgy fokozá gögjét már kormányzói hatalma,
 Mit sokszor nyere meg, hogy imé fölforgata mindent,
 És kiszabott joga sem szab többé néki határt már.
 Gattameláta elébb, ma Mihály igazán a vezérek,
 Táborban viszi ő egyedül csak a Gondnoki tisztet.
2075. Ez neve annak, aki gyakorol polgári hatalmat
 Táborotokban, aki, mint régen a római quaestor,
 Pénzt kezel és szállít fegyvert, öltönyt, eleséget;
 Ám maga még hadakat csatarend- s hadi ékbe nem
 [állít.
- Úgyde vezéri hatalmat is ez ragadott a kezébe:
2080. Békét vagy frigyet ő köt, indul kénye szerént vagy
 Táborot üt s a vezér mit rendel, megveti göggel.
 Hogyha talán bármily jeles ember szólni merészel,
 Elnémítja legott: fenyítéssel sujtja merényét,
 Vagy kiszidatva bizony csak szégyenszemre pirul
 [majd.
2085. Kérlek, ugyan hova visz zabolátlan büszke negélye,
 Ha nem fordítottok mielőbb a közüdvre ti gondot?"
 Szerte a nép közt így hinté el a furia mérgét;
 Rögtön a rosszakarók közt ébredde szörnyű irigység.
 Féltek a gyávák s az igazat keresék csak a bölcsek.
2090. És nem hajtottak mindjárt a kósza beszédre
 És nem ítélték azonnal előítélet alapján,

- Ám akarák az egész ügy higgadt mérlegelését.
 Küldenek is nyomozó bírót Marcellus ügyében.
 Ez szigorún vizsgál, de hibát nem bíra találni
2095. Tetteiben, mivel ok nélkül soha nem teve semmit.
 Ellene ekkor sem némult el még az irigység;
 Sőt hogy Lecchuson ő diadalt most még se arasson,
 Megvonják a segítyt, mit igényelt volna az ostrom,
 És a seregnek, bár a javában tarta a hév nyár,
2100. Alkalmatlan időbe' korán adnak nyugodalmat,
 Mert kimerült — mondák — a szünetlen harcok
 [alatt már.
 Még az Addua balpartján alig üt vala tábort
 Marcellus, hogy a hír kígyós lobogóju Fülöpnek
 Hozta halálát, csak mostan kibocsátva világgá.
2105. Várni parancsra akart egy rész, Marcellus azonban
 Tudva: mi röpké a sors kegye, indula nyomban,
 [azonnal.
 Gyorsabban, mint száll a zephyr, lovasoknak az élén
 Lodít megtámadja s elég vala ő neki egy nap
 És bevév ezt és az erődöket is be határán.
2110. Ép ily villámgyorsan igaz le, Placentia, téged,
 Tégedet is leigáz, Ticinus, hogy ha elébe
 Nem vág Sforza, kinek napa már átadta e helyet.
 Féltve szabadságát balgán az Insuber ép e
 Hőst fogadá föl. Bár intéd, Marcell', az atyákat,
2115. Hogy gyarapítsák épen azokkal a serget, akikkel
 Győze Fülöp, mivel ők készek szolgálni Velencét.
 Őket zsoldba fogod, velük biztos lesz diadalmunk.
 Göggel elutasítá a Velence Tanácsa tanácsát,
 Mert azt hitte, egész Italia hódol előtte
2120. S nincsen a föld kerekén, útjába ki állani merne.
 Harcosa már van elég, tán több, mint kellene, vélé.
 Jobb lesz a költséget leapasztani, így növelék az
 Ellenség erejét: veszedelmül Sforza is így nőtt.
 Ütközetet nem kezdé Mihály, mert lomha öregség
2125. Bénítá erejét, sehol ellenséggel szembe nem is száll.
 Már átkelt a csekély Lambros, már át a nagy Addua
 [árján.
 Ha megelőzi, bizony még hátha kerülheti őt meg.
 Marcellus mégis két ízbe csatába vezette
 Hadsorait: két ízbe lerontá Sforza a hídat.

2130. Kezdeni harcot nem mere még sem. Tervet egészen
 Mászt sző: mert az após birodalmát bírni ohajtá.
 Tudva, Velence segélye milyen szükséges e tervhez,
 Marcellussal akart mindenkép szőni beszédet.
 Sokszor előrohan, övele vágynék állni ki sikra;
2135. Gyakran is őt keresé a szemével a harci tömegben.
 Ám amikor hősünk más útra terelte futását
 És ismert sisakát a sorok közt rejtegeté el,
 Hogy ne találna okot vele szólani Sforza sehogy sem,
 És látván, vele hogy nem szóhet semmi beszédet,
2140. Ír levelet s követet küld esdve Velence segélyét.
 És felajánlja magát nem egyenlő frígyü kötésre,
 Nem részes társul, sőt majdnem szolgálai sorban:
 Hagyjon meg keveset neki, bírja csak ő a világot.
 Erről Marcellus hiven értesíté a Tanácsot
2145. És ad is intést; hejh, de nem érti, nem is veszi számba
 Ezt a Tanács, balsorsa olyan vak gögre ragadta.
 Mint ki titokba' gyűlölt házat felgyújtani készül
 Hallgatag éjjel, hogyha erősbén tör ki az Auster,
 Száraz galyba dugott üszköt rejt titkon a rozzant
2150. Ház fedelén a gerenda-nyílásba, amíg egy odúba
 Ő maga elbúv'; fölcsap a láng már fenn a tetőn is:
 Így ragadá az időt meg a Styxnek a lánya azonnal.
 „Áruló — így üvöltöz — csak hallgassatok én rám,
 Áruló mondom, nem titkolhatja el immár.
2155. Oh milyen elvetemült, mily nyilván úzi a vétket,
 Hogy nem kell már sem bizonyíték, sem tanutétel.
 Akikhez így küldöz szolgálakat gyakran az ellen
 És aki így fogad, ott van-e még kételynek helye?
 Hát nem elismert bűnbe' leledzik? Régi közöttök
2160. Már e baráti viszony, magatok jól ismeritek már.
 Mindkettőnek a célja csak egy, már rég egyetértnek.
 Ez a Velence, amaz a ligur hatalomra törekszik“.
 És rémítgeti őket, e vészt mielőbb hogy elűzzék.
 Most már nem nyomozák a vádakat, ámde azonnal
2165. Mind az egész ügyet ők döntő szavazásra bocsátják
 És a külön színű lapokat külön urna fogadja.
 A szelidebb nézet győz: később sujtani vétkét,
 Most a merészségét fékkel zabolázni elég lesz.
 Így melléje, amit nem tettek annyi sok éve,
2170. Társat is adnak. Nem szól, hallgat e férfi szerényen,

- Mint az a férfi, ki túrt az igazságos Fabiusnak.
 Majd súlyosbul a baj. Vallatják gyáva deákját,
 Aki bizalmasa volt, hogy titkait ez kifecsege,
 Szembe sem állíták, ki se kérdezhetette viszontag
2175. S tábori tisztjétől megfosztva, parancsot adának,
 Hogy egyedül maga ép oda térjen vissza magányba:
 Vérónába, ahol kormányzó is vala nem rég.
 Hejh, folyt táborszerte a könny, hallszék a panaszzsó!
 Drága menyasszonyt sem búcsúztat el ily zokogással
2180. Otthon a nővér, nem sírt ennyire még soha gyermek,
 Amikor a szerető atya hosszú útra elindul.
 Drága halottuk ilyen siratással anyák se' kísérik.
 Oh, mint tört ki Mihály, a vezér, sűrű zokogásban,
 Mint ölelé a menőt: „Jaj, jaj, oda büszke reményem!”
2185. Sűrűn mondogatá: „Hejh, az ellen nyer diadalmat!”
 És mint csünge nyakán a derék Gentilise szintén
 S omló könnyei közt sóhajtvá, gyakorta rebegte:
 „Rám idegenre mi vár ezután, ki jövék idegenbe,
 Elhagyván Leonessa hazám szolgálni Velencét,
2190. Szent Mark népe ha drága fiát is ilyen jutalommal
 Illeti, azt, ki talán többet tön drága honáért,
 Mint a heraklesi vér teve egykor a Romulidákért
 És a dicső Corneliusok nagy törzse, családja.
 Most menj boldogan és fölemelhet'd föld' magasabbra
2195. Visszahívóidnál: eme bűnt megszenvedi, bánja
 Drága honod jobban, keserűbben, mint te kívánnád.
 Baljóslásu jelül dörgés hangzott az egekben
 És a kigyó az egen támadta az égi oroszánt.
 Ő nem tűrhetvén a gyalázatot, el-kikerülve
2200. Vérónát egyenest lépett a Tanácsnak elébe,
 Hol szigorú széket tíz férfiu ül vala gyászban.
 Könnyű bűnt nem ítél, de halálra, de számkivetésre
 Erdemeset, mint zord Radamanthus, mint a kegyetlen
 Aeacus és a rideg Minos s' a kemény Lycurgos.
2205. Hejh, ha a styxi kutyának avagy ha a bőszi furiáknak
 Széjeltépni egy-egy nyomorult bús lelket od'adnak,
 Még az Elysium is belerendül, Castora nélkül
 Elmenekül Pollux, fölszáll Proserpina tüstént.
 Oly nyugodt arccal jelenik meg előttük azonban
2210. Marcellus, mint hogyha hívatta az argosi zsarnok,
 Félelmetlenül, ámde sötéten megjelenék az

- Amphitryonnak erős fia. Tiszta önérzete bátran
Nézett szembe akár a halállal. Szánja a nép már,
Hogy méltatlant érte e szenny. Vádlói remegve
2215. Bujkálnak szanaszét, a tömeg sír, eszküszik egyre,
Hogy so'se hitte e bűnt. Szégyenlik a bűnyomozók is
És eleresztik is őt szabadon, tisztázva, föloldva.
Nem megy Marcellus, mert hallani vágyik a vádat.
Kér nyomozást, kér rendes ítéletet: ott marad addig,
2220. Míg mindenre felel. Bajosan fölhoznak egyet-mást;
Hagyja, halassza; utóbb is tisztázhatja magát még,
Ő nem tágit. Sorra felel: maga ő soha el nem
Üzte Tibertust, bár több ízbe megérdemelé ez
S tán igen is enyhén tűré el vak dühe mérgét.
2225. Hogyha Mihály meg közte vetély volt, annyiban állott,
Hogy melyikök hagyjon társának többet, azonban
Egymást kölcsönösen tisztelve egyeztek örökké.
A panaszos feleket hívhatják most tanuképen.
Többször az ellenség vele nem tárgyalt soha semmit,
2230. Mint hányszor maga írta nekik meg mindig előre.
Ő nem hallgata rá, csak ezért érhetne talán vád.
Adja az ég, ne nagyon későn lássák be: mi hű volt,
S változnék az atyáknak a nézete jobbra felőle.
S hogy rég ellenzé átkelni az Addua árján,
2235. Azt a szemére miért vetnék, hogy most maga átkelt;
Mert maga hogyha javalta, meg is maga tette e lépést.
„Hogy ha javaltam is én — mondá — dics is érte
[Velencét.
- Ám a minap, ha a had át nem kelt volna e folyón
Ép a tanácsom után, biz' szégyenszemre az ellen,
2240. Mely szaladott az előbb, hátulról tör mireánk még“.
Majd állíta elé sok fül-, sok szemtanut és sok
Oklevelet hoza föl. Egyhangún szól az ítélet:
Nem fölmenteni kell őt, ámde az égig emelni.
Im ragyogón az ősz kapuján át szálla le mostan,
2245. Újra a földre alá a dicső Astraea az égből,
Míg azalatt a pokolnak a szörnye e földi világból
A szomorú árnyak közé le az Éjbe menekszik.

* * *

- Az, ki elébb súlyos vádaknak a terhe alatt állt,
Lőn most nem fölmentve csupán, de babérral övezve,
2250. És diadalmi menet közt Vérónába vonul be,

- Míg siratá az egész Oenotria mint elesettet,
 Mint kit a bosszu elért és földre lesújt a pallos.
 Hejh, hamar és nem könnyű csapásokból meg is érzé
 Serge, mit ért, mit tett Marcellus, hogyha jelen volt,
 2255. Régi erély, fegyelem, rend immár mind tova tűntek.
 Nyáj is eként tévelyg szanaszét, ha messzi a pásztor
 És kormányos nélkül eként hányódik a sajka.
 Mert hisz' az ifjak emitt vagy amottan zsoldba
 [szegődvén,
 Eltűnedeztek, egész csapatok sora ritkula folyton.
 2260. Volt szökevény is elég; ki maradt, mint Cadmusi
 [fognak
 Sarja, vizzálykodik egyre, nem áll meg a nyílt csata-
 [síkon,
 Ámde szalad rémült sietéssel, mintha kezében
 Fegyver sem voln', messze futott a kigyós lobogóktul.
 Szörnyű sebet mindjárt Placentia veszte ütött már
 2265. És e csapás az előjele volt csak a többi csapásnak.
 Míg eme várost úgy szárazról, mint a folyóról
 Ostromlá hevesen hős Sforziades szakadatlan',
 Még csak alig hogy kérte ki ez a Velence segélyét:
 Már feladá a renyhe tömeg zsákmányra, dulásra.
 2270. Még soha sem látott iszonyúbb romlást, veszedelmet
 Phoebus fénysekerén a nagy ég boltját berobogva,
 Sem amidőn földülva hevert szét Byrsa romokban,
 Sem amidőn Byrsan túltett a Numantia gyásza.
 Trója sem égett ily iszonyú romlás közepette,
 2275. Mikor az én paripám hadi népet szült a csalódott
 Pergamum ellen s titkon a víg Ilionba lopóztak
 A fenyűbordák közt lappangó thessali hősök.
 Mert mire bírvágy és mire kéjvágy s durva erőszak
 Csak vetemedhetik, az szanaszét fokozódva dühöngött.
 2280. Ajtaja nem maradott háznak; mije volt, kirabolták.
 Nők becsületje, szűz lányoknak erénye tiporva,
 És szentségtörő kéz nem kímélt templomokat sem
 És az edény, mit nem szabadott illetni az újjal,
 Most széttörve, barom heverészett ott, hol az oltár.
 2285. Nem pajzán kedvből ránták le arany köpenyét a
 Mennydörgőnek is és ölté föl játszai szeszéllyel
 Pelyhesedő ifjú, de az istenszobrok egészen
 Tűzbe dobattván, ottan az ércük, aranyjuk elolvadt.

- Más szent tárgyakat ott szétrombol a kardok acéla;
 2290. Mert kútatták, mélyük kincset rejt-e magában.
 És akiket szent éltük a Vesta leányaivá tön,
 Szerte üzék, mivel ők nem tűrhették el a szennyet.
 S mennyköveit nem szórta le rájuk az égnek az atyja!
 Hejh, baljóslatu jegy hozza létre, Placentia, téged!
2295. Míg csak a nyárfáktól árnyalt folyam elfoly alattad,
 Jaj, e napot soha sem feleded: meg is emlegeted még
 Hannibal és hada vad dúlását mint szelidebbet.
 Nem kisebb vereség sujtá a liburni hajókat.
 Oly raj száll le a Pón, aminőt bámulna a tenger,
2300. Ám amilyen későn jöve, hogy megmentse a várost,
 Oly hamar is odavész maga; mert hisz a vízre alig
 [szállt,
 Sforza reáront, féltve Cremonát. Nem jön a partról
 Semmi segély (mert fut vala, már fut Ollia árján
 Túl a velencei had); hevesen most támad a Sforza.
2305. Míg a folyóra kevés számú rajt engede, addig
 Szárazról az egész had támad teljes erővel.
 Nosza mihelyt omlik tüzeső a hajókra ropogva,
 Megrémülve hagyá a hajós nép ott evezőjét.
 Egy rész helységekbe, a más erdőkbe menekszik.
2310. Hajh, de azért még sem menekültek, rejtekeikből
 El-kiüzetvén, mind oda vész: a hajó meg a város.
 Így pusztítj' a folyóvizen el Mavors a hajókat,
 Melyeket egykor nem törtek meg a tengeri vészek.
 Ám ezalatt a velencei hadba vizzály dühe villong.
2315. És ki a sáncokból se' merészek szállni síkra,
 Benn harcolnak, csak polgári tusára erősek.
 Míg a vezérre se' hallgat a nép, fordúl gyűlölettel
 Gondnoki ellen, emezt zendülve kifosztja — rabolja
 És közáport zúdít amarra vak indulatában.
2320. Más meg alig menekülhet az éles kardok elől meg,
 Mintha egész csatarend most megbosszulni akarná
 Marcellust. Ki kereste elébb a parancsnoki tisztelet,
 Most kerülé a vezéri botot fájó gyűlölettel,
 Térni honába ohajt inkább mint tűzni fejére
2325. Harci babért. Alig is hogy szálltak a sátrak alá s már
 Bajnoki terhek alól magukat fölmenteni kérik.
 Rossz vala még, hogy szálla havonként másra a
 [tiszttség.

- Senkire sem lehetett rátolni a büntető pallost.
Minden bomladozék, míg Donatusnak a sarja
2330. S büszke reménye vevé a vezérletet át a seregnél.
Míg Vérónából ez elindul: „Adj o tanácsot
— Szól — te dicső hős, mit gondolsz, tisztembe’,
[jogomba’
Mit tegyek én és mit ne tegyek; most öltök először
Én, az öreg, fegyvert; el-elúzi a harsona álmom,
2335. Míg te vitéz harcos vagy rég, java férfierődben“
„Méltó nem vagyok én — Marcellus válaszol ekkép —
Ép te neked, ki hazánk szemefénye vagy, adni
[tanácsot.
Köznapi elmét túlszárnysz te a langeszed által.
Még sem vehetem én meg, o dicső férfi, parancsod’.
2340. Tudd meg: három fajta egyén vagyon ott a seregben.
Egy rész az öregebbek, akiknek a vére lehült már
És megrögzött félsz reszketteti gyakran a keblük,
Mert hisz’ sok vereség emléke is él a szívökben.
Mit se mernek ezek, nem tűrik, más ha merészel:
2345. Renyhén ülve remegnek a bizton létbe’ szünetlen.
Thaddaeussal egyik, vele szembe megáll a Mihály-párt:
Ifjak ezek, kiknek még rangjuk nincs a seregben.
Izzó fejjel mind nagy terveket űznek örökké,
Mert magas állást, büszke babért így elérni remélnek.
2350. Tudják jól, fennen kiabálva beszélhet az ifjú
Bármit, azért meg nem tenné, akinél van a kormány.
Tán ha meg is teszi, az semmit sem vesz, ki alatt áll
És a hibáért is nem terheli őt felelősség.
Ha a merényt tán egy kegyes isten hozza sikerre,
2355. Nos ujjonganak és emelődnek a népszerű szellőn.
Bölcs mérsékkel a két párt közt egy harmadik áll
[most,
Mint a közép égöv, mely alatt legjobb is az élet.
Itt a fagyos havat, ott az aszályt mérsékeli enyhén.
Áll az enyémekkel közbül Rubertus eképen,
2360. Hük mindketten, erélyt egyesítnék mindig eszéllyel.
Mindnyáját hallgasd ki, határozz bölcsen a végén.
Éles ítéllettel mindenkit jól ki is ismerj.
Egyre ügyelj, megmondom előre. Tibertus e férfi.
Nagy figyelemmel ügyelj, ravaszabb nincs senki se’
[nála,

2365. Nincs irigyebb sem, nincs kit a dicsvágy jobban
[emésszen.
Kész van, biztos a terv' — oh hányszor is esküszik ő
[majd,
Ám te ügyelj, ne higyj neki mindjárt hallva beszédét,
Mely mint jóslószék, szava kétértelmű, homályos;
Hogyha csatára kerül, nem tétlen, bátor a harcban.
2370. Ámde haszontalanabb a tanácsban senki se' nála.“
Oh nem is intés volt eme férfi beszéde, de jóslat,
Mely méltó vala, hogy levelére fölírja Sibylla.
És boldog lett volna az Adria városa akkor,
Hogyha meg is tartják, de csak az volt képes is erre,
2375. Ki e tanácsot adá. Ir is őszintén a seregtől
Hermoleos kérvén, Marcellust vissza hogy adják,
Nem sikerülhet semmi, ha nem tér vissza azonnal.
Mint orvos betegét kimerülni ha látja, ha tudja,
Szégyenkezve is, adja tanácsát, ámde honának
2380. Szörnyű veszélye miatt a valót nem akarta takarni.
Már-már készültek Marcellust visszabocsátni
És a Tanács a terembe bibor tógába' gyül egybe,
Míg ez alatt a hadat szétszórták, összetiporták.
Tönkre jutott a sereg, végromlás sújta le mindent
2385. És oka és szerzője Tibertus volt eme bajnak.
Állítá, hogy az ellentábort ő kikutatta,
Öltve parasztmezet és érett szőlőt kosarában
Víve a táboron át: „Most, most, kell törni reájok,
Míg fegyvertelenül és gondtalanul lakomáznak!“
2390. Keskeny rét vala, melyet egy oldalon öntöze egy láp,
Másikon egy lombos bérnek meredélye beárnyalt.
Majd a medence olyan nagy sikká szélesedék ki,
Hol egymással szembe csatát vívhattak e sergek.
Itt a velencei had megszállta e dombot, azonban
2395. Hátát nem fedezé, ha visszavonulnia kellett.
Ott hol szembe velük cölöpös védsánc vala vonva,
Mely elvágta keresztbe az utat, tán e kapúkon
Törték volna keresztül; azonba' Tibertus a perebe'
Cserbe hagyá őket, megfutnak, elúzi az őrség.
2400. Hogyha a kezdet nem, ritkán sikerülhet a vég is.
Mert hős Sforziades, aki épen reggeli mellett
Ült, amidőn így megrohanák váratlan' a serget,
Összeszedve magát, kivezette gyalog hadi népét

- És sisakos lovasit: lön csúnya futás, riadás most,
 2405. Nem lehetett szabadon többé ki se' menni a sáncból,
 Mint szárnyas madarak vagy mint a halak, melyeket
 [nagy
 Hálónak tágas szövevénye kerít be ölébe;
 Foglyul esett mind. Ritka vezér kerülé el a láncot;
 Gondnok egyik sem. A nép szabadon zsákmányolni
 [kezdet,
2410. Hermoleos menekülhete bár, de a lelki nemesség
 Hírneve fényét többre becsülte, mint a menekvést.
 Ő legutolsó volt, aki végig harcola folyton,
 S fegyveritől megfosztva vonult csak egy közel erdő
 Sűrűjébe, miként farkas, melyet elver a pásztor
2415. Nyájától, nyilzápor emitt, a molossi eb ottan
 Üldözi, nyomja; az éh itt vonja, amott meg elűzik
 És haboz egy ideig; majd ismét szembe rohan még;
 Végre az erdőség sűrű mélyébe' vonul meg.
 Még nem is ért szálló hír a néphez e nagy vereségről,
2420. Temploma legtetetjén Szent Mark atya nézve magasból
 Ellátott a liguri határra, megérzi sebé is,
 Látja meg érzi, iszonyt keltő szájtátva fölördít.
 Tengerszél és a közel föld megrázkódik e hangra;
 Megfordul sok torkolatán a Timavus ijedten;
2425. Mély barlangok ölen meg az Alpok visszafelelnek
 És a nyakán le-aláhullámozó sárga sörényét
 Tépdesi, mint a haját, fogait düh nem vicsorítja
 S csüggedten bevoná még ujjai körme hegyét is.
 Följajdulnak a társai is, Zeus szárnyasa tépi
2430. Tollazatát kampós csőrével, míg iszonyún bőg
 A bika s ottan az ember-alaknak is omlik a könnye,
 Hymnust zengedező hangok nem szólnak azonban,
 Rejtélyes kerek zaja búsan hangzik a léghen.
 Ő maga tűnődik, ha az égtől vagy ha a földtől
2435. Kérne segélyt. Lángszín szárnyakkal lendüle mostan
 És átszállva az Ets folyamán, Véróna felé száll.
 Itt Marcellus, mit se tudott bár, gondban ül épen
 Visszavonulva, magába' szünetlen hánnya-vetette
 Majd hona sok gyászát, vereségét, majd meg a rajta
2440. Elkövetett súlyos sértés bántotta, emészté.
 Ekkor a szentet (mert föl is ismeri nyomban alakját,
 Bár sápadt gond ült szépséges rózsaszín arcán)

Áhítattal elébb ő szólítá meg eképen:

„Drága atyám, te hazám egyedüli igaz menedéke,
2445. Oh mily örömmel lát szemem annyi veszély, baj
[után most,
Hisz' neked, oh egyedül teneked panaszolhatom el
[mind

Azt a gyalázatot, amellyel sujtott az irigység.

Mondd csak: merre valál, oh merre te tiszta Igazság,
Hogy a minap fejemet fenyegette halálos ítélet?

2450. Mintha bizony nem régen a Carmagnola halála
Nem lett volna sötét folt ten népednek a lelkén.
Vagy tán fájdalommal csillapítani jövél ma be hozzám
És sajgó sebemet kissé enyhíteni ohajtod
És a magam gyászát gyászolja sötét, borus arcod?

2455. Mért nem voltam is én mindig csak egyszerű polgár?
Mért éltem vagy fent a tetőn vagy mélybe taszítva?
Adj a közélettől távol nekem enyhe nyugalmat!
Hagyj te homomra, mely oly hálátlan mostan irántam
Igy haragudnom; mert nem ohajtok lenni kegyetlen

2460. Cinna, se Sylla, elég ha Scipio lészek ezentúl.
Linternum számomra e sziklatető legyen itten,
Hogyha azok, kik alatt a hajók meg a városok esnek,
Hűbbek iránta, ha jobbak előtte, ha többet is érnek.“
Szól vala még többet, de nem engedi őt az Oroszlán ...

2465. „Akkor irigyelték tőlem meg Itália földjét
Lenn a sötét Styx lányi, midőn a kegyetlen Erinys
Csúnya, galád csellel vont téged távol a hadtól.
Hejh, de nem a sebeidre jövék írt hozni ma néked,
Nem, Marcellusom, ámde növelni a gyászod, a
[gondod',

2470. S a haza új fájó sebeit föltárni előtted.

Ez bántalmaidat meg is engesztelte eléggé,
Úgy vélem, mikor a hazug és rút vádak alól már
Fölmentett téged nyílt, egyhangú szavazattal.
Foscarus sorolá föl az érdemidet maga sorban.

2475. Máskor hirnöke nom vala még soha másnak e her-
[ceg,
Vallá nyíltan, hogy mind szerte foszoltak a vádak
S bármi szoros nyomozás se vetett tereád soha árnyat.
Elmondá, kora ifju korodtól mit teve jobbod,
Mennyi verejtéket hullattál értem örökké.

2480. Hányszor dűl le hazánk, ha alá nem tartod a vállad,
Mint az Atlas terhét tartá fönn Hercules egykor.
Minthogy fölmentetni ekép szebb dics vala néked,
Mint így vádoltatni gyalázat, szünj a panasszal.
És a dacot vetkezd le. Segíté számkivetetten
2485. Hűtlen Athénjét is Aristid, védi hiven még
Alcibiades a Hont, restté nem tette Cimont sem
Atyja bilincse, halált is ivott Neokles is inkább
A bikavérből, semhogy megbosszulja hazáját.
S Marcius anyjának föl mekkora bosszut is áldoz;
2490. Oenides nejeért, bős Achilles a régi barátért.
Lásd Latium multjába' sehol sincs szebb, de dicsőbb
[tény,
Mint a számkivetett Camillus honfiszzerelme,
Ki hazatérve, elűzte a győztes gallt a falakról,
Honnét számkiveték, nem türvén el, hogy arannyal
2495. Váltsa magát hona meg, miután potom áron eladta:
Rútnak tartá ily nyomorába' gyűlölni honát még.
Ez legyen, oh Marcellus, előtted, e férfi a példa.
Már idegenné vált Caravaggia földje egészen,
Már Capitoliumunk' mind jobban nyomja a kelta
2500. És a boji mezőn van együtt összes hadi népem.
Sforza meg áttört már diadallal az Ollia árján
És azzal fenyeget, hogy birtokim' elveszi tőlem.
Benned van, fiam, és csak benned végmenedékünk;
Mert e veszélyt más, mint te, legyőzni, elűzni ki bírná?
2505. Rajta, feledve a mult sérelmét, kelj föl azonnal
És fékezd meg a büszke ligurt, o alázd meg a gögjét!
Sforza ha Leuktra után Epaminondas, aki Spartát
Megtámadta, o légy te Agesilaos, hogy az ellen
Lássa: minő más férfiakon nyere csak diadalmat
2510. S lássa honod, mit veszte, midőn elhítt a seregtől."
Szóla eként. Nem hagyta tovább Marcellus, azonnal
El-kirohan, sebtén keresé föl a Mincio partját
És feltölti legott, hol lankán hajlik az árra.
Ez sem elég, hanem itt őrséget alkot a népből.
2515. Bergamot és téged, hű Brescia, biztata szépen
Szép levelével. A rég pihenő rajt szervezi újból
Gyorsan a Garda taván. Az előbbeni harcba' nem
[egyszer
Hősi erénye kivált, de bizonynyal most vala bölcsebb:

- Mert látván, hogy azok, kik elébb bajjal menekültek,
 2520. Szerte rabolnak, mert őket rávitte az inség,
 Megfékezve elébb, majd összeszedé csatasorba
 S pénzzel látván el, szanaszét állítja fel örül.
 Aztán egymaga ment s keresé föl a bérci tetőkön
 Parisnak fiait, ki pihent maga régen a sírban,
2525. S minthogy ezekre hatott az ellenség csele, mérge,
 Megnyeri őket vagy fenyegetve avagy hizelegve.
 Mert felhozta nekik, hogy az atyjuk pusztá kalózból
 Vár ura lőn csak azért, mivel ő neki járt a kezére;
 Védte is őt teljes haderővel, a tengeri rajnak
2530. Hozta segélyét föl várába e sziklatetőkre,
 Mint atyjuknak, aként nekik is hű védnökük ő lesz.
 Őt csábos szó el nem tántorítá soha tőlük,
 Mert jótétet nem feledett el, nem soha ő még
 S visszafizette viszont búsásan is azt kamatostul.
2535. Volt ezelőtt is, volt több izbe' leverve Velence.
 Ám a fejét fölemelte megint bármekkora vészből,
 Hűségében eként a Paris két sarja megállott.
 Mindenről számolva hiven, most ír a Tanácsnak.
 Ezt a sűrű vereség már régen gonddal emészté.
2540. Éjjel-nappal mind tanakodtanak, aggva szünetlen
 Tesznek az égnek nagy fogadalmakat, oh de az üdvnek
 Tűnt a reménye: a baj zsibbadttá tette az elmét.
 Marcellus levelét olvasván, most felüdülnek.
 Mind vádolja magát ki-ki ottan, mért hogy e férfit
2545. Visszahívák a sereg vezetésétől, ki azonnal
 Látja be, mit más hosszú időre se' bír kitalálni.
 Ő az egyetlen, ő egyedül a velencei fajból,
 Kibe lehelte tüzét Prometheus égi lakából.
 Jaj Epimetheus volt csak a többinek atyja bizonynal.
2550. Mostan e férfiúnak dictatori tisztet is adnak
 Háboru-béke fölött is egyként teljhatalommal.
 Hejh, polgárok eként ily későn tértetek észre!
 Ám amidőn a hajón szélről dagadott a vitorla,
 Bezzeg kormányost mellőzni reméle a matróz;
2555. Most amidőn a vihar-rongálta hajó hasadoz már,
 Ismét régi kezekre kerül csak bezzeg a kormány.
 Hol volt, hol az elébb eme bölcs, eme tiszta belátás,
 Amikoron tüzetektül egész Insubria lángolt?
 Marcellust, kire most bíztok korlátlan uralmat,

2560. Még az elébb gyanu űzte; o mért ragadá el a jó sors
 Mindig a népet, hogy botorúl fölemelje a szarvát,
 Kétes időbe' pedig makacsul nem bíz' a vezérben.
 Marcellus vonakodva ugyan, fölvette hatalmát,
 Nyomba' kikémli, hol csak kell, szükséges az őrség
2565. Oly helyeken mindig, hol átkele könnyen az ellen
 És a szövetséges hadakat biztatja segéllyel:
 Túrják csak ki a bajt híven, kétségbe nem esve,
 Majd kiderül újból még, szerteoszolnak a felhők.
 És nem szedte a bús atya széttépett Phaëthonja
2570. Testét oly hamar össze, miként önté csatarendbe
 Marcellus minden szétszórt csapatát a seregnek.
 Ismét harci mezőn a had és már lengeti újból
 Fenn lobogónk' a Notus. Felhőbe borúl el az égbolt
 S gyenge füvet dobogó paripáknak lába tapossa.
2575. Sforza, kinek közből immár meghódola minden
 S a cenománok főszékét fenyegette hadával,
 Látva, hogy újra föláll, kit végkép hitt elesettnek —
 Tönkre nem is vágyott ő annyira tenni Velencét,
 Mint a ligur fejedelmi hatalmat venni kezébe —
2580. Marcellusnak, akit már láta közelgni a Mella
 Kristály habja felől küldött békés olajágat
 Szent szalagokkal övezve s frigyét kér ő, aki győztes.
 „Nem félszből teszi — szól — de tekintsék
 [érdemeképen.
- Mark népével hogy kényszerből harcola eddig,
2585. Abból láthatják, hogy elébb maga a diadalmas
 Kér békét tőlük, kiken ő teljes diadalt vőn,
 És mi csekély áron! Semmit se kíván az övékből,
 Birtokukat tartsák mge, övét neki bírnia hagyják.“
 Marcellus meg is írja legott mindezt az atyáknak.
2590. Erre helyeslő taps, éljenzés zúg föl azonnal.
 Kölcsönösen megegyezve a két fél így köte békét.
 „Sforza megint azt vissza hogy adja, mit elveve aztán,
 Hogy vívták a csatát, váltságul jó aranyat kap.
 Adria népe viszont pénzt s nyolcezernyi vitézt is
2595. Szolgáltatt, míg Sforza kivívja apósa uralmát.
 Azt ne fogadja egyik sem föl, kit elenged a másik.“
 Ily szerződéssel csillapult le a háboru vésze
 S bírta Velence megint a szárazföldi hatalmát.

- Ennyit akartam eléd tárnom Marcellus elébbi
 2600. Tényeiből. Teve ő ezután is sok jeleset még.
 Ám ezeket tudod ép a saját emlékezetedből,
 Mert hiszen ép ez idétt hozza tégedet Ausoniába
 Szent heliconi tüzed földjéről Pannoniának.
 Hisz jut eszedbe, segédcsapat élén e frigynek alapján
 2605. Mint mene Sforzához: mint törte, tiporta is össze
 Ő az iber erejét (e királyra hagyá fejedelmi
 Székét hátra Fülöp), mint törte, tiporta is össze
 Parma helyőrségét, idegen járomba e várost
 Mint hajtotta, holott szolgálni akarta Velencét;
 2610. Börtöne mélyéből Bembust mint tette szabaddá,
 Foglyul az ellenség ejtette e honfi barátját.
 Így leve Marcellusnak e Péter hű Culeoja.
 Culeo, kit Scipio megmentve örökre kötött le.
 A hazatért Quiritek jobban még Flaminiust sem
 2615. Tisztelték, amidőn neki Graecia váltja ki őket
 Hálából, hogy szánva bukását, fölszabadítja.
 Majd rabigába se' más hajtotta Novaria földjét;
 Nem más verte, tiporta le három harcban a gallust.
 Jól tudod azt, Sforzát mint ejti meg a Picininók
 2620. Rút csele, Marcellus ha be nem lát a szövevénybe,
 S mint őszinte barát föl nem fedi. Atyja gyanánt is
 Tiszteli ez s azt vallja, hogy őneki tartozik annyit,
 Mint Alcídának Theseus szabadulva a Styxtől.
 És aki annyit tőn azelőtt is adva tanácsot,
 2625. Most már mindeneket maga intéz, hogyha vezérlé
 Messzi a serget, avagy bátyát ostromla közléről.
 Bár egyetértő frigy köti egybe Sforziadessal,
 Mint aminő a lakonhoni Léda-fiúkat az égben:
 Mégis amint a Tanács titkon neki küldé parancsot,
 2630. Sforziades sergét haladéktalanul odahagyta,
 Téve magán köteléknek elébe a honfi kötelmét.
 Visszahívák ugyanis, mert Sforza titokba' növelte
 Fölfogadásokkal hadi népét, szegve a békét.
 Oly hamar eltűnt, hogy még észre se' vette körötte
 2635. Senki se' még a ligur hadból, sőt nem maga Sforza.
 Ő, ki bizonynal még ravaszabb volt Autolycusnál,
 Sergeivel már szembe találta a rótszin oroszlánt.
 Kétszer is így sujtott a ravasz Nero egy leleménnyel,
 Amikor egyszer csak megfordula hirtelen és ezt

2640. Távoztával, amazt jöttével játszta ki gyorsan.
 Mostan azonba' Velence frigyet köt az Ambrosidák-
 [kal.

Késő volt ez a frigy, ostromnál dúlta erősben
 Két nagy vész egyszerre Milanot: az éh- meg a dög-
 [vész.

Sok sanyarú küzdés árán bár, végre szabad lett,
 2645. Hejh, de hamar hajlítja Fülöp jármába a végzet.

És mi csekély árért küzdött érette Velence,
 Mert Cremát nyeri csak díjúl hadi áldozatáért.
 Melyben, aki legelébb Mark népét tette urává,
 Marcellus vezeté több éveken át is a kormányt.

2650. Mind jól ismered ezt, ismertebb még az előtted,
 Hogy hős Sforza alig ült még az apósa helyébe
 S haddal megtámadá Mark népe az új fejedelmet
 És Marcellus erénye bizony megdönti a trónját,
 Hogyha segéllyel nem jött voln' a királyi Renatus

2655. S Alpokról nem száll le a páncélos csapatokkal
 És vele Cosmus jött, az etrusk föld dús fejedelme,
 Cosmus, aki Crassust versenyre ha hívja, legyőzi:
 Annyi aranyt nem bírt Midas és Zeus sem esőzött.
 Mostan a béke uralg az egész Itália földjén.

2660. Sebző fegyvereket már marja, emésztí a rozsdá;
 Harsonaszó helyett gyöngéden zengnek a lantok
 És az Olymp gúnyára megejti a lemnosi háló
 Marsot. Félretevém magam is a harc viharának a
 [gondját.

Verset zengek imé s Múzsák közt csendüle ajkam.“

* * *

2665. Szóla ekép s eltünt Tritonia az aetheri fényben.
 Juppiter így akará. Föl az Iris ivén mene tüstént
 S két istennő fénye kilobban az égnek a boltján,
 Átszövén a nap a felhőket arany sugarával
 És a mezőkre lehull a légnek a harmata halkkal.

2670. Én e csodán tünődve megálltam a lelki homályban,
 Mint a Pythia áll, ha szívéből száll el Apollo;
 Már nem erősb ajkán sem a hang s nem rémit alakja,
 Arca nem ölt más színt, a fején a szalagja se rezdül,
 Nincs a jövő sem a lelke előtt, tovatüntek a titkok,

2675. Ujból ember: Ekép dermedten a földi homályban

Állék én, amidőn elszálla Minerva előlem.
Csüngtem még a szaván és még kérdezni akartam.

* * *

Most nosza, add te elé, multaknak hírnöke, Clio,
Hogy mint jött vala által a Trójaszülette Quiritek
2680. Közt Marcellusok ősi családja velencei földre.

* * *

Hogy hős Claudius ép leigázta Szicilia földjét,
Hogy rabságra jutott Arethus a vidéke először,
Mondják, hogy diadalmenetet sem tarta elébb, sem
Tért meg e bajnok a bős punokat félő Tiberishez,
2685. Míg hona sorsa felől kérdést a jós Palicokhoz
Nem teve: hogy mi lesz ily nagy háboru végzete,
sorsa?

Ősi Quirínusnak maradandó birtokot ad-e
Juppiter és ama phryg Vestának örök tüze, lángja?
S rája minő sors vár s az utódira messzi jövőben?
2690. Néma sötét éjjel keresé föl, esengve tudásra
Symaethat, melyből tölcseken át föl a légbe
Lomhán füstölög a kéngőz párája szünetlen
S egy tónak hömpölygve dagad vize, halkkal azonban
Medribe visszaesik s kelt szörnyű iszonyt a sötét ár.
2695. Párás tükre fölött a pokolnak az útja sötétlik;
Hogy Styxből bugyogott föl e tó, az nem mese többé.
Tiszta való bizonyíftja: e helyt aki tön s szege esküt,
Büntelenül még nem maradott soha senki sem itten.
Tábla merül s az esküszegőt utóléri önátka.
2700. Itt a közelbe' van egy templom, dúsgazdag az oltár.
Rajt' áldoznak ezernemű terményt, drága gyümölcsöt
Itten az aetnai két testvérnek. Ez ikreket a Föld,
Bár Junó nem akarta, hozá a világra e tájon.
E szentélybe' hevert le a római hős kacagányra,
2705. Sok kérdésire várva a választ, esdve fohással.
Szent nyugalom lepi meg s az ikerjós szóla. eképen:
Háromszög szigetünk ura, három ízbe' ki győzvén,
Juppiter oltárán tűzsz föl diadalmi ragadmányt
És ki a győzhetlen pún hőst menekülni futással
2710. Látod is és még látni fogod gyakran ízben ezentül,

Hogyha az erdei leshelyeket kikerülted eszélyyel,
 Ezt a vezért egyedül te vered meg a harci mezőkön
 És egyedül te töröd meg Elyssa erős falu várát.
 Lesz ügyeteknek sok válsága, de végre bizonynyal
 2715. Földre tiporva adót nektek Carthago fizet majd,
 Sors így akarja: midőn harmadszor büszke remény-
 [nyel

Ismét fog támadni, egyenlő lészen a földdel.
 Majd Rómának nemcsak az izzó Africa hódol,
 Ámde egész föld majd neki szolgál hordva igáját,
 2720. Ott, hol a tengerből kel a nap s tengerbe lenyugszik,
 Ott, hol örök tél nyomja, fagyasztja az északi göncölt,
 S ott is, ahol elenyész a nap árnya Syena homokján,
 Nemzetséged ülend mindaddig mindig a polcon,
 Míg nagy büszke hazád bírandja világnak uralmát.
 2725. Ámde mivel mindaz, amit alkot az ember a földön,
 Romba omolhat, bár soha még a csillagos égbolt
 Nem látott szebbet, se dicsőbbet, mint eme város,
 Mégis jönnek idők, amidőn nagy uralma, hatalma
 Porba omol s pusztán maradand csak a névnek a
 [fénye.

2730. Ámde a hitnek azért a világ feje lészen örökké
 És az emberi nem, míg csillagok égnek az égen,
 Hét dombját nem szűn' soha sem tisztelni, csodálni,
 Bár földjét gyakran letapossa, tiporja a barbar.
 Ám a sötét Clotho más székvárost sző szövőszékén
 2735. És az ital romból más Róma kel újra ki fényben,
 Mint amiként támadt a tiétek Trója porából,
 Másik Róma, melyet telepítnek a dardani sarjak.

* * *

Szemben az Altinus partjával fekszik azon hely
 Ép a Velence vizén, mit a nép *Rio alto* neven hív.
 2740. Vaj' hiszed-e, hogy e hely a szerencse tanyája leend a
 Tarpeji szirtek után, e helyet te azért o nevezd meg!
 Mert ma a víz tükrén s a napon sütkérik a bűvár
 És vizityúk játszik, vagy hálót vetnek a mélybe.
 Most hol a sátéből font gyékény libben az áron,
 2745. Hogyha zephyr leng, sorba ragyog majd ott a
 [jövőben
 Márvány-oszlopokon sok templom aranykupolája,

- Mert jön idő, hatszor perdül le azonban a század
 És húsz év háromszor is eltün' és elenyészik,
 Mikor a vad hun nép betörend a Sarmata Ister
2750. Mellől s várositok' feldúlja az Adria mentén.
 Majd Aquileja vesz el; Altina a porba hever majd
 S a veletek rokon ős Antenor városa porba;
 Városaikbul azonban a polgárok menekülvén
 Messzire nem mennek, de közel csak emitten a part-
 [hoz,
2755. Mint közös helyen összegyülemndnek e parti vidéken,
 Mint menedék szigetet gyülevész nép rendre betölti,
 Ámde e szent hely nem fogadott be, nem soha bűnöst.
 Itten azonba' hamar gyarapodván száma a népnek,
 Sorban emelkedtek föl a házak, végre hozának
2760. Törvényt és ez a hely már városi arcot is ölté,
 Majdan özönlik a föld kerekéről a nép eme helyre,
 Biztonságát majd keresendik e messzi magánynak.
 A te családod is — a Parcák szövik sorsuk eképen —
 Át ide költözik és menekülve korábbi honából
2765. Kincsekkel megrakva hajóit — megtele négy is —
 És fölevez, föl a zord Isternek a torkolatáig.
 Majd ezután meg a társ kormányra hivatva meg itten,
 Patricius leve; mert ez az osztály volt a vezérlő.
 Már az özönlő nép nem fért e kicsinyke szigetben.
2770. Most a talajt leleményes uton nyerik és gyarapítják:
 Mélyen a tengernek fenekére cölöpzetet ütnek
 És tetejébe követ hordnak föl garmada számmal
 És hogy el ne seperje az ár, nagy körben emeltek
 Nagy töltéseket a tenger hullámai ellen.
2775. Hogyha vihar támadt s a habok belecsaptak ezekben,
 Zord Nereus megtörve vonult meg a medribe' újból.
 Nem terem itt, nem, semmi, amit nem terme a tenger,
 Mégis bővebben dúskál mindenben e város,
 Mint mely a szárazon áll; mindent így szállit a tenger
2780. Sík mezején az egész földről bárhonnan e helyre,
 Mint beöelve egész földet Neptunus a karját
 Messze kinyújtva hatol be a száraznak közepébe
 S közlekedésre eként köti egybe a tájakat árja;
 Azt akará, kéklő mezején legyen úr ez a város,
2785. Ahova gyűjtsék egybe, amit csak termel egész föld,
 Mint a közös magtárba világnak garmada kincsét,

És ki-ki szükségét csak is innét kérje, keresse.
 Nem veszi, nem körül ezt fal, bástya miként Lace-
 [daemont,

- Fal lesz, fal neki és pedig áthatatlan a tenger,
 2790. Honnan elágazván átszegdelik itt e csatornák,
 Melyeken át se Titan nem bírna hatolni, se Brennus,
 Sem Porsenna se' syri Hamilcar hős ivadéka.
 Hogyha merészel majd közelébe hatolni hajókkal,
 Hősi tusán edzett Genuának egész raja elvesz
 2795. És hasadozva megült az Athesis torkolatánál.
 Fessem-e a polgári erényt meg a rendnek uralmát?
 S birtoka messzi határit? O nem volt még e világon
 Állam, amely azon egy formába' maradt meg örökké.
 Mert nem elébb a király, majd consul, népi tribunus,
 2800. Majd dictator ülend kormányán, ámde örökké
 Első szervezetét megtartja, nem osztja vizsály meg,
 Polgárvillongás két részre se' tépi a várost,
 Hogy vagy az Aventinus- avagy szent hegyre vonuljon,
 Meghasonolva a nép, ott hagyva urát, a Tanácsot.
 2805. Mint a világ testét egy törvény hatja csak által,
 Kormányoz csak is egy, de a főhatalom nem ez egyé.
 Itt a nemesnek van közösen joga ülni tanácsot
 És oly polcra so'sem jut a népnek sepreje, alja,
 Hogy a curuli zsölyét ülvén szennyezze be mocska.
 2810. Vív majd harcokat is, de vezérli csupán az igazság.
 Syria partjáról elüzetvén, büszke hatalmát
 Rettegi majd az arab, megvédi, megója a karja,
 Hogy ne hajoljon örökszép Graecia barbar igába.
 Dalmata városától megfosztja e város a Pannont
 2815. S háromszor töri meg Crétát is hősi tusában.
 Ámde dicsőbb tettét nem zengi örökre egész föld,
 Mint hogy az egyháztok fejeért száll harc mezejére,
 Ezt, amidőn székét, menekülvén a Vaticanból,
 Már odahagyva, sehol se' talál biztos menedéket,
 2820. Vendégül befogadja: legyőzve a föld fejedelmét,
 Újra a mennyek kulcsa alá veti majd a világot.
 Övele szembe csupán a dacos Genuának a népe
 Állja soká a tusát, óhajtva a tengeri fölényt,
 Végre saját révébe' legyőzve hajol meg előtte.
 2825. Féli Velencét majd Tartesus távoli árja,

Féli a föld, hol az Eurus, a föld, hol bömböl az

[Auster,

Féli a Bosporus árja, körülbe a föld mit eláraszt.

Rendíthetlen is marad ennek a földi hatalma,

Egy népnek sem adá meg a sors, hogy mind növeked-

[jék

2830. Annyi időn át. Hatszáz évig harcola Róma
S még Latium nem bírta egész Oenotria földjét.
Ősi erényeteken túltesz majd az unokáké,
Mert leigázzák majd nem egészen tizszer öt évre
Italiát: mennyit Phaëthon folyója bezár csak,
2835. Föl, magasan föl egészen a Carnok bérci fokáig.
Ekkora nagyra növekszik a híres római vérből,
Ősi családokból eredett ivadéka nemednek.
Ám ezeket mind túlszárnyalja családod erénye.
Számptalan érdeme lesz: a nevök fényének örülj hát.
2840. Új Marcellus fog támadni, kikelni porodból.
Túlszárnyalja, amit te tevélt ez tetteivel majd.
Ötször consuli és két ízbe proconsuli bárdot
Fogsz elnyerni: közember alig lesz ez annyi időn át.
Hányszor fogja dicső neved' ismételni az Évkönyv.
2845. Hogyha te Nolát, ő megmenti a Brescia népét;
Téged ahány évig fáraszt a Corinth' fala ujból,
Ő Verónát újra veendi meg annyiszor épen.
Hogyha előled fut meg először Hannibal egykor,
Annyi között ez előtt hátrál meg csak Picininus,
2850. Viridomarus láncát meg fegyvereit ha te hordod,
Ez Fülöpöt, fészket fenyegetvén, küldi halálba'.
Ha leleménnyel egyik tengerre bocsáta vitorlát,
Bérceken át csodamód szállítja hajóit a másik,
Embereket győzesz te le és csak is emberi munkát,
2855. Természetnek örök szigorát megfékezi majd ez.
Míg te vezér vagy, a pún fenyegetve riasztja a várost,
Ő meg az ellenség falait maga döngeti bátran;
Míg társiddal alig bírod azt meg is őrzeni bizton,
Mit csak hosszú tusák árán szerzetek az ősök:
2860. Ő csak is egy maga azt, ami elvesze, vívja ki újra.
Biztonságba helyez mindent vésznek közepette
S hősi tusán hódít ugyanannyit a régi határhoz.
Épen azért, ha eléri a lét sors-szabta határát
És odahagyja tűnő árnyát eme földi világnak,

2865. Őt nem a kárhozatos Zűr s Tartaros éje fogadja,
Ámde megistenül és fölszáll, föl az égi lakokba:
S ottan a csillagos égnek ölén heverészik örömmel
És örök ifjító nektárral elúzi az aggkort,
Ott, hol ürft poharat Herakles a neje kezéből,
2870. Hol Perseus, Líber s Lédának az ikrei ülnek,
S dől le Venus sarjával együtt heverészve Quirinus!
-

II. ELÉGIÁK.

FERONIA NYMPHÁHOZ (FEROGNA FORRÁSHOZ).

- Légy szent forrás anyja, Feronia, általam üdvöz!
Boldog Narnia, mert issza hűvös habodat.
Már a Rák karját is elérte a nap magas útján,
S Icarusnak ebét érezi az aszu föld.
5. Oltsd el e szomját, oltsd! a pelasz nép tikkada egykor
Ily szomjtól, amilyet Langia csillapított.
Úgy tápláljon anyád, a vizek nagy, szent, örök anyja,
Búzgó árjaid is úgy ne apadjanak el.
Vas csövön át hűvösen fakad egyre bugyogva e forrás,
10. Szívja mohón az ajak s enyhül a szomju torok.
Im, friss erő tér újra erembe s bennem a lángot,
Mely elepeszte, hogyan oltja ez isteni víz!
Ám a belekbe alig szállt még a mohó ital enyhe,
Még a homlokon ott gyöngyözik a veriték;
15. Oly sokat ért e tetőt a kanyargó úton elérnem,
S felvonszolnom ide az elalélt tagokat.
Mily kéjjel legel itten a szem bástyáin a várnak,
Melynek alatta buzog s elrohan messze az ár!
Hallani, mint zúg, mint csörtet gőzölgve szünetlen,
20. Tajtékozva a mély völgybe miként szakadoz;
S közbe barangva bejárni magas bérceknek az ormát,
Hol üde szellőknek árja körülted enyelg.
Még sem nyujta gyönyört az elébb nekem ép eme
látvány,
- Míg hő homlokomon csorga a bő veriték.
25. Áldozatul ide hozz te kövér gödölyét föl a nyájból,
Fesse meg ifjui vér itten a hab tükörét,
Itt a virágot szórd, itt Bacchos gyöngye omoljon,
És eme hálafohászt zengje szünetlen az ajk:
Légy oh Italia szent nymphái között te az áldott,
30. És te fogadd kegyesen hálaajándokomat,

- Mert a szegény halandóknak nyujtsz enyhe nyugalmat
 És ha csak érinted, éled a lázbeteg is;
 Nemcsak az ember hálaadósod, mert az az ég is,
 Csillagi fürdenek ott kebled ezüstszin ölen.
35. Ily nedvvel vegyítette a nectart szép Ganymedes,
 Más forrásvízből Mars se mosá a sebét.
 Áldozatot fogadok neked évenként meg is adván,
 Míg csak testemet át járja az életerő.
 Többre tenálad nem becsülöm Kastalia habját,
40. És nekem a Múzsák isteni ihlete léssz.
 Ámde beszéljétek nekem el hiven, isteni Múzsák,
 Honnét nyerte e víz ily csoda gyógyerejét.
 Evander Herilust leteríté hősi tusában,
 Jajjal a hős ellen tör ki a vesztes anya;
45. Jupiter a magas ég ormán meghallja panasszát
 És az ifju emitt tűn el a habnak ölen.
 Nem marad e forrás dics nélkül, messze kiterjed
 Hírneve, sőt neki már isteni rangja vagyon.
 Habja ezért kristály, üdülést a betegnek ezért hoz,
50. Ausoniában ezért él is örökre neve.

MANTEGNA ANDRÁS PADUAI FESTŐ
 MAGASZTALÁSA. 1458.

- Mint festé a barátot, a hűt, a kegyeltet Apelles
 Pella urával együtt, nagy kegy igaz jeleként:
 Így lehet, él Galeotto e képen hű Janusával
 És örökít meg örök, szent köteléket e mű.
5. Mondd Mantegna: neked Thaliám díjul mit is adhat,
 Mely dicséret elég, drága ajándokodért?
 A te műved, hogy él, hiven él még akkor is arcunk,
 Amikoron testünk porlik a sírnak ölen;
 A te műved, hogy bár egymástól messze szakadjunk,
10. Egyik a másiknak élvezi drága körét.
 Mert hisz e kép s a valódi vonások közt mi különbség?
 És mi hiányzik egyéb, mint csak a szó s a beszéd?
 Nem lehet, oh nem hübb az a kép, mit látsz te
 [tükörben,
 Sem, mit a kristály hab tükre mutat teneked,
15. Tagról-tagra a más nem más, a tiéd, igazán az.

- Izről-ízre hiven, egy az a forma, a szem.
 Mercurius volt tán az atyád és isteni sarj vagy,
 Emlőt, bár hajadon, Pallas adott teneked.
 Lángész s mesteri kéz által lett híres az ókor,
20. Ámde felette is áll lángeszed és ecseted.
 Visszaadod te az ajk tájtékját mesteri kézzel
 S così Venus képét végzi be hű remeked;
 Nem bir a természet se teremtni, nem bir olyan lényt,
 Mely ne születnék új létre az ujjad alatt.
25. Festők közt a király vagy, az első úgy, amiként a
 Történetbe vezér s áll legelől Titusod.
 Oh, ha csodálja kezed remekét majd szerte egész föld,
 S messzi vidékeket is zengve betölti neved:
 Akkor törj a magasba, az égi lakokba be bátran,
30. Ott a tejút közepén, ott, hol a csillagos öv,
 Törj a magasba, hogy ott te befesd a menny palotáját,
 Bár myriád csillag lángja lobogja be azt.
 Hogyha művészeted ott fen az égben az égnek ad éket,
 Díjad, az ég s a művészt szellemed ihleti majd.
35. Ámde a költő és a művész ikrek, kegyelettel
 Hálaadásaid és nyujtnak is áldozatot,
 És mi kivált, Galeotto meg én, kiket isteni ujjad
 Új életre teremt messzi utókor előtt.
 Addig a vers hirdesse igaz hálánkat irántad,
40. Ennyit Arábia sok illata, füstje nem ér.

A TÁBOROZÓ BALÁZSNAK A LÁZBAN FEKVŐ JANUS.
 MCCCCLVIII.

- Míg te, Balázs, ragyogó táborban messze tanyázol,
 S még se riadsz, amidőn fennen a harsona szól,
 Én az alatt lázt kapva e forró nyári napokban
 Itt fekszem s a halált várja remegve szívem.
5. Íme nem ér semmit sem távol lennem a harcótól,
 Hogyha nem enged a sors élnem a béke ölén.
 Mentem volna együtt veled én is most a törökre,
 Annnyira nem félnék itten az életemért,
 Itt váratlanul is megreszket dermedő testem,
10. Ott látom, mielőtt jönne, előre a bajt.
 Én akaratlan harcra kelek, de ti alkalom adtán,

- És nem akarva tusát messze kerületek el.
 Csellel, eszélyel emitt a csapástól meg se menekszel,
 Ám kikerülni lehet ottan ügyelve a bajt.
15. Gyöngé beteg leveretve hever mindétig a kórtól,
 Míg megtér gyakran győztesen a katona.
 Én nekem itt nincsen soha nyugtom a szörnyű tusától,
 Míg te gyakorta pihensz harci tusáid után.
 Gondtalanul játsztok, míg az Éjfél csillagi égnek,
20. Sántotok ellentől védve megóv titeket,
 Pajzson kocka pörög s a sisakból válik a serleg,
 S zeng pajzán dal a nagy tábori lángok előtt.
 Majd elszunnyadtok ti, midőn halványul a csillag,
 Rablott jószágából tel ki a bő lakoma,
25. Majd új zsákmányt ejtve egész hónapra lesz étel;
 Zsoldot sem kérnek boldogan a csapatok.
 Ám mi öröm vár rám, aki sorvadok itten az ágyban;
 Hogyha gyönyört nem okoz még a bor illata sem?
 Ízletes ételeket fínyásan megveti ajkam
30. Sűrű panaszszóval költöm ebédemet el.
 Nap sugarát elzárja az ablaktábla előlem,
 Nem szabad élveznem a szabadabb levegőt.
 Ágy fenekén hanyódik a testem; hejh, de vajjon még
 Testnek hívjam-e azt, mely csupa bőr, csupa csont,
35. Nyugtalanul takarót kérek, majd újra lehányom,
 Édes szender nem száll a szememre soha.
 Ám mindegy, ha a te vagy az én sorsom nehezebb is,
 Még lássuk egymást, adja csak azt meg az ég.
40. Vissza ha térsz, gyógyulva köszöntlek habzó pohárral,
 Tiszta fehér kövecs is jelzi e drága napot.

NYÁRI NAP DELÉN LÁTOTT CSILLAGRÓL.

- Fényes nappal hogy tűnik föl előttem e csillag
 S fényleni fönn az egen déli időbe' se fél?
 Most a heves nap még magasan hajt tüzszekeével
 Égi oroszlánnak lángzó sörénye fölött
5. És nem hagyja a földön az árnyat hosszúra nőni
 S a szerecsenre nyilat nyilegyenest veti még.
 Oly ragyogó szép nap van, az égbolt tiszta egészen,
 Felhő árnyát sem tűri sehol meg a fény.

- Minden csillag, amely ragyog az Éj drága palástján,
10. Elrejtözve buvik, elvakította a nap.
 S mégis imé ez az egy csillag sokkalta merészebb,
 Phoebustól nem fél, megveti lángsugarát,
 Mint ahogy üstökös ég peremén lángolva piroslik
 Vércivatar s dúló háború vészjeleként.
15. Oh, de te, (bármilyen neved; légy Juppiter isteni fénye,
 Légy az idali Venus drága világa maga;
 Légy új csillag, amit fölgyujtja az égre egy isten,
 Hogy fölszítsd te, ha tán lankad a nap tüze már;
 Boldog, aki egyedül nem buvsz el Phoebus elől sem
20. És ki nem vagy az Éj díszé, világa csupán,)
 Gyászt ne jelents, ne idézz föl vészt, inkább sugaraddal
 Űzd el, hogyha veszélyt hozna a sors mireánk.
 Saturnus meddő hidegét, bűsz Marsnak a lángját
 Szépen mérsékelj: s enyhe szelídre javítsd.
25. Tedd, hogy az Arcturus, sem a Kos ne ártson a földnek,
 Arcturus vihara s Kosnak a sok vize ront.
 Érő szőlőt el ne verjen a Scorpio jéggel
 És ne aszalja ki az Eb tüze mind a vetést;
 És a hajóst ne hányja, ne űzze viharral Orion,
30. Karddal rettenetes s az buzogánnyal e hős.
 Castor is ójja a vad hullámoktól a hajókat
 S jussanak el bizton révbe a Göncöl után;
 Szántóföld a magot még százszorosán kamatozza;
 Adjon a víz halat és a levegő madarat!
35. Általad e háborgó világba oh térjen a Béke,
 S zárja örök zárral Janus a fegyvereit!
 Hozz te, oh, hozz az egész föld minden népnek
 áldást,
 Ámde leginkább nézd Pannonia nyomorát.
 Verd a nyilas törököt, túl a Phryxus vésteli öblén,
40. Hejh, a Dunán közeleg, hozva hazámra veszélyt!
 Tedd: a királyt uralja az úr, míg ő csak rendek
 Bölcs akaratja után hajtsa királyi szivét.
 Így bámulja, csak így a világ szép rózsavilágod,
 Így ne temesse soha alkonyi hab tüzedet.

THRENOS DE MORTE BARBARAE MATRIS A.
MCCCCLXIII.

- Mit panaszoljak? o hol lelek írt sajtó sebeimre?
Könnýáztatta az ágy, hol kiterítve anyám.
Gyászos e nap bár s az lesz, amig csak élek, örökké,
Ámde az emlékét védje a szent kegyelet,
5. Bárha a nap heve is tikasztana Libya síkján,
Vagy dermesztő fagy nyomna a Göncöl alatt.
Mert valahányszor az év meghozza csak e napot ismét,
Fájó keblemben felszakad újra e seb.
S újból elsíratom, sírját feldíszítem újból,
10. Szent kegyelettel ekép róva le hálaadóm.
Rajtad a bélyeg, előttem örökre sötét jegyü nap lesz,
Melyet a december hoz vala tizedikül.
Éji homályba borult napnál is lesz te sötétebb,
Bárha az égboltozat fénye mosolygana is.
15. Most a ruhád ugyan a temetéshez egész oda illik,
Mert hisz a fény tovatűnt, arcod is elkomorult.
Fénysugarával a nap nem törheti által az égnek
Sűrű fellegeit, éji homályban a föld.
Ily temetéshez ilyen zordon nap jobban is illik,
20. Fájna a fény, a derű ott, hol a máglya, a gyász!
S ezt is a fellegűző bús délszaki szél teszi értem,
Önként sír maga is, bűgva siratja bajom.
Mondsza, December, mért is üldözől annyiszor engem,
S mint bűsz ellen, mért törsz gonoszul te reám?
25. Hát nem volt-e elég a csapás, hogy drága Guarinom
Elragadád? Újból új sebet ütsz szivemen?
A rohanó év kétszer hat fia közt legutolsó
Vagy te, akit gyűlöl és átkoz az ég meg a föld.
Fényrabolva az éj óráit hosszúra nyújtod,
30. És a nappályát csak rövid útra szabad.
Lomha hideg köd száll le a tájra, te fáknak a lombját
És a mezők színét dűlva lefosztogatod.
A te havadba', December, a nyájak nem legelésznek,
S csacska madár dala nem csattog a berkek ölén.
35. A te műved, hogy jég beborítja a folyamok árját,
Utat nyitva a vad, bűsz török ellen előtt.
Téged szentele a Geniusnak a vakhitű ókor,
Jobb lett volna te légy szent sír az árnyainak.

Hajh, de mit ér a panasz! Nem vétkes az év, nem a
hónap,

40. Melyeket elhoz az ég tengelye fordulatán.
Ti vagytok, ti az én gyászamban a vétkesek inkább,
Csillagok, a Végzet szála tinálatok áll,
Töletek az élet s a halál függ, kényetek intéz,
Bármit akartok, alant hódol e földi világ.
45. Égi lakók, ti miért szegezétek az égre az ártó
Csillagokat s bolygó bolygani mért erede?
Hisz a halál a beteg halandót üldözi úgy is,
S önként hagyja el az Élet a test hüvelyét,
Hogyha az égi jegyek csak is ártanak, akkor az égnek
50. Fénye miért van s nem egyszínű pusztá mező?
Ámde barátim, most a vigasz nem nyújt nekem enyhét,
Kár fáradnotok, oh, hagyjatok is vele föl.
Nem könnyű forró haragot se lehűtni beszéddel,
Orvosnak kezit az új seb alig türi meg,
55. És sebem, érzem, olyan, melynek még hosszú idő sem
Hozza meg írfát, nem, nem heged az soha be.
Hogyha találkozik, aki e nagy gyászt tartja hibának,
Vélve, hogy asszonyhoz illik a gyáva panasz:
Ismeri-e az a nagy s az örök természeti törvényt?
60. S tudja-e, hogy hajdan mit teve a kegyelet?
Coriolanus kész vala már sujtolni hazáját,
Ámde a jó anya esd, s enyhül a bős harag is.
Sertorius száműzve menekvén Hesperiaába,
Legfőbb gondja neki akkor is anyja vala.
65. Két szicil ifju vivé szent terhét, drága szülőit,
Míg a háborgó Aetna okádta tüzét.
Nemcsak Sparta beszél kegyeletről, hirdeti Argos,
Hogy mily drága fogat vitte az édes anyát.
S nem a szülékhez volt csak a régi idő kegyelettel,
70. Hálás volt a derék dajka iránt is e kor.
Cajetát kimentí a hős a trójai vészből,
És a latin kikötő ezt a nevet viseli.
Accát ünneppel megszenteli, tiszteli Róma,
Csak neve nőfarkas, keble az asszonyi volt.
75. Juppiter a kecskét, aki dajkálá, fölemelte,
Csillaga fénylik fönn most is az égnek ölén.
A Hyadok Bacchos háláját hirdetik ott fönn,
Szép kikelet ha közelg, a Bika fénye ragyog.

- Senki se mondja azért, ki elért már hosszú öreg kort
80. És azután hal meg, nincs a sirásra se ok.
Évet az őszintén szerető szív sohase számít,
Nem lesz öreg neked az, kit te szeretsz igazán.
Én ne sirassalak, én ne o téged, drága anyám, kit
Hatvanas évbe visz el tőlem a szörnyű halál.
85. Hisz befogadván, kebled alatt fiadat te viselted,
Míg a bolyongó Hold tíz havat elhoza már.
És a szülés tán szét is tépi a jó anya testét,
Ha Juno nem hoz égi segélyt teneked.
És a szülöttet lágy, puha karra emelve te hordtad,
90. S csüng vala emlődön a csecsemő ajaka.
Úgy ölelél, oly hön szoritál kebledhez, anyám, te
Mintha lettem voln' egy fiad én egyedül.
Volt még kettő. Oh de ne bántson azért az Irigység,
Hogy testvérim közt én a kegyence valék.
95. Jós-e az anyai szív, jósjelt veszen észre szülöttén?
Vagy neki legdrágább, ki legutóbb született?
Így amidőn biztos léptekkel járni tudék már,
S selypen nem dadogá gyermeki ajkam a szót,
Engemet a tanító vett által tőled azonnal,
100. Nem hagytad tétlen töltenem el az időt.
Mindaz, amit a szövés, a fonás útján te szereztél,
A tanító mester díja, jutalma leve.
A tudomány elemét oly vággyal szívta be lelkem,
Hogy hamar én a jövő szép jeleit mutattam.
105. Ekkor küldé fivéred el engem az Ausoni földre ...
Múzsák laktak ama messzi vidéknek ölén.
Városait keresém föl emitt a velencei tájnak,
Míg útján fordult ép tizenegyszer a nap.
Ennyi sok év folyamán te utánam hányszor epedtél,
110. Aggodalom hányszor megzavará örömöd!
Ámde midőn az ital földről én már haza jöttem,
S én oly fiatalon főpapi székre juték,
Házam volt teneked legdrágább hely a világon,
Hol az öregségnek napjait éldegeléd.
115. Itt szerzél nekem oly sok szép örömet te gyakorta,
Szótt-font untalanul, bár remegett a kezed.
Ámde foná Klothó is már számodra a végső
Szálakat és élted vége közel vala már.
Összejön a szomorú hír hallatára a szomszéd,

120. Összegyül oly sok nép, hogy a terembe se fér.
 Lányrokonid sírtak, kiknek gondját te viselted,
 Sírt lányod, neki volt tiszte befogni szemed.
 Én a nehéz harcot könnyítém enyhe vigasszal
 És színlelt mosolyom leple takarta a bút.
125. Mert ha te látod, a gond arcomra miként veti árnyát,
 Aggaszt aggályom s így fokozódik a baj.
 Ám a nehéz kórban se feledted, hogy te anyám vagy ...
 „Nem fáj, — ezt susogád — hogy ha te élsz, a halál.“
 És engem keresél te homályosuló szemekkel
130. S haldokló ajakad még nevemet rebegé.
 És azután lelked szárny-bontva kiröppen az ürbe
 És a meleg nyoszolyán hagyja hideg tetemed.
 Oh jaj, anyám, mért hagysz el, mért hagyod itt te
 [szerencsém?
 Kellene most jóllét, fény közepette hogy élj.
135. Most, amidőn fiadat boldog sors környezi, mostan
 Kellene élvezned, hogy milyen édes a lét.
 Annyi hugod van, s ki hajadon még, benned anyát
 veszti,
 Példádon tanulá, hogy mi a női erény.
 Mostan ezeknek gyöngé korukba ki lesz kalauzok,
140. S szűzi szemérmőknek gyámola, őre ki lesz?
 Édes anyám, gyászom jeleit te fogadd szeretettel!
 Nem pompás emlék hirdeti bánatomat,
 Sem Mausoleus fényes sírboltja nem őrizi
 Drága porod hantját, sem csodaszép pyramis.
145. Zeng csak a szent zsoltár, a tömjén illata száll föl,
 És csak a gyásznének szomorú dallama szól.
 Íme koporsód mily gyásznép kíséri menetben
 S a szent tornyokról zúg a harang azalatt,
 Számtalan oltáron fölgyújtva lobognak a gyertyák,
150. És az egész templom zengi a requiemet.
 Én magam a főpap, jelenek meg ünnepi gyászban
 És viszek a sírhoz drága kegyáldozatot.
 Bár hiszem azt, hogy a menny befogadta a lelkedet ott
 fönn,
 Ha valahol jutalom várja az igazakat.
155. Életed ártatlan vala, szennytől ment, csupa jóság
 Voltál az emberek és kegyes az Isten iránt.
 Hogy mily igaz hívség köte téged édes uradhoz,

- Nem bizonyítja-e ezt az örök özvegyi gyász?
 Míg özvegy maradál s őrizted az özvegyi fátyolt,
 160. Őszt hármat csatola négyszer öt évhez a nap.
 Így ha te hajdan az ős Quiritek közt élsz, koszorút
 nyersz,
 Szűzi szemérem e szép, ritka jutalma diszít.
 És eme tiszta, e szép multhoz méltó vala véged,
 Szép a halála, kinek szép vala élete is.
 165. Mit csak a szent vallás rendel, hiven azt te betöltéd,
 Láncaitól szabadon szellemed égbe repült.
 És most, édes anyám, Isten veled! Égi lakodban
 Oh könyörögj értem, kit köt e földi világ.
 Újra találkozom én ott fönna a magasba' tevéled,
 170. A nagy Itéletkor majd ha a harsona hív.
 Addig is nyugodjál békén sírodnak ölében,
 Nyugvó hamvad o ne nyomja fölötte a kő!

FELELET ANT. CONSTANTINUS MÁTYÁSHOZ IRT
 KÖLTEMÉNYÉRE.

- Hű Constantinusom, te a Múzsák drága kegyeltje,
 Te, ki az égig emelsz engemet és az atyám,
 Írod: a hír azt tartja egész nagy Italia-szerte,
 Hogy szent harcba megyek küzdeni szent hitemért:
 5. S száll csatasíkra velem Pannónia ifju virága,
 Szállnak a főnemesek és követik lobogóm,
 Mostan a hír a valót terjeszté célzataimról
 S csalva csalárdul nem áztat a kósza beszéd.
 Mert hisz a harc mezején töltöttük ez évet egészen
 10. S vívtunk hősi csatát, zengened érdemeset.
 Ép haderőt gyűjték honi partján szőke Dunánknak
 S készítők éber gonddal a Mars műveit,
 Ím azalatt Ali bég bízván erejében, a Száván
 Átkelvén, a Szerém földet előnti hada.
 15. Hitte, dicső diadalt szerez azzal, hogyha merészen
 Ép a szemem láttán lába tiporja hazám.
 Már dús zsákmányt visz diadallal, mint aki győztes,
 Már a vizen kele át, hol menekült azután.
 Mostan e perche vevé csatarendimet észre, legottan,
 20. Bár a sötét éjféli árnya, homálya fedé,

- Nosza legott csapatit hadirendbe vezérli a harcba.
 Dob pörög itt, meg amott fennen a harsona zúg,
 Bősz dühvel tör, ront egymásra a két had azonnal.
 Van ropogás, s a mezőn folynak a vérpatakok.
25. Háromszor fordít Victoria arcot, az ellen
 Háromszor tör elé s fut ugyanannyiszor is.
 Ám mikor a hajnal fényében csillan a dárda,
 Megzavarodva megint, újra futásnak ered.
 Nagy rész harci mezőn esik el, más rész meg az árban
30. Fúlád, sok van, aki bús rabigára kerül,
 Őmaga is bajosan menekül sebesülten az árból,
 Zsákmányát ismét bírja előbbi ura.
 Ám e csapás sem bírja dühét csillapítani mégsem,
 Sőt a legyőzöttek szégyene szítja tüzét.
35. Gyorsan gyűjt hadat és a Dunán hamar átkele újból,
 Sujtja megint vereség és elüzetve szalad.
 Meg nem elégedvén a sajátom védeni pusztán
 S föl nem használnom, hogyha nyil alkalom is,
 Ellenség földjére török be hamar vad erővel.
40. Sergem előtt megy a Félsz, háta mögött meg a Gyász.
 Mysia drága javát földüljük szerte barangván,
 Gradivus vassal, Mulciber tűzzel emészt.
 Zord Ali nincs sehol és a töröknek serge sehol sincs,
 Nincs egy ijász se, lovas kopjaveető se sehol.
45. Hogy csatasíkra ki nem szállt vélem szembe az ellen,
 Gyeplőt fordítván, már haza tér seregünk.
 Ámde mivel zöld volt a mező még szerte a tájon
 S nem gátolta a zord tél sem a hadviselést,
 Megpróbálni megint a szerencsét hévvel ohajtám,
50. Istennek, ki segít, cserbe se hagyni ügyét.
 Illyr rész az a föld, mit Bosznyáknak hív a köznép,
 Bár csupa bérc, de azért dús sok ezüstje miatt,
 Nincsen is ott rétek zöld síkja se tarka virága,
 Nincs se vetés sem, amely dús aratást is adand,
55. Zord hegyek, égbetörő magas ormok, szirtfok egész
 föld
 És sok vár meg erőd áll fenn a bérci tetőn.
 Itt eme vad, bevehetlen erőd-védette vidéket,
 Mit nem rontana szét égnek a mennyköve sem,
 Bősz Ali ép eme nyár folyamán kerítette kezére,
60. És fejedelmének vágta fejét le vadul.

- Megrohanom s im a székhely azonnal hódol előttem,
 Majd azután szanaszét dűlni megosztom erőm,
 Mit nemrég belevék, egy vár fenyegette a várost,
 Őrség védte kemény s jobban a helyzete még.
65. Sok dörgő ágyút a fal ellen irányzok azonnal,
 Ámde ily őrséget meg nem ijeszt hadigép.
 Mondjam-e el neked azt, mint zúdit a bástyafülszökről
 Nyílfáport, aminő télen a hóvivatar?
 Mondjam-e, éjszaka is hányszor ki-kitörték a várból
70. S mennyit szenvedtek tábori őrhelyeim?
 Őket nem gátlá a süvöltő északi szél sem
 És nem a fagy, nem a zord téli csikorgó hideg;
 Míg megtörte az éh, a szünetlen szomj meg a munka
 Végre az őrségnek durva, kemény kebelét.
75. Eljött végre a nap, melyen a Szűz szülte az üdvet,
 S jött az ohajtva remélt vármegadásrul a hír,
 Bár kimerülten is ott mink kettős ünnepet ültünk,
 Mert kétszer született üdv minékünk e napon;
 Elvégezve e hősi tusát azután hazatértünk.
80. Ám nem adom magam én még pihenésre soká,
 Mert ha zephir csókján a folyó jégkérge fölenged
 És a mezőnek is ő szép puha pázsitot ad:
 Zöldellő térség látandja táborom újból,
 Gyül számomra talán újra had, újra segély.
85. Írod, nincs a kerek földön számunkra, sehol sincs
 Oltalom és hogy ügyem gyámola senki se lesz.
 Gallia szunnyadoz és nem bánja Iberia Krisztust,
 Polgárvillongás dűlja az angolokat,
 Léha tanácsot tart a gonosz Germánia folyton,
90. Árul, vesz, meg elád egyre az itali nép,
 És nem emészti a gond egyedül csak a büszke Velencét,
 Kit szent eskütevés, frigy csatol egybe velem.
 Rég hallottam a hírt, hogy készül harcra serényen
 Indulóra vizén már egy egész raja vár.
95. Ámde merőben más helyzetbe van itt ez az ország;
 Tétlen lenni se tud és ha akarna se bír.
 Mert a közel szomszéd hozzánk, a török nem is enged
 Nyugtót, sem békés életet és pihenőt,
 Épen azért fogom én üldözni szünetlen örökké,
100. Míg szándékomnak kedvez a végzet is.
 Búzdít édesatyám fenséges alakja szünetlen,

- Buzdít, lelkesít a szent hit örök szava is.
 Így tevé esküt a pún a római ellen örökre,
 És a gyűlölt phrygen így állt az Atrida boszut.
105. És fel nem hagyok én soha, nem amíg élek e harccal,
 Míg csak a phryg vizen át nem menekül a török,
 Mert ő nemcsak a hunt készül kiirtani végkép,
 Ám aki csak Krisztust tisztel a föld kerekén.
 Bírni ma Hesperiót óhajtja, kívánja leginkább,
110. Mert az övé lesz a föld, erre ha tesz rabigát,
 Mert ha igába hajolt a Kelet Rómája előtte,
 Büszkén azt hiszi, hogy rabja lesz a Nyugaté.
 E Rómát tűzzel-vassal földültni szeretné,
 Mint rég tette a gall és azután a geta.
115. Rajta tehát, nagylelkű latin, ne aludj, nosza kelj fel!
 Ősi dicsőség veszni örökre ne hagydl!
 Mit csak a nap látott, ha keletre, ha szálla nyugatra,
 Mind az a föld valaha ősid uralta csupán
 És a világ ha bukik, ki segítsen előbb a világnak,
120. Mint akinek keziben volt a világalalom?
 Hát nem szégyen-e, hogy ki a nyelved mestere, anyja:
 Graecia barbár szót törni, dadogni tanul?
 És hogy Rómátok gyönyörű nővére, leánya
 Űrnőből rab lett, barbar igába hajolt?
125. És ha nem indít már, nem hat meg a régi dicsőség,
 Hogyha határodon áll ellened, az se riaszt?
 Gallia ha szunnyad vagy Ibéria, nem csoda az még.
 Mert nem környezi ám még egyiket se veszély.
 Merjem-e hinni, hogy épen az angol jönne segéllyel,
130. Ő, akit elválaszt távol az Óceán is?
 Szívvel nem hajlék soha sem Germánia hozzám,
 Sőt inkább akadályt gördíte mindig eléem,
 Titeket énelem úgy a közös vész, mint közös ellen
 Egybeköt és egyesít még a közös szeretet,
135. És hiszem is, mindent hogy Italia egymaga adhat,
 Hol nép annyi tanyáz és lehet annyi vezér.
 Ott a versengő Germánia népe, hatalma,
 Szerte a tusc földön sok szabad állam is ott,
 Ott, aki Rómával mérközni bírna, Velence,
140. Honnan a tengereken száll a liburni naszád.
 És a nagy Alfonz ősi, királyi családja is ott van,
 Melynek uralma alatt áll ma a régi Tarent,

- S ott van atyánk, Pius is, akinek legfőbb a hatalma,
 Mert hisz Róma s a föld főpapi botja alatt;
 145. Ott, aki békésen kormányoz, Ferrara, téged,
 Ott, ki vezet téged, Mantua, harciasan.
 Vannak még sokan, akik erényben, erőbe' kiválók,
 Ámde a legdicsőbb mégis a Sforza neve:
 Van Latiumnak kincse tömérdek; tán az egész föld
 150. Minden népe se bír, mint ez egy, annyi vagyont.
 Törjünk hát a futó ellenre együttes erővel,
 Szép koszorút ad a föld, szép koronát ad az ég.
 Mert az örök üdvösség vár az egekbe jutalmul
 S ránk pazarolja a föld számtalanul javait,
 155. Ám ti hoztok akár nagy, akármi csekély segedelmet,
 Nem hagyom el sohasem drága hazám s a hitem.

MIDŐN BETEG VOLT A TÁBORBAN. 1464.

- A táborba jövék ide lanttal, mégsem a kópják
 Zápora, sem a török gyors paripája riaszt;
 Ám iszonyú láz lángja gyötörve emészti a testem,
 Vasnál metszőbb tűz égeti, dúlja valóm.
 5. Hogyha te élsz Prometheus, legyen átkos az élted
 örökké
 S nyomja porod nehezen, hogyha halott vagy, a kő.
 Mert te az emberi faj nyavalyáinak ősoka voltál,
 Tőled eredt romlás, tőled a vész s kora gyász;
 Míg teelőtted kórt, nyavalyát nem sinyle a test még,
 10. Láz heve nem gyötré, nem hasogatta a kín.
 Ősi vadonba lakék akkor még szerte az ember
 És a vadak közt is háborítatlanul élt.
 Ág eledelt ada, hús forrás kínálta itallal,
 Barlang nyujta lakot és puha gyp nyoszolyát.
 15. Nem kutatá még senki se gyógyerejét a füveknek
 S rejtett nedve miatt senki se ása gyökért.
 Nem vegyített a tudós gyógyszerre több folyadékot,
 Sem mester keze nem vágta ki még a sebet.
 Illatszert nem vitt a hajó, mint drága rakodmányt,
 20. Mit a Vöröstenger messzi vidéke terem.
 Egyszerűen, de a rossz nyavalyáktól mentesen éltek
 Végzet elé vágván, nem sietett a halál,

- Ámde a hosszú öregkor után jött el csak az óra,
S szender szállta meg a roskadozó tagokat.
25. Égi lakából hogy lelopád te a napnak a fényét
És rablott tüzed itt szítja a föld fia már:
Épen azóta csapott le haragja a bosszus egeknek
S szörnyű dúlással szerte dühöng a halál.
Méltán függsz te tehát kinok közt Scythia szirtjén,
30. Hol a világot örök hősivatag fedi el.
És ne dicsérje azért Heraklest senki, hogy íja
Pengve röpítve nyilát, mélybe zuhant az ölyű.
Hejh, de miért a közös sors ellen eként kifakadni,
Méltán függsz te tehát kínok közt Scythia szirtjén,
35. Esztelen én, ott hagyva magányt, ott hagyva
[nyugalmat,
Harcba jövők, hol a kürt s harsona zeng riadót.
Itt Tusa és halavány Félsz, itten az éktelen Inség,
Itt a Düh, itt a sötét arcu Halál fenyeget.
És hiszem azt, hogy a nap, hogy a lég, hogy a por s
[az esőzés
40. Ártott meg nekem, úgy zaklat az élet e helyt.
Hejh, jó volt heverészni az árnyas tölgyfa tövében,
Vagy hol a bérci patak csörgve, csobogva zajong;
Olvasmányba merülve el-elringatni a lelket.
Vagy le-leszedni, mivel drága gyümölcsfa kínál.
45. Mondták is sokan azt, örvöngsz, ide, mondd, mi
vezérelt?
Megkérdezted előbb satnya erőd, te ujonc?
Mint illett a vitéz Achillhez a skyrosi gyapju,
Vagy Heraklesnek hősi kezébe guzsaly;
Épúgy illik a kard neked, ércsisak úgy a fejedre
50. És kőrisfanyelű dárda kezédbe is úgy,
Hejh, de a bölcs intésre ügyet nem vetve öveztem
Lábpáncélt s övezék hősi tusára acélt.
És mellemre nehéz ércinget is ölteni vágytam,
Ércellenre törék énmagam is csupa érc.
55. Hát meg is érdemlém eme sorsot, hogyha kivántam
Szállni a sátrak alá: im hadi bérem, e kór.
Míg szólok, fázom s a hideg fut testemen által,
Érezem, a kitörő láznak előjele ez.
Kékül az ajkam, dermed az orrom is és didereg már
60. Arcom, amint a hideg meglepi tagjaimat.

- Fázik a láb, fagyosan már megmerevülnek az ujjak,
 És sebesebben ver, mint az előbb, az úté.
 Hányjatok uj takarót remegő testemre, ti szolgák,
 Hogy lázamba megint messze dobáljam el azt.
65. Ím lobog újra velőm, gyötör, éget láz heve újra,
 Mintha a kénnek gyúl lángra lobogva tüze,
 S nem lobog oly hamar el eme láng, mint lobban a
 [tűz és
- Ellobog újra hamar, tápja ha asszu levél.
 Egyre emészt eme láng, szakadatlan dúlja velőmet,
70. Vidd hamar, oh szolgám, nem tűröm a takarót.
 Bennem az Aetna tüzét szitogatja szünetlen egy Isten,
 Vagy belemen rohan át a lobogó Phlegethon,
 Égek, ah égek, hogyha barát vagy on itt közelemben,
 Hűs vizet adva hamar oltsa a szomjamat el.
75. Mert annál, mit rejt Pactolus, a Tajo, a Hermus,
 A hűs vízből egy kortynyi ital becsesebb.
 Épen így éghete Oita hegyén a tirynthosi hős is,
 Amikor a Nessus öltönye rátapadt.
- Mit vétettem, o mit? Boszutok mért sujt, ti kegyetlen
80. Istenek és mely vád terheli árva fejem?
 Mert hisz a bűnt ha ti üldözitek, rablót seregestül
 Sujtson jobbotok és írta az esküszegőt.
 Én, az Apollon papja, fohászkodom, adjatok addig
 Éltet, amíg műveim szárnyra bocsátom elébb.
85. Van sok versem, amely kész, csak végső simitást vár,
 Van, mely félbemaradt s várja a befejezést.
 Hogyha tehetség és ha virágzó szép fiatalság
 Hat tireátok, hajh, úgy lehet élni jogom.
 Hogyha hibáztam is, el soha sem tagadom, de hibám
 [csak
90. Botlás volt, de a bűn szennye nem éri nevem.
 Ám ha nyom is vád, oh ne feledd kegyes Ég el a
 [vétket,
- Megszűnik, ha a bűnt bánva, vezeklik a szív.
 Hajh, de hiába száll az imádság, zordon a szörnyű
 Atropos és elvész szélnek eresztve a szó.
95. Érezem, itt van a vég, közeledbe jutottam Enyészet,
 Elfogy már napom és szellemem el, tova száll.
 Oh egek, oh ti hegyek, pázsitborította mezők ti.
 Kristálytisza habok, lombkoszorúta tetők,

A ragyogó napfénnel együtt elhagylak, utánam

100. Nem marad emlék más, mint csak a pusztá nevem.

Hajh! hogy nincs közelembé fivérem, nincsen a nővér,
Aki befogja szemem s elvigye hamvaimat.

Boldog, oh boldog vagy te szerelmes, drága anyám,
[hogy

Elköltözve korább, nem temeted te fiad.

105. Jaj, ha te itt volnál, ha te látnád, vagy ha a gyász hír
Érne, mit is tennél, drága, szerelmes anyám?

Gyorsan, elém a viasztáblát hozzátok azonnal,

Végakarátját hogy még kifejezze e szív.

Sírt nekem édes, drága barátim, ássatok ottan,

110. Hol legharmatosabb és legüdébb a mező.

Lombos fák közepette, ligetnek az árnyas ölében,

Hol táncot körül a szép Dryadok kara lejt:

Hol szakadatlan lágy fuvalommal kelnek a szellők,

Édesen a panaszát sírja el ott a madár.

115. És hogy a sírnak ölen majd névtelenül ne feküdjem,

Meghagyom, ott eme vers légyen a síriratom:

„Janus nyugszik e helyt, a legelső, ki a Dunához

Hozta le a Helicon ormairól a babért.

Hagyd, o kajánság, érje halottul bár e dicsőség,

120. Mert hisz Irigység már nincs a halottak iránt.“

AZ ÁLOMHOZ.

Cimmeri völgybe' ha fekszel avagy ködös éji

[homályban

Napnyugton nyugszol jó puha ágynak ölen;

Vagy ha leköt Lemnos, harmatba fűrösztve a tested,

Pasithea forró, isteni, lágy kebelén;

5. Vagy lakomázva ha ülsz a Juppiter asztala mellett

Fönn, hol az égi lakók boldogan élnek együtt...

(Mert Orcushoz alá ki bocsátana ily szelid istent?

Pokla sötét iszonyún és csupa szörnye vagyon.)

Jőjj szelid Álom, o jőjj, ki király vagy a földön; az

[égben,

10. Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!

Már hetedízben kél föl a hajnal elűzve az árnyat,

M'óta kemény ágyhoz kötve gyötör nyavalyám.

- Kínos e kór, de bizony kínzóbb, hogy aludni se bírok,
Amire virrad a nap, már kimerült az erőm.
15. Testem már nem test, az csupa bőr, csupa csont már,
Arcom is, oh nem is arc, arcnak az árnya csupán.
Le-lecsukom szememet, hívogatva, ohajtva az álmot,
Hejh, de az elkerüli a lecsukott szemeket.
Folyton ijesztő szörnyalakok tűnnek föl előttem,
20. S rémítőn néznek Styxnek az árnyai rám,
Milyeneket látott Alcmaeon, láta Orestes
És ki Remust megölé, lát vala Romulus is.
Szívtelen istenek! Íme mi könnyen szunnyad a fóka,
Íme a morga egész tél folyamán aluszik.
25. Hát nálunk becsesebb gond néktek az oktan állat?
Hát ez az emberi faj nem rokon-é veletek?
Bezzeg harminc évet aludt át Endymion, mert
Benne talált örömet Luna szerelmi heve.
Jöjj szelid Álom, o jöjj, ki király vagy a földön, az
[égben,
30. Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!
Mindent megpróbáltam, amit csak az emberi ész tud,
Ám bajom ellen szert hasztalanul keresék.
H'jába vevék rózsát, violát, mentáknak a magvát,
Bódító csalmatokat és fanyar ízű csucsort.
35. Illatozó aloé s a szerény kakukfű se használt,
És sok drága kenőcs sem hozza enyhületet.
Még mákonynak sem volt én rám semmi hatása,
H'jába kisérték meg bódító nadragulyát.
Tán bizony elbírnám ama rossz viperáknak a mérgét,
40. Mely, Cleopatra, neked szörnyű halált okozott,
Nem zsongítana el csábjával még a Syrén sem
És a csodás Circe bűszere, balzsama sem.
Nem ha varázsvessződ érintene, Hermes, amelytől
Mély szenderbe esett Argos, a százszemű szörny.
45. Jöjj szelid Álom, o jöjj, ki király vagy a földön, az
[égben,
Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!
Téged anyád, a nagy Éj, Lethének szül vala partján.
Csillagfedte lepel fényle sötét kebelén,
Szárnyakat ölte bokádra, fejedre meg ő ada szarvat
50. És testedre piros mezt szőtt teneked.
Társakat is hozzád méltókat rendele melléd:

- Köztük a Bágyadtság s az üditő Nyugalom
 És Feledés kísér, ki a tépő gondot elűzi
 S mint tekenős cammog tétlenül a Pihenés.
55. Ám legelőbb is a mély Csöndet rendelte temelléd,
 Hogy tőled távol űzze a zajt, meg a neszt,
 Bárhova méssz, ily társaknak közepette, hatalmad
 Szüntelenül leigáz mindeneket, ki csak él.
 Jöjj szelid Álom, o jöjj, ki király vagy a földön, az
 [égben,
60. Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!
 Barlangodnak ölén későn ébreszt föl az Alkony
 És keltében a nap vissza odudba riaszt.
 Nappal vagy magadé vagy Bacchus māmora tölt el
 És ében fekete ágyba' pihenve heversz.
65. Éjszaka szállsz tova lány puha szárnyon szét a
 világba,
 Mákot szedve te hintsz szenderítő magokat.
 Hullton hullnak ezek s falu, város szerte a földön
 Elszunnyad s mély csönd ül a mezőn s a vizen.
 Bősz, küzdő szeleket bírál csillapítani csöndre
70. S megállítani a nap gyors ügető lovait.
 Tetszésedre megáll a viharzó zápor azonnal
 S a kilövelt villám a magos ég közepén.
 Te az aranygyapjut őrző sárkányt leigáztad
 És le a kígyókat szörnyű Meduza fején.
75. Míg Aurora megejtve tetőled ölelte Tithonust
 Juppiterért útját megteszi újra az Éj.
 Jöjj szelid Álom, o jöjj, ki király vagy a földön, az
 égben,
 Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!
 Nem kérlek, hogy az ellenség csapatát leterítsed,
80. Hogy rátörve legott sebtibe nyomjam el ott.
 Nem kérlek, szenderbe hogy ejtsd az olympi atyát, mint
 Juno nem egyszer kért s teljesítéd ohaját.
 Így hajtá el a trósi vizekről titkon urától
 A tirinthei hajót s Cosba evezni hagyta.
85. Csellel eként csábítja urát el az Idoi bérce
 Megszállván a pelasg megriadott hadait.
 Azt kérem csak, amit meg is adhat bármelyik isten
 És mit jóba vehet fönn az olympi atya;
 Azt kérem, mi nem árt neked és nekem isteni áldás.

90. Üdvöm sem kérném, kárt ha okozna neked.
 Ám álomra szemem, ha te nem zárod le, bizonynal
 Éjszín testvéred csukja örökre le majd.
 Jőjj szelid Álom, a jőjj, ki király vagy a földön, az
 [égben,
- Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!
95. Hálátlan se leszek. Zöld gyepből állítok oltárt,
 Róla nem egyszer fog szállni magasra a füst.
 Ég számodra fehér kacsá mája, még égni fog
 Áldozatul neked egy büszketaréju kakas.
 Oltárodra hozok színmézet, két kicsi szilkét
100. S öntök borral elegy még ugyanannyi tejet.
 Drága atyánk, te, szegény nyomorult éltünk java-része,
 Testünk és lelkünk enyhületére ki vagy,
 Ki a jövőt tudod és kijelented is álmokat adván,
 Felküldvén ezeket ez vagy amaz kapun át;
105. A te napod rövid úgy legyen, éjjed hosszú örökké,
 Békén úgy élvezd hosszasan a pihenést;
 Végtelenül úgy adja magát neked át szerelemmel
 Sellők közül is az, aki a legkecsesebb:
 Jőjj szelid Álom, o jőjj, ki király vagy a földön, az
 égben,
110. Bágyadt testemnek enyhe nyugalmat o hozz!

SAJÁT LELKÉHEZ. 1466.

- Lelkem, aki a tejut küszöbét elhagyva e földre
 Szállva alá testem porhüvelyébe' lakol,
 Nincs szavam ellened, oly sok erő van s annyi tehetség
 S mindig fenn lobogott benned a szellemi láng,
5. És amidőn a heves Ráknak kapuját odahagytad
 Lethe árjából még nem ivál te sokat.
 Hol az oroszlánt ép érinti a Serleg az égen,
 Szállva, rohanva jövéi végtelen égi mezőn.
 Ott Saturnus eszed s az erélyed Juppiter adta,
10. Mars tüzedet, Phoebus isteni ihletedet
 És Ericyna erényt, művészetet ad vala Hermes,
 S hogy gyarapodj testben Cynthia önte erőt.
 Cynthia az, ki a Lét s a Halál közt őrzi a mesgyét
 Égnek alá vetve, Cynthia itt ez a föld.

15. Ám ha te földi hüvelyt választál égi valódnak,
 Mondd: eme gyarló test mint vala jó teneked?
 Nem bánt engem e testnek az alkata és nem alakja:
 Alkata szép daliás és az alakja csinos.
 Az bánt csak, hogy e test oly erőtlén, tagjai gyöngék
20. És amiből gyúrták, gyarló anyag vala csak,
 Mert az egyes részekben a vér mérséklete más, más
 S ez nekem új meg új bajt szakadatlan okoz.
 Nátha gyötör, kínozza agyam mindegyre szünetlen
 És a szememből is gyakran a könny megered.
25. Lázba' vesém, bő vér el-elönti, hevíti a májamat,
 Míg a belek fáznak és ki-kilel a hideg.
 Tán e törékeny testet azért kedvelted, o lélek,
 Hogy tudd, mily gyarló, gyenge a börtönöd itt.
 Ám ha emészti a kór, mit is ér a bölcs tudománya?
30. Nem lennék betegen Pithacus én sohasem.
 Atlas nagyságát s a Miló erejét sem ohajtom,
 Kisded természetű bár, ámde csak ép legyenek, ép!
 Hát vagy erős testben tartózkodj hosszú időn át,
 Vagy hamar itt hagyd és vissza az égbe repülj.
35. Ám ha te megtisztulsz vezekelvén át ezer évet,
 A feledés folyamát messzi, ó messze kerüld!
 Mert ádáz feledés a korábbi gondba meríthet
 És leköt, mit levevél, újra a régi bilincs.
 Hogyha pedig zord végzet akarja, hogy újra szülessél,
40. Légy te egyéb, de ne légy ember e földi tekén,
 Vagy mint méh szálldoss a virányon, szedve a mézet,
 Vagy mint hattyu dalolj ringva a folyam ölén.
 Bújj el a berkek ölén, rejtőzz el a tengerek árján:
 Tudva: mi sziklakemény földön az emberi lét.

ELEGIA RACACINUS KEDVES KOMORNYIKJÁRÓL.

- Rajta siess, borbély, no mit állsz még? Jöjjön az orvos!
 Pattanj lóra hamar, gyorsan utána ügess!
 Sebtibe' vágtsd! Tán őt még életbe' találja
 És lehe nem száll el a nyomorult ajakán.
5. Ó, mindenre, mi szent csak előttd, kérve könyörgött,
 Orvosolni, ha tudsz s értesz amint Machaon.
 Hogyha becsérzet, avagy jutalom még hatna szivedre,

- Úgy gondozd e fiút ép, amiként magamat.
Mert ha megint életre hívod még, Henrik, ez ifjút,
10. Énnekem új Paeon s Phoebus Apollo te lész.
És úgy foglak imádni, miként amaz isteni lényt, ki
Újra megindítá Virbius ifju szivét.
Villámtól se remegj! A Cyclopsok hirdetik azt rég,
Hogy megbánta bizony Juppiter azt a bosszut.
15. Gyorsan, mint a követ, de sötéten szállt le a tölgyről
Ott balról a madár. Vagy nem a gyász jele-e?
Mennydörgős Zeus fája a tölgy, jósolhat ez éltet;
Mondják: ősrégen makkja adott kenyeret.
Ámde a föld a halott számára való. De jelenthet
20. Gyászt a sötét szín, mert gyásznak a színe sötét.
Félek e jósjeltől: oh bár ne jelentne halált az!
Ó bár fordítná jóra egy isten e jelt!
Szörnyű dolog! Szomorún tértek meg. Szót se, ó
szót se!
- Hallgat az ajk, de a bú képe ül arcotokon.
25. Meghalt. Nem használt arcának a kelleme, bája
S még csak pelyhedző álla se védte meg őt.
Ott fekszik, mint földre tiport amaranthus a kertben,
Mit viharozva kitép s eldob a délszaki szél.
Nézd csak, a pir nem tűnt el még szép rózsaszín arcán,
30. És üde ifju mosoly lengedez ajka körül.
Pallasnak lehetett ravatalján ily üde arca,
S Parthenopaeusnak máglya gyulása előtt.
Hejh, mit is ér a remény? Mibe bízzék ember a földön?
És van-e perc, melyről tudja bizonynyal, övé,
35. Mily hamar el-tova tűn a vizen zápor buboréka,
Végső percünk is oly hamar érkezik el.
Hejh, de mi balgák! Mennyi sok évet bízva remélünk
S hogy másnak hagyjuk, gyűjtjük a kincseket is,
Mintha reánk nem várna a zord Pluto kikötője
40. És nem evezne sehol Styxen a szörnyű Charon.
Mintha nekünk halhatlan italt is öntene Hebe,
Mit maga Juppiter az ambroziára iszik.
Balga hiszékenység tart fogva vizen meg a földön
S így sorsunk meg a vég nem jut eszünkbe soha.
45. Ez bátran tengerre kiszáll, megvetve a földet,
Hullámot kerül az szántva mezőre mezőt;
Nagyra tör ez, ragadozza a népkegy könnyű fuvalma,

- Ércmezet öltve amaz harci zsivajba rohan;
 Ez hegyet ás ki, amaz felhőkig építi tornyát,
50. Hogy már azt hinnéd: égbe hatolni akar;
 Ám azalatt az egész földön szét szállva az Álom
 Zord testvére repül, senkise látja sehol
 És leteríti óvatlan a népet, kit se kimélve,
 Elhull az, mi csak él, durva kaszája alatt.
55. Rá se virágzó kor nem hat, sem a szép deli termet,
 Hitványt, mint a jelest nem viszi el hamarább,
 Thersitessel együtt Nireus, Parissal Achilles,
 Troilus is az öreg atyja előtt esik el.
 Ím' ez az ifju, akit máglyára ragad ma a végzet,
60. Még az előbb deli szép hősi levante vala.
 Nem volt nála különb, derekabb se' ha szálla birokra,
 Sem ha ügyes kézzel hajta sebes paripát,
 Ezt neki Tyndarides maga, azt Cyllenius adta;
 Mindkettő lángolt hévvel ez ifju iránt.
65. Mostan is épp mielőtt fürtöt vágott le fejről
 Persephone, amidőn már elalélva feküdt,
 Spártai bajvívást végezve ifju erővel
 Vigan a zöld gyepen ép gyors paripán ügetett,
 Míg tova vágtata és lobogott diadalmas örömmel,
70. Metszik a párkák el élte sötét fonalát.
 Elmetszik: lebukott a lováról rögtön az ifju
 S hogy lebukott nyomban szegte szegény a nyakát.
 Égi lakók! Ha ügyeltek a rendre, miért hogy e meddő
 Három istennő fonja a Sors fonalát?
75. Ki maga nem retteg, máson könyörölni se bír az;
 Részvétet ki remél, részt vesz az ő maga is.
 Volnának csak anyák, értnek az anyáknak imáját,
 Értnek, más ha remeg, hogyha remegne szívök.
 Rájuk sem tömjén, sem az áldozatoknak a füstje
80. Nem hat, s esdeklők búzgó fohásza se' hat.
 Oh, ha boszut bírnék csak rajtatok állni, kegyetlen,
 Szörnyü csoroszlyák, hejh, érne kezem csak utól:
 Vén fejetek fürtjét megtépvén szertezilálnám,
 Széthánynék orsót, szét fonalat s a guzsalyt
85. Széttörvén az acéltáblákat messze kiszórnám.
 Hejh, ez acél ha kemény, még ridegebb szivetek,
 Hogy kora szép tavaszán ragadátok el itt emez ifjat,
 Kit nem bántana meg Libya vadja se tán,

- És nem a kölykeiért küzdő bős caspisi tigris
 90. És nem a vadkan, akit dárda ütötte seb úz;
 És nem a Hesperidák kertjének az öre, a sárkány,
 Egy szörny sem, aminőt szül csak a tenger, a föld,
 Mely vétket követett el ez ifju? Feleljetek erre!
 Mely bűnért lakol így s érte utól ez a vég?
95. Ő gyújtá Delphit föl, avagy szent Trivia házát?
 Ő koncolta-e föl, Phoebus a barmaidat?
 Ammon, ő rablá-e meg állad drága aranyját?
 Fenséges Zeus, ő tépte le szent köpenyed?
 Tán bizony ő sebzé meg a Venus szép puha jobbját?
100. Vérfertőzve vivé, Pallas, a képedet el?
 Vagy szent istennők ágyasházába berontott?
 Vagy kicsevegte talán égne a titkait ő?
 Vagy feltörve az égbe Olympra rakott magas Ossát,
 Ő vala Iapetus, Enceladus hive tán?
105. Oh, hiszen ő még szóval sem bántott soha senkit,
 Ártatlan vala és egyszerű jó szive volt.
 Ámde mit ér panaszom, mikor éppen vad dühed ölt
 [meg,
 Hejh te tanácsot, szót nem fogadál sohasem.
 Hányszor kértelek, oh hányszor tanitottalak arra,
110. Hogy te ne ülj a tüzes vadparipára soha!
 Nincsen oly állat, ó nincs, amely oly sok rosszat okozna
 Földön az embernek, mint a szilaj paripa.
 Vívja a harcot a ló, mely dülja, tarolja a népet
 S tölti meg az Erebus: vívja a harcot a ló.
115. Ló okozá, hogy Trója ledőlt háromszor a porba,
 S hogy elesett Rhesus és hada, ló okozá.
 Hippolytust is a ló veszíté el és Phaethont is,
 Fölgyujtván az eget s földet a nap kocsija,
 Szép deli Bellerophon, ki legyőzted a szörnyű
 [Chimaerát,
120. A szárnyas paripa téged a földre dobott.
 Hát ki ne tudná, hogy Diomedesnek paripáit
 Nem táplálta a fű, ámde a vér meg a hús.
 Potnisi kancáknak dűhiről hát senki se' hallott?
 Tudjuk, honnan eredt, mérgeid ó Hippomanes.
125. Ellened én hányszor felhoztam mindemezt érvet;
 Ám te heven szeretéd azt, ami vészbe sodort.
 Mindig a kantár, mindig a gyeplő volt az eszedbe,
 Leghőbb vágyad volt délcegen ülni lovon:

- És nem is a lomhán, de mely orrán fújta a lángot
130. És nyoma sem vala tán, hogyha repült a mezőn.
Nem tetszék soha úgy hintó puha vánkosa néked,
S úgy nem a hullámon lágyan evezni hajón,
Mint paripán tovaszállni az árkokon által ugorván,
Vagy fékezve kicsiny körbe szorítani lovad:
135. Lásd, gyönyöröd mibe vitt, hő vágyad, lásd, mibe
[hajtottl
És mi gyümölcsöt adott drága szerelmed e nap,
Rajta, ügethetsz most már Elysiumnak a sikján,
S bámulhat csodakép Automedon maga is.
Drága fiú, ki leszen házadnak a támasza eztán,
140. Melynek csak te valál büszke reménye csupán.
Hol kapok ily szolgát, aki hozzád lenne hasonlő,
Oly hű, szorgalmas, jellemes és eszes is?
Városszerte csupán zokogás szava hangzik, az udvar
Néma marad s a szokott kedvnek a szárnya szegett.
145. Megdőbbenti halálad az ifjút és meg az aggot,
Félti magát amaz is, félti övéit emez.
Ámde kivált én, én riadok meg a szörnyű magánytól,
Éjt, napot nem tölték nélküled én sohasem;
Hányszor fogja elem földézni a képedet, ifju,
150. A hazug álom, amely száll a szarú kapun át,
És ha fölébredek, ó hányszor szólítalak ismét,
Mintha neked most nem volna az álmod örök.
Sőt ha egy ifju szőke haját látom meg előttem,
Rögtön eszembe vagyom ép a te szőke hajad.
155. Sőt ha egy ifju erős vállát látom meg előttem,
Ép ily erős vállad volt neked, ezt susogom.
Oh hamarább elporlik a csontom a sírnak ölében,
Mint emlékedet én elfeledem valaha.
S bízva hiszem, te feledni viszont nem fogsz soha
[engem,
160. Nem, ha kiinnád tán szomjan a Lethe vizét.
Egytől tartok. Amíg hihetém, hogy hosszú lesz élted,
Míg hihetém azt, hogy élnek az istenek is,
Hálámat kifejezni neked, balgán halogattam,
Azt a jutalmat, amit érdemelél, nem adám,
165. Tán bepörölsz a Minos hajthatlan széke előtt és
Hálátlan voltam, hirdeti ott ajakad.
Drága fiú, kímélj! A halottnak adom, mit az élő

- Nem nyere, mert a por is érzi a hálaadót.
 Hogyha szabadna, mikép szabadott az égi lakóknak
170. — Ősrege mondja el így — ölteni más alakot;
 Nem válnál te se kósza madárrá, zagyva folyóvá
 És fává sem, amely tápot a tűznek adand:
 Ám lennél sáfrány, majoranna, boróka, borostyán,
 Lennél nárcisz, vagy kékszemű szép iacint,
175. Vagy nyílnál ki tavaszra olyan csoda fényű virággá,
 Hogy nincs rózsa ilyen, nincs ilyen a viola,
 Még sohasem ringattak ilyent a délszaki szellők
 És soha ily szépet nem szede Flóra se még.
 Szebbet a szűz se keresne te nálad, hogy koszorúba
180. Fűzvén, fűrtjeire, ifju fejére tegyen.
 Mézet a méh se keresne egyébűtt, drága virágom,
 Édesnél édesb volna e méz nekem is.
 Ámha szegény embernek ilyen csodatét lehetetlen,
 Halld legalább lantom lágy szavu bús panaszát,
185. Él ma is Attis a versben, a versben Adonis is él ma,
 Él Ganymed versben, versbe Hylas ma is él.
 Ömlik a könnyem, amely nem omolt, nem rég a
 [fivérért
 És áztatja köved, mely földi hantjaidat.
 Vessétek mielőbb e kő, föl e kő tetejére e pár sort,
190. Mit ha ki olvas, könny fátyla borítja szemét:
 „Itt fekszik Racacinus, a Janus drága kegyence,
 És vele Jánusnak kedve a sírba leszállt.“

GALEOTTO MARZIOHOZ. 1454.

- Hogyha terólad zeng, Galeottóm, mostan ez ének,
 Meg ne nehezteljen többi barátom ezért.
 Mert ha fölös számuk gazdaggá tenne is engem,
 Túlszárnyalja bizony érdemed érdemöket.
5. Hisz ha művészet s csin valamennyi ha van műveimben,
 Megvallom, hogy igaz mesterem ép te valál;
 Mert te vezettél föl Helikónnak bérci fokára,
 Hol forrás Pegasus lába nyomán fakadott.
 És te vezettél a Parnassnak is árnyas ölében,
10. Mellettem te valál a kalauz s a vezér.
 Azt, amit adtál, vedd te viszontag tőlem, a verset,

- A mi közös munkánk drága gyümölcse gyanánt.
Hát nem a vincellér méltó, hogy szedje gerezdjét?
És nem a földművelőt illeti az aratás?
15. Ámde dicséretedet hadd kezdjem drága hazádon,
Melynek régi dicső hírneve, multja vagyion.
Hol a botor, ki Italia szerte az Umbria földjét
Nem nézné az egész legjava, lelke gyanánt?
Volna-e büszke Properc is arra, hogy Umbria szülte,
20. Ez ha jeles nem voln' béke s a harc idején?
Ottan emelkedik, ott meredélyes bérceken a város,
Mely szüle annyi vezért s főpapok anyja vala.
Egykoron ez fogadá diadalmas Róma telepjét,
A Nituus hegye és Nar vize adta nevét.
25. Itt születél, te nemes törzs sarja, vagyont is e város,
Mennyi elég vala, ép annyit adott teneked.
Bárha e föld Marsnak kedves, zord férfiak anyja,
Kiknek örök kedvök szörnyü tusába telik:
Ám te menél csak Phoebus után, hozzája szegődvén,
30. A riadó kürtnél szebb vala néked a lant.
Mert éltednek alig fakadott még zsenge virága,
S már is a Múzsáknak berkeiben lakozál.
Ifju korod te azért hadi nép közt töltve szereztél
Hősi vitézi erényt, hősi vitézi tusán.
35. Majd ismét odahagyva a zordon tábori éltet,
Múzsák híve levél, zászlajukat követéd.
Nem csoda, hogy próbáltad a harcba' vitézi szerencséd,
Tagbaszakadt tested, Herkulesé az erőd.
Legjelesebb vagy a bajvívásba', birokra ha szállván,
40. Torna homokján nyersz, vívsz te ki bajnoki bért.
Ámde becsesb a lelki erény a testi erőnél
És nemesebb bért nyersz, szebb diadalmi babért.
Bellona hely'tt te ezért választva a szűzi Minervát,
Áldozol a szellem vértelen isteninek.
45. Szerte barangolván te bejártad Italia földjét,
Sok jeles iskola volt, mely mivelé eszedet.
Végre szerencséd úgy akará, hogy Ferrara lásson
S lásson a Pó is, ahol lángola rég Phaethon.
Itten folyt a beszéd Guarinus bőszeve ajkán,
50. Ő a Pieridák papja, kegyence vala.
Úgy csüngél két évig az ajkán, hogy feledéd te
Nappal az étkeket és éjjel az álmodat is.

- Ép akkor keresém fel Italia városit én is,
Szép tábor vala az, melynek ujonca levék.
55. Csakhamar összekötött a barátság szent köteléke,
S köztünk nőttön-nőtt egyre a hű szeretet;
Minket egy ágy fogadott, minekünk kettőnknek egy
asztal
- Mindétig közösen nyujt vala egy eledelt.
Gyakran az éjfél is mi virasztva fen értük el ébren,
60. Bár a kifáradt szem már lepihenni kívánt.
Gyakran a nap felkelte előtt, hajnalhasadáskor
Főlkeltünk, pedig oly jó vala a meleg ágy!
Csak te valál egyedül, kibe bíztam, senki se volt, ki
Fölvegye énnekem a gondomat és bajomat.
65. Mert te a testvér, mert te a bátya s anyának, apának
Töltötted be helyét, nélkülöd árva valék.
Hogyha nagy érdemidet mind, mind föl kéne sorolnom,
Bízást kellene rá, kellene hajh! ezer ajk;
Mert ki taníta, ha nem te (bevallám annyiszor immár),
70. Szednem a versbe helyes, tiszta ütemre a szót?
Most hogy a régi, híres költők közzé sorozának,
Ezt teneked köszönöm, fölvatom te valál.
S méltán, mert hisz a versnek a csinját senki se érti
Jobban, mint te, ugyan ezt ki nem ismeri el?
75. Megtanítád a helyes szót lelteni meg a maga helyén
És meg is adni ízét, jó zamatát, erejét.
Válogatott nyelven fejezed ki a gondolatot te
És a kopott szónak ujdonat új mezet adsz.
S mit csak a költők, mit kronikások is írtanak össze,
80. Emléked mindazt bírja, megőrzi hiven.
Tengereket, tavakat, folyamot meg bérceket ismersz,
És tudod, hogy mely nép mely helyen és hogyan él;
És tudod, érted, hogy mi miért van, megmagyarázni:
Ennyit a Maeonida s csak maga Máro tudá.
85. Hasznossal kötöd egybe az édest, abba velő van,
Mit fenséges vagy egyszerű tárgyul is írsz.
Medve miként boccsát nyalogatja sűrűn, szeretettel,
Ily gonddal csiszolod gyakran a verseidet;
Folynak is édes ütemre, de csengnek is és valahányszor
90. Olvasod is, mindnek íze, zamatja vagyon.
Költészetrül elég lesz ennyit mondanom, ám most
Inkább hadd zengjem tiszta aranyszivedet!

Rejtve maradna, ha dal nem zengene róla, a sirban,
Míg az utókornak ajkain élhet a vers.

95. Nem csoda, hogy nem sokra becsülsz dús kincseket és
[nem

Áhitod azt, amit úgy áhit a kába tömeg.

Ám csoda, hogy te a hírt, a dicsőséget sem ohajtod,
Mely fölszítja bizony lángra a bölcs szívet is.

Sem nagyzás, sem kéj soha meg nem ejtik a lelked,

100. Szomjadat a kincs sem költetheti fel sohasem.

Mint Caesar szelid és kegyesebb vagy még te Metellnél,

Mint Regulus, te hivebb, mint Numa is, te hívőbb.

Nagyra, magasra törél, onnét nézed le a földnek

Dolgait, hogy immár mennybeli béke hat át.

105. Sőt meg nem döbbent a halál zord arca se téged,

Csak nálad nem költ rémes alakja iszonyt.

Tégedet annyi erény disze vesz körül, annyi igaz fény,

Hogy föl is éred tán bármelyik égi lakót.

S él a reménység, hogy te jövőben még gyarapítod

110. És növeled lelked drága ajándokait.

Most még kétszer tízre csakis heted évre viradtál

S máris olyan bölcs vagy, még ezután mire jutsz?

És te, hogy ezt is elérd, legyen élted hosszú, a Sorsnak
Istennői neked fonjanak ércfonalat.

115. Im teneked szenteltem e dalt, Galeotto, ne mondják

Azt, hogy hálátlan és feledékeny e szív.

És te, ki olvasod ezt, te se hidd, hogy pusztá koholmány

S mézes szóba csupán léha, hizelgő beszéd.

Kedves Apollónak legyek úgy, Bacchosnak is úgy csak,

120. Mint ami mély szívből forr e beszéd igazán.

Drága kegyét hizelegve miért is kéne vadásznom,

Hisz szeme fényénél jobb szeret engemet Ő.

KÖLTŐI LEVÉLVÁLTÁS TITUS VESPASIANUS
STROZZA OLASZ KÖLTŐ ÉS JANUS PANNONIUS
KÖZÖTT.

T. VESPASIANUS A KEDVESÉTŐL KAPOTT GYŰRŰRE.

*Drága gyűrű, szeretett lánykámnak ajándoka légy te,
Kincsek kincse nekem és gyönyörök gyönyöre.
Bár karikádnak aranyja becses, bár drága a kő is,*

Mit illeszte szelíd mesteri kéz ügyesen;

5. *Mégis egyéb okból vagy nékem oly annyira kedves,
Mert hofehér ujján horda a lányka keze.
És amidőn nekem ő ez ajándokot adta, úgy adta,
Hogy megmondta, hogy ez néki mi drága, becses.
Légy hát, légy gyűrű én velem éjjel, nappal, örökké,*
10. *Kapsz te ezer ölelést, csókot is ezret adok.
S elduglak kebelembe, amíg kezemet mosom én meg,
Hogy ne bántsa soha fényed a víz irigyen.
Csak te ügyelj, balkéz, eme zálogot el ne veszítsed,
Ha gazdádra tekintsz, drága gyűrűm, te ügyelj!*

JANUS PANNONIUS T. VESP. STROZZÁNAK
UGYANARRÓL A GYŰRŰRŐL.

Versedet olvasom, oh költő, aminőt maga Phoebus
Zenghete csak s aminőt Orpheus ajka dalolt,
Melyben a kedves lány adományát egyre dicséred
S elmondod, mi becses, drága ajándok is az,

5. *És nem is annyira az, mit adott, hata rád, de ki adta,
Mert az ajándéknál több az adója neked.
Ámde bocsáss meg, ha igazat szól mostan az ajkam.
S elmondom hiven azt, rég ami nyomja szívem.
Bár mint Thersitész fogok úgy oktatni Ulixest,*
10. *Oh, te ne vesd meg azért még se tanácsaimat.
Mert a szemedre homályt vete a szerelemnek a bűve,
Tisztán lát a szemem, nem köti lány a szívem.
Vesd el, o vesd jó messzire el te a lány adományát,
Mert gyanus az, ne viseld ujjaidon sohasem.*
15. *Mert nagyon ingatag és könnyelmű az asszonyi elme
S mennyire változik ez, fordul az asszonyi szív.
Női sugallat okozta (o nem mese, tiszta való ez!),
Hogy megölé a fiát bűsz Catilina vadul.
Tarquinius gonoszul jut trónra, ledőlve az ipját,*
20. *Tullia volt bizony ily bűnnek a lelke, ki más?
És kit utált karddal koncolt Philomela le egykor,
Hívja zokogva Ityst mostan e csacska madár.
Átfurt urnát töltnek a Belida lányok a Styxnél,
Férjében ölni rokont mert eme szörnyű csapat.*
25. *És hogy, amint mondják, Lemnos sok századon által*

Férfi nélkül maradott, ezt is okozta a nő.
 Kit ha gonosz Venusnak örült lángja megérint
 És ha velőt, csontot áthat emésztve e tűz;
 Hogyha, mi benne gonosz, szerelem heve lángra

[gyulasztja,

30. Örjög mint Thebais, kit honi istene üld.
 Jobban háborog ő, mint tengere Chalcidicének
 S nála a Hyrcania tigrise sem dühösebb.
 Lengetegebb, mint szalma s a fának ősszel a lombja,
 Amelyet elsodor és kerget a délszaki szél.
35. Hír-, becsületre ügyet nem vetve, akármire képes,
 Még botránytól sem retteg a vak szerető.
 Hátha akad, ki irigyli szerelmedet és gyűlöl érte,
 Hátha vetélytársad lesbe te ellened áll!
 S költve mesét, terjeszti a hírt, hogy másba szerettél
40. S nődek ságva meg, így bosszura gyujtja szívét.
 Ő vakon elhiszi ezt a hamis hírt, véli valónak,
 Mert igazán ki szeret, oh mi hiszékeny is az!
 Még mérges követ is lophat be gyűrűdbe, amelyet,
 Míg ujjadra von, az ajka hazudva mosolyg.
45. So' se csodáld, hogy a lány ilyeneket megtenni hogy' is
 [mer,

Oh nem is egy büntényt emleget ilyet a hír.
 Olvasd el csak a régi idők költőit, azonnal
 Asszonyi bűnről elég példa beszél tenedek.

- Örjögő szerelem hányszor kergette a bűnbe,
 50. Ontani vért vala kész s tenni akármilyen merénnyel.
 Életadó fürtjét atyjának vágta le Scylla,
 És a myceni vezért merete megölni neje:
 Gyermeki vér mocskolta kezét be a barbar anyának,
 Cretai mostoha volt, aki fiát megöle.

55. Hercules égve veszett gonoszul el az oetai máglyán
 És e halálnak oka Deianira vala.
 Ám te veted föl: az én szeretőm nem ily gonosz egy
 [lány,

S állítsd is, hogy e lány tiszta erényű, szelíd.
 Aeolidának sem vala semmi gyanuja nejére

60. S mégis elárulá, szöve titokban a cselt.
 Gondtalanul ne viseld te magad, ha veszély
 [fenyegethet,
 És vakon asszonynak oh te ne higgy sohasem.

- Hol nem fél a hajós, ott rejt veszedelmet az örvény;
 Hol nem sejti meg, ott horgon akad meg a hal.
65. És míg gondtalanul a madár himbálgat az ágon,
 Tört vet im a madarász, lába hurokba kerül.
 Félni mikor megszűn Ilion s ujjongva örül már,
 Akkor lesz a görög cselnek az áldozata.
 Dobd hát, dobd gyűrűd el; őrvöng a leány, aki adta,
70. Dobd el, mert a halált rejtheti még ez a méz.
 És ki oly örült, eszeveszett, aki még maga hordja
 Aztat a mérget, amely néki halált okozand.
 Jó, ne legyen, ne alatta a méreg rejtve, de rejthet
 Titkon e drága gyűrű bűvös ígét, csoda báj,
75. Báj, mi leköt, nem hágy soha sem, hogy mást te
 [szerethess,
 S elhagyhadd valaha azt, akiért ma hevülsz.
 Oh boldogtalan, egyre csak egy az a gond fog
 [emésztani,
- Kínoz örökre bajod, szünni sem fog sohasem.
 Bár ha megúntad, nem fordíthatsz másra te lángot
80. És megalázva viszed ezt a szerelmi ígát,
 És ha talán Hymen gyujthatna szövétneket immár,
 Szent fáklyát nem tűr jogtalanul ez a lány.
 Bárha Ulixest Circe se bírta lekötni varázssal
 S Jasont sem tartá vissza a colchisi báj;
85. Végzet akarta ekép: Colchisban Jason, Ulixes
 Ül Cirenél, ha túri a Parca-csoport.
 Ám te lekötve maradsz búszerrel örök szerelemre,
 Tégedet ettől nem óv meg a Parca-fonál.
 Jól tudod azt, mily erős a hatalma a thessali nedvnek,
90. Hidd, ily erővel bír még a varázsigé is.
 Sápád a nap e varázssra, vetés kel útra varázssra,
 Égről a holdat alá hoz le gyakorta varázs.
 Csillagfényre homályt vet, elúzi az égről a felhőt,
 S még ha fellege sincs, égből esőt csal alá.
95. Rendül a föld e varázssra, megifjul Nestor is attól
 S háborgó oceánt altat el ige-varázs.
 Szellemeiket felidéz, folyamot megállit az ének,
 Embert farkassá ige varázsa teszi.
 Csak téged ne bírna lekötni varázssal az ige,
100. Mely eget és földet s tengereket lekötött?
 Jó, mérget se rejtsen a gyűrűd és ne varázsszót,

Dobd el mégis, o dobd, rá van egyéb okod is.
Mert ha akárhova mész, ha maradsz is akárhol e

[földön,

Légy közel, légy távol, az neked egyre megyen,

105. Mert a szivedből e lány képét soha már ki nem irtod,
Mert nem hagyja soha ujjadon ez a gyűrű.

És a nevét juttatja eszedbe szünetlen a lánynak,

Hogyha szivedből már ő maga majd tova tűnt.

Mint alvó parazsat fölszítja megint a fuvallat,

110. Amit előbben még a hamu jól betakart.

Néked is így megujul a sebed mindegyre szünetlen

És örök aggálynak kútfeje ez leszen, ez

Mennyi panaszban törsz ki te még, boldogtalan, akkor,

Míg zokogás sűrűn félbe szakítja szavad?

115. Hányszor, o hányszor nyögve sohajtsz te föl és

[akaratlan

A szemeidből is hányszor ered meg a könny?

Dobd el, o dobd gyűrűd el, őrzöng a leány, aki adta,

Gyakran zaklat, o hidd, azt ha megőrzöd, a gond.

Mert hogy aranykeretében ez ékkő kedves előtted,

120. Oh, nem a fénye, de más és csak ez egy az oka.

Ő viselé, a szerette leány viselé vala ujján

És ujjadra neked vonta szerette leány.

Ámde nekünk a nemes művészet igaz hivatásunk,

Melyre Apollo hívott és ada ihletet is,

125. Mit Melpoméné ápol s nővéri szivükben

Hordanak és ott hord Calliope maga is.

Oh de ne hidd, ezzel hogy hányni szemedre akartam,

Hogy hivatásodban vagy te talán hanyagabb.

Ám a tanulmánytól elvonja gyakorta az elmét

130. S elernyeszti, hiszen tétlen a vak szerelem.

Rajta tehát, ne imádd csak e csalfa leány adományát,

Vond le sietve hamar s dobd el, o dobd a gyűrűt!

Ámde o lásd be, a kék enyelegve, hizelgve miként csal,

Lásd be milyen keserű is lehet a szerelem.

135. Űzd is el, Űzd el a vészt hát foglyul esett kebeledből,

Rázd az ígát le hamar, melybe Cupido fogott,

És a művészet töltse be lelked egészen ezentúl,

Zengj, de magasztosan és röpke szerelmet o hagyj!

Mert szolgálni ki vágy, egyszer már hogyha szabad lett

140. És önként ki veszen még a nyakára ígát?

Fölvetetd azt, e Cupido hogy isten, az ijja hatalmas,
Ember egy istennel harcra ha kél, elesik.
Van neki gyors nyila, mely sebet ejt és van neki

[szárnya

És a kezébe' tüzes fáklya lobogva lobog.

145. Hidd el, a szolgálai vágy vala, mely leplezve a szégyent
Istenné emeli kába szerelmi hevét

És őrzöngve dühét takará el az isteni cimmel,
Hogy tomboljon ekép még szabadabban e düh.
S költe mesét, hogy a földre alá Erycina leküldvén,

150. Száll szabadon szárnyas gyermeke szüntelenül
S könnyen szegdeli át a magas levegőt s le-leröppen
És keze ijat ránt és nyila messze repül,
Hogy csak is őt uralja az ember, uralja az isten
És akit csak táplál föld vagy víz vagy az ég.

155. Ezt a mesét költé már régen az emberi tévely,
Költe Venust s tegzet költe Cupido neked.
Szórd el mihamarább a Cupido hazug nyilait hát
S távozzék mielőbb tőled a buja Venus.
Jöjjenek a Múzsák és jöjjön a lantos Apolló

160. S maenali társával jöjjön Iacchos is el.
És a dicsőség is őrzás lépéssel utánok
Jöjjön és gyors szárnnyal száll a nyomukban a Hir.
Tárgy van elég, amiről zengj dalt megvetve szerelmet,
Régi, ha tetszik, van s újra találász, ha kívánsz.

165. Hogyha vezérek harca, dicső haditette, ha tetszik,
Zengeni méltókép fennen a hősi erényt,
Vagy, ha a béke művét szereted, hol evezzen a sajka,
Messzi mezőt tár föl im a latin s a pelasz.
Van, mit a Cecropidák, mit a spártai hősi leventék

170. Tettek, amit Rhodos és büszke Corinth teve rég,
S tön nagyot a nagyhírű Mycéné, Oedipus a te
Sarjaid is, mikről hallgat az ének, a dal.
Tárgyat nyujthat a lyd, meg a perzsa halommal, elég
[sok

Hősi csatát vívtak a macedon hadak is.

175. Még lehet Alba, lehet Carthago zengeni rólad
S tárgyat a dalra neked Róma halommal is ad;
Róma, a népek közt diadalmas egy isteni város,
Földnek urasszonya ő és koronája, feje.
Hányad része talált költőre a római dicsnek,

180. Mennyi maradt, ami még várja, ki róla dalol.
 Hogyha a régi idő nem vonzana, ott a jelenkor.
 Mily sok a fényes alak, mily sok a férfi erény!
 Ott Alfonzo király és ott a jeles Malatesták,
 Többi között ragyog ott, büszke Modena, urad.
185. Mint dúl szörnyű viszály Bolognában s Genua mélyén,
 Lásd, hogy mennyi a tárgy, mit te a lantra vehetsz.
 Zengd a Firenze hadát és zengd a Velence hatalmát,
 Zenghet még a kigyós pajzsú vezérről a dal.
 Ime a pannon nép fegyvert emel és a pogányok
190. Ellen védve hitét hősi tusába rohan.
 Zengd a csatákat, emeld az örök hír szárnyira fenn,
 Mennyi levente esett porba a harci mezőn.
 Köztük a súlyos fegyver alatt rogya össze királyuk,
 Isten örök nevéért hullva el áldozatul.
195. Mert hiszen én ily nagy feladatra nem érzek erőt még,
 Még csak elébb szállott küzdő homokra lovam.
 Ámde te jobban bírod a messzi futást a porondon,
 Mert célponthoz o hány ízben elért paripád.
 Vagy idegenbe ne menj, csak evezz honi viznek az
 [árján,
200. Estei hőseidet, rajta az égig emeld!
 Kik közülök ma viszik csöndes békében a kormányt,
 Mindök imádj' a Muzsát, drága Apollo, imád.
 Kedves ezeknek a béke, az ősök Marsot imádták,
 Mindenikök nevet a harci mezőn aratott.
205. Tárgyat e fényes ház eleget nyújt, bárha akarnál
 Zengeni harcot avagy zengni a béke művét.
 „Ámde hiányzik erőm, még gyenge a lantom; a
 [sajkám
- Nem mer ily roppant síkra kiszállani még.“
 Ezt o ne mondd! Nosza oldd el a sajkádd és az erődöt
210. Rajta feszítsd te meg és Calliope segitend.
 Hogy mit bír meg erőd, ismerjük jól, ki-ki tudja,
 Clarosi istenhez méltó a vers, melyet írsz.
 „Engedd hát, hogy előbb, amíg ily nagy útra
 [kiszállnék,
- Még az előjáték nyissa meg énekemet“.
215. Hejh, de rohan, tova tűnik az élet, míg te tünődöl,
 Készülsz dallani, már tétlenül elvesz időd.
 Kész az előjáték, már nyitva a tenger előtted,

Nyitva a vershez az út: fogj bele, itt az idő!
Fogj bele! Félsz tán? Rajta, segít majd Phoebus

[Apolló,

220. Keskeny révből a nagy vízre evez ki hamar.
Zengj te szerelmi tusák helyett nagy harci tusákat,
Más dala, más üteme, harcra ha buzdít a lant.
Játékkal végezz, oh hagyd el a léha Dionét,
Végy komolyabb hangot, zengjen a dal komolyan.
225. Éj vala és szememet lágy szender fogta be immár
S im' álmomban élém isten alak lebegett.
Phoebus volt bizonyára, mutatta a lant a kezében,
Vallá tegze, fején fénylő babérkoszorú.
Ő sugala, ő inte, hogy írjam néked e verset,
230. Kérlek esengve, fogadd hát kegyesen dalomat.

T. VESPASIANUS STROZZA HOSSZÚ KÖLTEMÉNYBEN
FOLYTATJA A KÖLTŐI VITÁT NEM KEVESEBB
RHETORIKÁVAL. ELRAGADTATÁSÁT FEJEZI KI A
FIATAL KÖLTŐ KÖLTEMÉNYEINEK TARTALMA
FELŐL.

ÁLLJON ITT AZ ERRE VONATKOZÓ RÉSZLET A II. 9. ELÉGIÁBÓL.

- Ki ez az új költő Heliconnak az árnyas ölében,
Akinek ajkairól zeng az apolloi dal.
Pieridák, mondjátok, ugyan gyermekkorra hol folyt,
Hol hagyja gyöngye nyomot lágy, puha lába neki?*
5. *És a borostyán árnyak alá vajjon ki vezette?
S szerte bolyongva dalát játszta melyik fa alatt?
Ám, ha eszem nem csal már látom benne a költőt.
Ti nevelétek, o ti, szent Heliconiadok.
Barlang rejtekiben tanítatok gyermeki ajkát*
10. *Dallani s játszni kezét lantnak a húrjain is.
Szent Chorusába vevé fel Apollo ez isteni ifjút
És megadá neki, hogy megkoszorúzza fejét,
És vezeti a virányon a szentelt árnyak alá őt,
Hol legüdébb víz forr, Pegasus, a nyomodon.*
15. *Boldog, o boldog vagy te, o költő lángeszed által,
Feltörtél oda, hol vannak a régi nagyok.*

T. VESPASIANUS STROZZÁNAK VÁLASZ.

- Mit a szülő természet nagy nehezen hoz a létre,
 Biztosan izmos az és hosszas időkig élél.
 Mert lassan szökken sudárba a termő olajfa
 Több száz évet is ér az valamennyi fa közt,
5. Mert késő születést jóvá tesz hosszú nagy élet,
 És ami lassan nőtt, lassu öregkora is.
 Így leveled, mely késve hozá leveledre a választ
 Oly hangon szól, mely messzi korokra kihat.
 Késve sokára: hívém, de ma már bámulva csodálom,
10. Hogy te feletted korán ily csoda szépet írá.
 Késtél volna egész hét évet is ezzel a művel,
 Senki se mondhatná, hogy te mi renyhe valál.
 Oh, a szerelmet oly édes ajakkal védte e vers, hogy
 Vesszek el én, ha ma is bűn nekem a szerelem.
15. Senki se' bírna régi idők költői között sem
 Annyi erővel még, mint Titus, a te szavad.
 Bárha ezernyi veszély tanít, int, hogy a szörnyü
 [vadaknál
 Emberszív haragát győzni le még nehezebb.
 Cerberus Orpheust nem bántá, széttépte a Bacchans,
20. Szörnynél is szörnyebb a szilaj asszonyi szív.
 Hallva Ariont durva hajós nem, a cselle megindult,
 Hal neki nyujta segélyt, emberek üldözik őt.
 Mégis, o mégis nincsen a szónál semmi hatalmasb,
 Látom, o látom, hogy mit tesz az ékes ajak.
25. Im magam, aki valék bős ellene a szerelemnek,
 Engedek és lelohad nagy hevem és haragom.
 Ámde azért o ne essem e lángnak az áldozatául,
 Őt, ha nem gyűlölöm, már legyen ennyi elég.
 Mondd, ki taníta e szép, emez édes dalra, mely isten,
30. Mondd, ki sugallt: Phoebus volt vagy Ámor maga tán?
 Még megvallom is, én hogy Ámor hive lészek ezentul,
 Hogyha dalolni ilyen édesen ő tanított,
 Eddig illett tán minekünk versengeni lanttal,
 Zárja, fejezze be ma ezt a vetélyt eme dal.
35. Békés verset küldve neked viszonzod te is azzal
 És olvasnom o hagyd gyakran a te dalodat,
 Mert o tudós költő, Múzsád, hogy mennyire tartom,
 Halld azt mástól meg, ezt akarom, csak is ezt.

- Én elfojtom a szót is ez ajkon, ha ki-kitör már,
 40. Félve, ne véld, hogy e szó csak hizelegni akar.
 Ámde azért henye, bájos anyáddal röpke Cupido,
 Ne állítsd, ha futok, fel diadaljeledet.
 Bár engedtem, még diadalt ti ne üljetek és ne
 Fedje azért kocsitok sok diadalmi füzér:
 45. Foglyotokul nem esém, de az ellenség ma barát lett,
 Békét kötve aki nyugton is él veletek.

ANTONIUS MARIAHOZ A NŐSÜLÉSRŐL.

- Hozzám új hír szálla felőled, drága barátom,
 Hogy te a szent házas frigyre adád a fejed.
 Örvendek nagyon és kérlek, ne hagyj föl e tervvel,
 Mert helyes; üdvözlöm szívből e szándokodat.
 5. Van sok, aki nem akar nős életet, ezt elítéli;
 Ámde ezekkel nem értek egyet soha én.
 Régi a hit, hogy a nászt maga szerzé bölcsen az isten,
 Még amikor sárból gyúrta az emberi lényt.
 És Rómába', hogy senki se érjen nőtlen öreg kort
 10. Buzditá törvénnel szentül a nép s a tanács.
 Így helyeselte a fáklya frigyt a római nép is,
 Megszentelte az Úr ezt a kötést maga is.
 Szándokod éppen ezért méltán dicsérheti bárki,
 Lenni te férj meg atya joggal ohajtasz eként,
 15. Rajta, ne késs, ha lehet, csak gyujtsd meg az ünnepi
 [fáklyát,
 Ha meghozz' az idő szép lakodalmi napod.
 Egymással majd száll versenyre, neked ki barátod,
 Adva ajándokul a szívnek a zálogait.
 Én ragyogó elefántcsontot nem adok, aranyat sem,
 20. Sem hímzett szőnyegek drága művészi nemét.
 Ám szép hymendalt fogok zengeni édes ajakkal
 S zendül hozzá majd szépen a dallama is.
 Ámde előbb az isteneket kérjük könyörögve
 S szent fogadalmat ajánl föl nekik áldozatunk.
 25. Adjanak ők neked oly szűz tiszta leányt, aki hozzád
 Méltó, homályt nem vet tiszta nevedre soha.
 Főként őhozzá, akinek szent temploma ott van
 Fenn az Eryx ormán, száll fogadalmi fohász.

- Öt hívom én hát szent fogadással esdve, könyörgve,
 30. Hozzá tör föl imé buzgó fohászom ekép:
 „Drága Venus te, o minden a földön, az égben, a vízben,
 Ami csak él, születik, általad él, születik.
 Zeusnak a lánya Venus, nincs istennő az egekben
 Egy se' hatalmasb, nincs, Zeusnak a lánya Venus.
35. Bárha bolyongsz a Cythera homokján álmodozás közt,
 Vagy ha Cnidos, ha Paphos szent szigetén lakozol,
 Vagy ha pihensz te az idali berkek ölén lenyugodván,
 Vagy ha acidali hab fürdeti tagjaidat:
 Jöjj ide, jöjj a fehér galambpárt fogd fogatodba,
40. Hozd ikrével Amort, hozzád a Charisokat.
 És ha a phryg bíró Paris elviheté a jutalmát,
 Mert Ilionba a nagy tengeren átvezetéd,
 Oh te vezesd, hogy tiszta szüzet leljen föl ez ifjú,
 Ő, akiért hozzád száll ma esengve imánk.
45. Mert te, ki látod a nők szép képét, a nőknek alakját,
 Csillagszemmel látsz, s mindenüvé te ügyelsz.
 Bármí a földön foly, meglátod az égi magasból,
 Szép lány hol vagyon, azt észreveszed te legott.
 Légy kalauza, o kösd e kötést meg igaz szerelemmel.
50. Két test egy nyoszolyán, hagyd egyesüljön, o hagyd.
 Tedd ezt kérlek, o így, de csak így nyugodj te le
 [Marssal,
 Ugy hogy háló ne fogja körül nyoszolyád.
 Így, de csak így kövesse a zászlód mindig az ifjú,
 Így kedvelje a lány mindig a harcaidat.
55. Panchaeában is így füstölögjön mindig az oltár.
 Idali lombokat is így ne tarolja le szél.
 Így, csakis így kelj habtesttel ki ragyogva a habból,
 Így ne győzze le, így Juno dicső alakod.
 Így ne kerüljék félve riadtan igád a galambok.
60. Hattyu is önként így vonja szelid fogatod.
 Ámde, o halld, hogy a lányka milyen legyen, akit
 [ohajtok,
 Hogy tévútra ne térj, míg e leányt keresed.
 Légyen erénye kiváló, minő jegyesének erénye,
 Teste s a lelke legyen tiszta, mocsoktalan, ép.
65. Ifja nemes; hozzá te keress hát ősi, nemes lányt,
 Könnyű, finom modorú: légyen a lányka is az!
 Bölcs komoly ifja, igaz lelkű, de kegyes, de szerény is:

- Légyen igaz, de szerény, bölcs, komoly és kegyes ő.
Hadd őrizze, miként Lucretia tiszta erényét,
70. Mert tisztább a fiú, mint maga Hippolytos,
Gánctalan az ifjú: szűzlelkű légyen a mátká.
Ő szelid, oh Venus, légyen a lányka is az.
És mivel ifja kegyelve művészetet ápol,
Hadd kedvelje a lány asszonyi kéz műveit.
75. Értse guzsaly fonalát eregetni serényen,
Hímzeni tudjon szép tyrusi szőnyeget is.
És surrantsa sűrűn a vetéllőt pallasi módon
És a fehér gyapját mossza művészi keze.
Arca legyen szép és szeme szebb, mint a csillag az éjjel
80. És az alakja olyan, ép amilyen temagad.
Fénylő fehér tejszín csillanjon az arc biborán át,
Mint hó, melle fehér, rózsaszín ajka legyen.
Ha megadod mindezt, fogok akkor szórni halommal
Szent oltáraidon liljomot és violát
85. És csak a dicséd zengi dalom, fog is égni örökké
Illat, amit szed a dús berkek ölén az arab.

NÁSZDAL.

MILANÓI HERBA MÁTÉ ÉS FERRARAI CONSTABILIS
MARGIT LAKODALMÁRA.

- Nem szükséges e nászhoz a bellerophonti karének,
Nem kell most a Muzsák citera zengzete sem.
Jöjj inkább, o te jöjj, fejedet rózsák koszorúzzák,
És a kezedbe' pedig ünnepi fáklya legyen.
5. Jöjj Hymen, oh te jelenj meg mostan e frigynél,
Mert a te ünneped ez, mert ez a gond a tied.
Jöjj, pengesd te a hurt méltókép zengnem az új párt,
Jöjj, pengesd te a hurt, jöjj te segíts o Hymen!
Szép Hymen, oh te vezesd Herbát és Constabilisnek a
[lányát;
10. Keljen így egybe e pár: szűzies ifju s e szűz.
Mert oly egyenlő a kettő, erénnyei is ékes e kettő,
Mátkához vőlegény, ifjuhoz illik a lány.
Hogy ha te nézel alakra, ha tiszta erényre, kitűnik
Lányok közt e leány, társai közt e fiu.
15. Vagy ha e kettőnél te tekintesz a házra, családra,

- Mátka s az ifju jegyes ősi családból ered.
 Nézve viszont, honnét származtak atyáru, anyáru:
 Mindkét ágon e pár: atya s az anyja nemes.
 Régi családjával kettőjük közt is a férfi
20. Vái' ki, mivel nekie sok jeles őse vagyon.
 Más a hazájuk: a lányka növekvék Ferrara keblén
 És a kigyós cimerű város ölén a fiu.
 Tulszárnyalta a többbit e lánynak a bájos alakja,
 Hogy felnöve szüzek szép kara vette fel őt.
25. Mintha a hold tele fénybe' ragyogva tűnik fel az égen,
 Elbuv, rejtezik az égnek a csillaga mind.
 Azt is halld meg e percbe', kitől eredett is a mátká,
 Nemzé Constabilis Bertalan ezt a leányt.
 Bölcs, komoly és higgadt, méltányos, erélyes e férfi,
30. Éppen ezért vala ő hű fejedelmi barát.
 Hogyha Velencével tárgyalni akart követ utján
 A kigyóspajzsú vezér: Bertalan, úgy te menél,
 És ama házak közt, amelyekkel Ferrara pompáz,
 Constabilis híres háza kitünve ragyog.
35. Őseredetre tekints bár, vagy sarjakra ha nézel,
 Régi e ház, e család s nagy hirü sarjaiért.
 Hosszú volna nagyon mindent elmondani sorra
 S nem fogná be biz' egy nagy kötet ezt a művet.
 Végezzek, ne legyen hát hosszú beszédem e percben,
40. Nem vár, nem tűr sok szót, fut az óra, a perc.
 Ámde előbb az atyát, kinek ég és föld, meg a tenger
 Enged, meghódol: kérje így esdve imám.
 Boldog jólét s béke övezze e nőt s eme férfit,
 Forrjon is egybe szívök, áldja meg őket a sors.

J. P. CEVOLA VERONAI JOGTUDÓSNAK ÜDVÖT

- Azt a napot számunkra jelezze örökre fehér kő,
 Mert méltán boldog volt minékünk az a nap,
 Melyen, o Bertalanom, jó csillagom egybe vezérelt
 Te veled engemet és összeköté sziveink.
5. Össze igaz szeretetnek erős láncával örökre,
 Mely mily drága, ez ajk azt kibeszélni szegény.
 Ezt bizony én még többre becsülöm a drága
 [smaragdnál,

- Mit a buvár a Vörös tenger ölén szedeget.
Többre becsülöm aranyhegynél, meg garmada kincsnél,
10. Croesus-, Midasnak többre a kincseinél.
Nélküle büzlene a violának az illata nékem,
S nélküle, hejh, keserű lenne a méz maga is.
És nem kellene nékem ezer hold jó televényföld
Szicília talaján, nélküle nem sohasem.
15. És nem a nektár sem örökifjú Hébe kezéből
S nem ha lehetne talán ülnöm a Zeus tronusán.
Mig az erembe pezseg csak forró hévvel a vér még,
Mig áthatja velőm s élteti életerő,
Állni fog, állni örökre e frigynek drága kötése
20. S emlegetendi sokat még az utókor is ezt.
És hiresebb a Tyndaridák két csillaga sem lesz,
Egyik a jó lovas és más a birokban erős.
Nem hiresebb Theseus és Ixionnak a sarja
És akiket tanított egykor a samosi agg.
25. És nem Achilles az ő szeretett Patroclusa mellett
S nem Polyniceszel, jó Diomed, az atyád.
Rólad is, Euryalus, nem zeng úgy majd a jövő kor,
Nysus is, a te neved ködbe, homályba enyész.
Elfakul Aeneas, el Achates hirneve, fénye
30. S fenn nem tartja Maró szózatosa ajka tovább.
A Strophius fia és az Orestes nagy neve elvész,
Mert hisz az ő dicsüket dal, mese hirdeti csak.
Ámde a frigy Sándor s Hephaestio közt is alábbszáll,
Bárha a történet szent szava hirdeti még.
35. Még Epaminodas s Pelopidas is elenyészik,
S római nagy nevek is tűnve enyésznek ekép.
Mind a mi példákon búzduznak majd az utódok
Nem lesz más névnek ekkora fénye soha.
Ám ha ilyen távol választ el drága barátom,
40. Hív érzelmünknek mond, mi gyümölcse lehet.
Messze ha vagy tőlem s nem látom drága vonásid',
Nem hallok szavadat s nem felelek soha rá.
Igy nem szólhatsz már te, csupán csak pusztá levélben,
S hogy szólok veled én, pusztá levél műve az.
40. Hív érzelmünknek mondd, mi gyümölcse lehet.
Ferrara földjének egyre borongó ege.
Ámde hiszem, hogy régi reményünk' váltja valóra
Jó sorsunk s mihamar én közeledbe jutok.

- Két sajkánk egy révbe jutand, ha az ég is akarja
50. S párjával zeng majd fészke ölén a madár.
Mert szülővárosa vonzza Guarinust egyre hevesben,
Mit tehetek mást, mint drága nyomába megyek.
Hogyha e férfi fagyos Scythiának a földre menne,
Zord Scythiába bizony, én is utána megyek.
55. Menjen bár sivatag Libyának kőhomokára,
El Libyába bizony én is utána megyek.
Mór partokra evezzen e férfiu, véle hajóznám,
Perzsa talajra ha megy, perzsa talajra megyek,
Veronába ne keljek utána, e szép kies útra?
60. Jobban vágyom ide, mint a hazámba talán.
Igy láthatlak téged, eként láthatsz te is engem,
Oh mi dicső nap lesz, ünnepi nap minekünk!
Majd órákig együtt szövegetvén hosszú beszédet
Vígán töltjük együtt ketten el ott az időt.
65. És üdvözetemet, mit küldök most e levélben,
Ott élő szóval mondhatom el teneked.
Akkor az Ets partján fog fennen zengeni lantom,
Melynek hangját itt elnyeli zajgva a Pó.
És a Pieridák odajönnek, Apollo is eljő.
70. S bölcs Pallasszal a szent thyrsosu isten is el,
Ott fogok, ott maradando nevet, fényt szerzeni én majd,
Szájról-szájra nevem szállani, zengeni fog.
Hejh, de miért ragadott el a nagyság vágya eképen?
Balga szegény szívem, e gondodat vedd el, o vedd!
75. Már is a jó Veróna kitüntete annyi babérrel,
Mennyit az én Múzsám még nem is érdemele.
Áldjon az ég meg ezért is téged, drága barátom,
S nagy jó tetteidért vedd te jutalmad is el.
Mert teneked köszönöm, hogy már hallgatnak e lantra
80. És hogy Múzsámat vannak, akik kegyelik.
Mert hogyan is háláljam méltókép meg e jókat,
Szégyenlem, hogy nincs, nincs egyebem csak a szó!
Szégyen ekép szóval fizetni, de kell bizony azzal:
Bennem a szó az erő és csak a szó maga az.
85. Némitsd el ajakam s akkor leszek én tehetetlen,
Gyarló lény, aki már nem valo semmire sem,
Mert a hajós ékszert ad hozván messzi keletről,
Szép festvényt adhat az, aki festeni tud,
Ha kinek aranya van, tele kézzel aranyt ad az olyan,

90. És ki gulyákat hajt, barmot az ezret is ad.
 Mézédés szőlőt szed az a hajlós venyigéről,
 Kinek a szőlőhegyén duzzad a bacchusi nedv.
 Jóságú fűbe takarva gyümölcsöt küldhet a kertész,
 Az, aki termékeny kertje gyümölcsibül él.
95. És halat ad, ki halat tud fogni, kivette a hálót
 És madarat küldhet az, ki madárra vadász.
 Földműves ad gabonát, katonának ajándoka fegyver
 És a vadász küld majd, törbe ha ejti, vadat.
 Ám mi, kiket Phoebus tanított meg zengeni lágyan
100. S durván is, ha kezünk éri esetlen a hurt:
 Adjuk a dalt, igen adjuk az édest, olykor a durvát,
 Hogyha ügyetlen kéz játszik a lant idegén.
 Ezt várd tőlem, oh ez legdrágább kincs a világon,
 Minden egyében a sors játszi szeszélye uralg.
105. Még az öregkornak terhet is enyhítet ezzel
 És neved él a jövő nemzedék ajkain is.
 Nélküled én nem irok prózát és nélküled én dalt
 Békéről, harcról zengeni soh' se fogok.

AZ ATYAISTEN ÉS FIÚISTEN TANÁCSKOZÁSA AZ EMBERISÉG ELVESZTÉSÉRŐL, ŐKET A BOLDOG- SÁGOS SZÜZ MEGKÉRLELI.

- Ül vala fenn az Olymp tetején a világ ura, Isten,
 És a teremtettség tájira szerte tekint.
 Nézte a tengereket s a kiterjedt földi világot
 És mit a csillagos ég boltozatával ölel,
5. Majd meg az emberiség fele fordul gondja, figyelme:
 Látja, az emberi szív merre hajol, mire tör.
 Hogy ki-ki mint él és mit ohajt, mibe' látja a kedvét,
 Félve mitől remeg és mit szeret és mit akar.
 Látja a földet rút vétkekbe süllyedve merülten,
10. Száz meg ezerképpen tombol a bűn, a nyomor.
 Esztelen őrült vágy indítja gonoszra az embert,
 Földön az isteneket senkise' tiszteli már.
 Egyik városokat dúl, tűzzel, vassal emésztve
 Szerte harácsol, hogy garmada kincse legyen.
15. Más letiporja vadúl az isteni s emberi törvényt,
 Így hajt más idegen földet uralma alá.

- Van, ki a testvérét, ki szülőit szúrja le karddal,
 Ön hona ellen kél szörnyü tusára vakon.
 Van, ki féktelenül zsákmányt szerez és uzsorát üz
20. S templomot is kirabol, oly nagyon elvetemült;
 Ez megcsalja urát és cselt hány vérrokonának,
 Megszegi, szót ha adott, rút nyereséget imád.
 Egy rész üzi a fényt, tele kézzel szórja a pénztét,
 Építi vígan a sok szép ragyogó palotát;
25. Más szolgálja Venust, vak szerelemnek a rabja.
 Hánynak a torka falánk, dőzsöl egész napon át.
 Már a gonosz sem fél a pokolnak láng-mocsarától
 És nem vár, se' remél égi jutalmat a jó.
 Megveti hány az égieket, meg mennyei atyját,
30. Mer nem hinni nem egy, megtagad isteneket.
 Az atyaisten látva az emberek elszakadását,
 Látva, a hitvány sár mennyire elvetemült,
 Arca borul, bús lesz, de felébred szörnyü haragja,
 Szent keblébe' tusáz fájdalom és a harag,
35. Mintha vihartól verve a hullám árja megárad,
 Mintha az Aetna ölen kén-patak árja zubog.
 Végre midőn már kezde lohadni erős heve lángja,
 Nyomba' tanácsra hívott minden olympi lakót,
 Istenek égi seregje legottan is egybesereglett,
40. Csöndbe' leül trónján s szól a világ ura most:
 „Égi lakók, nem látjátok, mit tesznek a földön,
 Hogy len az emberi nem vesztibe futva rohan?
 Hosszu türelmünknek hát nincsen-e semmi határa?
 Látva e romlást, még tűrje tovább ezután?
45. Hol van egész földön helye még, óh hol az erénynek?
 Hol nincs még helye, hol, bűnnek a föld kerekén?
 Mit nem mer még tenni aranyszomj és hatalomvágy
 És mit mer, hol a gát és hol a szent tilalom?
 Vak szerelemben rohan mind, égeti, üzi falánk vágy,
50. Éltét tékozlón élve kiéli mohón.
 Nincs törvény, nincs jog, sem igazság, szent neki semmi,
 Vallás, hit, kegyelet mind letiporva, le mind.
 Háboru láng heve dúl, hő vértől lángol a föld is
 És kardját a fiú már az atyára feni.
55. És a világ-törvény szent kapcsa lazúlva ropog már,
 Felfordul minden, vesztibe omlik alá.
 Bűn mocsarába süllyedt az egész föld és a tetőről

Mélybe zuhanni le már készül az emberi nem.
 Minket számba se' vesz, se', hogy élünk, nem hiszi
 [többé,

60. Sem, hogy az égi boszú mennyköve sujthat alá.
 Villámtól nem fél s a pokolbeli kín se riasztja,
 Isten-voltunkat nincs ki imádja sehol.
 Háládatlan faj, kár, hogy képünkre teremtők
 És hitvány sárból gyúrtuk az emberi lényt.
65. Nemde, midőn nem volt sem az ég, sem a föld, sem a
 Őket létrehozta pusztá teremő szavunk. [tenger,
 Földet termővé, vizeket ki tette halassá
 És ki gyújtott fel mennybeli csillagokat?
 Vaj' ki ne tudná, hogy mindent ki teremte világra?
70. Mindezekért mégis hálaadatlan e faj.
 Néki adók eme dús, csupa áldással teli földet,
 Néki a tengert, hisz' tárva előtte az is,
 Sőt bevilágol a síri homályba is égi reménység,
 Hogy nálunk egykor üdvnek a részese lesz.
75. S íme e faj magahitt gögijébe' lerombola mindent
 És eltékozlá drága ajándokait.
 Tétlen kezd dőzsölni gyönyörnek lágy, puha keblén,
 Nap-nap után súlyed s elvetemült csodamód.
 Gondja az édes atyának iránta so'sem szüne még sem,
80. Gyarlóságában megsegítette karom:
 Égből adék törvényt, kijelölvén útja irányát,
 Megszegi azt a gonosz és letiporja hamar.
 Jósokat is küldtünk, de mit ért? csak megveti őket;
 Zsarnokot is küldtünk, nem tűr a nép rabigát,
85. Végre leküldtük azt, kibe testet ölte az Ige,
 Értük nem szántam adni enen fiamat.
 Földre leszálltam, földre leszálltunk én s te, mi ketten,
 Szüzi öledben, o szent Szűzanya, ott nyugovánk.
 És tanuk, égi lakók, ti valátok, hogy mi kegyetlen'
90. Ölt meg e megváltott hitszegő gaz csöcselék.
 Ám hagyom ezt, ezer és ezer annyi bajt ki nem érzett?
 Mind jele, hogy e világ végveszedelme közelg,
 Hányanak a vas, meg a tűz, meg a víz oltotta ki éltét,
 Hányat tépett szét dúvadak éhfoga is!
95. Várjuk-e, míg fölhágva oromról oromra az ember
 Égi lakunkba betör s számkivetetten elűz?
 Irtsuk hát ki e fajt, irtsuk gyökerét ki a bajnak,

- Pusztító tűznek lángja eméssze fel őt!
 Gögjét túrnöm elég volt, irgalmaztam elégszer,
100. Értetek, égi lakók s érted oh istenanya!
 Anyja fiamnak, szünj meg, o szünj esdekleni értük,
 Szünjetek érettük kérni ti, égi lakók!
 Döntsünk hát mi együtt közös és egyező akarattal,
 Irtsuk ki a gonoszt, mind eme bajnak okát!"
105. Megdöbbentek hallva e szót mindannyian ottan,
 Hangzik tompa moraj, majd kele lárma, zsibaj.
 Mintha kel, ébred a szél, sűrű erdő árnyas ölében,
 Mintha a tengermély zajgva zsibongani kezd,
 Ekkor a Szűzanya törszúrást érezve szívében
110. Esdeklő hangon szól könnyörögve ekép:
 „Szent fiam! édes anyád csak e névben vetve reményét
 Merhet szólni, e név ad jogot és ad erőt.
 Irgalmas szivü szent fiam, ily harag illik-e hozzád?
 Mondd, e kegyetlen düh s indulat honnan ered?
115. Mily nagy bűn bántott, sértett meg ennyire téged,
 Szüdből hogy kihal az irgalom és kegyelem?
 Hát nem múlja felül te szivedben a bűnt a bocsánat?
 Lelked nagy voltát bántalom érheti-e?
 Állni boszút kin akarsz, kit akarsz elveszteni végképp?
120. Kikkel vívsz te csatát, ég fejedelme ki vagy?
 Hát te az embert, ten fajad elpusztítani kívánod,
 Kit sárból gyúrván létre hívál te magad?
 Ily gyarlósággal harcolnod telhet-e kedved
 És letiporva vehetsz rajta te szép diadalt?
125. Mondd: mi dicsőség szállni tusára silány hadak ellen
 És ad-e dísz ez a harc és ad-e dísz e babér?
 Őneki adván bírni a földet, bírni a tengert,
 Ő ha letűn, a világ szép színe, haszna mi lesz?
 Ezt a nagy alkotmányt, te fiam, hiába' teremted
130. S indítottad örök, végtelen útra is azt?
 Csillagok őrszeme fent a magasban fényleni mért fog
 Futva örök pályán puszta magányba' körül?
 Termőföld kinek osztja szünetlen' drága gyümölcsét,
 Gazdag keble kinek őrizi kincses erét?
135. Barmokat és vadat és madarat kinek adhat ezentúl,
 Hullámmélye kinek élteti majd halait?
 Eltűrnéd a tömérdék ajándék kárbaveszését?
 Ember nélkül olyan puszta, kietlen a föld.

- Földművelő ha kivész, oly üressé és sivataggá
140. Válik majd ez a föld, hát örökösse ki lesz?
 Jó, neked így tetszett: jó, hátha hiába teremtel,
 Végkép vesszen is el ily nagy, ily isteni mű.
 Ámde magad te hiába jövel le az égi magashól,
 S h'jába fogant kebelem Szűzanya szent fiaként.
145. Nagy fájdalomoknak te hiában adád oda tested
 És o hiába hozád éltedet áldozatul,
 S annyi kegyes, hozzád hű szív is látta hiába,
 Mily gyötrő kinokat túrsz el az emberekért.
 Hogyha a bűnös iránt irgalmas lenni te nem tudsz,
150. Nem hat-e rád, hogy e föld tisztel, imád örökön?
 Majd ki hoz áldozatot, ki emel majd templomot, oltárt?
 Emberek ajka mikor említi szent nevedet?
 Senkise' lesz, ki imád, ki tesz majd szent fogadalmat,
 Istenségedet is senkisémet ismeri majd.
155. S volna az élted fenn az egekben tétlen öröklét,
 Vész isten-voltod, hogyha nem adsz adományt.
 Hogyha bűnöst nem sújt karod és bünt meg se'
 [bocsátasz,
 Mint mutatod te ki majd isteni, szent jogodat?
 Hasztalanul szórhatsz ezután villámot egedből,
160. Attól senkise fél, senkise rettegi azt.
 Puszta ha lesz ez a föld, ki lesz ura és ki királya
 És ki lesz istene is, puszta ha lesz ez a föld?
 Istenné templom, se' szobor nem tesz, sem az oltár,
 Semmi se' tesz azzá, csak hatalom s uralom.
165. Vaj' kinek osztasz majd te parancsot és kit ítélsz el,
 Hogyha te eltörölöd földről az emberi fajt?
 Ámde a bűnbe leledzik, erényt le a porba tiporta,
 Föld kerekén istent nincs aki tisztel, imád.
 Megvallom, elesik, sokképpen téved az ember,
170. Gyarló valója bizony, gyöngé meg esztelen is.
 Hát csoda, hogyha bilincsbe veré őt teste egészen?
 Nézd csak porhüvelyét, ennek az alkata sár.
 Még magad is — ha szabad teelőttem szólani nyíltan —
 Bűnbe hogy essék, adsz eltévelyedni okot.
175. Gyöngé idegzete, ámde erősebb ösztöne, vágya,
 Porlatag alkata is hajlik a bűnre nagyon.
 Ott a tömérdek kincs csábítja, hogy úzzenek ők fényt,
 Hajtja falánkság és hajtja gyönyörre Venus.

- S mennyi veszély áll lesbe' szünetlenül életük ellen!
180. Oh jaj, mennyi nyomor, mennyi baj zúgja körül!
Hát csoda, hogy vétetekre hajolnak végre szegények?
Ennyi kísértést, jaj, kikerülni ki tud!
Úgy de elismerik ők s vezekelnek, hogyha hibáztak
S kérik bűnbánón esdve bocsánatodat.
185. És nem is oly sok, a vádra ki méltó, latra ha vetnéd,
Hogy mi valóban a bűn s bent mit is érez a szív.
Mennyi erény van a föld kerekén és mennyi kegyesség!
Templomaiddal, lásd, telve a föld szanaszét.
Nézz körül, itt boldog lelkeknek serge özönlik,
190. Földön vívta ki mind, s nyerte el égi honát.
Bűn van elég sok, bűn van elég nagy, ugyan ki
És e hitetlen kor hűtlen irántad, igaz. [tagadná?
Ám kegyelemre ha semmi sem indít, semmi sem engeszt
És ha lesújtani kész rettenetes haragod:
195. Sújtsad a bűnt, csak a bűnt, írtsad ki könyörtelen'
Azt, aki ártatlan, boldogan élnie hagy. [azt csak,
Bűnhődjék, ki gonosz, ha kegyelmet mindre nem
Hisszük mindnyájan, tenned ekép jogosult. [árasztasz,
Szent fiam, oh ha nekik hoznál új áldozatot még,
200. *Táplálékul add, add nekik égi valód'.*
Mily csoda volna, hívó szív ezt álmodni se merné,
Szent fogadalmat ezért tenni se merne bizony.
Mily csodatett a kenyérbe' magát odaadni egészen,
Isten voltában lenni picinyke falat!
205. Mily csodatett, élvezni magát átadva egészen,
Isteni voltából mit se' veszíteni el.
Ő ad ajándokot, ő maga, Krisztus s ül diadalmat
S adva magát maga lesz isteni áldozat, Ő.
Oh milyen irgalom és szeretet, mit is adhata többet,
210. Adva magát újból, hozva új áldozatot!

HÓNAPOK VERSENYE.

- Phoebus előtt a tizenkét hó versengeni kezdett.
Martius legelőbb szóla közöttük ekép:
Évnek az éltre ép maga Romulus állita engem,
Ő rendelte, hogy én hordjam az atyja nevét.
5. Fölkele Április: Én ha jövök, szelidebb lesz a lég is,

- Himes a rét, a mező, lombos az ág, a liget.
 Én hozom azt az időt, amidőn a füvet lekaszálják,
 Omlik a rend a mezőn — szól vala Május ekép.
 Most jöve Junius is: Amihelyt hevem a falu népe
10. Érzi, aratja legott, mert a buzája megért.
 Mennyi kalászt aratol le te — Július így felel erre:
 Kitaposom rögtön s csűrbe, verembe viszem.
 Augusztus vág közbe: magam szorítom meg a hordót
 Abronccsal s szüreti kádat előveszek én.
15. Szeptember legtöbbet akart még mondani, ámde
 Bőven elég vala a mustnak a méze neki.
 Október feleli: Jegyemet ha láttad, o földész
 Szűrj olajat s ültess újra olajcsemetét.
 Nem veted ám meg ajándokomat, nem, szóla November,
20. Sertésnek makkot, tűzre a fát adom én.
 Csak keveset felel erre December ünnepi hangon:
 Én ha didergek is, a kedvem azonba' pezseg.
 Mostan az ajka nyillik Januárnak s hirdeti fennen:
 Ő újítja meg, ő, folyton a kort, az időt.
25. Erre, ha jól emlékszem, utolsóul kel a hónap,
 Mely tisztulástól vette nevét: Február.
 Díszit ha nekem László király születése adott, már
 Mellőzvéen egyebet, ez nem elég maga is?
 Szól s a fejét most Phoebus övezte csillagos ékkel
30. S drága nővére viszont int helyeselve reá.
-

III. EPIGRAMMAK.

1.

MÁTYÁS KIRÁLLYÁ VÁLASZTÁSÁRÓL.

- Látva a Holló, mint juta föl Mátyás a magas trón
Szép polcára, legott szóla magában eként:
Én a madár, kit az atyja dicső zászlói vivének,
Most a keresztnek ekép boldogan engedek im.
5. És ha alatta kivésnek, avagy leföstnek alatta,
Nékem e soh'se remélt dics diadalmi öröm.

2.

FOHÁSZ AZ ISTENEKHEZ A TÖRÖKÖK ELLEN
INDULÓ MÁTYÁS ÉRDEKÉBEN.

- Most, hogy a szent lobogót Mátyás viszi a török ellen,
Jertek Olympi lakók, hozzatok égi segélyt.
Hercules, add buzogányod, az ijjadat add te Apollo,
Kardodat add Mars és Pallas a gorgoni főt,
5. Castor, hozz paripát, Vulkán oly fegyvereket gyárts,
Milyet Achillesnek s dardani hősnek adál.

3.

PANASZKODIK A KIRÁLY HOSSZAS TÁVOLLÉTE
MIATT.

- Szörnyü csikorgó bár ez a tél, te dicső fejedelmem,
Hadba' maradsz, nem tart vissza se hó, sem a jég,
Ebben a zordon időbe' befagyhat a kard hüvelyébe,
Fogni se bír kantárszárat a dermedő kéz,
5. Mégis harcolsz, várfalakat döntszt ostromerővel
Bennek egészen eként él maga Mars vagy atyád.
Jer pihenésre, találsz te időt még táborütésre
Jobbat, hogyha beáll majdan a szép kikelet.

4.

PANASZKODIK, HOGY MÁTYÁS SOKÁIG MARAD
MOLDVÁBAN.

Sarmata bércek, s kék Duna, mely hét ágra szakadva
Fekete tengernek habzó ölébe rohansz,
És ki valál egykor még szép nevü római gyarmat,
Most a neved barbár, barbar a nép ajaka:

5. Mért tartjátok ilyen sok időig vissza királyom?
Tán, hogy igyék csak a Don jéghideg árjaiból.
Négyszer telt meg a Hold, ugyanannyi hónap is eltelt,
Még se kiálthatjuk boldogan: Itt a király!
Vaj' mikor is tér vissza? Mikor fogadandja ujongva
10. Buda e drága urát, ezt a Neoptolemust.
Jöjjön, oh jöjjön vissza, ha van még földön igazság,
Férjhez adó hajadon lett a kicsiny Katalin.

5.

KATALIN MAGYARORSZÁG KIRÁLYNŐJE.

Első szerelmünk, a cseh királyi családnak a sarja,
Anyja hogy elsiratá, atyja hogy elbucsuzott,
Pannon földre hogy ér, amidőn meglátta határát,
Calliopé hozzá szólva beszéle ekép:

5. Rajta, cserélj nevet is, ha már ma hazát te cseréltél:
Légy Katalin, ki előbb még Kunigunda valál.

6.

ÜDVÖZLI MÁTYÁST KETTŐS DIADALA UTÁN.

Nosza Muzsák diadalra ma zengjen fennen az ének,
Hasson a csillagokig vígan ujongva a dal,
Phlegra minőt Zeusnak, Bacchusnak Lydia zengett
Mikor az ind tigris vitte körül fogatát.

5. Mert, ha dicső vala Zeus, pompás Bacchus diadalma,
Ám kettős diadalt még se nyerének ezek.
Két győzelmet arat Mátyás, és egymaga állít
Messzire tündöklő két diadaljelet is.
Mert Erdélynek utána imé nyujt Moldova pálmát,
10. Nem ejté meg a csel, ám leigázta a vas.
Két föld két módon veretett le, hajolt rabigába,

- Ezt a vitézi erény ejti el, azt az eszély.
 Ott az eszével vér nélkül harcolt maga Pallas
 És a merész gétát Bellona törte meg itt.
15. Első napod van, o Janus, ugyan mit kérne szivünk még,
 Mint ami jól indult, fusson az év le aként.

7.

A MOLDVAIAKTÓL ELVETT ÉS BOLDOGASSZONY
 TEMPLOMÁBAN FÖLAGGATOTT HADI JELVÉNYEK.

- E zászlókat a Szűz Anya szerzé néked, o Mátyás,
 Moldvai harci mezőn vette erős keze el.
 És amelyek barbár hadak élén lengve lobogtak,
 Most im a szentélynek függnek a boltozatán.
5. Üdv a vezérnek, aki egyedül mert törni e földre
 És a gétát leveré ép a saját mezején.
 Ám te, o Szűz Anya, halld meg, o halld a királynak
 Hozzon még többet győzve pogány törökön. [imáját,

8.

MENTEGETŐZIK, HOGY MIÉRT NEM MEGY CSATÁBA.

- Harcos urak, gyávának azért ti ne tartsatok engem,
 Hogy zászlója alatt hűn követem a királyt,
 S még se kelek soha harcra az ellennel csatasorban
 És hogy nem másztam még soha várfalakat.
5. Csak szemlélem a bajt kikerülve a más veszedelmét
 Ezt teszem értetek és nem remegésem az ok.
 Nemde ti nagy hirnévre sovárgva rohantok a harcba?
 Könnyű a seb s a halál kedves is általa lesz.
 Ha valamely balsors utoléri a harchan a költőt,
10. Hősi haláltokról lesz-e ki zengeni fog?

9.

HUNYADI JÁNOS SÍRIRATA.

- Pannoniának a várfala és a töröknek a réme,
 Ha valahol Hunyadi, lásd eme földbe pihen.
 Ám, hogy Belgrádnál leveré diadallal az ellent
 Győz a halálon is ő s élve föl égbe megyen.
5. Harci borostyánnal sok hős juta már diadallal
 Föl Capitolra, de az égbe csak ő maga szállt.

10.

GALEOTTO BAJVÍVÁSA.

Mily búsan szedi föl Achelous az aetoli parton
 A bikaszarvat, amit széttöre Hercules ott,
 Földre tiporva Halesus is általad, én Galeottom,
 Hátrahagyá csúful porba' nemes cimerét.

5. Jól mulatott Mátyás, a király eme római tréfán,
 S Esztergomnak ura jóizüen nevetett.
 Ámde ne szégyenkezz, hogy e játék mestere téged
 Porba dobott, akinek mestere Mercurius.

11.

AZ ESZTERGOMI ÉRSEK ERŐDÍTÉSEIRŐL.

Míg Mátyás a király boldog Pannonia földén,
 Ő, aki méltó utód hírneves atyja után,
 Gondosan építé emez aklot János, a pásztor,
 Hogy ne rabolják el pusztá mezőn juhait.

5. Péter, ily hűségért te, a menny kapujának az őre
 Nyiss a vezérnek eget, tárd föl a nyájnak is azt.

12.

A FOGATBA FOGOTT SZARVASRÓL.

Hogy feledett erdőt, hogy félni feledt eme szarvas,
 Nem rebeg embertől, meg se riasztja az eb,
 Hogy szeliden tür igát s kocsidat viszi gyorsan ügetve,
 Azt ki tagadja, hogy ezt csak te tevéd, o király.

5. Ily szarvasfogatot hajt szerte Diana a berken,
 Így vágdat tova ő Taygetos tetején,
 Így szaladott míg szét nem tépték társai bőszén,
 Szarvas alakba' körül délceg Agenorides.
 Volna-e ember olyan, ki neked nem hódol örömmel,
 10. Hogyha ilyen szeliden türik igád a vadak?

13.

FRIGYES CSÁSZÁRHOZ A MAGYAR KORONA VÉGETT.

Mondsza Frigyes császár, mért őrzöd még koronánkat?
 Jót a családnak nem hozza ez sohasem.
 Hát nem példa-e Imre, ki elhull ifju virágként,

- Imre, kit Istvánnak szende Gizella adott?
5. Hát Péter nem vész nyomorultan kétszer elűzve?
Hát Salamon hányszor érte, miatta futott?
A kirabolt Ottó esetével is erre a példa
És a te Alberted oly kora veszte is az.
És nem példa a gyermek, aki palotádba' növekvék,
10. És a minap fényes násza előtt hala el?
Ily sok példa után, ha eszed van, visszariadsz még,
Boldog férfi csak az, még aki máson okul.
Annyira nem becsülöd te csupán csak a névnek az
Hogy ily sorsnak akarj lenni az áldozata? árnyát,

14.

HUNYADI JÁNOS SÍRIRATA.

János nyugszik e helyt, valaha a töröknek a réme,
Ő kormányza dicsón téged, o Pannonia.
Szülte Hunyad, gróffá Beszterce emelte e férfit,
Elragadá Nándor, most Gyula vára tied.

15.

JÁNOS ESZTERGOMI ÉRSEKHEZ.

- Mért gyötröd magadat te szünetlen éj-napon által?
Mért nem tűn el a gond tőled atyám soha sem?
Mintha Prometheusként a kesely szaggatna örökké,
Mintha csak Atlasként tartana vállad eget.
5. Oly gyönyör az, hogy egy percig se' pihenjen az elméd
S folyton a gondok alatt megöregedni hamar?
Nincsen a földön senki, akit sok baj nem emészt föl,
S benned is oh hidd el, hogy nem acél az ideg.
Megnyugodott a tüzes Héraklés, a kóbor Ulixes
10. Néha pihen, hisszük, még maga Juppiter is,
Igy te is olykor, atyám, ha eszed van légy magadé is,
És ha másoknak is élsz, vesztedet oh ne okozd!

16.

FRIGYES CSÁSÁRHOZ.

Róma ügyét Fabius megmenté késedelemmel,
Most te Frigyes késel s elvesz a Róma ügye,

- Mert te szünetlen csak tanakodsz, nem téssz soha
 Bár tennél valamit, mégha tanács nekül is.   semmit,
 5. Mit vezet a tétlen Saturnus csillaga téged?
 Caesarokban a Mars lángja, erélye legyen.

17.

VENDÉGÜL HÍVJA MÁTYÁST.

- Úgy nyiljék meg előtted az ég palotája, de későn,
 Mátyás, kit a király Juppiter áldva megáld,
 Mint te, király házamba az én vendégemül eljössz,
 Meg nem vetve szerény, egyszerű hajlokomat.
 5. Mondják, hogy ki a föld kerekét legyőzte, a nagy hőst
 Még a Molorchus kis konyhaja is fogadá.

18.

GALEOTTÓHOZ.

- Hát te is, te a költő, szent Parnassnak
 Hagyva ott a magányát bot- s iszákkal
 Készen, én Galeottóm, útra indulsz,
 Hogy Rómába elérhess mint zarándok?
 5. Ezt a messzi vidékek vak, hiszékeny
 Népe hadd tegye, melyet rémit álom;
 Ezt a képmutatók tegyék sergestől.
 Ám te hidd csakis azt, mit Protagoras
 S Theodoros, az istentagadó vélt,
 10. Vagy mit hirdete Epikur is egykor,
 Legfőbb rossznak a szenvedést hívén csak.
 Hogyha mégis a vakhit tetszenék tán
 S horgas fővel a buzgó bucsujárás
 S kész vagy hinni is azt, mit naprul napra
 15. A szószékről alárikácsol egyre
 Albert és csacsogó Rubertus untig,
 Úszva könnybe miként a vén szipirtyók,
 A Muzsáknak azonnal mondj te búcsut
 És Apollon iránt is szegd hited meg,
 20. Jobb ha gyártja a verset sánta Vulcan:
 Költő és a hívő nem férnek össze.

19.

EGY PANNONIÁBAN NŐTT MANDULAFÁRÓL.

Hesperidák kertjébe' se látott Hercules ilyet,
 S Alcinousnál sem Ithaka hőse soha.
 A szigeten csoda lenne ilyen, hol a boldogok élnek,
 Nem hogy a zord, a hideg Pannonia talaján!

5. Im' ez a mandula most a fagyos hónapba' virágozik
 És sanyarú télben hajtja tavasz-rügyeit.
 Meg kellett voln' várnod a fecskét néked, o Phyllis,
 Várván Demophoont várni gyülsz te ma is?

20.

EGY BALJÓSLATÚ JELRŐL.

Kopjaveséssel mit leteríte vadászom, a szarvast
 Ime üvöltve vadul farkasok elragadák.
 Megdőbbent ez a jel, vajjon gonosz ellen, o Péter
 Nem tör-e aklodra, nem viszi szent juhod el?

5. Csillag is rossz jár, óh te világnak az őre az éjben
 Fordítsd jóra e bajt, mellyel e jel fenyeget,
 Mert hisz a földön, az égbe' te bírsz legfőbb hatalom-
 Oldani hogyha akarsz és ha te kötni kívánsz. [mal,
 Vagy ha talán nem a kulcs alkalmas védni a nyáját,
 10. Ezt te ne mondd: karddal Pál közeledbe' van ott!
 Fegyveres ő, ha magad békén fegyvertelen állasz,
 Védje kivont karddal Pál tehelyetted a nyáját.

21.

VALLA LŐRINC.

Néha a Muzsákat magukat gáncsolni merészlé,
 Mondják, hogy mit ítél: féltek ezek magok is.

22.

A NARNII GALEOTTÓHOZ.

Pannoni tájról küld epigrammokat a Duna néked,
 Mely a folyók közt itt északon legjelesebb.
 Oh, ne csodáld, Galeotto, egy-egy ha közöttük akadna,
 Mely hogy enyém szintén, azt te alig hiheted.

5. Hidd el, az elme művére nagyon hat gyakran a táj is,

- S fontos az is, hogy mily csillag alatt született.
 Tán finomabban irok vala én is szép Latiumba'
 Itt barbar talajon barbar az ajk, ha beszél.
 Zengne csak itt Maro, hejh, zord volna a hangja
 10. Ha ide jön Cicero, néma leszen Cicero. [Marónak
 Ám de te vedd csiszolásod alá csak a versemet, akkor
 Azt hiszi majd az ítész, hogy Heliconon eredt.

23.

SAJÁT MŰVÉRŐL.

- Nincsen itt a művelt szép társaság, nincs,
 S finom szellemü Martialis sincsen;
 Ám ez itt csak a Martialis majma.
 Szent költőt ha óhajtasz, ezt te hagyd el.
 5. Csak ha volna időd játékot űzni
 Majmocskával, ehhez csak akkor fordulj.

24.

SAJÁT MŰVÉHEZ.

- Argiletani műhelyt ne kerüljess drága művecském,
 S tréfa se bántson, amit űzhet a tábori nép.
 És ne remegj soha sem kacajátul a gúnyolodóknak,
 S jószimatú orrnak fintorításaitól.
 5. S attól sem, ki olajt, tömjént, fűszert, halat árul,
 Sem hogy a szű megehet, vagy hogy a moly megemészt.
 Hadd a tudós rettegjen ezektől, mint tanítód félt,
 Ám irigy embereket drága művecske kerülj!

25.

MÁTYÁS KIRÁLY.

- Keggyel felém hajolva, dicső fejedelem,
 Eme kérdésre méltatál:
 Nos költő, mondsza, mit közöljek én veled?
 Oh bármit, csak nem titkodat!

26.

GALEOTTÓHOZ.

- Gyermekeket ki tanítsz a betüre ma, jó Galeotto,
 Több nyereséggel jár, festni haját ha tanítsz.

27.

GALEOTTÓHOZ.

Jó Galeotto, hajad, mely volt feketébb a szuroknál,
Lángvörös az ma, o mondd: mely csoda tette meg ezt?
Nem sugárik jobban a fodra sicamberi fürtnek.

És nem amilyet mos Crathis, avagy Sybaris.

5. Ezt a csodát, mi művészet avagy mi szerencse művelte?
Vagy tán titkos erő isteni műre tanít?

Tán csak az isten, aki a chaosznak adá meg a formát,
Bírna ilyent tenni, oly csoda egy dolog ez.

Én magam is kétkedtem elébb meglátva a fürtöd,

10. Azt hittem, hogy főd dísze paróka csupán.

Most kézzel fogom azt: oh de hány próbálta hiában,
Festve meg ősz fürtjét, rejteni el a korát.

Itt nincs semmi sem ál, nincs festék, még nyoma
Mert töviből nőtt föl ezzel a színnel e haj. [sincsen,

15. Ifjúságod amily őszinte, igaz, legyen ép oly
Hosszu, öregkor ne bántsa díszét sohasem.
És ha hajad szókére tudott változni sötétből,
Bár ne is ütné meg azt ezután sem a dér.

28.

EGY HÁNYAVETIHEZ.

Hejh, te ki oly nagy bölcs vagy, ugyan csakis erre
Gólya miért kelepel, bár neki semmi baja? [felelnél:

29.

MÁTYÁS KIRÁLYHOZ.

Hadba Venust hogy nem hagyod el soha drága
királyom,
Bölcs vagy, mert neked ő megnyeri Mars kegyeit.

30.

TRIBRACCO KÖLTŐHÖZ.

Lennék csak bűvár, a Vöröstengernek a gyöngyét
Szedném folytonosan drága Tribacco, csak azt.
Elmennék az arabhoz is én illatszere végett,
Ind elefántcsontot s küldene selymet a Ser.

5. Ám csak a vers köti le, csak az ejti szívem meg egészen,

- S nem keresem másutt, Oenotriába' csupán.
 Néktek adá csak a Múzsá beszélgetek ékes ajakkal,
 Másutt barbar a föld, barbar az ajk, ha beszél.
 Pallas nem lakik és Mercur sem a geta Dunánál,
 10. Ámde a Pó vizinél, hol lebukott Phaethon,
 Itten az Istert, mely befagyott hátán hadakat hord,
 Kedveli Mars, meg a bős Bellona lakja csupán.
 Azt, amiben bővölködöm én, híjába' kívánnám,
 Mert hiszen ausoni lant pendül az ujjam alatt!
 15. Szóljon eként a kanász, ezt nékie nem hiszem én el,
 Hattyúk közt lúdként gágog az én ajakam.
 És ha dalom nem zengne csunyán, nem barbari
 Mégis olvasnám, drága Tribacco dalod. [hangon,
 Lásd, forgatta Maro Variust, forgatta Horácot,
 20. Mást aki nem ismer, hol van önismerete?

31.

JÁNOS VÁRADI PÜSPÖK ÁTHELYEZÉSE
 ESZTERGOMBA.

- Víg paeant ma ti zengjete oh koszorúsfejű Múzsák,
 Ünnepi hangon szólj, Calliopé, magad is.
 Érseki székre emelte uram' ma királya kegyelme,
 Érseki tisztet adott néki a Róma kegye,
 5. Hangozzék csak e hang e világban a népeken által,
 Hangozzék fennen s hasson az éig e hang.
 Most Esztergom előtt Várad s a Dunának a Kőrös
 Hódol, az első atya, ki negyedik vala csak.

32.

PÁL PÁPÁRÓL.

Róma, miért kutatod te a Pál álló tanuságát,
 Férfi bizony, tanu rá: lánya, ki rája ütött.

33.

UGYANAHHOZ.

Van leányod, o Pál és annyi kincsed,
 Mennyit főpapi kézbe Róma ritkán
 Láta, szent atya név hozzád nem illik,
 Boldognak lehet inkább hívni téged.

34.

GUARINUSNAK.

Mennyit Róma köszön, hamvából kelve, Camillnak,
Guarino neked ép annyit a római nyelv.

35.

ERDÉLY LÁZADÁSÁRÓL.

- Hétvárnak gonosz és vad földje, dicső urad ellen
Esküszegő fejedet mért emeled föl ekép?
Szolgai voltod, ha feledéd, tudod, anyja te voltál,
Ha fejedelmed nem lenne, de volna fiad.
5. Dús vagy, ezért kérkedsz? Elesett Campania, dús volt.
Népes vagy? Marathon mennyi ezért tipor el.
Elkap a lázítónak ígérete, császsava téged?
Nézd, a vezér mi botor, hát ne kövesd a szavát.
Ő ha kegyetlen, jártas a hadba', vitéz is azonban,
10. Volna hatalmas is ő: ámde silány ügye van,
Hogyha silány, gonosz ügy: bukik, elvesz a harc
mezején is,
Mert csak igaz harcnak kedvez az ég, mely igaz!

36.

MAGÁRÓL.

Eddig, amit mindenki elolvas, Italia adta,
Most olvassa, amit küld neki Pannonia.
Mekkora dics mincünk, de nagyobb neked az még,
Hogy földednek ekép lángesze nagy nevet ád.

37.

HAJÓTÖRÉS.

Frando hajótörten le a Pó árjába merülvén
Szól: Beh silány véggel pusztít el íme a sors.
Halnom, ha folyadékban akart a végzetem, inkább
Drága nedűd vesztett volna el lachosom.

38.

GALEOTTÓHOZ.

Nincs se' barátom jobb, ki szeretne is engemet inkább,
S Permessá viziből nincs, aki többet ivott.

Marcellus vigaszára, fiát ki siratja, megírván

Versemet, elküldém, kérve ítéletedet.

5. Tőled nem várok soha tapsot, ujongó helyeslést
S azt se, hogy így te kiálts, jó Galeotto, σοφῶς!
Ezt a kegyencek léha csoportja megadja bizonynyal,
Jobb, ha hiszem, hogy a vers Quintiliusra talált.

39.

UGYANAHHOZ.

Ezt mire véljem? A vers, Galeottom, visszakerült már,
Ámde egyetlen jegy s jel nyoma nincs a lapon.

Hol van Aristarchusnak a csillaga, gáncsjele hol van,
Mikkel a Maeoninak rőtta meg a műveit?

5. Mit higgyek? Vagy egész végig minden sora tetszék,
Vagy pedig abban tán semmi se tetsze neked?
Hogy minden tetszék neked, oh az csak hihetetlen.
Hátra egyéb nincs, hogy semmi se tetsze neked.
Hejh, de az is lehet ám, hogy félvén az unalomtól,
10. El sem is olvastad, jó Galeotto művem.

40.

GALEOTTÓHOZ.

Hozzád mily szeretet köt, jó Gaieotto, te kérded:
Halni előbb akarok, bár ifjabb vagyok is.

41.

GUARINÓHOZ.

Bár ajánlod a költeményt Guarinus,
Mit küldöttem, amely téged magasztal;
Bár dicsérd te viszont, de jobb szeretnék
Mindig annyi aranyt, ahány a verse.

42.

AREZZOI FERENCHEZ.

- Szent törvényeknek tolmácsa, derék Aretinus,
 Kit híressé tőn épugy az aoni lant,
 Míg mindenki iránt az igaz mértékre ügyelsz te,
 Nincs mód, nincs se határ, engem ahogy te szeretsz.
 5. Annyira bámulsz és tisztelve, csodálva szeretsz te,
 Hogy nem bírja meg azt érdemem és nem erőm.
 Érdememen felül oh te ne adj hát, kérlek esengve,
 Ám amit érdemlesz, adja csak azt meg az ég.

43.

A MODENAI PÜSPÖKHÖZ.

- Már panasztoltam, hogy nincs többé becsben a költő,
 És gyűlölem hevesen én a saját koromat.
 Ekkor verseimet Modena művelt főpapja kegyelni
 Kezde és kegyesen fölkarol engemet is.
 5. Róma, szegény Maródat, akit még senki sem ismert,
 A tyrrheni lovag nyájasan így fogadá.
 Rajta Muzsák, vigyetek szent berkeitekbe ma engem,
 Most már könnyű nekem, nyitva előttem a tér.

44.

UGYANAHHOZ.

- Drága uram, főpásztor, miért hogy annyira kedvelsz?
 Mert hisz' irántam a kegy kútfeje csak szeretet.
 Nem volt érdemem és idegen létemre nem ismert
 Senki se s azt akarád, hogy legyek én a tied.
 5. Olvasol és dicsérsz és sokra becsülve a versem
 Atyai jó szívvel pártolod az idegent
 És nem elég, hogy nagy szeretettel tenmagad ápolsz,
 Terjeszted város-szerte a híremet is.
 S nem habozol megnyerni kegyét fejedelmi uradnak,
 10. Általad, érted van, hogy Leonello szeret.
 Jó az a férfi, ki hálaadójt jól viszonzozza,
 Isteni férfi, aki érdememen felül ád.

45.

FILELFOHOZ.

- Irsz görögül te meg irsz latinul is drága Filelfo,
 Ámde mit én írok, barbar a szó, az a hang.
 Volt is idő, hogy ille kezembe Muzsáknak a lantja
 S aoni folyamból én is ivék valaha;
5. Mars katonája vagyok, nem Apolló lantosa többé,
 Túlharsogja biz' a lágyszavu lantot a kürt.

46.

ARQUADA.

- Arquada, leghiresebb az Eugani szép telepek közt,
 Melyeket egykor a phryg Antenor alapított,
 Bár kieszen fekszel, bár dús termésű a földed,
 És nem is ismered a nyárnak emésztő hevét:
5. Ámde nagyobb dísz ad neked az, hogy nagynevű költő,
 Petrarcának szent drága porát takarod.

47.

CARBO LAJOSHOZ.

- Carbo ki vagy mostan, te parázs voltál, de ne kérkedj,
 Jó Lajosom, mert csak por, hamu lesz valaha.

48.

ANELLUSHOZ.

- Míglén, Anello, csupán szamarad vivé a malomba
 Tiszta buzádat, amit őrleni megakarál,
 So' se hozá haza ez kellő mértékkel a lisztet,
 Vagy közibe bizton más buza lisztje vegyült.
5. Nos, te panaszt emelél a bírónál s egyre mesélted
 Szomszédodnak is és még nekem is eseted.
 Ámde ravasz módot eszelél — hiszed legalább ezt —,
 Ilynemű károsodást hogy kikerülj ezután,
 Most nőd őrzi ügyelve a molnárt, hogy ha talán ez
10. Lopni akarna, ül is rajta a zsák tetején.
 Oh be csalódol, akire nem mersz bízni te száz szem
 Búzát, arra te most rábizod épen a nőd.

49.

VERONÁNAK AJÁNlja KÖNYVÉT.

- Néked ajánlom szép Verona a könyvet ezennel,
 Mit Guarinodnak zengnem a Múzsá sugallt.
 Tisztelet illeti meg tárgyát, ha gyenge a vers tán,
 Érdemes olvasnod róla, kit zeng eme dal.
5. Tetszék Ennius nyers erejében a Romulidáknak,
 Mert hisz a nagy Scipio harcait énekelé.

50.

RÓMA.

- Phrygia romjaiból úgy támad a Róma föl ismét,
 Mint Phoebus madara támad a hamvaiból.
 Mert amidőn erejét fölemésztí a hosszú öregkor,
 Újra születve kikel lángjaiból e madár.
5. Ámde a phoenixnél Ilion sokkalta szerencsésb,
 Hamva nagyobbbat szült, míg az övé csak olyant.

51.

RÓMA.

Róma egészen aként kele létre phrygi romokból,
 Mint ahogy a Phoenix kel ki a hamvaiból.
 Ám Ilionnak hamva szerencsésb, mint e madárnak,
 Mert a szülöttje nagyobb, míg emezé ugyanaz.

52.

LŐRINCHEZ.

Hogy Lőrinc a művem kegyesen fogadod, nekem
 Többet téssz te velem, mint ha nekem te adod. [elhidd,
 Az adomány nagy kegy, viszonozza azonba' nagyobbbal
 Az, aki hagyja magát lekötelezni viszont.

53.

VALLA LŐRINC HALÁLÁRA.

Oly sok századot élhet a szarvas s annyit a holló;
 Valla korán húnyt el: hol van az isten, ó mondd!

54.

MAGÁRÓL.

Már letelőbe' vagyon mindjárt a tizenhatod' évem
 Ha igazat mondott nékem az édesanyám.
 És szeptember előtt amidőn föltámad a reggel,
 Harmadnapra leszen ép a tizenhetedik.

55.

ÁLTUDÓS.

So'se beszél, se nem ír, s a tudósnak híre övedzi,
 Híre nagyon soknak, bárha csöp érdeme sincs.

56.

AURISPA.

Hogý ha tudós Aurispa, miért nem ír soha semmit?
 Mert tudósabbnak tetszik ekép, csak azért.

57.

PORCIA.

Égő parázst nyelvén, szól Porcia, ime követlek
 Téged, o tisztas atyám, téged o drága uram!

58.

RUFUSHOZ.

Nem szeret ily sok léha szerelmet a versben a tisztas,
 Rufusom, azt hiszed-é: többnek inyére van ez!

59.

OLVASÓHOZ.

Megkiméllek téged, o gyöngéd olvasó, immár
 Vége; legyen mindig könnyű az első teher.

60.

EGY PÖFFESZKEDŐHÖZ.

Mit pöffeszkedel úgy Philiticusom, azt ki ne tudná,
 Mily nemes ágbul ered néked atyád meg anyád!
 Ez orrát dörgölte bizony még csak könyökével
 És csakis ünnepi nap nem köpe földre amaz.

61.

GRYLLUSHOZ.

Medvekölőknek hívsz te gunyolva gyakorta, o Gryllus,
 Oly vad, durva vagyok én teelőttem ugy-é?
 Gryllus, igaz, hogy a pannon medve adott tejet, ámde
 Nékem a medve, neked, Gryllus, a farkas adott.

62.

DIONYSUSHOZ.

Szennyes vagy Dionysus örökké, ülsz a pizsokban,
 Mintha a szent vallás erre tanítna csupán,
 Ez ha igaz, bizony a legszentebb állat a disznó,
 Hogyha kegyessé tesz téged a szenny, a pizsok!

63.

NEVE MEGCSERÉLÉSÉRŐL.

János volt a nevem, mért Janus a könyvnek írója?
 Te, aki olvasod azt, halld e cserének okát,
 Hogy letevém a régi nevem, nem a góg okozá azt,
 Szebb név, sem hiresebb nincsen a föld kerekén!
 5. Akkor vettem más nevet én, elhidd, akaratlan,
 Aoni habba' midőn Thalia fürdete meg.

64.

MARCUSHOZ.

Négy soru verset írek — te hiszed, hogy ellened irtam,
 Bárha a címbe' neved, hogy tied, azt tagadom.
 „Hisz' Marcus vagyok én“ — De o hány Marcus van a
 Kérdem: phoenixnek tartod e tenmagadat? [földön!
 5. Daunia hány öszvért, Nonacria hány szamarat szül,
 Marcus is annyi vagy, hidd el, a föld kerekén!

65.

THADDAEA SÍRIRATA.

Itt nyugszik Thaddaea Guarinus neje e sirban,
 Aki örült, hogy elébb szálla le mint az ura.
 Oly méltó joggal bizony egy márvány se' dicsekszik:
 Pallast szép műve, sok sarja legyőzte Rheát.

66.

GUARINUSZ SÍRIRATA.

Calliope, Clio, Polyhymnia sírjátok itten,
 Nyugszik, sírba leszállt büszke örömtők e helyt.
 Bár öregén húnyt, mert kikerülhetetlen a végzet,
 Mégis méltó vala élni örökre bizony.

67.

VALERIUS MARCELLUS SÍRIRATA.

Jó Valerom, ha a sors el nem ragad ily kora sírba,
 Még te a Marcellus-háznak újabb nevet adsz.
 Im' a Velence reménye, anyádnak a vígasza tűnt el
 Teveled és odavan drága atyád öröme.

5. Hatni ha bírna erény, vagy alak vagy az ajknak a bőve,
 Méltó valál biz', hogy nestori éveket élj.
 Ez hata rád Clotho s Lachesis helyeselve akartad,
 S zord nővéretek így vágta el a fonalat.

68.

POLYCARPUSHOZ (KALOCSAI GYÖRGY.).

Mint örülök, hogy olasz földről te erőbe' jövéel meg,
 S meghallgatta az éj esdő imádat ekép.
 Ám örömöm, Polycarp' fokozod te, ha látogatóba
 Jössz, ha nem úntat emez hosszú után rövid út.

5. Tégedet én mikor is hallgatlak egész od'adással,
 Míg te mesélsz a nagy út annyi veszélyeiről?
 Mondsza csak Ausoniába' miként is állnak a dolgok?

Hány várost láttál és minő férfiakat?

Hogyha sovár lelkem nem kápráztatja csalódás,

10. Itt a körömben egész Róma leszen teveled.

69.

PROSPERUS.

Hogy műveletlen föld, mint én, ily szellemet adhat,

Ez a csodád, Prosper, kít szüle tuscus eged.

Balga születhetik ám, hidd, mindkét égnek alatta,

És olyan is, akinek lángesze és szive van.

5. Democritusnak eszét Abdéra szülé, e gulyás föld

S Vergilt, a finomat Andes, a durva falu.

Ámde ha rád nem hatna a példa, ha régi, o nézd csak,

Hogy te magad ki vagy és hogy ki vagyok magam én.

70.

ANDROMEDA PERSEUSHOZ.

Oh nyomorult én, mily sors vár a te szörnyü tusádra?

Mért remegek jobban, mint remegék az elébb.

Nem gyötrött a kemény szírtén sem oly aggodalom még,

Míg még senki se vítt harcot az életemért.

5. Bár láncostól nyelt voln' el ama szörnyeteg engem

Míg szárnyas paripán nem jön ez ifju ide.

Igy bár védtelenül veszttem voln', ám egyedül csak,

S nem hal el érettem senki szerelme miatt.

Most remegek, hogy míg ártatlan' védi a bűnöst,

10. Őmaga vész oda s így hű szive veszti el őt!

Ifju levente, mi vonz hozzám, ki anyád se vagyok, sem

Nőd, sem nővéred, oh mi vagyok teneked,

Hogy te ekép bátran kockáztatod éltedet értem?

Hisz nem hajt sem erő, sem jutalom, se' remény.

15. Vagy tán arcom bája, varázsa kötött le eképen??

Nem vagyok én magam ily szép s a családba' se volt.

Hagyj sorsomra, eredj, menekülj te meg egymagad, ott

Szárnnyad, mely magasán átröpít a levegőn. [van

Míg szólék, ama szörny háromszor tört a magasba

20. És háromszor alá csillagot érve lehullt.

Hejh! szárnyas paripád is alig kerülé el a torkát,
 Szinte elébb ér, mint engem, utól a halál.
 Hogyha van isten, akit nem bánta anyám gonosz ajka,
 Esdve csak azt kérem: éljen ez ifju csupán.

71.

GRYLLUSHOZ.

Gryllus, amíg te zenegsz, hallgatnak a tücskök a
 Némulnál te el és zengene künn a tücsök! [pusztán,

72.

A MŰVÉSZET.

Edzi a kart a művészet, így érsz te tökélyt el a földön,
 Hogyha a durva erő támasza lészen az ész.

73.

ÁMORRÓL.

A szerelem csak a vágy heve és nem isten a földön,
 Bünt takaró nevit az emberi balhit adá.

74.

A SZŐLŐRÖL.

Az egyszerre eszik meg iszik, szőlőt aki élvez:
 Így győződ le bizony Bacchus ez egybe' Cerest.

75.

GUARINUS AJKA.

Innom hogyha aranyserlegben Juppiter adna
 Édes italt, amelyet hű Ganymedese tölt:
 Ugy nem ízlene nékem ez isteni nedv se' bizonynal,
 Mintha Guarinusnak ajkin a nektar ömöl.

76.

LEONELLOHOZ.

Hogyha a véletlen játszáná a kezedbe e könyvet,
 Oh Leonello, ki az Estei ház disze vagy,
 Azt te ne olvasd oly komoly arccal, mint jogot osztasz,
 Ámde amint labdát játszva, nevetve röpítsz.

77.

UGYANAHHOZ.

Hagyd, o dicső Leonellom, verssel játszni a költőt,
Hisz' gyakran labdát ütsz Leonello magad!

78.

GUARINUSHOZ.

Phoebust Graecia, Faunust Róma népe,
Ammont Libya, Egyiptom Serapist
Kérdezé, ha talán kétsége támadt:
Ám hozzád az egész földről jön össze
5. Minden nép fölüdülni jó Guarinus,
Hogyha már elepedt a szíve, lelke.

79.

ARGYROPYLOS BÖLCSÉSZRŐL.

Még a neved se hiába adá az ezüstkapu néked,
Bölcsességhez aki törted e fényes útát.

80.

UGYANAHHOZ.

Küldök majd máskor, Gryllus, lycambesi jambust,
Mostan ajándokul ím kapsz szelid elegiát.

81.

LEONELLOHOZ, FERRARA FEJEDELMÉHÉZ.

Hogy a minap, fejedelmi uram, Leonello, tehozzád
Jöttem a zord észak messzi vidékirül én,
Nem vezetett, o bocsáss meg, a híred fénye sem engem
És nem a háznak ősi, dicső neve sem;
5. A szép Ferrara nagy ragyogása se' vonza eképpen
És nem vonza szép Pónak a két kara sem:
Nem szememet, de fülem hozám ide szomjan epedve,
Várva Guarinusnak ömleni ajkin a szót.

82.

A KÖLTŐKHÖZ.

Ennyire nyiltan hogy mertek ti hazudni, o költők,
 Phoebus so'se hazug: az igazat szereti.
 Ime ti hirdetitek mind ezt egy szájjal örökké,
 Hogy van a Pónál egy nagyhirű nyárfaberek,
 5. Melynek a fáí csöpögve teremnek sárga borostyánt,
 Mert hisz' gyönggyé lesz, csöpp ami volt az előbb;
 Ime a Pó, im a nap nővéreinek itt van a berke:
 Ki meri mondani, hogy itt van a gyanta, a gyöngy.

83.

EGY HAZUGNAK.

Már te hiába hazudsz, el nem hiszi senki se néked,
 És ha hazudsz mégis, áltatod önmagadat.

84.

KI VERGILIUST LOPOGATJA.

Hogy ha lopál valamit te Marótól, mentegetőzől:
 A chiosi öreget lopta bizony Maro is.
 Hidd, fölment mindenki ha lopsz s költőnek is ismer,
 Hogy ha aként lopsz te, mint lopa Vergilius.

85.

EGY ZSIDÓ UZSORÁSHOZ.

Lucanust, vele még Ovidot s még Vergiliust is
 Add már vissza Judás vagy Salamon a neved?
 Még habozol? Hisz e könyveket én neked rég odaadtam,
 Ott van a Janus-név, nézd az adóslevelet.
 Mennyi kamat kell? Azt feleled, főlemészti a tőkét.
 Úgy ki se váltom hát, vesszen a zálog is ott.
 Hajh gazlelkű, ki adna ily árt az árverezésen?
 Újra ki megveszi, mit zálogul ad, eszelős!

86.

MALATESTA ZSIGMOND.

Ha Malatesta dicső diadalmairól az utókor
 Olvas s a Zsigmond nagyszerű tetteiről:
 Tudja meg, ez a hazug költőknek léha beszéde,
 Kiknek az éhség volt Calliopéja csupán.

87.

UGYANARRÓL.

Rimininek kicsi zsarnoka lám mily hírre kapott fel,
 Caesarokon túltesz már eme nagy férfiu.
 Hangyát is elefánttá így fújnak föl a költők
 S Zeus villámaait így hordja ezentul a légy.

88.

BORSONAK.

- Mint halványul a hold el, amely ragyogott le az éjben,
 Pompás fénybe' ha kel égi fivére a nap,
 Ósei székén hogy Leonellot Borso követte,
 Testvérét fénnel túlragyogá a fivér.
5. Elnyomd könnyeidet s enyhüljön Ferrara, gyászod,
 Fájo panasszal se bántsad az isteneket,
 Azt, amit elvettek, búsásan visszafizették,
 Súlyos károdát im nagy nyereség követi.
- Mit vesztél, ime visszanyeréd kamatostul, o boldog,
10. Üdv, áldás vala hát még a csapás is ekép.

89.

II. PIUSRÓL.

Hogy Pius égbe repült föl egészen, e nagynevű főpap,
 Fölpanaszolta a föld, hogy neki semmi se jut.
 Ámde hiába akarta lekötni kiröppenő lelkét,
 Sóvár keblire hát nyomta üres tetemét.

90.

A BESÚGÓKRÓL.

Hogy ha rossz besugók sok bajt szereztek,
Hallgatunk: ez az egy jó töletek van.

91.

LEONELLO, FERRARA FEJEDELMÉNÉK SÍRIRATA.

Itt fedi föld tetemít Leonelló fejedelemnek,
Lelkit az égi sugár visszafogadta megint,
Őt a kegyesség, őt Astraea emelte magasba,
És Pallas s vele a Pieridák kara is.

5. Hogyha derékség, hogyha alak, szépsége a testnek,
Terhét föl bírná mennybe emelni, bizony
Porló részed is oh Leonello, mit elföd a föld most,
Fénylene tündöklő fényben az égben az is.

92.

ARTEMISIA MAUSOLEUMÁRA.

Lett csak volna erőm föl az égbe emelni, o férjem,
Akkor az Atlasznak terhe leszel magad is:
Mit tennem lehetett: sem a tenger nem borított el,
És a silány föld sem fedte be hamvaidat,

5. Ám levegőbe lebegsz a magasban, e tiszta elemben:
Halandó keze már nem tehetett egyebet.

93.

MARSILIUS FICINUS.

Míg Plátó lelkét keresém az Elysiumban,
Marsiliusba' lakik, mondta a samosi agg.

94.

SEVERUSHOZ.

Pompás könyvet írá, derék Severus,
Mely megvetni tanítj' a dicsőséget,
Mégis, ezt ha olyan silány dolognak
Hirdeted, s bizonyítani bírod érvvel:

5. Monddsza: mért jegyezed a könyv címére
Szép piros miniummal a neved föl?

95.

MARTIALISHOZ.

- Martialis, a legjobb költő vagy te,
 Játék atyja s az atyja finom élcnek
 Játszi tréfa, enyelgő szellem által,
 Melyhez mérve a Plautus élce durva.
5. Mint csak birja erőm téged követlek.
 Még Phoebust sem, a Múzsákat se hívom,
 Hogy segítsenek engem munka közben,
 Mert én istenemül csak téged hívlak.
 Kérlek, bárha vetélytárs költőtársad,
10. Oh ne vond irigyen tőlem kegyed meg.
 Hogyha tán igaz a nagy hallgatónak
 Véleménye, ki hitte, hogy a lélek
 Vándorolva alakról száll alakba,
 Enniusba ha száll a szent Homéros,
15. És lőn ember a büszke, szép madárból,
 Mely csillag-borította szárnyakat bont:
 Szállj ó, szállj te azonnal, szállj szivembe,
 Hogyha érdemes elmém, akkor hidd el,
 Én lelkembe fogadnám lelked egyben.

A RÓMAI JUBILÁNSOK ELLEN.

96.

- Az ezer és négyszáz évben hozza még az arany nap
 Ép tiz olyimpiadot ama nagy évre, midőn
 Az örök istenatyának e földön szent fia meglett,
 Emberalakba leszállt, Szűzanya szülve meg őt.
5. Most közelebb van az üdv, följutnod könnyű a
 mennybe
- A hitvány földről, tárva mi nagy kapu van.
 Mostan ahol kelet, észak, dél s a nyugat szele száll csak,
 Minden nép a Tajo s távoli Don vize közt:
 Mind Rómába siet s búzgón özönölve gyülekszik,
10. S már alig is fér el útjain annyi ezer.
 Vak hite által e nép üdvöt nyer-e, nem tudom én azt,
 Ám bizton tudom azt, hogy nyer a pápa vele.

97.

UGYANARRÓL.

Mért özönöltök gall, német, spanyol és magyar annyin
 Kulcstartó Péter szent küszöbéhez ekép?
 Mért töritek magatok ti, fizetni olasznak a vámot?
 Hát hona szent földjén senki sem üdvözl-e?

98.

TITUS STROZZA KÖLTEMÉNYEI.

Mind csak Strozza szerelmi dalát énekli a nép már,
 Légyen már veled az isten, o drága Tibull!

99.

CAROLUSHOZ.

Én amidőn kilenc aranyat kértem vala tőled,
 Carolus, ajkaimon folyt a hizelgő beszéd;
 Ūrnak hívtalak és királynak hívtalak untig,
 Józan, erényes, bölcs, lángeszű volt a neved.
 5. Most ne csodálkozz, ellened is hogy szólni merészlek:
 Ūgy az idő, nem is én szóla, beszéle veled.

100.

EGY HITELEZŐHÖZ.

Hát nem elég-e neked rendes, hiteles kötelezvény
 És nem a szent becsület és nem az eskü se még?
 Jó, ha kezes kell, hát megnyugtathatlak egészen:
 Főpapnak csak mersz bármikor adni hitelt?

101.

LADVANCUSHOZ.

Férfiás egy nőd van, Ladvancus, s te puha férfi:
 Ūgy hogy így te magad nődnek a neje lehetsz.

102.

AD LIBROS SUOS.

Jöszte segíts meg Ovid, Lucanus s jöszte Maró is,
 Húsz aranyat kölcsön kaphatok általatok.

- Tétova vártok még? A zsidóhoz jertek azonnal,
 Akinek ott vagyon a sátra a nagy piacon.
5. Ottan emészthet a szú meg a moly, megrághat egér is,
 Hejh nem is élvezem im mostan a verseteket.
 Ég veletek. Láttok még négy hó mulva viszontag,
 Tán Magyarországból megjön a pénz azalatt.

103.

A MÁTYÁSNAK KÜLDÖTT OROSLÁNOKRÓL.

- Nem küldött hiába neked, mindig diadalmas
 Mátyás az etrusk nép massylei vadakat.
 Sokba' találtok együtt és sokban is illetek össze,
 Hogy neked adhatták ezt az ajándokot ép.
5. Te vagy az emberek és a vadak fejedelme oroslán,
 Széppé ezt a sörény, téged a haj teszen ám,
 Ennek a körme ha éles, a dárdád, s kardod is éles,
 Meghódoltak iránt vagy te kegyes s ez is az.
 Hát még az, hogy a cseh címerben is ott az oroslán,
10. Nem jele, hogy a tiéd a cseh királyi cím is?

104.

UGYANARRÓL UGYANCSAK HOZZÁ.

- Rajta fogatba te fogd az oroslánt mostan, o Mátyás,
 Néked az istennő Cybele adta e dísz.
 Oroszlánaidat te a földön hajthatod által,
 Nem fog a lábuk alatt dőlni alá a vetés,
5. Vagy ha te Neptunként vágatnál tengerek árján,
 Meg sem is ázhatik a lábuk a víz tükörén.
 Ámde te hajts inkább, de o későn hajts az egekbe,
 Ismerik ám az utat ily csodalények oda.

105.

UGYANARRÓL.

- Nincsen, o nincs, Mátyás, ki királyok közt vagy az első,
 Még amit adhatna dús Latium teneked.
 Versenyzett az egész Oenotria, hogy mit is adjon,
 S minden táj megadá azt, ami kincse vagyon.

5. Róma anyánk aranyat, szép selymet küldve Velence,
Fegyvert küld a ligur és lovat Apulia.
Még egyedül Florenc vala, mely nem küldte adóját:
Im megadá mostan Afrika vadjaiban.
Azt hiszem, ép méltó adománnyal járula hozzád:
10. Mert az erőshöz jól illik is ám az erő.

106.

CUR STELLATUM SIT CAELUM.

Egy vala színe az égnek előbb, de midőn a titánhad
Rátört s majd elesett Jupiter égi laka,
A nagy olympusi várnak a védelmére helyezték
Szerte az égi lakók örül a csillagokat.

107.

DE AENEA PIO, SUMMO PONTIFICE.

Aeneas aki volt, a nevét hogy másra cserélte,
Jobban ugyan mely név, mint Pius ille reá?

108.

EPITAPHIUM BARBARAE MATRIS SUAE.

Élete inkább, mint főpap fia tette hiressé
Azt, kit e márvány föld: Barbara volt a neve.
Míg lehetett, az anyát fönn tartá hű fia gondja,
Néki halála se fájt, hogy fia élve maradt.
Mostan is egymásért könyörögnek ketten: a földön
A fiu és az anya fönn az egekbe' könyörg.

109.

BÚCSÚ VÁRADTÓL.

Mély hó borítja szerte-szét a földet,
Lehullt a berkek büszkesége: a lomb,
Helyette fái mind hóleplet öltnek;
Most kell a szép Köröst itt hátrahagynom

5. Érted Duna, te nagy, királyi folyam.
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
 Se lép, se folyam útunk el nem állja,
 Rájuk kemény jégburkolat borulván,
 Ahol elébb még a halász sajkája
10. Félénken szálla, most a merev hullám
 Fölött maga jár bátran, kihivóan.
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
 Oly gyorsan nem repül a könnyű sajka
 Kelő szellőnek szárnyaira kelve,
15. Midőn fodrot hány a hullám alatta
 S ringatja lágyan a hab rengő keble,
 Mint hómezőn a szán suhanva illan.
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
 Hát isten véletek, ti hő források,
20. Felettetek nem száll a fojtó pára,
 De gyógyerőt rejt keble a hullámnak,
 Beteg szemeknek enyhe gyógyulásra.
 Kéngőz nem fullaszt, hogy így orvosoljon.
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
25. Isten veled, te gazdag, drága könyvtár,
 Hová a mult sok kincsét összehordták.
 Phoebus otthagytá Patarát már
 S Kastaliának völgyét ott a Múzsák,
 Hogy itt a költő ihletésre gyúljon...
30. — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
 Ég veletek, ti aranyos királyok,
 Szentségtörő tűz kiket el nem érhet!
 Romok omlása közt is ti megálltok,
 Habár a vár is lángban állva égett,
35. És elveszett az ég a füstgomolyban.
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!
 Lovag király a sujtó alabárdal,
 Akinek fényt szór csillogó ruhája,
 Akinek teste illatos nektárral
40. Az oszlopos sirboltot át-bejárja:
 Segíts meg engem, oh segíts az útban!
 — Előre, társaim, vágtatva gyorsan!

KÖLTŐI LEVÉLVÁLTÁS JOANNES SAGUNDINEUS ÉS
J. P. KÖZT.

110.

J. P. SAGUNDINI JÁNOSNAK.

- Múza a chalcisi János ó keresd fel,
Pontanus tizenegyláb verseit kérd!
Azt is kérd mielőbb, hogy küldje nékem,
Ki utánuk epedve, vágyva vágyom,
5. Mint akár a leány után az ifju.
Mert bizony nem izetlen, durva egy sem,
Ám milyent a finom Catullnak, édes
Marsusnak vagy az élces Martialnak
Játszi tréfa sugallt s ledér Cupido.
10. Hogyha tán nem akarná nélkülözni
Pontanus tizenegyláb verseit, hát
Küldjön ő legalább saját művéből.

111.

JOANNES SAGUNDINUS J. P.-NAK.

A MÚZSÁHOZ.

- Vidd, ó Múza, a te s én Janusunknak
Pontanus tizenegyláb verseit, vidd.
Mert utánuk eped sovárgva, mint ezt
Elzengé a minap finom Muzsája,
5. Szépen zengzetes ajkkal énekelve.
Tán csak Gallus avagy lánglelkű Flaccus
Zengtek így a barátaikhoz egykor,
Mert e versek a gyöngyöt túlragyogják,
Úgy tündöklök a szellem fénye rajtuk,
10. Hogy szebb, hogy finomabb egy alkotás sincs,
Semmi nics e világon s nem lehetne.
Kedvesebbek is ők nekem bizonynal,
Mint a chrysolith és amint a bájos
Lánynak arca szerelmes kedvesének,
15. Méz-szemekkel amint kacsint reája,
Tejszin képin a pir legott kilobban,
Azt befestve a kagyló biborával,
S nem tagadja meg azt sem kedvesének,

- Hogy két karral ölelje át meg által,*
 20. *Mint repkény a magas szilt átkarolja.*
Köztük ott Venus és gyerek Cupido.
Tréfa-szóba vegyítnek lágy panasz-szót,
Míg csak könnyű szerelmet játszadoznak;
Láng hatotta azoknak át a keblét.
 25. *Ám felőlem, o Múza, Janusunk ha*
Kérdezend, hiszem azt, gyakorta téged,
Mondd meg: hogy nyomorultabb éltet élek,
Mint csak bárki, akit rabbá leány tett.
Mert nem hallgat az istenasszony én rám,
 30. *Ő, kitől eredett a vad Cupido.*
Mert hisz' én, nyomorult, o hány, de hány nap
Jégbe' fagyban is, oh de mennyi éjjel
Ott hevertem esengve a kegyetlen
Lány kemény küszöbén sovár ajakkal.
 35. *Hejh, de hányszor imádkozám, oh hányszor*
Küldtem bús, panaszos sohajt a légbe:
Mit sem értem el és bár látva látom,
Hogy bajom megemészt, de veszni vágyom.
Megvetett szerelemben élni vakság,
 40. *És jaj, megmenekülni még se' bírok.*
Ép ezért te, o Múza, Janusunkat
Kérd meg: ő vegyen, ő kezébe lantot.
Egykor ezt a fivéred és nővérid
Orpheusnak adák kezébe régen,
 45. *Alcaeus nyeri majd s Pindar e lantot*
S penget aeoli dalt verője rajta.
Mondd: zendítse meg ő, csak ő e lantot,
Mert nem érezem úgy igám, ha hallom,
Percnyi enyhet ad édes zengzetével.

112.

JANUS JÁNOSÁNAK ÜDVÖT.

A MÚZSÁHOZ SZÓL.

Honnan jössz oly örömmel, o Camoena?
 Jó Sagundineustól térsz-e vissza?
 Látom, ott van öledbe' rejtve, ottan
 Hú Pontanusod édes hangu lantja.

5. Ámde többet is adsz, mint kértelek volt.
 Jánosomnak is elhozád művét te.
 Oh mily édes e költő minden verse,
 Mennyi tűznek a lángja, mennyi szellem
 Csillanása cikáz azokba' folyton!
10. Ó adá javításra nékem őket?
 Ó hivé, csiszolásra hogy szorultak?
 Ám oly szépek ezek s olyan csiszoltak,
 Hogy több csínnal irottat, zengzetesbet
 Költő még nem ira korunkba' senki:
15. És mi illeti költőnk bús panaszát;
 Hogy szerette leány igája nyomja:
 Mindig végzete ez meleg szíveknek,
 Hogy szerelmük epossze, kízza őket.
 Nékik Phoëbus avagy Lyaeus isten
20. Nem parancsolhata úgy, amint Cupido,
 És bizony Thaliám sem oly hatalmas,
 Hogy enyhítse Venus kemény igáját,
 Mit még Marsnak is izmos válla hordott,
 És villámaitól megfosztja Zeust is.
25. Jobb lesz, zengjen e lanton hangos ének,
 Rajta sirja el édes-bús keservét
 És a lányka szerelmét esdve kérje,
 Orpheus esdve megindítá a poklot.

113.

J. S. J. P.-NAK ÜDVÖT.

A MÚZSÁHOZ SZÓL.

- Oh lánykámnak a csókjánál is édesb,
 Kit még jobb szeretek tán, mint a lelkem,
 És látó szemeimnél vagy te drágább!
 Drága Múza mihelyt te általadtad*
5. *Nékem a tizenegyláb verseket, mily
 Kedvre gyúlva ezerszer olvasám el,
 Isten ugysel ezerszer csókolám meg.
 Mert nagy enyhet adának ők bajomban
 S gyötrő gondjaimat lecsillapítva,*
10. *Mik zaklatva üzék szívem szünetlen,
 Ha fölverte a lány emléke mindig.*

- Lángostorral eként vert Venus egyre
 S minden kínra taníta sorban engem,
 Mit rám mért e kegyetlen úrnő túrnőm,
15. Mert a lelkem ezért sugallt örökké
 Sírnom bús alagytát, minőt Tibullus,
 Míg megnyerni óhajtja szép Neaerat
 És epedve eseng érette dalban;
 Vagy minőt nyöge Sappho szép Phaonnak,
20. Vagy minőt sira neked, óh Corinna,
 Költőd, égve szerelmi lázban érted;
 Vagy minőt te Propere, magad ki egykor
 Róma Callimachussaként tekinted.
 Ámde merre rohansz Camoena? Állj meg!
25. Mert lásd gyötröm eszem azóta folyton,
 Hogy tenéked ajándokul mit adjak.
 S méltót érdemeidhez nem találok.
 Oh fogadd el egészen hát a lelkem.
 Én ajándokul ezt adom tenéked.
30. Kérlek: Múzsá fejezd ki benső hálám,
 Hogy Janus Thaliám úgy fölbecsülte
 Mint nem érdemlém meg s el sem érek
 Bármilyen gonddal is ily fokú tökélyt sem;
 Nem, ha castali habba mártaná is
35. Szép Apolló egészen szomju ajkam.
-

HEGEDÜS ISTVÁN JEGYZETEI

A NAGYOBB KÖLTEMÉNYEKHEZ.

---

* Az eredeti szövegen néhány kisebb módosítást eszközöltem; így pl. törölni kellett a bevezető értekezésekre utaló megjegyzéseket.

A kiadó jegyzete.

ERANEMOS VAGY „SZELEK VERSENYE”.

9. l.

107. Költőnk a ξάω: élek szóval hozza kapcsolatba a Ζῆντος név eredetét.

GUARINUS. DICKSKÖLTEMÉNY A VERONAI GUARINUSHOZ.

19. l.

1. Cheiron, a kentaur Kronos és Philyra fia, a természet ő gyermeke, ki csodás származású hősöknek, így Achillesnek, a Dioskuroknak is nevelője volt. A Pelion hegyén oktatott ő zenére, orvosi tudományra, tornára és jóslásra. Találó párhuzamba állítja költőnk a maga viszonyát mesteréhez az Achilles és Cheiron közötti viszonytal.

5. Király volt a Kis-Ázsiában létezett Bebrykiában, a későbbi Bithyniában. Híres caestus-küzdő volt, kit legyőzött Pollux.

15. Oita, Ossa, Pindus ismert hegyek Thessaliában.

19. Eurotas folyam Lakoniában, Anaurus és Titaresios folyamok Thessaliában.

21. Paeon; Paion az istenek orvosa, különben általában Apollo mellékneve.

25. Ixion. Ismeretes az Ixion vakmerőségéről szóló monda, mely szerint felfuvalkodottságában, Zeus kiváló kegye miatt elbizakodva, magára Herára merte emelni szemét: Zeus egy felleg-alakkal ejtő törbe. E felleg-alakkal nemzette volna a kentaurokat. Felesleges e regének kozmikus jelentőségére utalnom.

20. l.

19. Bromios. Backhos mellékneve: a zajos jókedv és mámor kifejezője.

21. l.

64. Vonatkozás a hét szabad művészet közül az alapvető négy művészetre: arithmetica, musica, geometria és astronomia.

22. l.

98. Apollonios, a Kappadokiai Tyanából, új pythagoreusi bölcséleti rendszert alkot: thaumaturg és magus. Nagy utazást tett, hogy tudományát gyarapítsa; elhatolt egész Indiáig.

103. Költőnk a görögöket több ízben nevezi Inachos nemzetének, ez ősrégi argosi királyról.
104. Lyaeus: a Gond-oldó isten, Backhos mellékneve.
23. l.
123. E sortól a 142-ik sorig ismert vonatkozások közbeszövésével szemléletesen adja elő Guarinus útját Konstantinápolyba, hová Paolo Zane velencei patricius támogatásával megy.
142. Odrysi part: thrák part: a népről nevezve el a helyet.
145. Két Chrysoloras volt Konstantinápolyban: Manuel és János, amaz emennek nagybátyja. Mindkettő mestere volt Guarinusnak. Chrysoloras grammatikáját: Erotemata c. alatt Guarinus kiadta, kézikönyvül használta. A Chrysoloras-család útján Guarinus a Palaeologok udvarában is be lőn mutatva.
24. l.
159. Költőnk által megörökített e megható vonást Sabbadini megerősíti.
160. Themistokles, ki Neokles fia volt. Nyelvtehetségét bámulták.
175. A tébolyt hunyor nedvből készített orvosszerrel gyógyíták. Ismeretes Horatius ars. poet. 300: Si tribus Anticyris caput insanabile nunquam Tonsori Licino commiserit... a phokisi Anticyrá-ban tömérdék hunyor termett.
25. l.
201. Sirmio: a Catullus-megénekelte bájos Sirmio a Como táján, a Fekete-tengerbe benyúló hírhedt Symplegádoktól, a makedon-thrák parton feküdt Pangaea az Alpoktól, a thrák Hebrus az itáliai Athesistől (Etsch) igen messze volt.
214. Kleanthes sanyarú viszonyai miatt éjjeli kútásással szerzé meg a szükséges összeget, hogy hallgathassa Zenot. Itt Janus Pannonius téved. Kleanthes így szerzé meg a Phreantles: kútmerítő, kútásó gúnynévet.
215. Chrysippos, a legtermékenyebb stoikus író. Kr. e. 290—208 közt élt, mintegy 705 munkát írt. Főforrása a stoikus paradoxonoknak.
217. Anaxagoras az ismert racionalista bölcész Perikles korában.
26. l.
240. Andromedát egy jóslat következtében kötözték le egy tengeri szirtre áldozatul a szörnynek, melyet a megsértett Poseidon bocsátott Kepheusnak, Andromeda atyjának országára. Perseus menti meg.
242. Eurystheus, ki a többi közt ezt a csodatettet is ráparancsolta Heraklesre.
252. Sabbadini (Vita di Guarino, Genova, 1891. 11—15. lapokon.) megerősíti J. P. ez adatát, hogy Guarinus épen öt évet töltött Konstantinápolyban, 1410—1414.
253. Az Alpheus a szép Arethusát Sziciliáig üldöze, hol ez forrássá változott. E szép regére az Alpheus vizének gyakori bujkálása adott alkalmat. Egyébiránt az Alpheus Peloponnesos legnagyobb folyója.
270. Hippotades: Aiolos, a szelek királya. Neve: a lovas fia, a fellegek hajtására vonatkozik: szél-isten.

27. l.

284. Ortygia: Delos (ma Dili) a legkisebb cyclad, mely Apollo és Artemis szülőhelye.

299. Velencébe költözik Guarinus, hol 1414—1419. tanít.

312. Phasis, több folyót hívtak e néven. Egykor Európa és Ázsia határfolyójául tekintették, talán a mai Rioni. Az is lehetséges, hogy a Xenophontól említett (anab. IV. 6, 4.) Araxes-re gondol: a mai Arad.

28. l.

328. Két Pallast: Két nyelvet és irodalmat; a latint és hellént; Janus Pannonius széltiben használja e metonymiát.

29. l.

382. Crantor és Zeno. Amaz a régi Akadémia híve, emez a Stoa megalapítója. Mindkettő a morált művelte elsősorban.

30. l.

395. Keleus fia Triptolemos, kit Demeter a szántás-vetésre megtanított. A Demeter-kultusz egyik főalakja. Több dombormű és vázafestmény örökölte meg a jelenetet, midőn Demeter az eleusisi misztériumokba beavatja. A szárnyas sárkányoktól húzott kocsit Demeter ajándékozta a herosszá emelt Triptolemosnak.

409. Vonatkozás Phaethon ismert regéjére, kinek gyászos elhúnytát sirató nővérei fákká változtak át. Ovidius Metam. II. 1. és köv. meséli el.

410. Niccolo, az Estei család feje, Ferrara hercege, 1415-ben ismerte meg Guarinust, kit már velencei iskolája híressé tett. Rábízta fiának, Leonellonak neveltetését. E megbízás adott alkalmat arra is, hogy a ferrarai egyetemenél nyerjen állást és híres internátusát megalapítsa. Guarinus Ferrarában 1429-től fogva élt egészen halála napjáig, 1460. dec. 4-ig.

31. l.

474. Oenotria, eredetileg Itália délkeleti részét hívták így. Oenotrus sabin királyról: itt per synecdochen egész Itália.

32. l.

508. Pharos tulajdonkép egy kis sziget Alexandria mellett Egyiptomban, hol a híres világító-torony volt; de metonymice egész Egyiptomra alkalmazták e nevet már Lucanus és Statius.

511. Timavus Felső-Olaszország és Isztria folyója, ma Timavo. Vergilius megemlékszik e folyam hét ágáról, melyek egyesülve törnek a tengerbe és áradással borítják el a síkot. (Aen. I. 244.)

33. l.

548. Az itt felsorolt magyarázatok magukban érthetők. E sor egyenesen Vergilius Aen. I. 94. és köv. sorából van átvéve: A hajótörött Aeneas sóhajtott így föl:

O terque quaterque beati
Quis ante ora patrum Troiae sub moenibus altis
Contigit oppetere!

34. l.

561. Az álom szarú és elefántcsont kapujára vonatkozó mesét megtaláljuk Homerosnál Od. XIX, 562—67; átveszi Vergilius Aeneis VI. 893—896.: népetymologia alapján alkotott mese. Ugyanis a

κείρας és *ἐλέφας* szók homonym hangzásúak: *κράνω* (teljesíteni) és *ἐλεφάρισμα* (csalni) igékkel: innét a rege, hogy az egyik kapun feltörő álmok teljessednek, a másikon szállók megcsalnak.

562. Smyrnai szentély alatt Homeros műveit érti, ki egyik monda szerint Smyrnában született volna.

577. Akisról szép regét mesél el Ovidius Metam. XIII. 750. és köv. Szép pásztor volt, Galatea kedvese, kit a féltékeny Cyclops egy sziklával agyonzúz: a hegydarab, melyet rázúdítt, kettéreped és Akis náddá változva nő ki belőle.

579. Aegaeon, Briareus (a félelmetes) mellékneve, a százkarú gigas vagy uranida, ki Zeus segélyére jött, mikor Hera, Poseidon és Athéné Zeust láncba akarták verni. Tengeri isten.

581. Glaucus, az anthedoni (boiotiai) pásztor, kit misztikus erejű füvek élvezése következtében isteni mámor ragadván meg, a tengerbe ugrik, ott Okeanos tengeri istenné változtatja. Meséjét elbeszéli Ovidius Met. XIII. 905. és köv. Itt Janus Pannonius és Guarinus beszédének varázshatását az ellentét útján emeli ki, hogy t. i. még a rajongástól megragadott Glaukos is csöndben hallgatja és sütkérezik az isthmusi napon.

35. l.

621. Polemon egy tivornya után, hetairák kíséretében vetődött Xenokratesnek, a régi akadémia fejének előadására. Eldobta koszorúit, elhagyta előbbi életét és valósággal más emberré vált.

627. Daunia: Apulia, tárgymásítás útján egész Itália.

628. Cyrene: Aristippos cyrenei iskolájára vonatkozás, mely az élet céljául az élvezet keresését tűzte ki.

631. Francesco Barbaro, kiváló velencei nemes, a humanisták pártfogója, a mi Janusunkat is neki ajánlotta Guarinus 1453. febr. 5-én kelt levelében: eum suscipe in tuorum numerum — mondja többek közt.

631. Leonardo Giustiniani, kedvelt költő volt Velencében, kiváló dalait utcákon, lakodalmas házakban széltében énekelték. Meghalt 1446-ban, tehát korábban, mintsem Janusunk Guarinushoz került volna, de emléke még elevenen élt egész Itáliában. Biondo: Italia illustr. p. 373. dulcissimis carminibus et peritissime vulgariter compositis omnem replevit Italiam. L. Voigt: Wiederbelebung d. class. Alterthums I. 421.

633. György: Trapezonti György, ki Kréta szigetén született, 1395-ben egyike a vándor görög tudósoknak. Guarinust is hallgatta még Velencében 1417—1418. Később, midőn Vicenzában lett a görög nyelv tanára, a Veronában tanárkodó Guarinus hírnevére féltékennyé lett. E lappangó ellenszenv ki is tört, midőn 1437-ben György retorikájában lebíráltta Guarinusnak a Carmagnola dicséretére írt ünnepelt beszédét. Guarinusnak egyik tanítványa, Andrea Agazone védelmébe fogta mesterét. György azt hitte, hogy az Agazone név alatt Guarinus lappang. Guarinus bebizonyítja az önhitt Györgynek ildomtalan eljárását és midőn ez IV. Jenő szolgálatába lépett, találkozott Ferrarában és kibékültek.

36. l.

636. Castellus: Castiglione Guarnerio, ki még a velencei internátusban lehetett a Guarinus tanítványa. Híres jogtudós Milánóban.
637. Galeotto Marzio, ki költőnk kebelbarátja, kihez több versét intézi, Mátyás király könyvtárosa. Életét kitűnő kritikával írta meg Ábel. (Adalékok 231. és köv. lapjain.)
640. Tobias Borghi, Guarinus egyik legtehetségesebb tanítványa, később a rimini udvar történetírója. Élénk levelezést folytatott ifjú korában a hírneves Nogarolával, kinek műveit adta ki Ábel és életét írta meg akadémiai székfoglalójában 1885-ben.
641. Titus Strozzi. Janus Pannonius mindjárt Ferrarába érkeztekor megismerkedik a Strozzi-családdal, melynek házában lakott egy darabig Guarinus. Költői verseny fejlődött ki költőnk és Titus Vespasianus Strozzi közt, mely olvasható J. P. Teleki-féle kiadásában I, 373. és köv. lapjain 5, 6, 7, 8, 9, 10. elegiák.
644. Fazio Bartolomeus hírneves történetíró, a nápolyi Alfonzo történetírója: a panegyrikus hangú történetírás legjellemzőbb képviselője. Írt de viris illustribus c. művet is: ebben is a legjelesebb férfi gyanánt az egész sort Alfonzával végzi be.
644. Petrus alighanem Pier Candido Decembrio, kinek Politia literariája a Leonello udvarában alakult irodalmi kör vitáit rajzolja. Az itt említett köszvény azonban kétséggé teszi a feltevést, mert mások nem emlékeznek meg e betegségről. Lamola volt Guarinus egyik legbelsőbb barátja. Hozzá intézte a Hermaphroditusra írt magasztaló levelét 1426-ban és ugyancsak hozzá 1435-ben azt a levelet, melyben e dicséretét visszavonja és az erkölcsi léhaságot elítéli.
658. A híres olympiai Zeus-szobrot említi itt a költő.
661. Thaddaeának voltaképpen 13 gyermeke volt, mint Carbo Lajos emlékbeszédéből kitűnik. Guarinus Zendrata Taddeát, Zendrata Miklós leányát 1418 dec. 17-én vette el. Házassága a legboldogabbak közé tartozott.

37. l.

679. E hely Hunyadi hosszú hadjáratára vonatkozik.
708. Itt bizonyára nem a Pro studio Ferrariæ inchoando című korszakos beszédére céloz Janus Pannonius, melyet 1433-ban tartott, mert akkor nem mondaná: minap; hanem valamelyik később tartott megnyitó beszédére.
713. Euchiusod: Euchius, Backhos mellékneve; a Guarinus ékes-szólásának lelkesítő hatását fejezi ki.
714. Leonello 1450-ben halt meg. Guarinus mély bánatából meríté az ihletet nagyszabású beszédéhez, melyet Janus Pannonius is hallott.

39. l.

792. Aretinusok: Arezzok, Carlo, Niccolo, Francesco. E három kívül még Antonio nevét találom, kivel Guarinus Firenzében ismerkedik meg. Francesco-hoz intézi Epigr. I. 80., melyből kitűnik, hogy a kánonjog tanára és költő volt.

792. Két Luscio. Niccolo és Antonio a pápai udvar humanistái. Híres volt a vita a latin nyelv egysége felől, mely 1435-ben indult meg Florencben a pápa lakosztályának előszobájában. Loschi Antal a Leonardo Bruni pártjára állt, ki a latin nyelv egységét vitatta Biondoval szemben. Guarinus szintén Loschival tartott. Loschi a pápai kancellária vezetője volt öt egymásután következő pápa alatt. Fiatalkorában verseket írt, így 1390-ben egy Achilles című tragédiát. Atyja hírneves jogtudós volt.

793. Poggio (Gian-Francesco Bracciolini) a híres kutató, ki a kódexek egész sorát fedezte föl a klostrok könyvtáraiban. Gazdag életéből a mi panegyriusunkra nézve az a mozzanat jelentős, midőn vitába ered Guarinusszal: a Caesart dicsőítő Decembrioval szemben, ki mellé állott a ferrarai mester, a Scipio nagyságát hirdeti és a római birodalomnak igaz virágzását a köztársaság idejére teszi.

A humanizmus nagy mesterei közül ő és Guarinus éltek legtovább. Poggio 1459-ben, Guarinus a következő évben halt meg.

795. Vittorino (da Feltre) a Domus Jocosa alapítója, Gonzaga Lajos nevelője, Janus Pannonius magasztalással emlékezik meg róla a Gonzaga Lajoshoz írt panegyriusában 78—85. (Ed. Telekiana I., 242.)

795. Filelfo: a humanisták félelmetes bajvivője; a legtermékenyebb szatíraíró, a firenzei kör ünnepelt tagja, több udvar kegyence, ki viszontagságos életét Firenzében végzi 1481-ben. Janus Pannonius még 1464-ben is ír hozzá egy epigrammát, mert ebben ez évi tábori életére van vonatkozás:

Nunc Martimiles, non Phoebos servio vates,

Obstrepiet et moli, buccina rauca, lyrae.

(Telekinél I., 500.)

40. l.

799. Valla Lőrincze, az *Elegantiae Latini sermonis* szerzőjére vonatkozik e hely.

815. *Ac vere facis homines*: mintegy a human nevelés alapelvét fejezi ki.

817. Guarinus szelíd, türelmes lelkületét egyező vonásokkal rajzolják Rosmini és Sabbadini. Belesodorták ugyan egy-egy polemikába (így Trapezunti György, Poggio, Giovanni da Prato), de mindenikben diadalmaskodott emelkedett felfogása, elnézése és türelme.

41. l.

873. Bessus a Haemus bércein lakó thrak nép.

879. Huszad öt év 96 évet adna ki, de vagy csak költői nagyításról van szó, vagy a szövegbe bis decimi helyett bis noni teendő. Ugyanis Guarinus 87 éves korában halt meg 1460-ban, Janus Pannonius panegyrikusa pedig 1458. táján nyert befejezést.

42. l.

890. Maia szülötte Hermes.

900. Evander anyja Carmentis, ki mint jósnő isteni tiszteletben

részesült. A Capitolium alján volt a temploma, hol a Carmentalia-t ünnepelték meg. (Ovidius Fasti I. 461—581.)

902. A Cadmus-hozta betűkre vonatkozik, összesen 16 betűt hozott magával. Innét a betűk:

φοίνικες χαρακτῆρες. . .

A monda a görög írás eredetére nézve helyes nyomon járt.

44. l.

977. Vonatkozik Konstantinápoly elestére, mely 1453-ban történt. Erigone, Icarius lánya, ki atyja gyászos esete felett bánatában felakasztá magát. A gyermeki szeretet jutalmául a Szűz csillaggá emeltetett. (Ovidius Met. VI., 125.)

46. l.

1043. Libethrida: Libethrus, egy a Múzsáknak szentelt forrásos barlang Thessaliában: innét Libethris fons, mint akár a Castaliai forrás.

1057. Nagynevű Cannak: a Scala uralkodó család (Scaligeri) egyik sarja I. Can grande (1311—1329.), a ghibellinek főtámasza volt Veronában. Magni Canis: Can grande.

1060. Benacus: a Garda tó.

DICSÉNEK JACOBUS ANTONIUS MARCELLUSRA.

49. l.

2. Vergilius. Ismeretes az emlékvers: Mantua me genuit etc..., habár a költő szülőhelye Andes.

5. E sorban és a következőkben Vergilius eclogáinak tartalmára van vonatkozás.

50. l.

5. A Múzsáknak.

12. Az itt felsorolt versformák: distichon, scazon (trochaeus vagy spondaeus végű jambus) és hendekasyllab (—o—oo—o—o—o) vonatkoznak a Guarinus iskolájában folytatott versalakzatokra, melyek költőnk tehetségét idomították.

51. l.

32. Vonatkozás a Vergiliusnak tulajdonított Culex című idylli költeményre. Turnus az Aeneisben Aeneas ellenfele, a Rutulok vezére.

42. A trójai, a thebai mondakörből merített epikus és drámai művekre vonatkozik. Külön említi Orestes és Io alakját, kik a nagy görög és az utánzó római tragédia újból meg újból színrehozott alakjai.

45. Pelops, Tantalus fia, ki nejét Hippodamiát szekérversenyben, —

46. Hippomenes, ki nejét Atalantát versenyfutásban nyerte el állandó alakjai az antik eposznak.
46. A szárnyakat feltaláló és labyrinth-fogságából szárnyakon menekvő Daedalus regéje közönségesen ismert.
52. l.
65. Argos, az a híres hajó, melyen az Argonauták az arany gyapjú elhozatalára indultak. Epeios volt a trójai ló építője; itt névmásításképen van használva.
66. Endymion, kihez Selene a Latmos barlangjába szállott le éjjelenként, hogy a „szép alvó”-val találkozzék. Természeti mítosz, mely jelképesen beszéli el a hold lenyugvását a Latmos hegyén.
81. Aoniae sorores: Múzsák. Aonia = Boeotia, a Múzsák kegyelte vidék.
82. Egy mítikus költő, kit az alexandriai korszakban ősköltőnek tartottak, mint Orpheust is.
82. Arion, a híres lesbosi költő, a dithyramb-feltaláló, ki a csellén menekült.
53. l.
113. Itália.
114. Velence.
54. l.
153. A megvesztegethetetlenség és lelki szilárdság képviselője úgy a költőknél (Horatius Car. I., 12., 41.), mint a morális értekezésekben (Cicero Cat. mai. 11., 55.), ki a samnita követségtől felajánlott halmaz aranyat visszautasítja. Meghalt 272-ben.
154. Fabius Maximus Cunctator, kinek szilárdsága a Hannibal ellen folytatott hadjáratban tűnt ki.
154. A Cybele közsobrárt Kr. e. 204-ben hozták Romába Pessinusból Phrygiából. Livius XXIX., 11. adja elé, Ovidius Fasti III. 246. meg is nevezi e férfiút: P. Corn. Scipio Nasica. Ő fogadta vendégül az istennőt.
160. Paris.
163. Kleonaiában megvendéglé Heraklest; a szegény Molorchos méltán fordulhat Herakleshez, hogy ez vendégszeretettel fogadja. Molorchoséhoz hasonlítja Janusunk a maga szerény helyzetét.
55. l.
197. Ismeretes Ulixes vonakodása a trójai háborúban való részvételtől.
199. Neritos Ithaka bérce, innét neriti hős Ulixes.
204. Penates: házi istenek.
209. Az ígézet ellen a római gyermek hordá nyakán a bullát, egy kis mellérmes talizmánul. A dió-szétszórás a lakodalom egyik jelképes cselekménye volt, melyet a vőlegény végzett jeléül, hogy ifjúkori játékait, kósza szerelmeit abbahagyja.
209. A híres epirusi király, kinek a rómaiakkal is volt hadjárata.
210. P. Cornelius Scipio Africanus maior, egy lovas csatában a Ticinus mellett megmenté atyját kora ifjúságában. (Liv. XXI. 46.)
213. Dionysos, Bacchos, kinek indiai diadalmenetét ragyogó ecsettel rajzolja Nonnos a Dionysziakában.

56. l.

220. Tengeri isten, kinek a kagyló-kürtje zeng a tengeri viharban.
 237. A phaeakok királya. Itt voltakép vonatkozás van Kerkyrára, a mai Korfura.
 238. Males, Lakonia hegyfoka: Malio di St. Angelo.
 239. Kréta északi partján híres kikötő.
 244. Minos neje, ki örült szerelemmel üldözött egy bikát, kitől foganva szülte a Minotaurust.
 251. Euhemerus bölcsész iskolája az istenekben istenített embereket látván azt a regét felkapta, hogy Juppiter sírja Krétán van.

57. l.

270. Ismeretes a Phoenix regéje. E mesés szent madara az egyiptomiaknak, mely Herodotos szerint (II., 73.) minden 500 évben, midőn atyja meghalt, ennek holttestét myrrhából készített tojásba helyezve el, Arábiából Egyiptomba repül, hogy itt a Napisten városában, Heliopolisban, a Helios templomában elássa.
 277. Eredetileg a Sirius csillag génusza, ki Osirisnek (a Nílus) előfutára. Kutyafejjel ábrázolták, mely összefügg mithoszával. Isis nővérevel fia volt, kit ő ebek segélyével talál föl rejtekhelyén. Innét a jelkép. Részben az egyiptomi istenrendszer Hermese.
 278. Apis, a szent bika, a nap és hold jelével homlokán.

58. l.

303. Hegy Arábia és Egyiptom közt; ma El Kas, vagy Elkanéh, amelyen — Pompeius is írja — a Juppiter Casius temploma állt.
 305. Canopus, város Alsó-Egyiptomban a Nilus torkolatánál; a monda szerint Menelaos hajókormányosától vette nevét. Itt volt a monda szerint Menelaos sírja.
 305. Proteus a tengeri borjú pásztora, ki jóslatot mondott annak, ki erre bírta kényszeríteni, kifogván minden alakváltozásain. Homeros Od. IV., 351. és köv.
 308. Adonis, Aphrodite kegyence, kit egy vadkan tépett szét. Az ő elsiratása képezé az Adonis-ünnep főrészét, mely jelképes elsiratása volt a természet halálának. Eredete Syriában gyökerezik és itt a költő helyesen említi föl a Syria bérceit. A phoeniciai tartományokat sorban számítja föl e hely.
 331. A *μῶλυ*-növényből sajtolt nedv gyógyszer volt az elbűvölés ellen. Hermes tanítja meg Odysseust e növény nedvének csodás hatására az Odyssea X., 287. és köv. soraiban.

59. l.

332. Ki a lotosból evett, elfeledte hazáját, Od. IX. 94. Ez a Jujubafa, melynek a datolyához hasonló, ehető gyümölcse van.
 366. A csillagos eget tartó Atlasra vonatkozás.

60. l.

374. Tengeri isten, a tengeri nimfáknak, a Nereidáknak atyja, kik a tenger életének vidám, derült oldalát fejezik ki jelképesen.
 386. Nautilus, tengeri teknős, hajóhoz hasonlóan evez. Plin. H. N. IX. 29.
 388. Torpedo, mely érintésre megdermesztő hatással van.

390. Echeneis: hajótartó, belekapaszkodik a hajóba és útjában megakasztja.
391. Scolopendra, ezerlábú tengeri habarc, Plin. N. H. VIII. 29.
392. Trygon.
392. Stella.
394. Urtica.
397. Az exocoetus név épen azt jelenti, hogy künn hál. Plinius N. H. IX. 19.
398. Trigla Lucerna: csöndes éjeken világító fényt sugárzó hal.
402. Tengeri isten előbb Melikertes, Ino gyermeke, mivel Ino férje az örvöngő Athamas elől a tengerbe rohant, Ino istenülve Leucothea, Melikertes Palaimon nevet nyerte.
403. Tengeri nimfa, kit Polyphemos üldöz szerelmével.
405. Kepheus birodalmára Poseidon bocsátott egy szörnyet azért, hogy nejjének Kassiopeiának gögjét megbüntesse, ki szépségét a Nereidákéval mérte egybehasonlítani. Áldozatul a szörnyetegnek Andromedát teszik ki; Perseus egyik hőstette Andromeda megmentése. Kassiopeia és Kepheus csillagképek az égen.
406. Hogy átkát fia, Hippolytos ellen betöltse, szétszaggatván az ártatlanul vádolt ifjút. Ezt tárgyazza Euripides Hippolytosa.
61. l.
411. Rota, tengeri hal. Plin. N. H. IX. 4., 8.
411. Arbor, óriás habarc, melynek lábai faágakként ágaznak szét. U. o.
412. Aries, ismeretlen tengeri állat, melyet főlemlít Plinius.
414. Physeter, halormos balena. Plin. N. H. IX., 35.
421. Fortunatae insulae, hol a görögök az Elisiumot képzelték, a Kanári szigetekre helyezik sokan. Pomp. Mela. III. 10., 10.
428. Cassiterides, a mai Scilly- vagy Sorling-szigetek Angliától nyugatra. Plinius N. H. XXXIV. 10., honnét önt nyertek már a phoeníciai hajósok.
429. Északi Spanyolország.
430. Aquitania a Garonne vidékén, déli Galliában. Itt a Loire és Garonne vidékéről van szó.
432. A mai Írország.
435. A mai Orkneys szigetek Skócia mellett.
436. A régi világ ismert határán túl fekvő sziget északon, valószínűen a mai Mainland shetlandi sziget. (V. ö. Tac. Agr. 10.)
444. A mai Azovi-tenger.
62. l.
472. Az egyik párka, ki elvágja a Lachesis-nyujtotta fonalát az életnek.
480. Mintha csak Tacitus „Agricolá”-ja utolsó fejezetét olvasnók.
63. l.
521. Aquiléja patriarchája, kit Velence rendre megfosztott birtokaitól. Ez V. Mártonhoz fordul, kinek közvetítésével két várat nyer.
64. l.
545. A nagy egyházi szakadás idején, 1431-ben.
554. Manlius Torquatus, ki fegyelmi kihágásért fiát kivégezteté.

554. Furius Camillus, ki a galloktól menté meg hazáját.
 555. Voltakép maga a római tanács veté el Pyrrhus békeajánlatát, melyet Kineas útján tett.
 556. A Deciusok a samnita háborúban áldozták fel magukat az alvilági isteneknek, hogy hazájuknak kivívják a győzelmet.
 557. Serranus (Attilius) a második pún háborúban tüntette ki magát. Költőnk a Marcellusok nagy családjával a renaissance szellemében összeköttetésbe hozta hőseit. A főhős, kívül hőseit párhuzamba állítja, M. Claud. Marcellus, ki a római történetben a 3-ik spolia optimat ejté Kr. e. 222-ben, a gall hőst Viridumarust párban ejtve el. Marcellusunk ősrómai származására vonatkozó felfogás a kor szellemében leli magyarázatát.

65. l.

571. Tacitus Germ. 45. f.-ből olvassuk, hogy a borostyánkő a fák gyantás izzadmányából származik. E felfogást követi Janus Pan-nonius.
 573. Medusa eredetileg a viharzó tenger megdöbrentő, megdermesztő hatását szimbolizálta az ő kővé dermedtő fejével. Így került költői képzelem útján a korall-fejalja össze a Gorgo képzetével.
 576. Ép mint Homeros O.-jának kezdetén, mondhatni szó szerint vette át: α. 22. és köv.
 591. Thetis és Venus által Achillesnek és Aeneasnak kért fegyverekre vonatkozik.
 610. Castor lova, mely a csillagok közé emeltetett. Mart. 8, 21, 5.

66. l.

615. A régi Sarmatia hegylánc. Alighanem az Ural nyujtványait értették e hegy alatt.
 617. Homeros Ill. VI., 179. és köv. soraiiban írja le az oroszlán- és kecskebakból álló tűzokádó szörnyeteget, melyet Bellerophon ölt meg.
 623. Maria Fülöp Visconti, Milano fejedelme, kívül Velence azt a hadjáratot folytatja, mely költeményünk voltaképi tárgyát alkotja.
 628. Lásd bevezetést.
 637. Sforza, a híres condottieri, ki később Milano ura lett 1450-ben.
 638. Firenze mellett az Arno folyó.
 640. Oglia folyam, Felső-Olaszországban.
 641. Firenze címerének állatja.

67. l.

657. Iseo tava, amelyen át foly az Oglia.
 673. A Po.
 680. Ismeretes Fabius Cunctator hadi taktikája Hannibállal szemben, kit kifárasztott és gyengített azáltal, hogy a nyílt csatát kikerülte. A Casilinum melletti hegyszorosba szorított Hannibal csele ismeretes.
 691. Casale Magiore-t lefordítottam, hogy a nép elnevezését kifejezzem.

69. l.

741. Brescia végre felszabadult, Saguntum elveszett. A kitartó védelem adta meg mindkettőnek a hírnevet.
 743. Panthus. Verg. Aen. II., 229., 3. Leonidas hősie védelme alatt történt visszavonulásra vonatkozik. Herodotos VII., 226.
 744. Visszavonult a közelettől, sőt a bárgyú színét ölté magára.
 745. Mucius Scaevola, ki kezét Porsenna szeme előtt tartá az égő tűz fölé, hogy elszántságát bebizonyítsa.
 745. Horatius Cocles, ki a hídfőt védte, míg a római sereg visszavonult.
 749. Maria Fülöp Visconti: a milánói herceg, mint az ellenség feje.
 766. A cenomani gallok-alapította Brescia.

70. l.

785. Pallas mondja, kinek elbeszélése képezi a költemény epikai részét, 5—2664 versét.
 786. Aphrodite megvédi Parist. II. III., 381.
 792. A mai Graubünden, Tirol és Lombardia egy része.
 796. Paris di Lodroni gróf, kinek hűségéről szól. Le Pret Frigyes: Staatsgeschichte der Republik Wenedig. Riga 1773. II. rész I. szakaszában. 18. k. 505. l. Franc. Barbaro, Brescia kormányzója meleg baráti levelezésben állt vele és halála után szép részvétlelet irt fiaihoz, Györgyhoz és Péterhez Bresciából, 1439. ápr. 17-én.
 799. Proteus tengeri istent, kit jóslásra kényszerített; Verg. Georg. IV. 283. és köv.

71. l.

841. A Horatiustól megénekelt falernumi (campaniai) bor.

72. l.

879. Görögország elleni hadjáratában a Hellespontuson hidat épített és az Athos hegyfokánál csatornát ásatott, nehogy hadát az a veszély érje, mely érte Mardonios első hajóraját.

73. l.

898. A gigasok eget ostromló hadában legelől rontott az égbe. Zeus villámmal a mélybe sújtá és az Aetna alá temeté.
 918. Szicilia keleti partján gyönyörű fekvéséről híres város.
 920. Symplegadak a két sziklasziget a török Bosporusnak a Fekete-tengerbe szakadásánál. Ma Urek-Jaki.
 923. Vízi nimfák.
 926. Pallas, az elbeszélő.
 929. Attikában mézéről, márványáról híres.
 930. Hegy Campaniában, mely a caudiumi hegyszorost alkotja. Ma: Monte Taburno vagy Rocca Rainola.
 951. A Harc istennője: Bellona.

75. l.

990. Milánót jelzi per metonymiam.
 990. Este, honnét az Esték családja nyerte nevét.
 991. Ma: Bocchiglio; Silex ismeretlen, de körülbelől hegy Mantua határán.
 993. Pádva, melynek közelében volt az Aponus gyógyforrása, ma Albano kéntartalmú gyógyforrás.

76. l.

1021. Sena: Ancona és Ravenna közt, a Senones főhelye.
 1037. Hegyszoros a Via Appia mentén Samniumban.
 1055. A Gardától északra foly. Szép költeményt írt róla Pietro Bembo. Megjelent a Mai Spicilegium Romanum VIII, 489. 1. De eltérő alakban fedezte föl Morsolin Bernard: Il Sarca poemetto Latino di Pietro Bembo. Venezia 1887. c. alatt tanulmányt írt róla.

77. l.

1058. Az Arsa völgye a Gardától keletre húzódik Vicenza felé.

78. l.

1096. Juppiter sasa, mely Ganymedest fölragadá, a szép ifjút, ki az Olympus pohárnoka lett.

79. l.

1139. Az insuberek a régi gall törzs neve, melynek székhelye Milánó volt. Itt tehát a milánói sereget érti.
 1170. Ellentétül Fabius Cunctatornak, ki cunctando restituit rem Ennius szerint.

80. l.

1173. Corona muralis és navalis.
 1174. Graminea sive obsidionalis.
 1175. Cser, mirtus és borostyánág.
 1187. Etruriát állítólag lydek telepítették. Itt Firenzéről van szó, mely ellen fordul Maria Fülöp Visconti és ezért hívja vissza vezérét.
 1188. A boji gallok főhelye volt Verona.
 1192. IV. Jenő pápa (1431—1447.). Velencei származás: e háborúban Velence részén van.
 1193. A rege szerint itt ért véget a nap székeréről lebukott Phaethon.
 1195. Ancona.
 1206. Mincio.
 1207. Vergilius, ki Andesben született.
 1208. Személyesítem, mint a költő is.
 1208. Az Aganippe forrást érti, honnét ihletet merítettek a költők.

81. l.

1223. Etruria: Toscana folyója.
 1234. Ne feledjük, hogy Pallas beszél, az értelmi adomány adója.

82. l.

1261. Az események ugyancsak nem adtak igazat Marcellusnak. Velence egyszerűen kijátszta és száműzetésbe küldte Ostasio da Polentát.
 1277. Cum fascibus et securibus: lebeg a renaissance-író előtt, ki ahol lehet, a római viszonyokat másolja le korának jogi és tábori életében is.

83. l.

1292. Az Ovidiustól megénekelt arany korszak: Saturnus uralma.

- 1294. Astraea, az Igazság istennője, Juppiter uralma alatt hagyja el a földet.
- 1301. Pyrrhus megkísérté Kineas útján Fabriciust vesztegetni, de ez hajthatatlan maradt.
- 1303. A syrakusai hős a peloponnesosi háborúban ragyogó hírnevét közpénzek galád sikkasztásával szennyezé be. Plutarchos. Lysander 17.
- 1314. M. Curius Dentatus, ki a samniták garmada aranyát megvetette és megelégedett az egyszerű babétellel. Horatius Carm. I. 12., 40. dicsőíti.
- 1320. Janus templomát béke idején bezárva tartották. Érdekes Verg. Aen. I. 294. és köv., VII., 607. és köv.: de már Ennius Ann. 370.

84. l.

- 1334. Sforza jegyesének Cremonát ígérték és adták kelengyébe.
- 1335. Helenát.
- 1343. Nápoly.
- 1343. Anjou René, ki versenyzett Alfonzóval a nápolyi trón felett.
- 1363. E hely is egyike a költeményben megénekelt események időpontjának meghatározására figyelembe veendő helyeknek.

85. l.

- 1378. Achilles, mikor haragjában visszavonult sátorába, lantját pengeté.
- 1387. Cincinnatust, kit az ekétől hívtak diktátori székbe.
- 1393. Kallimachus egy költeményében hasonló jelenetet beszél el Herakles látogatásáról.

86. l.

- 1429. A Pó mítikus neve.

87. l.

- 1446. Folyó Örményországban, ma Aras.
- 1447. Dón.
- 1447. Az Azóv-tenger.
- 1455. A Homeros, II.-nak X. énekébe szőtt epizód a Dolon kémjáratáról.
- 1466. Iacchos: Bacchos.

90. l.

- 1566. Aemilius Paulus Pydna mellett verte meg Perseust, Makedonia királyát.

91. l.

- 1607. Alighanem Gonzaga Lajos, Mantua fejedelme, kihez Janus Pannonius egyik dicsőkölteményét intézi. (Teleki-kiadás I. 235—251.)
- 1607. Carmagnola, kit később hazaárulással gyanúsítottak és halálra ítélték.
- 1622. Legnagyobb folyó Kis-Ázsiában, ma Kisil-Irnak, melyre nézve Kroisos kapta a delphibeli isten jóslatát, hogy nagy birodalmat tesz tönkre, ha átlépi. Átlépte abban a reményben, hogy

- meghódítja Persiát és éppen ezzel veszíté el saját birodalmát.
Herodotos I., 53. és köv.
92. l.
1647. Hunyadi János. E hely érdekes és ismeretlen adat történetünkben.
93. l.
1704. Tessino.
94. l.
1728. Valerius Publicola, ki a Tarquiniusokat és szövetségeseiket legyőzte, a népszabadságot tisztelte és ezért köztekintélynek örült.
1729. Milánóra vonatkozik.
1750. Ma Sinigaglia: a Senon gallok-alapította hely a Sena (ma Nigola) torkolatánál Felső-Olaszország keleti partján.
95. l.
1760. Az eredetiben: Ipsam illam Mediae referentem nomina lanæ. A név mai származtatásába nem megyek bele, de a mint Janus Pannonius származtatta, a Gyapjú-közzel, a kolozsvári Kétvízköz, Szamosköz hasonlatára alkotott szóval visszaadhatónak véltem.
1775. Bis tosta Ceres.
1778. Maria Philippus Visconti, Milánó hercege.
96. l.
1807. Tényleg Maria Fülöp Visconti élete végén elsötétült kedéllyel, babonás félelmek martaléka lőn. Valóságos alvilági devotiot ír le költőnk. E ponton is kiténik, mily közletről vette információit. E részlet költőisége megkapó.
1811. Az alvilág istene.
1822. Itt költőnk Irisszel, Thaumás lányával cseréli föl az Ossa-t: Famat, hogy ezt a mesét költhesse. A Phlegra síkján győzte le Zeus a titánokat. Phlegraei Campi Campaniában Cumæ és Capua közt.
97. l.
1852. Hírneves egyházi atya, Milánó püspöke a IV. században: 374-ben. Meghalt 377-ben, Milánó védszentje lett.
98. l.
1869. A fiú isteni voltának tagadásával nagy szakadást idézett elő, melyet elátkozott a niceai és konstantinápolyi zsinat. (315. és 381.)
1890. Vergilius Aen. VII. 692: Quem neque fas igni nec sternere ferro.
1891. Sthenelus fia, ligur vezér, ki Phaeton, szeretett ifja után való kesergése közben hattyúvá változott. Aen. IX. 192.
1891. Caeneus lánynak született, Neptunus fiúvá változtatja, majd madárrá változik. Ovid. Met. XII. 189. és köv.
1897. Római császár 379—395. Az itt említett esemény alighanem költött, a történelmi való, hogy Gratianus uralkodótársa volt.
99. l.
1907. Egészen megfelel a Juno-féle Etiam Acheronta movebo-nak.
1921. Erebus az alvilág egyik neve.

- 1925. Juppiter, mert Athene beszél.
  - 1929. Az új Marcellusok családfáját a római időre viszi vissza.
  - 1936. Pallas Athene mellékneve.
100. l.
- 1944. Lago Maggiore.
  - 1955. A költő előtt Vergilius Aeneis IV., 173. és köv. és Ovidius Metam. IX., 138., XII., 39. és XV. 853. sorai lebeghetnek.
101. l.
- 2004. Sokrates, kit Anytos és társai bevádoltak és akit a heliasták halálra ítélték.
  - 2005. Mint Aristidest. Kleistenestől behozott intézmény.
  - 2007. Palamedes Odysseus lakában, hogy vád alá helyezhesse.
  - 2008. Ki Bellerophont hamis váddal üldözte, mert szerelmét nem viszonozta.
  - 2008. Phaedra így üldözte fiát Hippolytost hamis váddal.
  - 2012. Ma Blevio, a Como-tó nyugati oldalán.
  - 2013. A Comótól délnyugatra az Arginate-tó mentén húzódó fensík.
102. l.
- 2016. Ma Lecco, a Via Viscontin van a Ponte lungo, az Adduan. E híd 122 m hosszú.
  - 2018. Como tava.
  - 2022. Cassano közel Milánóhoz, Treviglio és Milánó közt az Addua völgyében.
  - 2029. A Como mellett.
  - 2049. Fabius Maximus: v. ö. Valerius Max. IV., de animi moderatione.
103. l.
- 2057. M. Valerius Corvinus, ki 59-ben sz. Kr. e. és már 31-ben konzul lett.
  - 2058. A nagy Scipio Africanus és az ifjabb Scipio Aemilianus.
104. l.
- 2108. Lodi Milánótól délre, Pavia irányában, I. Napoleon olasz-földi hadjáratában fényes emlék fűződik e helyhez.
  - 2110. Piacenza.
  - 2112. Maria Fülöp Visconti özvegye.
  - 2126. A Pó mellékfolyója, mely mellett Lodi van.
106. l.
- 2171. Minucius, ki kezdetben gyanúsította, később pedig a legnagyobb hódolattal vette körül Fabius Cunctatort.
  - 2192. A Fabius nemzetség a vei-i háborúban 306 taggal vett részt.
  - 2193. A Scipiók híres hazafias családjai.
  - 2198. Milánó és Velence jelképei.
  - 2201. Tizek tanácsa.
  - 2204. Az alvilág bírái. Lykurgos szigorú büntetést szabott a honárulásra.
  - 2208. Nem várta meg az alvilágra szánt hat hónapot. Janus Panoniusnál: rumpit menses.
  - 2210. Eurystheus, argosi király, Hercules nagybátyja, ki neki híres munkáit kiszabta.

107. l.

2212. Hercules.
 2223. Marcellus titkára, ki rágalmazó vádlója lön.
 2245. Az Igazság istenasszonya, ki az arany korszak letűntekor hagyta el a földet, hol már a vizsály, a gyűlölség kezdtek dúlni.

108. l.

2251. Italia; őslakóiról így nevezve.
 2261. Ismeretes a Kadmostól megölt s általa elhintett sárkányfogakból támadt óriások egymást emészto harcáról szóló rege.
 2266. A Póról.
 2272. Kárhágó vára. C. Scipio Aemilianus rombolta le 133. Kr. e.
 2275. Az Ilionba bevitt fa-ló, melyet Minerva segítségével épített Epeos.
 2286. Klasszikus nyelven bizonyára a Szent-Háromság szobrát fejezi ki.

109. l.

2291. Apácákat hasonló jelzéssel jelöli meg.
 2295. A Pó folyam. A nyárfák a Phaeton regéjével függenek egybe.
 2303. A Pó mellékfolyója, ma Oglio, Cremona és Mantua közt, Borgoforte közelében szakad a Póba.

110. l.

2329. Ermolao Donato, ki 1448-ban Federico Cantarinivel Velence követe volt a táborban, melynek hivatása volt fölmenteni Caravaggiot. Francesco Barbaro érdekes leveleket ír e korban épp ez eseményekről. L. Remiggio Sabbadini: Cento trenta lettere inedite di Franc. Barbaro. Salerno 1884. 45. lapon a levelek rövid kivonata: 1447. márc. 25-ről és írt Franc. Barbaro Ermolao Donatonak, melyben örömet fejezi ki megmenekvése felett.
 2363. Tibertus Brandolino.

111. l.

2373. Velencét érti.

112. l.

2420. Velence védszentjének jelképe az oroszlán.
 2424. Ma Timavo Istriában, kilenc torkolaton szakad a tengerbe. Verg. Aen. I., 245.
 2429. Sas, János symboluma.
 2431. Ökör a Lukácsé. Itt a Mark-templomban a 4 evangelista szobrát szólaltatja meg a költő.
 2431. Ember, a Máté szimbóluma.

113. l.

2450. Késedelmes hadjárata miatt bevádolták, elítélték és lefejezték 1432-ben.
 2460. Marius híve.
 2460. A polgárháború főindítója és diadalmas feje.
 2461. Campania városa, hová Corn. Scipio Africanus maior száműzetése alkalmával visszavonult.
 2464. Szent Mark maga.
 2474. Francesco Foscari: a dogé.

114. l.

2481. Míg a Hesperidák almáit megszedé.

2485. Önként részt vett a Salamis melletti tengeri csatában, ellenfele Themistokles vezérlete alatt.
2487. Stesagoras 50 talentummal tartozván az államnak, került volna börtönbe Cornelius Nepos szerint, kit Janus Pannonius követ.
2487. Themistokles, kit a perzsa király nem bírt rávenni, hogy az iránta hálátlan hazája ellen fegyvert fogjon; inkább öngyilkossá lőn.
2489. Marcius Coriolanus.
2490. Meleagrost neje, Kleopatra vette rá, hogy a kuretek és az aitolok közt a kaledoni vadkan felett kitört háborúba, melyből anyja átka miatt vonult vissza, visszatérjen.
2490. Patroklosért.
2498. Ma Carregio, Parma és Reggio közt.
2500. Bologna táján.
2507. 362-ben. Ezután következett a Mantinea melletti ütközet, hol sebet kap és a diadal pillanatában meghal.
2508. Ő kényszeríté Epaminondast visszavonulásra és szorítá Mantineaába, hol a végzetes csata lefolyt.
115. l.
2524. Látni, hogy Velence milyen eszközökkel harcolt, mint emelt condottieri-eket várúri grófi méltóságba. 1439-ben jutalmazta meg Velence, de nemsokára meghalt. Tehát itt mondhatta J. P., hogy rég pihent a sírban. V. ö. J. Fr. Le Bret: Staatsgeschichte der Republik Wenedig. Riga 1773. I. Abteilung. 505. l.
2549. Prometheus az előrelátás, Epimetheus a késő bánat személyesítője.
2558. Lombardia a régi Insuber lakóktól így nevezve.
116. l.
2569. Helios, kitől a szerencsétlen Phaethon elkérte a nap szekerét. Ovidius Met. II. 1. és köv.
2573. Délnyugati szél.
2576. Verona, a régi cenoman-gallok főfészke.
2580. Ma Mela, folyam Brescia mellett.
2591. E béke megkötöttet 1449 szeptember 24. L. Romanin. Storia Documentata di Venezia III, 24. Le Bret: Staatsgesch. der Republ. Wenedig. II. Th. I. Abth. 862. l. 687. §.
117. l.
2607. Bosszúból veje, Sforza iránt: Arragoniai Alfonzra.
2612. Terentius Culeo a 2-ik pún háborúban kárthágói fogságba esett, honnét Scipio Africanus mentette ki.
2614. C. Flaminus.
2617. Novara a Lago Maggiore-től délre, a Ticino közelében.
2623. Hercules.
2628. Castor és Pollux.
2636. Hermes fia, Odysseus nagybátyja, híres cselszövő. Homer. Od. XIX, 395.
118. l.
2641. Ambrosius után így nevezi a Milánó képét.
2647. Lodi közelében.

2654. Anjou René, ki szintén Nápoly trónjára vágyott és szövete-
kezett Cosmus-szal: Medici Cosmo.
2657. A triumvir rengeteg gazdagsága példaszóba ment át.
2658. Kinek minden arannyá változott érintése alatt.
- „ Danaét aranyeső alakjában környékezte meg.
2662. Melyben a házasságtörő Venust megfogta az Olympus köz-
kacaja mellett.
2665. Pallas. Eddig tartott Minerva előadása. 5—2664.
119. l.
2681. M. Claudius Marcellus, Szicilia meghódítója, kitől költőnk
leszármaztatja hősét.
2682. A híres forrás Syracusa közelében.
2685. Alvilági daemonok, a Palike tó közelében. Az istenítélet egy
nemét üzték e forrásnál. Az eskütablát dobták a vízbe, ha el-
merült, akkor az esküszegést bebizonyítottak vélték; ha fenn
úszott, a vádlottat fölmentették.
2704. A keleti rítusokban annyszor előforduló incubatio. Jákob
is incubatio alatt látta az égi létrát.
120. l.
2713. Elissa: Didó neve.
2722. Város Felső-Egyiptomban. Itt periphrasissal Róma világ-
uralmát jelzi a költő, ki a viláგuralom győzelmes hadjáratainak
első kezdeményezőjéül tekinti Claudius Marcellust, ki Hannibál
varázsát megtörte Nolánál és aki Sziciliát meghódította, bevévén
Syracusát.
2738. Velence főcsatornájának jelzése már Claudius Marcellus
idejében!!
2741. A Mons Capitolinus szirtje, honnét a honárulókat letaszí-
tották.
2742. A jóslat idején.
121. l.
2748. Körülírva 660 esztendő. Minthogy Cl. Marcellus Syracusát
212-ben Kr. e. vette be, Kr. u. 448 év jön ki Velence alapítása
évéül.
2749. Az Al-Duna.
2752. Padua.
2767. Socium regimen: az oligarchikus kormányt fejezi ki.
2776. Tengeri isten, Pontos és Gaia fia a tenger helyett.
122. l.
2791. A föld óriás fia.
- „ A gallok hódító vezére.
2792. Clusium híres királya.
- „ Hannibal.
2803. A népnek két szecessziója, mikor a patriciusok és plebeiusok
közt kiütközött a viszály.
2809. Praetori, konzuli jog volt ülni curulisi széket.
2913. E ponton nem érdemelt dicséretet halmoz Velencére.
2814. De a magyar vissza is vette e helyeket.
2817. IV. Jenő, ki velencei származású volt. Családi neve Condo-
lonieri.

2822. A 7-ik génuai hadjáratban a génuai és páduai egyesült hajó-
raj végszükségbe juttatá Velencét, de Pisani erélye és hadvezéri
ügyessége fényes győzelmet aratott.

2825. Quadalquivir partját érti.

123. l.

2834. A Pó.

2835. A carni Alpok.

2850. Az insuber gallok vezére, kit M. Claudius Marcellus elejtett
22-ben Kr. e. és ezáltal spolia opmá-t nyert.

2869. Hebe.

2870. Backhos.

2870. Castor és Pollux.

2871. Romulus megistenült alakban.

TARTALOMJEGYZÉK.*

I. NAGYOBB KÖLTEMÉNYEK.

	3—124
Eranemos vagy „Szelek versenye.” (IK. IX, 74—82.) . . .	5—15
Guarinus. Dicsköltmény a veronai Guarinushoz. (AÉrt. XVI. 414—447.).	17—46
Dicsének Jacobus Antonius Marcellusra. (AÉrt. XVI, 527—613. l.)	47—124

II. ELÉGIÁK.

	125—176
Feronia nymphához. (Ferogna forráshoz.) (KÉ. XXVIII., 121—2.)	127—128
Mantegna András páduai festő magasztalása. (KÉ. XXVIII. 123—4. l.)	128—129
A táborozó Balázsnak a lázban fekvő Janus. (Ki.)	129—130
Nyári nap delén látott csillagról. (Ki.)	130—131
Threnos de morte Barbarae Matris. (Budapesti Szemle 72. 438—42.)	132—136
Felelet Ant. Constantinus Mátyáshoz írt költeményére. (KÉ. XXXVII. 87—92.)	136—140
Midőn beteg volt a táborban. 1464. (KÉ. XXVIII. 124—6) .	140—143
Az Álomhoz. (Ki.)	143—146
Saját lelkéhez. 1466. (Ki.)	146—147
Elegia Racacinus kedves komornyikjáról. (Ki.)	147—152
Galeotto Marziohoz. 1454. (KÉ. XXVIII, 126—9.)	152—155
T. Vespasianus a kedvesétől kapott gyűrűre. (Ki.)	155—156

* Az elégiák és epigrammák sorrendje a Teleki Sámuel-féle kiadás (J. P. Poemata, Traiecti ad Rhenum, MDCCLXXXIV.) sorrendjének felel meg. Az ebből a kiadásból hiányzó, Ábel Jenőtől felfedezett költemények az idézett kiadásban szereplő költeményeket követik. A zárójelbe tett forrásjelző rövidítések feloldása a következő: Ki. = kézirat; AÉ. = Akadémiai Értesítő; IK. = Irodalomtörténeti Közlemények; KÉ. = Kisfaludy Társaság Évlapjai; AÉrt. = Akadémiai Értekezések a nyelv- és széptudományok köréből.

Janus Pannonius T. Vespasianus Strozzának ugyanarról a gyűrűről. (Ki.)	156—162
Részlet a II. 9. elégiából. (Ki.)	162
T. Vespasianus Strozzának válasza. (Ki.)	163—164
Antonius Mariához a nősülésről. (Ki.)	164—166
Nászdal. Milánói Herba Máté és Ferrarai Constabilis Margit lakodalmára. (Ki.)	166—167
J. P. Cevola veronai jogtudósnaak üdv. (Ki.)	167—170
Az Atyaisten és Fiúisten tanácskozása az emberiség elvesztéséről, őket a Boldogságos Szűz megkérleli. (AÉ. 279. füz. 168—171.)	170—175
Hónapok versenye. (Ki.)	175—176

III. EPIGRAMMÁK.

	177—211
Mátyás királlyá választásáról. (KÉ. XXVIII. 134.)	179
Fohász az istenekhez a törökök ellen induló Mátyás érdekében. (U. o. 131.)	179
Panaszkodik a király hosszas távolléte miatt. (Mátyás király Emlékkönyv 199.)	179
Panaszkodik, hogy Mátyás sokáig marad Moldvában. (U. o. 200.)	180
Katalin, Magyarország királynője. (U. o.)	180
Üdvözlő Mátyást kettős diadala után. (U. o. 200 sk.)	180—181
A moldvaiaktól elvett és Boldogasszony templomában föl- aggatott hadijelvények. (U. o. 201.)	181
Mentegetőzik, hogy miért nem megy csatába. (KÉ. XXVIII. 131.)	181
Hunyadi János sírírata. (U. o.)	181
Galeotto bajvívása. (Ki.)	182
Az esztergomi érsek erődfítéseiről. (Ki.)	182
A fogatba fogott szarvasról. (Ki.)	182
Frigyes császárhoz a magyar korona végett. (Ki.)	182—183
Hunyadi János sírírata. (Ki.)	183
János esztergomi érsekhez. (Ki.)	183
Frigyes császárhoz. (Ki.)	183—184
Vendégül hívja Mátyást. (Ki.)	184
Galeottohoz. (KÉ. XXVIII. 135.)	184
Egy Pannoniában nőtt mandolafáról. (Ki.)	185
Egy haljóslatú jeltől. (Ki.)	185
Valla Lőrinc. (Ki.)	185
A narnii Galeottohoz. (Ki.)	185—186
Saját művéről. (Ki.)	186
Saját művéhez. (Ki.)	186
Mátyás király. (Ki.)	186
Galeottohoz. (Ki.)	186
Galeottohoz. (Ki.)	187
Egy hányavetihez. (Ki.)	187
Mátyás királyhoz. (KÉ. XXVIII. 132.)	187

Tibracco költőhöz. (U. o.)	187—188
János váradi püspök áthelyezése Esztergomba. (Ki.)	188
Pál pápáról. (Ki.)	188
Ugyanahhoz. (Ki.)	188
Guarinusnak. (KÉ. XXVIII. 133.)	189
Erdély lázadásáról. (Ki.)	189
Magáról. (KÉ. XXVIII. 132.)	189
Hajótörés. (Ki.)	189
Galeottohoz. (Ki.)	190
Ugyanahhoz. (Ki.)	190
Galeottohoz. (Ki.)	190
Guarinohoz. (Ki.)	190
Arezzo Ferenchez. (Ki.)	191
A modenai püspökhöz. (Ki.)	191
Ugyanahhoz. (Ki.)	191
Filelfohoz. (Ki.)	192
Arquada. (AÉ. 1903. 460.)	192
Carbo Lajoshoz. (KÉ. XXVIII. 133.)	192
Anellushoz. (Ki.)	192
Veronának ajánlja könyvét. (Ki.)	193
Róma. (Ki.)	193
Róma. (KÉ. XXVIII. 133.)	193
Lörinchez. (KÉ. XXVIII. 134.)	193
Valla Lörinc halálára. (AÉ. 1903. 460.)	193
Magáról. (Ki.)	194
Áltudós. (Ki.)	194
Aurispa. (Ki.)	194
Porcia. (Ki.)	194
Rufushoz. (Ki.)	194
Olvasóhoz. (Ki.)	194
Egy pöffeszkedőhöz. (Ki.)	195
Gryllushoz. (Ki.)	195
Dionysushoz. (Ki.)	195
Neve megcseréléséről. (AÉ. 1903. 456.)	195
Marcushoz. (Ki.)	196
Thaddaea sírirtata. (Ki.)	196
Guarinus sírirtata. (Ki.)	196
Valerius Marcellus sírirtata. (Ki.)	196
Polycarpushoz. (Kálcsai György) (Ki.)	196—197
Prosperus (Ki.)	197
Andromeda Perseushoz. (Ki.)	197—198
Gryllushoz. (Ki.)	198
A művészet. (Ki.)	198
Ámorrról. (KÉ. XXVIII. 134.)	198
A szőlőről. (U. o.)	198
Guarinus ajka. (Ki.)	198
Leonellohoz. (Ki.)	198
Ugyanahhoz. (Ki.)	199
Guarinushoz. (Ki.)	199
Argyropylos bölcsészről. (Ki.)	199

Ugyanahhoz. (Ki.)	199
Leonellohoz, Ferrara fejedelméhez. (Ki.)	199
A költőkhöz. (Ki.)	200
Egy hazugnak. (Ki.)	200
Ki Vergiliust lopogatja. (Ki.)	200
Egy zsidó uzsorához. (Ki.)	200
Malatesta Zsigmond. (Ki.)	201
Ugyanarról. (Ki.)	201
Borsonak. (Ki.)	201
II. Piusról. (Ki.)	201
A besugókról. (Ki.)	202
Leonello Ferrara fejedelmének sírírata. (Ki.)	202
Artemisia Mausoleumára. (Ki.)	202
Marsilius Ficinus. (KÉ. XXVIII. 134.)	202
Severushoz. (Ki.)	202
Martialishoz. (Ki.)	202
A római jubilánsok ellen. (Ki.)	203
Ugyanarról. (Ki.)	204
Titus Strozza költeményei. (Ki.)	204
Carolushoz. (Ki.)	204
Egy hitelezőhöz. (Ki.)	204
Ladvancushoz. (Ki.)	204
Ad libros suos. (AÉ. 1903. 457.)	204—205
A Mátyásnak küldött oroszlánokról. (KÉ. XXVIII. 134.)	205
Ugyanarról ugyancsak hozzá. (Ki.)	205
Ugyanarról. (Ki.)	205—206
Cur stellatum sit coelum. (KÉ. XXVIII. 133.)	206
De Aenea pio summo pontifice. (AÉ. 1903. 460.)	206
Epitaphium Barbarae matris suae. (Budapesti Szemle, 72, 438.)	206
Búcsú Váradtól. (Nemzet, 1893. 91. sz.)	206—207
Költői levélváltás Joannes Sagundineus és J. P. közt.	
J. P. Sagundini Jánosnak. (Ki.)	208
Joannes Sagundinus J. P.-nak. A Múzsához. (Ki.)	208—209
Janus Jánosának üdvöt. A Múzsához szól. (Ki.)	209—210
J. S. J. P.-nak üdvöt. A Múzsához szól. (Ki.)	210—211

3782 Attila-nyomda részvénytársaság Budapest
II. kerület, Szász Károly-utca 3-5. — Telefon: *150—080.
Igazgató: KULCSAR ANDOR.

